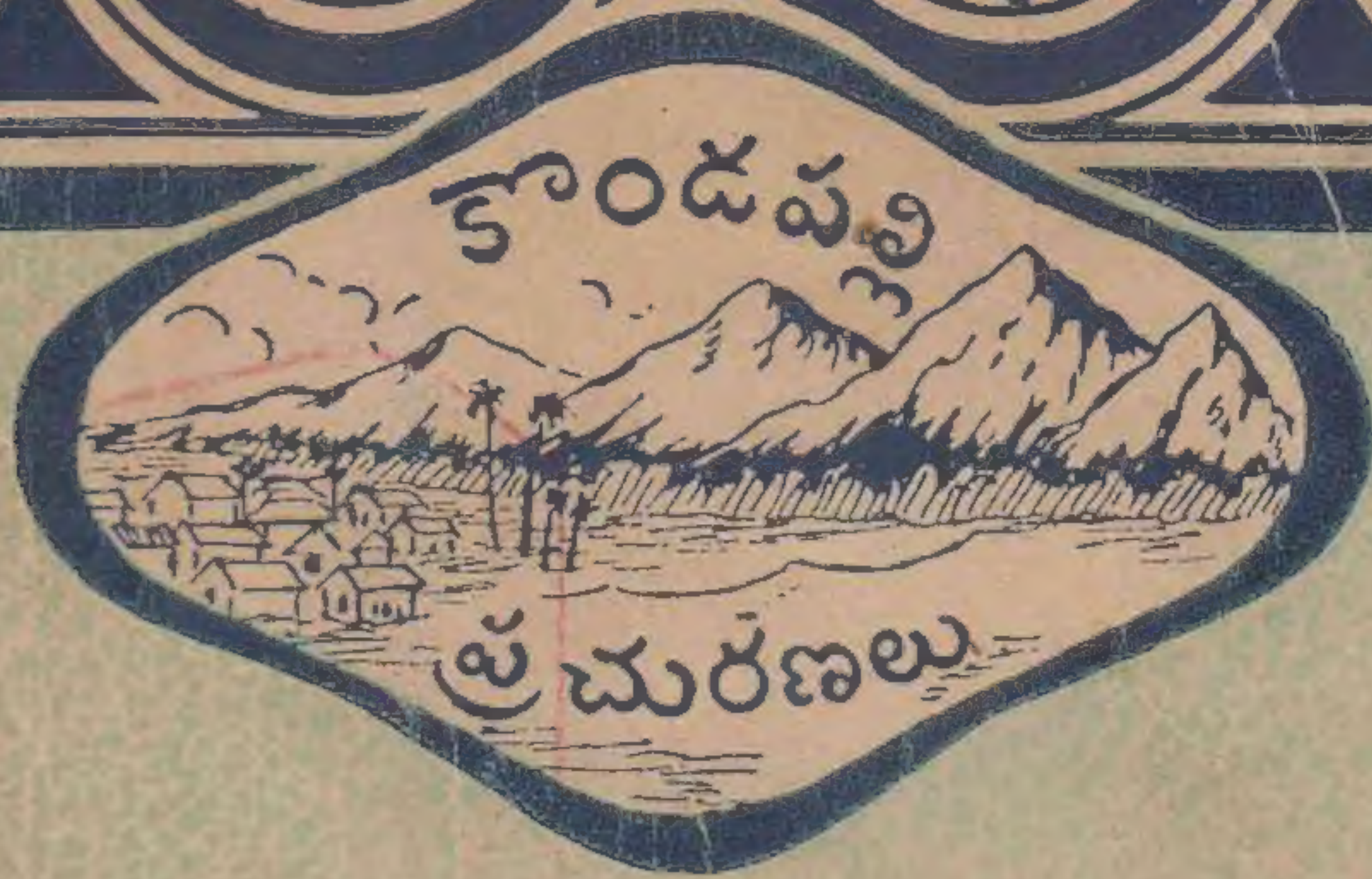
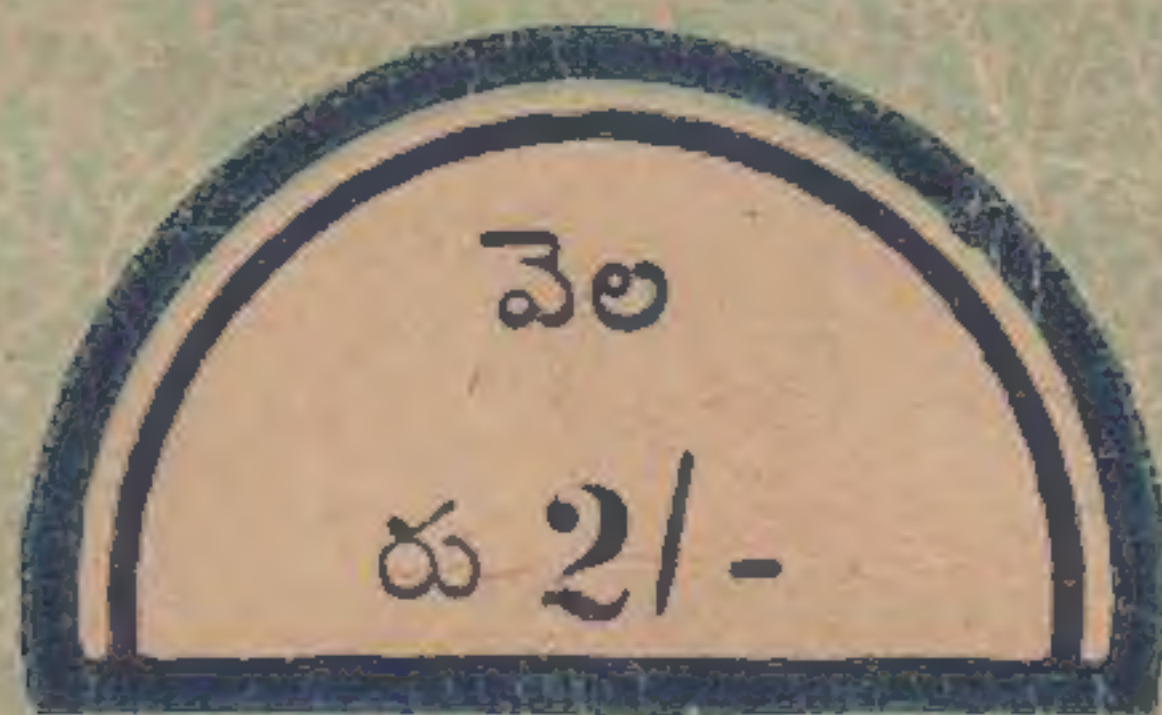

143

క న్యా శు ల్క- ము

గురజాడ అప్పారావు పంతులుగారు

క న్యా శు ల్క ము

హాస్యరస ప్రధానమగు నాటకము

గ్రంథకర్త

శ్రీ గురజాడ అప్పారావుగారు

వెంకటరమణ పబ్లికేషన్స్
సుల్తాన్ బజార్,
హైదరాబాద్.

ప బ్లి ష రు

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్స్

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

1955

కాపీరైటు రిజిస్టర్డ్]

[పేజీలు 2—0—0

హెచ్చరిక

ఈ “కన్యాశుక్లము” అను నాటకముయొక్క శాశ్వత కాపీరైటు హక్కు - స్టేజి హక్కు పూర్తిగా మాకు చెంది యున్నవి. కాబట్టి మా లిఖితరూపకమైన అనుమతిని పొందని వారు యీ నాటకమును బ్రదర్శింపగూడదు.

ఇట్లు

కాపీరైటు హక్కుదారులు

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

శ్రీ కొండపల్లి ముద్రాశాల

రాజమండ్రి

H. B. M. S. Ram

DEDICATION

To

*His Highness the Maharajah Mirja
Sri Ananda Gajapati Raj, Manea Sultan
Bahadur of Vizianagram, G. C. I. E.*

May it please Your Highness,

It is fabled that when the ancient demi-god of your noble race was making a causeway across the sea to rescue his consort from captivity, the faithful squirrel brought at the end of its tail a few grains of sand, not indeed hoping to advance the high enterprise in any appreciable degree, but to show an inclination to serve. Ten years ago, when the question was engaging Your Highness's attention of saving a very helpless section of our woman-kind from a galling type of slavery fraught with the germs of social demoralisation, an humble servant made a feeble effort to arouse public opinion on the subject by exposing the evil in a popular drama. The success that attended its production on the boards, and demand for copies from various quarters, emboldened him to publish it. No one is better aware than the writer himself how great are the imperfections of the piece, and how unworthy it is of presentation to such an exalted personage and ripe scholar as Your Highness, but he has ventured to seek Your Highness's indulgence, as he deems it the highest honour and his greatest ambition to be permitted to dedicate the fruits of his intellect poor though in merit, to a Prince with whom knowledge is an absorbing passion and whose appreciative encouragement of letters, has attracted to his court, literary stars of the first magnitude and inaugurated a brilliant epoch in the history of Telugu Literature.

I have the honour to subscribe myself

May it please Your Highness

One Ever Loyal to The Ever Loyal.

Preface to the First Edition

Under the orders of His Highness the Maharajah of Vizianagram, a list was prepared ten years ago, of Brahmin *sulka marriages*, celebrated in the ordinary tracts of the Vizagapatam District during three years. The list is by no means exhaustive as the parties concerned were naturally averse to admitting acceptance of bride-money; but such as it is, it forms a document of great value and interest. The number of marriages recorded reached one thousand and thirtyfour, giving an average of three hundred and fortyfour for the year. Ninety-nine girls were married at the age of five years, fortyfour at four, thirtysix at three, six at two, and three at the age of one!—the babies in the last instance carrying a price of from three hundred and fifty to four hundred rupees a head. Strange, as it may sound, bargains are sometimes struck for children in the womb. Such a scandalous state of things is a disgrace to society, and literature cannot have a higher function than to show up such practices and give currency to a high standard of moral ideas. Until reading habits prevail among the masses, one must look only to the stage to exert such healthy influence. These considerations prompted me to compose *Kanyasulkam*.

I clothed the play in the spoken dialect, not only that it is better intelligible to the public than the literary dialect, but also from a conviction that it is the proper comic diction for Telugu. Dramatic style is, no doubt, determined to some extent by usage, but the absence of any real dramatic literature in Telugu, leaves a writer free to adopt that outward form which he deems most appropriate for the presentation of his ideas. The metres in use in Telugu, with their alliterative restrictions, are incapable of imparting to language conversational ease which is indispensable in a comedy, or *continuity* in which, as Mr. Ward remarks, lies real life. One might invent new dramatic measures—but it would be a superfluous task, so far at least as comedy is concerned, as prose is gaining ground all over the world for dramatic purposes.

It has been remarked that the use of what is wrongly termed the *vulgar tongue* mars the dignity of a literary production, but that is a piece of criticism which one need not heed at the present day when the progress of the Science of Language has established better standards for judging the quality and usefulness of tongues than the whims of Grammarians of old linguistic strata. The Telugu literary dialect contains many obsolete grammatical forms, an inconveniently large mass of obsolete words and arbitrary verbal contractions and expansions which were necessitated by a system of versification based both on alliteration and on quantity. A license, which, no doubt, has its own advantages of introducing Sanskrit words to an unlimited extent has been but too eagerly availed of by poets who brought glossaries into requisition, revelled in fantastic compound-formation, and made the Telugu literary dialect *doubly dead*. This is not the place to dilate on the question of linguistic reform; but thus much might be said. If it is intended to make the Telugu literary dialect a great civilizing medium, it must be divested of its superfluous obsolete and Sanskrit elements, and brought closer to the spoken dialect from which it must be thoroughly replenished. There is not much dialectical difference in the Telugu generally spoken in the various parts of the Telugu country; so a new common literary dialect can be established with comparative ease if only able writers set about it in right earnest.

Recently, I happened to read *Brahmavivaham* by Rai Bahadur Viresalingam Pantulu Garu and found that there were some parallel passages in our plays, a thing perfectly natural considering that his piece traversed the whole field of Brahmin marriages. But it will be seen that these plays have little else in common, our treatment being essentially different. *Brahmavivaham* was meant to be a pure comedy of manners, while in *Kanyasulkam* humour, characterization, and the construction of an original and complex plot have been attempted—with what success, it is for the public to judge.

VIZIANAGRAM

1st January 1897

G. V. A.

Preface to the Second Edition

It was my original intention to reprint the play with slight alterations, but at the suggestion of my friend Mr. S. Srinivasa Iyengar, for whose literary judgments I have great respect, I recast it. In the process, it has gained considerably in size. In its present shape it is almost a new work.

The first edition was marked success. The press gave it a cordial reception and hailed it as an event in the History of Telugu Literature, and men, women and children read it with interest. The only exception was Mahamahopadhyaya K. Venkataratnam Pantulu Garu who cannot stand two things in this otherwise perfect world—Social Reform and Spoken Telugu. The first edition was exhausted in a few weeks, and there has since been a constant demand for copies. I long postponed the worry of a second edition and I undertake it now only at the importunity of friends.

In the Telugu country an author has generally to be his own publisher and book-seller. There is no book-selling enterprise, and what book-reading enterprise there is, is due entirely to the exertions of that venerable body, the Board of Studies. The Christian Gospels do not speak of an eleventh Commandment "Thou shalt read!", but it is given to the Telugu Board of Studies to Command "Thou shalt read!", and straight thousands of unfortunate young men read books that no mortal can read with profit or with pleasure.

When I wrote the play, I had no idea of publication. I wrote it to advance the cause of Social Reform and to combat a popular prejudice that the Telugu language was unsuited to the stage. Itinerant Maharata troupes staged Hindi plays in the Telugu districts and made money. Local companies copied their example and audiences listened with delight to what they did not understand. The bliss of ignorance could not have been more forcibly illustrated. Kanyasulkam gave little scope to vulgar stage attractions such as flaring costumes, sensuous dances, bad music and sham fights; yet it drew crowded houses and vindicated the claims of the Vernacular.

I am glad to find that Hindi plays are on the decline. But the condition of the Telugu stage can, by no means, be considered to be satisfactory. There are no theatres worth the name, and no professional actors who practise acting as an art. There are not many good plays either. Modern life which presents complex social conditions is neglected by playwrights except for purposes of the broadest farce, and poverty of invention is manifested by the constant handling of threadbare romantic topics. Few writers display any knowledge of technique. Such a low level of literary workmanship is a matter for wonder after fifty years of University Education and domination of Western Culture, and it can be attributed only to the defective teaching of English Literature in our Colleges. A better state of things cannot, perhaps, be expected until a strong sense of duty impels English Professors and Educational Officers to cultivate the vernaculars.

The Telugu intellect is also seriously handicapped by the tyranny of authority—of a highly artificial literary dialect, a rigid system of alliterative versification, and literary types which have long played out. I shall say a word here about the Literary Dialect. Since I wrote the preface to the first edition, the spoken Dialect has gained ground. My friend, Principal P. T. Srinivasa Iyengar, recently started a Telugu Teaching Reform Society among the aims and objects of which the cultivation of Vernacular Telugu holds a prominent place, and Mr. Yates, whose name will always be remembered in the Telugu districts for the introduction of rational methods of teaching into our schools, has lent weight to the movement by accepting the Presidentship of the Society.

I cannot understand how modern writers fail to see the merits of Spoken Telugu, its softness which elicited the admiration of foreigners, and its range of expression. At this moment, the best prose in the language is in the Spoken Dialect. Strange as it may sound, Telugu prose owes its origin and development not to the patronage of kings or to the influence of foreign literatures, but to the exertions of a curious Englishman who stimulated compilation of local histories in the vernacular during the early years of the last century.

The Mackenzie Collections, no doubt, comprise tracts of unequal merit but for rythm, flow and directness some of them beat the best work in the Literary Dialect; and, what is rare in Telugu literature, they reflect the mind of the people and bear impress of the times. Unconsciously possibly, Rai Bahadur K. Viresalingam Pantulu Garu rendered great service to Telugu by issuing as the first volume of the collected works adaptations of English acting plays and farces of Indian life written in vernacular of various degrees of purity; and the choice does credit to his shrewd common sense, because that first volume contains his very best work, in fact, his only work that took the public by storm. The credit of deliberately introducing the vernacular into Telugu drama in keeping with Sanskrit tradition, belongs to my friend V. Venkataraya Sastri Garu whose Prataparudriyam owes not a little of its charm to dialogue in the dialects. I believe my play is the first ambitious work in the Spoken Dialect and, certainly, it has not failed; but success or failure of individual authors is no test of the capacity of a language.

While the Vernacular is thus gaining recognition, the Literary Dialect itself is approximating to the Spoken Dialect in the best modern prose which manifests great freedom of usage. Rai Bahadur K. Viresalingam Pantulu Garu, the most prominent figure in the Telugu World of letters at the present day, has set the example of laxity in the observance of the Law of interchange of soft and hard consonants after a *drita* nasal. Hardly a modern writer would escape censure if judged by rules of grammar and established usage, and in the school room, Pandits have relaxed insistence on rigid observance of rules of *Sandhi*. The moral of this tendency to break through traditional restrictions is clear. The old Literary Dialect is felt to be an inconvenient instrument, and there is an unconscious effort to form a new Literary Dialect. My complaint is that this movement is illogically slow.

I view the Telugu Literary Dialect as a great disability imposed by tradition upon the Telugus. Let those who love fetters venerate it. My own vernacular for me, the Living Telugu, the Italian of the East in which none of us is ashamed

to express our joys and sorrows, but which some of us are ashamed to write well. Literature in the Vernacular will knock at the door of the peasant; and it will knock at the door of the Englishman in India. Its possibilities are immense.

No argument in favour of a Vernacular Literature is needed with persons who are conversant with the history of the English Dialects and the Prākṛits, and I know it is not arguments that will evolve a New Literary Dialect for Telugu. A great writer must write and make it. Let us prepare the ground for him.

The cause of Social Reform has received strong support from a recent decision of the Madras High Court in which a full bench consisting of Chief Justice Sir Arnold White, and Justices Miller and Munro ruled: "That a contract to make payment to a father in consideration of his giving his daughter in marriage is immoral and opposed to public policy within the meaning of Section 23 of the Indian Contract Act".

I had to contend with one difficulty in printing this book. There are many sounds in the Spoken Dialect which are not represented in the Telugu Alphabet. In the present state of Telugu phonetics, I had to content myself with indicating such sounds by a horizontal line placed over the nearest symbols; and I employed the Ardhanusvara after a nasal స . The creation of new symbols and their adoption into type can be effected only after a more widespread recognition of the Spoken Dialect.

My best thanks are due to Messrs. G. Ramaswami Chetty & Co., who cheerfully undertook to adopt my innovations, and did their part of the work to my entire satisfaction.

"ELK HILL HOUSE"
OOTACAMUND
1st May 1909

G. V. A.

Some Press Opinions on the First Edition

.....Mr. Appa Row is, apparently, a man of original ideas in literary matters.....He has wisely and happily discarded for the purposes of his comedy the unnatural, stilted, pedantic, literary dialect so much beloved of Telugu Pandits, and so unduly prized by them, and employed, instead, the simple, ordinary language of common life now in use among all classes of the population in the Northern districts of the presidency. The book, therefore, marks a new and bold departure in Telugu dramatic composition, or for the matter of that, in Telugu composition in general.....The literary tendencies of the present time running, as they do, in such a narrow groove, and being of so stereotyped a character, it speaks very highly, we think, for our author's literary courage, a courage bordering on audacity, that he has been able to set at naught the absurd literary canons of this degenerate age and risen above the prevalent grammatical and literary superstitions in regard to Telugu composition. But, not only has he thus boldly used a new literary diction which, though unsanctified by existing usage among authors, bears the stamp and seal of popular approval and universal use; but he has likewise shown unmistakable merit in constructing a singularly original and interesting plot and creating a variety of characters true to life, which, we are sure, if represented on the stage, will greatly please any Telugu audience, let alone the reading public who may peruse the drama in the retirement of the study or the library. We have, therefore, much pleasure in recommending "Kanyasulkam" to all our Telugu readers.....The characters are all boldly drawn and the whole piece is very happily put together and artistically constructed, evincing no little originality and dramatic skill on the part of the author.—*The people's Friend, January 21, 1897.*

Kanyasulkam ought to be widely read. It is very agreeable reading and we have read it almost at one sitting. But the naturalness of expression and the skill of plot are the least of its merits. It holds the mirror up to nature.....Such is the plot of *Kanyasulkam*. And what scope it affords for the representation of Indian character in its various aspects, needs scarcely to be pointed out. Nor has Mr. Appa Row wasted his opportunities.....*The weekly Review, March 27, 1897.*

The piece, besides displaying much incident and humour, possesses the very necessary element of characterization, a trait often conspicuous by its absence in our old plays—*The Telugu Harp.*

The play has been acted several times, and judging from the large audience which crowded the theatre on each occasion, the author must be congratulated upon the success which the exhibition of his work produced...
The East Coast News.

The plot is well conceived and skilfully worked out. The characters are all aptly chosen.—*The Indian Journal Education.*

Mr. Appa Row deserves to be congratulated.—*The Indian Social Reformer.*

It is full of wit and humour and falls in with the spirit of the times. The dialogue is lively and very interesting, and we have nothing but praise and admiration for the author —*Dhimani.*

Its story which is very humorous inculcates wholesome moral lessons.—
Balika.

The predominating Rasa (emotion) in the play is humour. A careful study of the book is sure to bring home to the mind of the reader the need for social reform. As the author mentions in his preface, this work has been written on lines different from *Brahma Vivaha* and other social reform dramas... May this work which has been composed for the good of the people, put an end to some of the evils in the country.....May this work which is intelligible to the masses, spread all over the country and help the cause of Social Reform.—*Chintamani.*

పాత్రములు.

1. అగ్నిహోత్రావధాన్లు. కృష్ణారాయపురం అగ్రహారీకుడు.
 2. వెంకమ్మ—అతనిభార్య.
 3. బుచ్చమ్మ—పెద్దకూతురు, వితంతువు.
 4. సుబ్బమ్మ—రెండవకూతురు.
 5. వెంకటేశం—కుమారుడు.
 6. కరటకశాస్త్రి—అగ్నిహోత్రావధాన్లు బావమరిది. విజయనగరం సంస్కృత నాటక కంపెనీలో విదూషకుడు.
 7. కరటకశాస్త్రియొక్క శిష్యుడు, పెళ్లికూతురు వేషము, దాసరి వేషము వేయును
 8. లబ్ధావధాన్లు—రామచంద్రపురం అగ్రహారీకుడు.
 9. మీనాక్షి—అతనికుమార్తె వితంతువు.
 10. రామప్పంతులు—రామచంద్రపురం అగ్రహారం కరణం.
 11. గిరీశం—లబ్ధావధాన్లు పింతల్లికొడుకు. వెంకటేశముకు చదువు చెప్పు నయ్యవారు.
 12. సౌజన్యరావుపంతులు—వకీలు.
 13. భీమారావుపంతులు—స్టేడరు.
 14. నాయుడు—ప్రెవేటు వకీలు.
 15. పూజారి గవరయ్య—వైద్యుడు, మాంత్రికుడు.
 16. మధురవాణి—వేశ్య.
- డిప్టీకలక్టరు, హెడ్ కనిస్టేబులు, పోలీస్ టి, సిద్ధాంతి, బైరాగి, దుకాణదారు గ్రామమునగులు, హవల్దారు, యోగిని, లబ్ధావధాన్లుయొక్క నౌఖరు అసిరి గాడు, మనవాళ్లయ్య, వీరేశ.

కళింగరాజ్యములో వాడుకొను కొన్ని
మాటలకు అధ్యము.

గుంట = ఆడపిల్ల.

పీక = కంఠము.

పేకాట = చీట్లాట.

బుఱ్ఱి = రేల.

సాని = కేశ్య.

శ్రీ

క న్యా శు ల్క ము

ప్రథమాంకము

౧-వ స్థలము, విజయనగరములో బొంకులదిబ్బ.

[గిరీశము ప్రవేశించును]

గిరీశ—సాయంకాలమైంది. పూటకూళ్లమ్మకు సంతలో సామాను కొనిపెడతానని

నెలరోజుల కిందట యిరవైరూపాయలు పట్టుకొని డాన్సింగర్లుకింద ఖర్చుపెట్టాను, యీవాళ ఉదయం పూటకూళ్లమ్మకి నాకూ యుద్ధవేషోయింది. బుట్ట బద్దలుకొడదామా అన్నంత కోపంవచ్చిందిగాని, పూరిచ్చర్లు చెప్పినట్లు పేషెన్సు వుంటేగాని లోకంలోనెక్కలేం. ఈలా డబ్బులాగేస్తే యిదివరకు యెన్ని పర్యాయములు పూరు కుంది కొడు. యిప్పుడేదో కొంచం డాన్సింగర్లు మాట ఆచోకి కట్టినట్టు కనబడుతుంది. ఓర్వలేని వెధవ యెవడైనా చెప్పివుంటాడు. ఉదయం కథ ఆలోచిస్తే యిటుపైని తిండిపెట్టేటట్టు కానరాదు. యీవూళ్లోమరి మన పప్పువుడకదు. ఎటు చూసినా ఆందరికీ బాకీలే. వెంతుపంతులుగారి కోడలికి లవ్ లెటర్ రాసినందుకు యెప్పుడో ఒహప్పుడు సమయం కనిపెట్టి దేహకుద్ది చేస్తారు.

Can Love be controll'd by advice ?

Will cupid our mothers obey ?

శీఘ్రంగా యిక్కణించి బిచానా యెత్తివెయ్యడమే బుద్ధికి లక్షణం; గాని మధురవాణిని నదలడవంటే యేమీ మనస్కురించకుండా వున్నది.

It is women that seduce all mankind.

నేను యేమో ఉద్యోగాలూ ఊహమేలి తనలో వెధవం వెలిగిసాననే నమ్మకంతోవుంది, పూర్త్రీచర్ ! Oh! Whistle tune and I will come away through father's window. I should go now.

ఎవరావస్తున్నది? నాప్రియశిష్యుడు వెంకటేశ్వర్లులా వున్నాడు. యీవాళ కిస్మిన్ శలవులు యిచ్చివుంటాడు. వీడివెళ్ళి చూస్తే పరిక్షిఫేలైనట్టు కనపడుతుంది. వీణ్ణి కొంచం వోదార్చి వీడికి శలవుల్లో చదువు చెప్పే మిషమీద వీడితో వీడి పూరికి వుడాయితేచాలాచిక్కులు వొడుల్తాయి; అటుంచి నరుక్కురమ్మన్నాడు

When lovely woman stoops to folly
And lends her late that men betray
What charms can soothe her melancholy
What arts can wash her guilt away.

[వెంకటేశం ప్రవేశించును]

యేమివాయ్ మెడియర్ షేక్స్పియర్, ముఖం వేలవేసినావ్ ?

వెంక—యిక మీర్నాలోమాట్లాడకండి. నామోస్తరు మీలో మాట్లాడొద్దన్నాడు. మీ సావాసం చెయడంచాత నాపరితూ పోయిందని అన్నారు.

గిరి—నాస్సెస్స్, మొదట్నుంచీ నేను అనుచూచినూనే వున్నాను. నీ మోష్టరికి నన్ను చూస్తే కిట్టదు. అందుచాత నిన్ను ఫెయిల్ చేశాడుగాని లేకుంటే నువ్వే వింటి ఫెయిల్ కావడవేమిటి ! అతనికి నాకూ యెందుకు విరోధంవచ్చిందో తెలిసిందా ? అతను చెప్పేదంతా తప్పులతడక. అది నేను న్యూసు పాపర్లలోయేకే కాను. అప్పట్నుంచీ నేనంటే వాడిక్కడుపుదుకు.

వెంక.—మీవల్ల నాకు ఒచ్చిందల్లా చుట్టకొల్చడం వొక్కటే. పాఠం చెప్పమంటే యెప్పుడూ కబురు చెప్పడవేకాని ఒకమారయినా ఒక ముక్కచెప్పిన పాపాన్ని పోయినాదా ?

గిరి—డామిట్. ఇలాటి మాటలంటే నాకు కొవంవొస్తుంది ఇది జేస్ ఇస్ట్రాటి ట్యూడ్. నాలో మాట్లాడడవే ఒక ఎడ్యుకేషన్. ఆమాటకొస్తే నీకున్న లాంగ్వేజి నీ మోష్టరుకుందీ ? విడో మారియేజి విషయమై, నాచ్చి కొశ్చన్ విషయమై నీకు యెన్ని లెక్కర్లు యిచ్చాను ! నాదగ్గిర చదువుకున్నవాడు ఒహదూ అప్రయోజకుడుకా లేదు. వూనా డక్కన్ కాలేజీలో నేను చదువుతున్నప్పుడు ది ఇలెవెన్ కాజన్ ఫర్మి డిజనరేషన్ ఆఫ్ ఇండియాను గూర్చి మూడుఘంటలు ఒక్కబిగిని లెక్కర్ యిచ్చేసరికి ప్రొఫెసర్లు డంగయిపోయినారు. మొన్నబంగాళీ వాడు యీవూల్లో లెక్కరిచ్చినప్పుడు ఒకడికై నా కోరు పెగిలిందీ ? మనవాళ్లు వొట్టి వెధవాలులోయ్, చుట్ట నేర్పినందుకు థాంక్ చెయ్యి, తప్పుపట్టుతున్నావ్ ? చుట్టకొల్చడంయొక్కమహా నీకు యింకా బోధపడకపోవడం చాలాఆశ్చర్యంగా వుంది. చుట్టకొల్చబట్టేకదా దొర్లింత గొప్పవాళ్లయినారు. చుట్టకొల్చని యిం గ్గీవువాణ్ణి చూశావా ? చుట్టపంపిణి మీద నే స్టీముయంత్రం వగయిరా తెల్లవాడు కనిపెట్టాడు. లేకపోతే వాడికి పట్టుబట్టా ! శాస్త్రకారుడుయేవఁన్నాడో చెప్పానే నూత ఉవాచ—క॥ భగపతియవృతములేగా । భుగభుగమని పొంగి చుక్కభూమిని వ్రాలెన్ । పొగ చెట్టై జన్మించెను । పొగతాగనివాడు దున్నపోతైబుట్టునూ॥ యిది బృహన్నారదీయం నాలుగవ అధ్యాయంలో వున్నది. ఆ ఒకలావుణ్ణిగాని నీ అంత తెలివైన కుటువాణ్ణి ఫెయిల్ చేసినందుకు నీ మోష్టరుమీద నావొళ్లు మహా మందు

తూంది. ఈమాటు వంటరిగాచూసి వొకతడాభాతీస్తాను. నువ్వు శలవుల్లో యిక్కడుంటావా పూరికి వెళతావా?

వెంక—వెళ్ళాల్సిందిగాని. పాసుకాలేదంటే మాతండ్రి చావ కొడతాడు.

గిరీ—అగండం తప్పేవుపాయం నేనెబుతాను, నే చెప్పినట్టలా వింటానని ప్రమాణం చాస్తావా?

వెంక—(గిరీశంకాశ్లుపట్టుకొని) మీశలవు యెప్పుడు తప్పాచు? మాతండ్రికి మా చడ్డ కోపం. పాసుకాలేదంటే యెవరికలు నిర్బంధతాడు (కన్నీరు చేత గుడుచు కొనును)

గిరీ—దటిక్ టిరనీ-యిదే బంగాళీ కుట్రవాడవు తేయేంజాస్తాదో తెలిసిందా? తాత యేది తండ్రియేది కుట్రపట్టుకుని చూతెక్క గొడతాడు; మీఆగ్రహారం కుట్ర వాళ్లు మరిచువల్లయినా యీ పూళ్లో చదువుకుంటున్నారా?

వెంక—నురెవళ్ళూలేరు.

గిరీ—ఐతే నేనో వుపాయం చెపుతాను విను, నే కూడా నీతో మీవూరొచ్చి పరిక్ష పాసయినావని మీవాళ్లతో చెబుతాను; అక్కడనీకు చదువు చెప్పడానికి ఒచ్చా నని మీవాళ్లతో చెప్పు; శలవులాఖర్ని నిన్ను టవునునూక్లలో పెక్కాసులో ప్రవేశపెడతాను.

వెంక—మీరేవొస్తే బతికొను మరేవిటి; కిందటి మాటు శలవులికే మాతమ్మ మిమ్మల్ని తీసుకు రమ్మంది.

గిరీ—అలైట్ - గాని-నాకిక్కడ చాలా వ్యవహారములలో నవ్వంవస్తుందే - మన సబుగారి పిల్లల్ని శలవుల్లో పారాలెప్పితే కిస్టి రుపిజ్ యిస్తానన్నారూ; అయినా నీ విషయవై యంత లాస్ వచ్చినా నేను కేర్ చెయ్యను. ఒకభయం మాత్రంవుంది. మీవాళ్లు బార్ బరన్ పీపిల్ గదా, నన్ను తిన్నగా ట్రిట్ చేస్తారో చెయ్యరో. నీవు నన్నుగురించి మీమదర్ తో గట్టిగా రికమెండ్ చెయ్యవలసి వుంటుంది. కొత్తపుస్తకాలకి వొక బాబితారాయ-కొంచండబ్బు చేతిలోవుంటేనే గాని సిగర్సుకి యిబ్బంది కలుగుతుంది. నోటుబుక్కుతీసిరాయి. 1 రోయల్ రీడర్, 2 మోన్యూల్ గ్రామర్, 3 గోవ్ జియామెట్రీ, 4 బాస్ ఆల్జీబ్రా, 5 క్రినివాస్సయర్ ఆరిమెటిక్, 6 నలచరిత్ర, 7 రాజశేఖరచరిత్ర, 8 షెపరు జనరల్ ఇంగ్లీష్, 9 వెంకటసుబ్బారావు మేడీజీ. యెన్నిపుస్తకాలయినాయి?

వెంక—తొమ్మిది.

గిరీ—మరొక్కటిరాయి. అక్కడికి పదీఅవుతాయి. కుప్పుసామయ్యర్ మేడ్ డిఫికల్ట్ అక్కడికి చాల్చు. మీవాళ్లుగాని యింగ్లీషుమాట్లాడ మన్నట్టయినా తలుకూ బెణుకూ లేకుండా పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు జాపకం వున్నంతవరకు

R.V. Subbarao గ్రంథాలకు Made Easy అని అంటారు 60 ఏళ్లుగా
ఇంకా popular ఉన్నాయి. కుప్పుసామయ్యర్ Made Easy గాని
కొత్తదకం గానూ Made Difficult అని అంటారు ఇంకా

యాకరు పెట్టు. నీదగ్గర కాపర్సు యేవైనావున్నవా? నాదగ్గర కరన్నీ నోట్లు
వున్నవిగాని మాచలేదు. పదజాలు పెట్టి ఓలేదు కాశీమిరాయికొని పట్టుకురా.
రాత్రి వరి నేను భోజనం చెయ్యను. మార్కట్టుకి వెళ్లి బండీకుదిర్చి దానిమీద నా
ట్రావేంగ్ ట్రంక్కు పేజి పెట్టుదగ్గర బండీ నిలబెట్టివుంచు. యిక్కడకొన్ని
రాచకార్యాలు చక్కబెట్టుకుని యంతరాత్రికై నావొచ్చి కలుసుకుంటాను. గో
ఎట్వెన్స్, మైగుడ్ నోయ్. నువ్ బుద్ధిగావుండి చెప్పినమాటల్లా వింటూంటే
నిన్ను సురేంద్రనాథ్ బౌసర్జీ అంత గొప్పవాణ్ణిచేస్తాను. నేనునీతో వస్తానన్నమాట
మాత్రం పట్టకై నా వెలి కునియ్యెదను. జాగ్రత్త. (వెంకటేశం నిష్క్రమించును)
గిరీ—యీ వ్యవహార మొహటి పైపలైంది. ఈ రాత్రి మధురవాణ్ణికి పార్టింగ్
విజిట్ యివ్వండి పోకుడదు.

[రాగవరసతో పాడును]

నీపెటు నాడి లైటు;
నిన్ను మిన్న
కాన కున్న
కైటురెండే పెటు,
మానులేని నెటు.

[ఒక బంట్రోతు ప్రవేశించును]

బంట్రోతు—నేను పోటిగ రాప్పంతునిగారి నొఖర్నండి, లెక్క జరూరుగుందండి
పోటిగ రాపుల కరీదు యెంటనె యిరించనున్నారండి.

గిరీశం—(విననట్లు నటించుతూ)

పులుమాను లైటటా,
జాసమిన్ను వెటటా,
మాను కన్న
మొల్ల కన్న
నీదు మాము బైటటా,
టా! టా! టా!

బంట్రోతు—యంతమందిని పంపినా యిచ్చారు కారటండి, నేనాళ్ల లాగురుతుండే
వోణ్ణికానండి.

గిరీ—అయ్య కోనేటికి తోవయిదే;

బంట్రోతు—యక్కడి శెవిటిమాలోకం వొచ్చిందయ్యా.

గిరీ—కోవటి దుకాణవా? కన్నా బజార్లోగాని యిటివేపులేదు.

బంట్రోతు—(గట్టిగా చెవిదగ్గర నోరుపెట్టి) పోటిగ రాపులు కరీదిస్తారా యివ్వరా?

గిరీ—బస, రాధారీ బంగాళాలో చెయ్యొచ్చును.

బంట్లోతు—(మరీగట్టిగా) యాదాదికిందట మీరూ సానీ కలిసియేసుకున్న పోటిగ రాపులకరీదు మాపంతులు నిలబెట్టి పుచ్చుకొమ్మన్నాగు.

గిరీ—ఓ హో నీవటోయ్, యవరో అనుకున్నాను. నింపాదిగా మాట్లాడు, నింపాదిగా మాట్లాడు. రేపువుదయం మునిమిది ఘంటలకి పూటకూళ్లమ్మ యింటికి వస్తే ఆణా ఫయిల్లో సామ్మిచ్చేస్తాను. మీ సంతులికి స్నేహం మంచి చెడ్డా అక్కరేమా?

బంట్లోతు—మాటల్లో కార్యంలేదు. మల్లోశెయ్యెట్టి నిల్చున్నపాటి పుచ్చు కొమ్మన్నారండి.

గిరీ—పెద్దమనిషినిగదా; నువ్వు తొందరపడ్డం మంచిదేనా? నీ తండ్రి యంత పెద్ద మనిషి. యీ చుట్టమాను యంత మహాగాకొల్తుందో. నావానా అంటారు దొర్లు దీన్ని. రేపొద్దున్నరా రెండు కట్టలిస్తాను.

బంట్లోతు—శిత్తం, సామ్మి మాటేం కలవండి.

గిరీశం—చెప్పానుకానా? రేపొద్దున్న యివ్వకపోతే మాలవాడికొడుకు ఛండాలాడు

బంట్లోతు—మాలాడికొడుకు ఛండాలాడు కాకుంటే మరేటండి.

గిరీశం—నీకు నమ్మకం చాలకపోతే యిదిగో గా నుత్రపట్టుకు ప్రమాణంచేస్తాను.

బంట్లోతు—శిత్తం, రేపు పొద్దున్న సామ్మి న్యాయకపోతే నా ఆబోయండదండి.

గిరీశం—అహో, ని ఆబోయ ఒహదీ, నా ఆబోయ ఒహదీనా? (బంట్లోతు నిష్క్రమించును.)

ఇన్నాళ్లకి జంఘుప్పోస వినియోగంలోకి వచ్చింది. ధియాసాఫీస్తును చెప్పి నట్లు మన ఓట్లు కస్తమ్మ అన్నిటికీ యేదో ఒక ప్రయోజనం ఆలోచించే మనవాళ్లు యార్పరిచారు. ఆత్మాభివృద్ధి అయితే సేగాని తత్వం బోధపడదు. ఈ పికాచాన్ని వొదుల్చుకునేసరికి తలప్రాణం తోక్కొచ్చింది శ్రీఘ్రబుడే పలాయనం. పెందరాళే యీవూర్నించి వుడాయిస్తే సేకాని ఆబోయ దక్కను. యిక మధురవాణి యింటికి వెళదాం. మేకోహే వైల్డ్ సన్ షెన్స్ అన్నాడు.

హాలో వారి కంటే
అలాగ బంకె బారి బ్రహ్మచారి మే.
అట్టి గురి-మరి బ్రహ్మచారి
కట్టి గురి-మరి బ్రహ్మచారి

అ-వ స్థలము. మధురవాణియింట్లో గది.

[రామప్పంతులు కుర్చీమీద కూర్చుండును, మధురవాణి యెడట నిలుచుండును]

రామ—(జేబులోనుంచి చుట్టతీసి పంటకొన కొరికి) పిల్లా, అగ్గిపుల్ల.

మధురవాణి—(అగ్గిపుల్ల వెలిగించి చుట్టకందించుచుండగా రామప్పంతులు మధురవాణి బుగ్గను గిల్లును. మధురవాణి చుట్టకొలకుండానే అగ్గిపుల్లరాల్చి యడంగా నిలబడి కోపం కనపర్చుతూ) మొగవాడికయినా ఆడదానికయినా నీతివుండాలి. తాకవద్దంటే చెవినిపెట్టరుగదా?

Not included in the original text.

రామ—నిన్ను వుంచుకోవడానికి అంతా నిశ్చయమయి రేపో నేడో మంచి ముహూర్తంచూసి మావూరు లేవతీసుకు వెళ్లడానికి సిద్ధమయ్యంటే యింకా యవడో కోన్ని స్కాపేగాడి ఆడాలో వున్నానంటూ పాలివ్రత్యం నటిస్తావేమిటి?

మధుర—వేశ్య అనగానే అంత చుకనా పంతులుగామా? సానిదానికిమాత్రం నీతి వుండొద్దా! మాపంతులుగార్ని పిలిచి “అన్యాయముపైని మీతోవమిది, నాతోవనాది” అని తెగ తెంపులు చేసుకున్నదాకా నేను పరాధీనురాలినే అని యంచండి. మీరు చెప్పిపోడిచినట్టు ఆయన వైదీకయితే నేమి, కిరస్తానం మని పైతే నేమి, పూటకూళ్లమ్మను వుంచుకుంటే నేమి నన్ను యిన్నాళ్లూ ఆమహారాజా పోషించాడుకాడా? మీరంతకన్న రసికులయినా, నామనస్సు మీరు యంత జూరగొన్నా, ఆయనయడల విశ్వాసం నాకుమట్టుకు వుండొద్దా?

రామ—పెద్ద పెద్దమాటలు ప్రయోగిస్తున్నావు! వాడి బతుక్కి వాడు పూటకూళ్లమ్మని వుంచుకోవడం కూడానా! పూటకూళ్లమ్మే వాణ్ణి వుంచుకుని యింతగంజి బోస్తూంది.

మధు—అన్యాయం మాటలు అడకండి, ఆయన యంత చగువుపన్నాడు, ఆయనకి యంతప్రఖ్యాతి వుంది! నేడోరేపో గొప్ప వుద్యోగం కౌనైయ్యుంది.

రామ—అహహ (నవ్వుతూ) యేం వెచ్చినమ్మకం! నీవు సానివార్లలో తప్పపుట్టావు. గిరీశంగారు గిరీశంగారు అని పెద్ద పేరు పెడతావేమిటి, మావూళ్లోవున్న లుబ్ధావధాన్లు పింతల్లికొడుక్కూడూ వీడూ! గిట్టడని మేం పిలిచేవాళ్లం. బాల్లేరు ముక్కలు రెండు శేర్వుకోగానే ఉద్యోగాలే! వాడికల్లా నక్కటే వుద్యోగం దేవుడు రాశాడు. యేమిటో తెలిసిందా? పూటకూళ్లమ్మయింట్లో దప్పిక్కిచేరి అరవ చాకిరీచెయ్యడం.

మధు—యీమాటలు ఆయన్ని ఆడుగుదునా?

రామ—తప్పకుండా. కావలిస్తే నేను చెప్పాననికూడా చెప్పు.

మధు—అయినా ఆయన గుణ యోగ్యతలతో నాకేంపని? యేవయినా ఆయన నాకు యజమాని. ఆయన తప్పులు నాకళ్లకు కనపడవు.

రామ—అయితే అతడికి విదాకులు యెప్పుడిస్తావు?

మధు—యిక్కడి రుణాలూ పణాలూ తీర్చుకోడానికి మీరు శలవిచ్చిన రెండు వొండలూ యిప్పిస్తే యీక్షణం తెగ తెంపులు చేసుకుంటాను.

రామ—అయితే యింద (జేబులోనుంచి నోట్లు తీసియిచ్చును. మధురవాణి అందు కొంటుండగా రామప్పంతులు చెయ్యిపట్టి లాగును. మధురవాణి కోపంతో చెయి విడిపించుకుని నోట్లు పారవేసి దూరముగా నిలుచును.)

మధు—మీగో కామేశ్వరం చెయ్యడం కష్టం. ఒక నిర్మయంమీద నిలవని మనిషిని యేకస్థమ్యమే?

రామ—(నోట్లయెత్తి) క్షమించు, అపరాధం, (నోట్లు చేతికిచ్చును) లెక్కపెట్టి చూసుకో.

మధు—అత్రం మిమ్మల్ని నమ్మకపోతే మీగో రానేరారు. యిత రసికలయ్యుండి నామనస్సు కనిపెట్ట బాలినారుకారు × వా? మీనోట్లు మీదదనే వుంచండి. నేను దబ్బుకక్కుర్తి నులిపినికాను (నోట్లు యివ్వబోవును.)

రామ—వొద్దు! వొద్దు! నోను! నీకునను కనుక్కుందావని అన్నమాటగాని మరొకటి కాదు. గాని, యీగిరీశం గుంటవెధవ, వీడెవడో మా గొప్పవా డనుకుంటున్నా వేనిటి?

మధు—ఈ మన్ని నామనస్సు తూల్పాడితే యిదుగో తలుపుతీశాను విజయం చెయ్యండి (తలుపుతీసి వకచేత పట్టుకుని రెండవ చేతివేయతో పెకితోవమాపును). ఆదుగో గిరీశం గారే వొస్తున్నారు, ఆమాటేదో ఆమర్త్యమే చెప్పండి.

రామ—వేళాకోళం ఆడుతున్నావా?

గిరీశం—(వాకిట్లోనుంచి) మైడియర్.

రామ—(ఆత్మగతం) అన్న, వేళగాన వేళొచ్చాడు గాడివకొడుకు, తంతాడుకాబోలు యేనిటి సాధనం. యీ ముంచంకింద మారుదాం. (ముంచంకింద దూరును.)

[గిరీశం ప్రవేశించును]

గిరీశం—వెల్, మైడియర్ ఎంపెన్. (బుజము మీద తట్టబోవును.)

మధు—(ఒసిలి తప్పించుకుని) ముట్టబోకండి.

గిరీశం—(నిర్ఘాంతపోయి) అదేమిటి ఆ వికారం.

మధు—అఖరు వికారం.

గిరీ—(ఆత్మగతం) నేను వుడాయిస్తానని దీనికెలా తెలిసింది చెప్పా! సానివాళ్లకి కర్నపికాచివుంటుంది కాబోలు (పెకి) మైలబడితే స్తానంచేసి వేగిరం రా.

మధు—యిప్పుడేంతోందర, తలంటు కుంటాను.

రామ—(ఆత్మగతం) చబాప్, యేమి నీతయిన మనిషి యిది! వెధవని ముట్టుకోనివ్వ కుండా యెత్తు యెత్తింది!

గిరీశం—మేళా గియిలా మాయుగ్గీషువారికి లక్ష్యంలేదు, యిలారా (దగ్గిరికి చేరును)

మధు—(వేలుమాసి) అక్కడనే ఆగండి. మీరు కిరస్తానం అయితే కావచ్చును. నేను కిరస్తానం యింకా కాలేదే. మీరు కిరస్తానం అన్నమాట యిప్పుడే ఒహారు చెప్పగా విన్నాను.

రామ—(తనలో) నె చెప్పానంటుందా యేమిటి!

గిరీ—ఒకరు చప్పగా విన్నానూ? యవరా జెప్పింది? యవడికిక్కడికి రావడానికి

మగుడూర్ వుంది? యిలాంటి చాడీకోర్ కబురు చెప్పడానికి యవడికి గుండె

వుంది? ఆ మాటలు విని నాతో చెప్పడానికి నీ కెక్కడ గుండుంది? చెప్పు!

రామ—(తనలో) తంతాడు కాబోలు, యగక్క చిక్కడ్డాను.

మధు—మొగాజే చెప్పాలాయేమిటి? ఆడవాళ్ళకి దేవుడునోరివ్వలేదా?

గిరీ—(తనలో) పూటకూళ్ళముందే చెప్పింది కాబోలు (పైకి) ఆడదా? ఆడదాన్ని నోరు

జెట్టుకు బతకమనే దేవుడుచేశాడు. పరువయిన ఆడది నీయింటి కెందుకొస్తుంది.

మధు—పరువైన మొగాళ్ళోచ్చినప్పుడు పరువైన ఆడవాళ్ళెందుకు రాకూడను? ముందు

కూచోండి. తరవాత కోప్పడుగురుగాని, చుట్టతీసుకొండి, ఆదిగో అగ్గి పెట్ట.

గిరీ—ముట్టుకోడానికి వల్లలేకపోతే అగ్గిపుల్ల వెలిగించి యివ్వడానికయినా పెట్టి

పుట్టాను కానా? యీవాళ్ళ మహాఉత్సాహంగా వచ్చానుగాని ఉత్సాహభంగం చేశావ్.

మధు—యెవరటా వుత్సాహం?

గిరీ—యిదిగో జేబులో హైదరాబాద్ నైజామ్వారి దగ్గిర్నంది వొచ్చిన ఫర్మానా.

మానా సెం నవాబ్ సదరచాలత్ బావురల్లిఖాన్ ఇస్పహాన్ జంగ్ బహద్దర్ వారు సిఫార్స్ చేసి వెయ్యి సిక్కూరుపాయలు జీతంతో మసాయిబ్ ఉద్యోగం నాకు చెప్పించారు. అనగా మామేమి బాద్షావారి మాజూర్న వుండడం.

రామ—(తనలో) యెవరటా వీడిగోతాల్!

గిరీ—యింత శుభవార్త తెచ్చినా, దగ్గిరకి రానిచ్చావు కావునదా? నాతో హైదరాబాద్ వస్తావా?

మధు—(తలతివ్వితూ) నే యెందుకు? పూటకూళ్ళమ్మని తీసికెళ్ళండి.

గిరీ—(నిర్భాంతపోయి) పూటకూళ్ళమ్మయేవరైనా పెంట పెడుతూందా యేమిటి?

మధు—మీకే తెలియాలి.

గిరీ—నీ తెలివి తక్కువచూస్తే నాకు నవ్వుస్తుంది. యెవ జేమాటన్నా నామీద నమ్మడవేనా? యీఘోరవైన అబద్ధాలు నీతో యవడు చెబుతున్నాడో కనుక్కోలేననుకున్నావా యేమిటి? సప్తసముద్రాలాటి నా వాదిపిల్లకట్టకుని పిస్తోలో వొళ్ళు తూట్లు పజేటట్లు థాథామని కొట్టకపోతినట్టయినా నాపేరు గిరీశమే నినద భీషణశంఖము దేవదత్తమే! కబడ్డార్!

మధు—సముద్రాలవరకల కెళ్ళి వెతకక్కలేదు ఆ చెప్పినమనిషి మీ యదటే చెబుతాడు.

రామ—(తనలో) యీమండ నన్ను బయలు పెడుతుంది కాబోలా దైవమా!

గిరీ—(తనలో) థాంక్స్. అయితే పూటకూళ్లదానైబ్బతగలేను (పైకి) యిలాంటి దుర్మార్గపక్షాతులు అయిల్లాలు చెవినిపడితే చాలా భేదిస్తుంది. ఆ పాపవంశానిన్ను చుట్టుకుంటుంది. ఆమె యంత పతివ్రత! యంత యోగ్యురాలు!

మధు—వెధవముండకి పాతివ్రత్యం అన్నమాట యీనాటికి విన్నాను.

గిరీ—దాని...కాదు ఆమెకి మొగుళ్లేక పోయినా ఆమెను వెధవనడానికి వీలేదు.

మధు—మీరుండగా వెధవలా అవుతుంది?

గిరీ—నా స్పెన్స్ (దీనికోతస్సా చెప్పి రంజింపచేదాం) యిగుగోవిను. దాని నిజం యేవిటం టె-పూటకూళ్లమ్మ ముచ్చటగా తప్పటదుగులువేళే రోజుల్లో ఒకకునుష్టి ముసలాడికి కట్ట నిశ్చయించారు. పుస్తకట్టబోతూంటేకో కట్టిన పుత్తర తుణం లోన్నో ఆ ముసలాడు పెళ్లిపీటలమీదే గుటుక్కు మన్నాడు. అప్పుడు పెళ్లి అయినట్టా కొనట్టా అని మీమాంస అయింది. కొందరు పుస్తకట్టాడన్నారు. కొందరుకట్టలేదన్నారు. పిల్లతండ్రి, వెళ్లికొడుకు వారసులుమీద దావాలెచ్చాడు పురోహితుడు వాళ్లవగ్గిర లంచంపుచ్చుకుని పుస్తకట్టలేవని సాక్షివిచ్చాడు. దాంతో కేసుపోయింది; మరిదాన్నివరూ పెళ్లాడారుకారు.

మధు—అయితే మరిమీకు తప్పలేదే?

గిరీ—యేవిటి యీకొత్తమాటలూ! నాకు ఆదీ అంతూ తెలియకుండావుండీ! ఆహా! కరకంవిరచంబో దిగుతూండే! హాస్యాని కంటే నివ్వేవన్నా అనందవే! నిజమనిగానీ అంటివా, చూడు నాతిడాఖా. ముడిచూటలు పేల్తున్నాడో వాడి పేరుతక్షణం చెబుతావా చెప్పవా?

మధు—రామ.

రామ—(తనలో) సచ్చానా, పేరు చెప్పేసింది!

మధు—రామ! రామ! ఒహారు చెప్పేదేవిటి లోకవంశా కోడై కూస్తూంటేను? (వీధిలోనుంచి తలుపుతలుపు అనిధ్వని.)

గిరీ—(తెల్లపోయి) తలుపుతియ్యద్దు, తియ్యద్దు. ఆపిలిచేమనిషి వెళ్లిముండ. మనుషుల్ని కరుస్తుంది.

మధు—తలుపు తీసేవుంది.

గిరీశం—చంగునవెళ్లి గడియవేసెయ్.

మధు—అదుగో తలుపుతోసుకు వొస్తూంది.

గిరీశం—గెంటెయ్, గెంటెయ్.

మధు—ఆ వయ్యారం చూస్తే మీ పతివ్రతలా కనిపిస్తుంది. (మధురవాణి వాకట్లోకి వెళ్ళును.)

గిరీ—మంచంకింద దూకుదాం (గిరీశం మంచంకింద దూకును.)

(తనలో) కొంగలంజ సకసుణి దాచివోయ్ నుంచం కింద, యిదేవిటో మంచిమనిషి అని భ్రమించాను. దీక్షస్నా గోయ్యా, సిగపాయిదీసి తంగునుగాని యిది సమయంకొదు. అయినా పోయేవాడికి నా కంగుకుగొట్టు, (రామప్పంతులుతో మెల్లిగా) యవరన్నా మీరు, మహానుభావులు ?

రామ—నేను రామప్పంతుల్నిరా, అబ్బాయిగా.

గిరీ—తమరా. యీమాత్రానికి నుంచంకింద దాగోవాలా, మహానుభావా ? నన్ను డిగితే యిలాటి లంజల్ని యిరవైమందిని మీరు కన్యాదానం చేశుకే.

రామ—(తనలో) బతికొస్తా జేవుడా; (పైకి) నువ్వూ బాబూ దీక్షించు తున్నావు ! ఆలా తెలిస్తే నేరాకపోదును సుమా.

గిరీ—మాటవినకళ్ళేదు. కొంచం యిసుంటూ రండి. (రామప్పంతులు ముంగురుజరు గును, గిరీశం ఆతన్ని తప్పించుకుని గోడజేవు చేరును.)

గిరీ—అన్నా యీలంజని నన్నదూ నమ్మకండ్డీ, యిలా యిరవైమందిని దాచగల శక్తుంది, దీనికి.

రామ—రెండువందలు దొబ్బిందిరా బాబూ.

గిరీశం—నువ్వు లేంజాగర్ చేశారా ?

రామ—అంతేనా ?

గిరీ—మరేవిటి ?

[మధుర వాణిన్ని పూటకూళ్లమ్మ వల్లెవాటుగా చీపురుగట్టదాచిన్ని ప్రవేశింతుడు]

మధు—మీరన్నమనిషి యిక్కడలేరంటే చెవినిబెట్టరుగదా !

పూట—నీయింట్లో జొరబడ్డాడని వీధులో వాళ్ళుచెబితే నీమాట నమ్ముతానాయే నిటి ? ఆవెధనవుంటే నాకేం కావాలి, వుండకుంటే నాకేం కావాలి, వాడు నీకిచ్చిన యిరవయి రూపాయలూ యిచ్చెయ్.

మధు—యవడి కిచ్చావో వాణ్ణి అడగవమ్మా.

పూట—వెధనకనబడితే సిగపాయిదీసి చీపురుగట్టగో మొత్తునును. యెక్కడ దాచావేవిటి ?

మధు—నాకు దాచడం భర్మవేవి నేను మొగనాల్సికాను. వెధనముండనీ కాను. నాయింటి కొచ్చేవాడు మహారాజులాగ పట్టావొస్తాడు (కంటితో మంచము కిందు చూపును.)

పూట—నుంచంకింద దాగాడేమో—(మంచము కిందుకు వంగి) నీ పకవు బుగ్గయి నట్టే వుంది లేచిరా. (చీపురుగట్ట తిరగేసి రామప్పంతులును కొట్టును.)

రామ—ఓర్నాయనా, నన్నెందుకొక్కడతావే దండుముండా ? (మంచంకిందినించి పైకివచ్చి వీపు తడుముకొనును.)

మధు—అయి న్నెందుకు కొట్టావు? నాయుంటి కొచ్చి యేమిటి రవ్వ?

పూట—అయితే మంచంకిందెందుకు దూరాడూ?

మధు—నీ కందు కాగోష? అదో సరసం.

పూట—యిదో చీపురుగట్ట సరసం.

రామ—(వీపుతడువుంట్లా) నీసగతరగా, అడదానివై పోయినావే, లేకుంటే

చంపేసి పోదును. నీ రంకు మొగుణి కొట్టక నన్నెందు కొట్టావే ముండా?

అందుకొ నన్ను మొగుడి నోసి నాను గోడ వేపు చాచున్నాడు.

పూట—అవెధన కూడా వున్నాడూ మంచంకింద! కుక్కా పెకిరా.

గిరీ—వెఱ్ఱప్పా! మంచంకిందికిరా, వెఱ్ఱివొడల గొడతాను.

పూట—అప్పనిట్రా వెగవానీకు? నీకు భయపడతా ననుకున్నావా యేమిటి? నీ సానిముండ యలా అడ్డుకుంటుంటో చూస్తాను. (పూటకూళ్ళక్కు ఒక వేపునుంచి మంచంకిందికి దూకును. మరి వొక వేపునుంచి గిరీకం పైకివచ్చి రామప్పంతులు నెత్తి చరిచి లఘువేసి పెరటివేపు పరిగెత్తిపోవును.)

రామ—సచ్చానా నాయనా (రెండు చేతుల తొప్పట్టుకొని) మధుగవాణీ యేమిటి వేహాదీ! కనిష్ఠీలు క్కలు రంపించూ

మధురవాణి—యెందుకు పట్టిన ఆల్లరీ అరమానవున్నూ! రేపో యెల్లుండో మీరే వాడికి బెబ్బకి బెబ్బతీసి పగతీర్చుకుందురుగాని.

(మధురవాణి రామప్పంతుల్ని కాగలించుకొని తలముద్దెట్టుకుని చేతరాసి) యేమిదుష్టు! మొగవాడియినవాడు యెవట నిలిచి కొట్టాలి. దొంగ బెబ్బకొడ తాడూ? వాడిపాంకం అణుతురుగాని లెండి.

రామ—గవురను మెంటు జీతవిచ్చించిన కనిష్ఠీలులుండగా మనకెందుకు శరీరా

యాసం? యీ వెధవని పశ్యండు కొర్లంటా తిక్కపోతే నేను రామప్పంతుల్ని

కొను చూడు నాతమాషా!

మధు—(రామప్పంతుల్ని ముద్దుబెట్టుకుని) మాటాడక వూరుకొండి. (మంచంకింది వేపు చూపించి నోరు మూసి) దొంగ బెబ్బకొట్టి వాడినే అరమానం; మీదికాదు.

రామ—నొప్పెవడి దనుకున్నావు? ఆముండ మంచంకిందనించి రాదేం? చీపురు కట్టలాక్కో.

పూట—ఫడేల్లంటే పస్తాయించి చూస్తున్నాను. నీ మొగతనం యేడిసినట్టేవుంది. (పైకివచ్చును.)

(అంతా నిష్క్రమింతురు)

శ్రీ

క న్నా శం ల్క మః

ద్వితీయాంకము

౧-వ స్థలము. కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్నిహోత్రావధాన్లు ఇల్లు

(అగ్నిహోత్రావధాన్లు జంగూలు వదుతుచుండును. కరటకశాస్త్రులు శిష్యుడి చేత లేనికేలు నొక్కించుకొనచుండును. వెంకమ్మ కూర తిరుగుచుండును.)
 వెంకమ్మ—నిన్నట్నించి కిశిమిశ్యలవులని కుట్టవాడు వుత్తరం గాళాడు. యెన్నాళ్లో వింది వాణ్ణిమాసి, కిచ్చు కొయలుకొసిపోయినాయి. గడియో గడియో రావాలి. అగ్నిహోత్రావధాన్లు—ఎందుకు వొట్టి నే వగచడం? వొద్దు వొద్దంటూంటే యీ

యింగిలీషు చదువులో పెట్టావ్. మెరకపాలం సిస్టం తావాడి కిందయిపోతూంది. కిందటి యేడుపరిక్ష ఫేలయినాడుగదా? యాయేడు యెలాతగలే కాడో తెలియదు. మనకీ యింగిలీషు చదువు అచ్చిరాదని పోరిపోరిచెబితే విన్నావు కావు. మా పెద్దన్న దిబ్బావుధాన్లు కొడుకుని యింగిలీషు చదువుకు పార్వతీ పురం పంపించేసరికి వూర్షం వొచ్చి మాడ్రోజల్లో కొట్టేసింది. బుచ్చబిబ్బ కొడుక్కి యింగిలీషు చెప్పిద్దామనుకుంటూండగానే చచ్చినంత ఖాయలా చేసింది.

వెంకమ్మ—మీ రెప్పదూ యీలాంటి వోఘాయిత్రం మాటలే అంచావుంఛారు. డబ్బు కర్చయిపోతుందిని మీకు బెంగ, మొన్నమొన్న మనకశ్చేదట మనవా కట్లో జుట్టు విరబోసుకు గొట్టికాయలాడిన నేమానివారి కుట్టాడికి మునసబీ వింది కొదూ?

అగ్ని—మన వెధవాయకి చదువొచ్చేజేం కనపడదుగాని పుస్తకాలకిందా జీతంకిందా యిహ నాలుగేళ్ళయే సరికి మనభూమి కడితేరిపోతుంది. అపైని చిప్పా దొప్పా పట్టుకు బతులేరాలి. నిమ్మళంగా యింటి దగ్గరుంటే యీపాటి నాలుగష్టాలు

చెప్పేరును. వొద్దంటూంటే యీ వెధ వింగిలీషు చదువులో పెట్టావు.

వెంకమ్మ—మనవాడికో మునసబీ వినా పోలీసుపన్నెనా విలే రుణాలిచ్చి యీ అగ్ని రారం భూవులన్నీ కొనేస్తాడు. యాడాడికో నూటూపాయలు కర్చుపెట్టడాని

కింత ముందు వెనకొమాస్తున్నారు, మీలాగేవాడూ జంఘాలు వొడుక్కుంటూ బతకాలని వుందా యేమిటి? మీకంత భారవంతోస్తే మావాళ్లు నాకు పనులూ కుంకానికీ యిచ్చిన భూవంశమేసి కుట్టాడికి చదువు చెప్పిస్తాను.

కరటకశాస్త్రి—నీభూవంశం కమ్మ లమ్మ? మనసొమ్మ చడలిని కొవ్వున్నాడు. ఆతడే పెట్టుకుంటాడు.

అగ్ని—ఐతే నన్ను ఆక్షేపణ చేస్తావే? యీ మారంటే నీ అన్ననన్నాడని వూరుకు నేదిలేదు.

[గిరీశం వెంకటేశం ప్రవేశింతురు]

వెంక—మాబాబ్బా బాబు వచ్చావమాయ్! (వెంకటేశమును కొగలించుకొనును.)

అగ్నిహో—వెధవాయా యీమార్త నా పాసయినావా? (వెంకటేశం తెల్లబోయి చూచును)

గిరీ—పాసయినాడండి, ఫస్టుగా పాసయినాడు. నేను చాలాశ్రమపడి చదువు చెప్పానండి.

అగ్ని—యీతుర కనిడోయ్!

గిరీ—టర్క్! డామిట్, టెల్ మోన్.

అగ్ని—మానా? మానులావుంచా నంఛావూ? గూబ్బగల గొడతాను.

వెంకటేశం—(వణుకుకూతల్లి వేపుచూసి) అమ్మ యీ యే నాకు చదువు చెప్పే మేష్టరు.

కరట—ఇంటికి పెద్దనునిస్తాస్తే అప్పచ్చపు మాటలాడతావేమిటి బావా? ఆయనోదో కుట్టనాడితో యింగిలీషు మాటంటే పుచ్చకాయలదొంగంటే బుజ్జాల్తుడు పురున్నట్టు నీమీద పెట్టుకుంటావే? (బండివాడు సామానుదించును)

గిరీశం—(కరటకశాస్త్రితో) తమబావగారా అగ్నిహోత్రావంధాస్తుగారు? నన్ను తమరు యరక్కపోవచ్చునుగాని డిప్టీ కలక్టరుగారింటికి తమరువచ్చేటప్పుడు నేను వారి పిల్లలికి చదువుచెబుటూ వుండేవాణ్ణి. డిప్టీ కలక్టరుగారు తమర్ని యే మైచ్చుకు నేవారనుకుంటారు!

కరటక—అవును మీ మొఖం చూసినజ్ఞాపకవుంది. డిప్టీ కలక్టరుగారు మహదొడ్డ ప్రభువ్.

గిరీశం—మీలాంటి చప్పన్నభాషలూ వచ్చిన మనిషిని యక్కడా లేడనీ, సంస్కృతం మంచి నీళ్లప్రవాహంలా తమరు మాట్లాడతారనీ, తమలాంటి విదూషకుణ్ణి యక్కడా చూశేదనీ డిప్టీ కలక్టరుగారు శలవిస్తుండేవారు. కవితారసం ఆయనా గ్రహించేవారే? నాకవిత్వంంటే ఆయన చెవికోసుకుంటారు. మహారాజా వారిదశకానం కూడా నాకు చెయించారండి.

అగ్ని—(ధుమధుమలాడుతూ) ఈ శపథిషలు నాకేం పనికిరావు. యివడి వైఖరి చూసే యిక్కడే బసవేనేటట్టు కనపడుతూంది. మాయల్లో భోజనం యంత మాత్రం వీలుపడదు.

వెంక—ఆయనమాటలు గణించకు బాబూ, ఆయన మోస్తరది. మీదయవల్ల మావాడికో ముక్కబిచ్చితే మీమేలు మరిచిపోం.

గిరీశం—అందు కభ్యంతర వేవిటమా, మీవాడు శలవుల్లో చదువు చెప్పనుని యంతో బతిమాలుకుంటే పోనీ పనికొచ్చే కుట్టవాడుకదా అని వొచ్చానుగాని పట్టంలో మునసబుగారింట భోజనంచేసిని వొచ్చానా వానిచ్చేడబ్బు చేదనివొచ్చానాఅమ్మా?

వెంకమ్మ—యీ చదువులకోసంని పిల్లణి వొదులుకునివుండడం, వాడు సరాయి పూళ్ళో శ్రమదమాలు పడుతూండడం నాప్రాణాలు యెన్నడూ అక్కణ్ణేవుంఛాయి. డబ్బుంటే యెన్నడూ వెనక మాళ్ళేగుగదా, మేం కనడంమట్టుకు కన్నాం. మీరే వాడికి తల్లి తండ్రిని. యలా కడుపులో పెట్టుకు చదువు చెబుతారో మీదేభారం.

గిరీశం—తమరు యంతమారం శలవియ్యాలమ్మా? నా ముచిచెడ్డలు మీ కుట్టవాణ్ణి డిగి తే తెలుస్తుంది. మునసబుగానూ, డిప్టీకలక్టరుగానూ యెన్నికచేసిన మనిషిని

నామాట నే చెప్పకోవాలా, ఇంతెంగుకూ. యిక మూడేళ్ళు నాతరిఫీదులో

వుంచితే క్రిమినల్లోవరనగా పోలీసు పరిక్ష పాసుచేయిస్తాను.

అగ్ని—మూడేళ్లే! యీసంవత్సరం పుస్తకాల కంకపుతుందిరా అబ్బీ?

వెంక టేశం—పదిహేనూపాయ లవుతుంది.

అగ్ని—ఒక్కదమ్మిడీ యివ్వను. ప్లీద్దరూకూడి ఆమాపాయలు పంచుకులి నేటట్టు కనపడుచూంది. నేను వేదం మనబైరెండుసన్నాలూ ఒకదమ్మిడీ పుస్తకాల ఖర్చు లేకుండా చదువుకున్నాను. ఇదంతా టోపి వ్యవహారంలా కనపడుతుంది.

కరట—(నవ్వుతూ) కొట్లకి విలవైనమాట అన్నావు బావా!

గిరీశం—(కరటకశాస్త్రితో) ది సీజ్ బార్బరన్, చూచారండీ, జెంటిల్మన్ అనగా పెద్దమనిషిని యలా ఆంటున్నారో! నేను యిక యిక్కడ వుండడం భావ్యం కౌదు, శలవుపుచ్చుకుంటాను.

వెంకమ్మ—చాలాబలు బాగానేవుంది! యింటి కెవరోచ్చినా నాకదే భయం, ఆయన మాటల కెక్కడికి బాబూ, వెళ్ళిపోకండి.

కరటక—అగ్ని హోత్రావుధాన్లు! కుట్టవాడికి రవ్వంత నడువు చెప్పించడానికి ఇంత ముందూవెనకా చూస్తున్నావ్. బుచ్చమ్మనమ్మిన పదిహేను వొందల రూపాయి తంజేశావ్?

గిరీశం—సెల్లింగర్స్! డామిట్!

అగ్ని—ప్రతిగాడిదె కొడుకూ అమ్మవంమ్మ వంచాంఛాడు. కూరగానుల్లోయ్ అమ్మడానికి? ఆహూపాయలు పుచ్చుకోకపోతే మొగుడు చచ్చాడుగదా, దాని గతి యావైయ్యుండును?

కరట—చచ్చాడంటే వాడిదా తప్పు, మంచంమించి దించెయదానికి సిద్ధంగావున్న వాడిక్కట్టావ్?

గిరీశం—తమరేనా నులక అగ్నిహోత్రావుధాన్లుగారు? యీ పట్టెని జటలో తమంత వారు తేరని రాజమహేంద్రవరంలో మావాళ్ళనుకు నేవారు.

అగ్ని—మీది రాజమహేంద్రంవండీ ఆ మాట చెప్పారుకాచే? రామావుధాన్లు గారు బాగున్నారా?

గిరీశం—బాగున్నారండి. ఆయన మా మేనమావగారండి.

అగ్ని—ఆ మాట చెప్పారుకామా?

గిరీశం—మామావ యీ దేశబోగట్టా వొచ్చినప్పుడల్లా తమర్ని యెన్నిక చేస్తూంటారండి.

అగ్ని—నాకూ వారికి చాలాస్నేహం. చూశారా కొంచెం నాకు ప్రథమకోడం, యవరో తెలియకుండా అన్నమాటలు, గణించకండేం.

గిరీశం—దానికేవలండి, తమనంటి పెద్దలు అనడం మాలాంటి కుట్టవాళ్ళు పడడం విధాయకవేగదండీ?

కరట—(తనలో) యిన్నాళ్ళకి మా అగ్నిహోత్రుడికి దగినవాడు దొరికాడు.

అగ్ని—చూశారండీ, మీపేరేవిటండీ?

గిరీశం—గిరీశం అంటారండి.

అగ్ని—చూశారండీ, గిరీశంగామా! మా కరటక శాస్త్రులు నట్టి అవకతవక మనిషి; మంచీ చెడ్డా యేమీ వాడి మనసుకెక్కదు. అల్లుడు చచ్చిపోయినాడంటే ఆందువల్ల యెంతలాభం కలిగింది భూవులకి దావా తెచ్చావాలేదా? నేను యీదుధ్య దాఖల్చేయించిన పిటిషను మీద ఆర్డరు చదివి పెట్టండి (గదిలోకి వెళ్ళి కాకితం తెచ్చి గిరీశంచేతికి యిచ్చును)

గిరీశం—(చూసి) ఎవడో తెలివితక్కువ గుమస్తా వ్రాసినట్టుంది. అక్షరపాలితే లేదండీ.

అగ్ని—మావకీలు గడగడ చదివేశాడండీ.

గిరీశం—నేను మాత్రం చదవలేకనా. అంతకన్న గళగ్రాహిగా చదువుతాను. లెక్క రిచ్చేపండితుణ్ణి నాకిది కేలపిండి కాదు; అయితే రాసినవాడి తెలివికి సంతోషిస్తున్నాను. యిది అరిటిపండు విప్పినట్టు తర్జునాచేసి దాఖలుచెయ్యమని శలవా?

అగ్ని—అంతకంటేనా! (తనలో) డబ్బుఖర్చులేకుండా వీడిచాత కాగితమ్మక్క
లన్నీ తర్జుమా చేయించేస్తాను.

గిరీశ—యింకా యింగ్లీషు కాయితాలు యేవున్నా నామీద పారశ్యాండి, తర్జు
మా చేసిపెడతాను.

అగ్ని—అష్టాగే.

వెంకమ్మ—మా అబ్బాయి మీరు ఒక్క పర్యాయం యింగ్లీషు మాట్లాడండి
బాబూ.

గిరీశం—అలాగే నమ్మా.

My dear Venkatesam—

Twinkle! Twinkle! little atar,

How I wonder what you are!

వెంక టేశం—There is a white man in the tent.

గిరీశం—The boy stood on the burning deck .

Whence all but he had fled.

వెంక టేశం—Upon the same base and on the same side of it the
sides of a trepezium are equal to one another.

గిరీశం—Of man's first disobedience and the fruit of that mango
tree, sing, Venkatesa, my very good boy.

వెంక టేశం—Nouns ending in *f* or *fe* change their *f* or *fe* into *ves*.

అగ్ని—యీ ఆడుతూన్న మాటలికి అర్థంయేమివండి?

గిరీశం—యీ శాస్త్రంలో యే ప్రకారం చదవాలో అదంతా మాట్లాడుతున్నావండి

కరట—అబ్బీ వొక తెనుగు పద్యం చదవరా?

వెంక టేశం—పొగచుట్టకు సలిమోవికి—

కరట—చబాబ్!

గిరీశం—డామిట్! డొంట్రీట్ దట్, (మెల్లగా) “నలదమయంతులిద్దరు” చదువ్

వెంక టేశం—నలదమయంతు లిద్దరు మనః ప్రభవానల దహ్యమానులై సలిపిరి ధీర్ష
వాసర నిశల్.

కరట—అట్టేఅట్టే, మనఃప్రభవానలవండే యేమిట్రా?

వెంక టేశం—(యి.టికప్పువేపుచూసి పూరుకుండును.)

గిరీశం—పసిపిల్లలకి అలాంటికెక్కినవైన పద్యానికి అర్థం తెలుస్తుందా అండి?

అగ్ని—పద్యానికి అర్థం చెప్పరా?

గిరీశం—యిప్పటినుట్టుకు వేదంలాగే భట్టియం వేయిస్తారు. తెల్లవాళ్ళ స్కూళ్ళలో
తెలుగుపద్యాలమీద ఖాతరీ లేదండి. యంత సేపూ జాగర్చి, గీగర్చి, అర్థమెటిక్

అల్లిబ్రా, మోఢమోటిక్స్ యివన్ని హడలేసి చెప్తారండి.

కరటక—(తనలో) తర్ఫీదు మాచక్కగావుంది, వీణ్ణి పెందరాశే తోవపెట్టకపోతే
మోసంవోస్తుంది.

అగ్ని—అన్నోటి చెప్తారండీ ?

గిరీశం—మరేవఁనుకున్నాను? మీకుఱ్ఱవాళ్ళాగ చదువుకునే వాడికి ఒకనిమిష
వైనా తెరిపుండదు.

అగ్ని—అనుగో చదువంటే అష్టాశ్ చదువుకోవాలి. గొట్టికాయలాడకుండా
మావాణ్ణి ఖాయిదాచేస్తే యంత చదువైనా వస్తుంది.

గిరీశం—నాదగ్గర గొట్టికాయలు గిట్టికాయలు పనికిరావండి. పుస్తకం చాతపడితే
వేళ్ళకి పుస్తకం అంటుకుపోవాలి, అలాచదివిస్తానండి.

అగ్ని—అలాగేచేస్తే మావాడికి చదువొచ్చి అన్నిపరిక్షలూ పాసవుతాడండి. మా
వాడికి డబ్బుఖర్చులేకుండా పెళ్ళయి సాధనంకూడా తటస్థించిందండి.

వెంకమ్మ—మీ నైజంకొద్దీ ఛిఱ్ఱ కొఱ్ఱ మంఛారుగాని మీకు మాత్రం అబ్బి
మీద ప్రేకలేదా యేమిటి? పట్టంలో గొట్టా లమ్మొచ్చినప్పుడు యంతో బెంగ
బెట్టుకుని అబ్బిని శలకర్జీరాసి పెళ్ళిపోయిగమ్మన్నార కారా? చదువూచెప్పిం
చక పెళ్ళిచెయ్యక తీరుతుందా యేమిటి?

కరట—డబ్బు ఖర్చులేకుండా కొడుక్కి పెళ్ళిచేస్తావుటోయి బావా? అడపిల్లల్ని
అమ్మినట్టే అనుకున్నావా యేమిటి? పదిహేను వొండలైనా పోస్తే నేగాని
అబ్బికి పిల్లనివ్వరు.

అగ్ని—డబ్బు ఖర్చులేకుండా వెంకడికి యలా పెళ్ళిచేస్తానో నువ్వేచూతువుగాని
రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో ఒబ్బావధాన్లుగార్ని యెరుగుదువా?

కరట—యరగను.

అగ్ని—అమ్మ లక్షాధికారి. పెద్దనిమిదివందలకి సుబ్బిని అడగొచ్చారు. ఉభయ
ఖర్చులూ పెడతారష, పెళ్ళిమావైభవంగా చేస్తారష, మనం పిల్లనితీసికెళ్ళి
వాళ్ళింటే పెళ్ళిచెయ్యడం, మనకి తట్టుబడి అట్టేవుండదు. అపద్దెనిమిది వొండ
లూపెట్టి వెంకడికి పెళ్ళిచేస్తాను.

వెంకమ్మ—పెళ్ళికొడుక్కన్నేళ్లు?

అగ్ని—యెన్నేళ్లైతేనేవి? నలభైయ్యయ్యదు.

గిరీశం—ఒబ్బావధాన్లు మాపెత్తలి కొడుకండి, తమతో సమ్మంధవంటే నాకు
సంతోషవేగానండి. ఆయనకి అరవ య్యేళ్లు దాటాయండి, యీతేవఁయినా

వెల్లింగ్ గర్లన్ ఆనగా కన్యాశుల్కం, డావిట్ ! యంత మాత్రముగా కూడ
దండి, నేను పూనాలో వున్నప్పుడు అంగువిష ముమీ ఒకనాడు నాలుగంటలు
ఒక్కబిగిని తెచ్చిచ్చానండి, సానకాశంగా కూర్చుంటే కన్యాశుల్కం కూడని
పనె తమచేతనే వొప్పిస్తాను.

కరట—బావా యీ సమ్మంధం చేస్తే నీ కొంపకి అగ్గిపైస్తాను.

అగ్ని—వీళ్లమ్మా శిఖాతర, ప్రతీగాడిదకొడుకూ తిండిపోతుల్లాగ నాయంటజేరి
నన్ను నేనాళ్ళే. తాంబోలం యిచ్చేశాను. యిహ తన్నుకుచావండి.

వెంకమ్మ—నాతో చప్పకుండానే ?

అగ్ని—అడమండల్లోనా ఆలోచన? యీ సమ్మంధం చైకపోతే నేను బారికరా
వుణ్ణే ! (లేచివెళ్ళును.)

కరట—యెంమార్దవం

వెంకమ్మ—అన్నయ్యా! యీ సమ్మంధం చేస్తే నేన్నుయ్యోగొయ్యో చూసుకుంటాను.
పెద్దదాన్ని రొమ్ముమీద కుంపట్లాగ భరిస్తూనేవున్నాం ఆయనికి యంత
యీదొచ్చినా కష్టంసుఖం వొళ్ళునాటక యీ దొర్భాగ్యపు సమ్మంధం కల్పించు
కొచ్చారు. నే బతికి బాగుండాలంటే యీ సమ్మంధం తప్పించు.

కరట—గట్టి అసాధ్యం తెచ్చి పెట్టావే, వొట్టిమూర్ఖు ప గాడిదకొడుకు. యెదురు చెప్పిన
కొద్దీ మరింత కొట్టెక్కుతాడు. యెంచేరుగల్గునునని నీకు భయసా చెప్పను ?
యేమీ పాలుపోకుండా వుంది.

గిరీశం—అమ్మా—మీరు యెందు కలావిచారిస్తారు? అవుఁధాన్లుగారు సానకాశంగా
వున్నప్పుడు ఒక్కగంట కూర్చుంటే డబ్బుచ్చును ముసలివాళ్ళకి పెళ్లి చెయ్యడం
దొర్జన్యవని తెచ్చిచెప్ప మనసు మర్చిస్తాను.

వెంకమ్మ—బాబూ, అతడు మీ మోస తత్కొడుకై తే మీకాళ్ళు పట్టుకుంటాను. మీరు
వెళ్ళి ఆయన మనస్సు మర్చిస్తురా. నాచర్మం చెప్పులు కుట్టియిస్తాను.

గిరీశం—అమ్మా యే చెప్పను ! నాదో త్యాగ్రిం. పిల్లదొరకడవే చాలువాడికి.
యీ సమ్మంధం వొదులుకుంటే వాడికి పేళ్లేకాను. వాడని వాడొదిలే ఘటంకాడు

కరట—అమ్మీ నేనో ఉపాయం చెబుతాను యిలారా. (కరటకళాస్త్రి శిష్యుడు
వెంకమ్మ నిమగ్నమింతురు.)

గిరీశం—మెడియర్ పేక్స్నియర్ ! నీ తండ్రి అగ్గిరావుఁడోయి మీయింట్లో యవ
ళ్ళకి అతణ్ణిలాంగదీశే యలోక్యన్సులేదు. నాదెబ్బచూడు యీవాళ్ళేం జేస్తానో

వీరేశలింగం పంతులుగారు కన్యాశుల్కం విషయవైరరాసిన ఉపన్యాసం పైకి తీయ్. మావఁగారికి లెక్కరివ్వడాని కత్తి కఠారీనూరాలి.

వెంకటేశం—మీ లెక్కరుమాట అలావుణ్ణిడిగాని యీవారే నాగండం గడిచింది గదా అని సంతోషిస్తున్నాను. మీష్టాకపోతే పరిక్ష ఫలయినందుకు మానాన్న పెయ్యకట్టుతాడుతో చమ్మ లెక్కగొట్టును.

గిరీశం—యిలాంటి ప్రమాదాలప్పించుకోవడవే ప్రజ్ఞ. యేవైరనా డిఫికల్టీవొచ్చి నప్పుడు ఒక రస్సావేశాంవంటే అది బ్రహ్మభేద్యంగా వుండాలి. పోలిటిష నంటే మరేవిటనుకున్నావ? పూజా నమస్కారాలేక బూజుకున్నాను గాని మన కంట్రీయే ఇండిపెండెంట్ అయితే గ్లాడ్స్టన్ లోక నివాసిరీ చలాయిస్తును. యేమి వాయ్! మీ తండ్రివైఖరి చూస్తే పుస్తకాలకే సామ్మిచ్చేటట్లు కనబడను.

చుట్టలు పట్లనించి అగకట్టేతెచ్చాంగదా, యేమి సాధనం?

వెంక—నాన్నివ్వకపోతే అమ్మనడిగి డబ్బు తెస్తాను.

గిరీశం—నీబుద్ధియలా వికసిస్తుందో చూశావా? యిలా తర్ఫీదవుతుంటే నువ్వు కూడా పెద్దపోలిటిషను వవుతావు.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును]

బుచ్చమ్మ—తమ్ముడూ అమ్మ కాళ్లు కడుక్కొనుమాందిరా.

గిరీశం—(తనలో) హా బ్యూటిఫుల్! క్వీట్ నెక్ స్పెక్టెడ్!

బుచ్చమ్మ—అయ్యా మీరు చల్లివణ్ణం తించారా?

గిరీశం—నాటిసేటస్టబ్లీషన్, అనగా యంతమాత్రం ఆభ్యంతరంలేను. వడ్డించం డినుగోవస్తున్నాను. తోవలో యేటిదగ్గర సంధ్యాకందనం అదీ చేసుకున్నాను. (బుచ్చమ్మ వెళ్ళును)

గిరీశం—వాట్ యీమె నీ సిస్టరా? తలచెడ్డట్లు కనబడుతున్నదే?

వెంక—మాఅక్కే, జాతుకి చవుఁత్రానుకోదు

గిరీశం—తల చెడ్డం అంటే, విడో అన్నమాట. చవుఁరు గివుఁరూ జాంతే నయ్.

గాని యిన్నాళ్ళయి నీకు విడో మారేజి విషయవైర లెక్కరిస్తూవుంటే యీకథ

యెప్పుడూ చెప్పావుకావు? మీ యిట్లోనే ఓ అన్నార్చుసేట్ బ్యూటిఫుల్ యంగ్ విడో వుండటోయ్! యేమిదురవస్థ! మైహార్ట్ మెల్ట్స్. నేనే తండ్రి

నేనే యీపిల్లకి విడోమారియెజ్జేసి శాశ్వతవైరనకీర్తి సంపాదిస్తును. (తనలో) యేమి చక్కదనం, యీసాంపు యక్కడా చూశ్చేదే! పల్లిటూరు వూసు

పోదనుకున్నానుగాని పెద్ద కాంపేనుకి అవకాశం యిక్కడకూడా దొరకడం నా అదృష్టం.

వెంక.—మా నాన్న నాక్కూడా పెళ్లి చాస్తాడు.

గిరీశం.—యీ హాలో పెద్ద పెళ్ళినీకు తల వెంట్రుకంత వాసి తప్పిపోయింది. యీ శలవులాఖ్యోగా తాళాధ్యాయం కాకుండా తప్పించుకుంటే నువ్వు పూరా ప్రయోజనపడివే. యీహ నిజవైన పెళ్ళా? యింత చదువూ చదువుకుని నీకుండీ కుదిర్చిన యేదీ యరగని చిన్న పిల్లకాపునై కదతావ్? మాంచియెట్టగా బుట్టగావున్న ఈంగ్విడోని నువ్వు పెళ్లాడకపోతే ఐషుడ్డి యషేష్టాపూయ!

౨-వ స్థలము, దేవాలయం

Not Included
in the original
in this copy

[పువ్వులతోటలో మండపంమీద కూచుని, శిష్యుడు ప్రవేశించును]

శిష్యుడు—ఆర్మలలోమాటు పొస్తకంపట్టుకుంటే కొత్తలోకాలు పాతలోకాలు ఒక్కలా గ్గనపడతాయి. యిప్పుడు కొత్తలోకం కనుక్కోవ్వంటే నాశక్యవా? సిద్ధాంతినెవణ్ణయినా ప్రశ్నడిగి కనుక్కోవాలి. లేకుంటే చటుక్కునపుస్తకం విప్పి యెళ్ళోకం కనపడితే ఆలోకం చదువుతాను.

“మృగాఃప్రియాభుద్రుమమంజరీణాం”

యిదేదో చదివినజాపకం లీలగావుంది. లేళ్ళుపరిగెత్తాయని కాదా? యేం

గొప్పమాట చెప్పాడోయి కవి! లేళ్ళు పరిగెత్తితే యవడి క్కావాలి, పరిగెత్తక పోతే యవడిక్కావాలి? కుక్కలు పరిగెత్తుతున్నాయ్ కావా, నక్కలుపరిగెత్తుతున్నాయ్ కావా? పిల్లులు పరిగెత్తుతున్నాయి కావా? పనికొచ్చే ముక్క ఒక్కటి యీపుస్తకంలో లేదు. నాలుగంకలు బేరీజు వేయడం. వొడ్డి వాళి నట్టడం కాలిదాసుకేం తెలుసు? తెల్లవాడిదా మహిమ! యెపట్నం! యెక్కడుందో, యెకొండ తెక్కడున్నాయో అడగవయ్యా గిరీశంగార్ని; నిలుచున్న పాట్ను చెబుతాడు.

“ప్రియాముఖం కింపురుషశ్చుచంబ”

ముద్దెట్టు కున్నాడటోయి ముండాకొడుకు. ముక్కట్టు కున్నాడు కాదా?

[శరటకశాస్త్రి శిష్యుడికి కనపడకుండా వెనుకనుంచి ప్రవేశించును]

“వణప్రకషే సతి కర్ణికారం ।

గునోతినిగం ధతయాస్మచేతః” ॥

యిదికూడా చదివినట్టే వుందోయి, ఆ పువ్వెదో కవికిష్టంలేదట. యిష్టంలేక పోతే ములిగిపోయింది కాబోలు? మాగురువుగారికి దొండకాయ కూరయిష్టంలేదు, గురువుగారి పెళ్ళాం పెళ్లలో దొండపాదుందని రోజూ ఆకూరెవొందుతుంది. బతి

కున్నవాళ్ళ యిష్టకే యిలా యేడుస్తూంటే చచ్చినవాడి యిష్టాయుష్టాలో యేంపని? యీచదువిక్కడితో చాలించి గిరిశంగారిదగ్గర నాలుగింగిలీఘ ముక్కలు నేచుకుంటాను వెంకడికి యింగిలీపాచ్చునని యేం గట్టాగా వుంది?

కరట—యెవ్వరూ అబ్బీ అంటున్నావు?

శిష్యు—యెదో నాస్వంత ఘోష.

కరట—గురువునిగదా, అదేదో నాకూ కొంచం చెబుదూ.

శిష్యు—నప్పడానికేంవుందండి! నాటకంలో నాచాత వేషం కట్టించి పెద్దచాంతాళ్ళలాంటి హిందూస్తానీ ముక్కలూ, సంస్కృతం ముక్కలూ అథేందెలియకుండా భట్టియం వేయించడానికి మీకు ఓపికుందిగాని నాకు నాలోజులి కోల్లోకం చెప్పడానికి శ్రద్ధలేనగదా? పట్నంవొడిలి ఆర్నెల్లకోమాటు ఆగ్రహారాలంటవొచ్చినప్పుడు మరేం వూసుకోక “పుస్తకమిచ్చుంటే” సంస్కృతం యెంతచ్చేని?

కరట—యిటుపెన్నాడు యలా చెబుతానో, రోజుకి నాలుగేళ్ళోకాలు చెబుతాను. కోల్లోకం చదువు.

శిష్యు—“అస్మత్తరస్యాం ది? దేవతాత్మా ।
హిమాలయో నామనగాధిరాజః” ॥

కరట—మొదటికొచ్చావేం?

శిష్యు—మొదలూకొసా వొక్కలాగే కనపడుతూంది.

కరట—(నవ్వి) పోనియ్, మొదట్లోంచే చదువుదాం.

శిష్యు—చదివినా యేంతాభవుంది, యీకోల్లోకం శుద్ధ అబద్ధం.

కరట—యవరు చెప్పారు?

శిష్యు—గిరిశంగారు.

కరట—యెంచెన్నాడు?

శిష్యు—హిమాలయం రెండుసముద్రాలకీ దాని, మాళ్ళ గట్టలాగలేదట. మావులో చూపించాడు.

కరట—హిమాలయం శిగగోశిరిగాని. ఆ పుస్తకం ముడిచి నామాటవిను.

శిష్యు—చిత్తం (పుస్తకం మూయును.)

కరట—నదువన్న నెందుకు సాట్ట పోషించుకోడానిగదా?

శిష్యుడు—ఆవును.

కరట—యీరోజుల్లో నీ సంస్కృత చదువెవడి క్కావాలి?

శిష్యు—దరిద్రులి క్కావాలి.

కరట—బాగాచెప్పావు. నీకు యింగ్లీషు చదువుకోవాల్సిందా?

శిష్యు—చెప్పించే దా లేదీ?

కరట—నేను చెప్పిస్తానా.

శిష్యుడు—నిజంగానా?

కరట—నిజంగానా, గాని ఒకమరతుంది.

శిష్యుడు—యెవరిటండి?

కరట—నాకో కష్టసాధ్యమైన రాచకార్యం తటస్థించింది. అది నిర్వహించి నువ్వు చేసుకురావాలి.

శిష్యుడు—నా వల్లయే రాచకార్యాలు కూడా వున్నాయా?

కరట—యీ రాచకార్యం నీవల్లే కావాలి. మరెవరివల్లాకాదు. అదేవిటంటే, ఓపది కోటలు నవ్వు ఆడపిల్లవై పోవాలి.

శిష్యుడు—గణియం పట్టణంలోవుండి పోయిందే?

కరట—అట్టే గణియం ఆవశ్యకంలేదు. నీకు తలగువ్వి, కోకకడి తే పజ్యంజేళ్ళ కన్నె పిల్లలావుంటావు. నిన్ను తీసుకెళ్ళి బాబావుధానికి పెళ్ళిచేస్తాను. నాలుగుపూటలు వాళ్ళింట నిపుణతగా మెసిలి, వేషం విప్పేసి పారిపోయిరా. నిజమైన పెళ్ళి ముహూర్తం చాలా వ్యవధింది.

శిష్యుడు—యిచెంతపని.

కరట—అలా అనుకోకు. అతి చేస్తే పట్టానునా, అనుమాన పడతారు. పట్టు బడ్డానంటే పీక తెగిపోతుంది.

శిష్యుడు—మీకా భయంవద్దు.

కరట—నువ్వుకొస్తే, మాపిల్లన్నకిచ్చి యిల్లరికం వుంచుకుంటాను.

శిష్యుడు—అలాప్రమాణం చెయ్యండి.

కరట—యిదుగో యీపుస్తకం పట్టుకు ప్రమాణం చేస్తున్నాను.

శిష్యుడు—యీపుస్తకంమీద నాకు నమ్మకం పోయింది. మరోగట్టి ప్రమాణం చెయ్యండి. గిరీశంగారిని అడిగి ఒక యింగిళీషు పుస్తకం పట్టుకురానా?

కరట—తప్పితే భూమితొడ్రా.

శిష్యుడు—మీరు యగేస్తే భూవేం జేస్తుంది? మీ మాటేచాలునా కానీండి.

3-వ స్థలము. అగ్నిహోత్రాపుధాన్లు యింటియదటివీధి.

[గిరీశం, వెంకటేశం ప్రవేశింతురు]

వెంక—రాత్రి కన్యాశుల్కం మీద లెక్కరిచ్చారా?

గిరీశం—లెక్కరేవిటోయ్. ధణు తెగిరిపోయింది. మీతండ్రిది మైరావణచరిత్రోయ్.

మీ అంకుల్ కరటకశాస్త్రి స్కూండ్రిల్లా క్కనపడుతున్నాడు.

వెంక—యేం జరిగిందేం జరిగిందేవిటి?

Act II

గిరీశం—విను. గాత్ర భోజనాలవేళ లెక్కను ఆరంభించుచుని కోజల్లా యిరిడిలు

కెట్టాడోయ్ మీ మాఁగ, సబ్బు నేను కొంచెం యెత్తగా నేతనుకూడా గట్టిగా
సపోటుక చేస్తానని ప్రామీసికూడా చేశాడు. నీ తండ్రి వెభిరీమాస్తే మాత్రం
కొంచెం ధైర్యం వెనకాడి నాలిక్కొన కొచ్చిన మాటల శ్రీనిధిగి పోతూండేని
పెంజూ అన్నం కలుపుకు నేవేళకి యిక బైట్టుంది పోతూందని తెగించి లెక్కను
ఆరంభించాను. ఇంట్రుడకోషన్ రెండు పెంటెచ్చులు యింకా చెప్పనే లేదు
నాలుగు యింగ్లీషు మాటలు వొల్లా మోయ్ వాంతో నీతండ్రి కి శ్లేటజేసి “యీ
వెధవ యింగ్లీషు చదువునించి బ్రాహ్మణ్యం చెడిపోతూంది; దేవభాషలాగ భోజ
నాల దగ్గిరకూడా ఆ మాటలే కూస్తూ; సంధ్యాసంధ్యం శ్రీమాక్ పురుష
సూక్తాలూ లగలబడిపోయినాయి సరే గదా?” అని గట్టిగా కేకజేసి చెప్పే
సరికి నేను కొంచెంపస్తాయించి “ఫ్రోయింగ్ పెర్జు కిఫోర్స్వెన్” అనుకొని
కరటక శాస్త్రులువేపు చూసే సరికి యెంచేస్తూన్నాడను గున్నావ్? వాస్కెల్
వులకలేదు పలకలేదు సరేకదా మొహం పక్కకితిప్పి కడుప్పగిలేటట్టు నవ్వు
తున్నాడు. యిక లెక్కను వెళ్ళిందికాదు సరేకదా, వోట్లోకి ముద్దకూడా వెళ్ళింది
కాదు. ఛీ యింత యిన్నట్లు జరిగింతరిచాత తక్షణంబయలుదేరి వెళ్ళిపోదా
వనుకున్నాను.

వెంక—అయ్యో వెళ్ళిపోతారా యేవిటి?

గిరీశం—నాటింది లీప్టు. కొసాకీను, నీతండ్రిని పోకెట్లో చేశాను.

వెంక—నా తండ్రికి లెక్కరిచ్చి వెళ్ళి తప్పిస్తావన్నారే?

గిరీశం—వెళ్ళి ఆపడానికి బ్రహ్మశక్యంకాదు. డిమాన్డ్ నీను. సురేంద్రనాథ్ బౌనబిన్
నచ్చి చెప్పినా నీతండ్రి యీ వెళ్ళిమానడు. లెక్కర్లు మంత నేపూ సిటిలోనేగాని
పల్లిటూళ్ళలో యంతమాత్రం పనికిరావు. పూనాలాంటిసిటిలో లెక్కర్ యిచ్చా
వంటే పెంథాజెండు పీసిల్ విండానికి వస్తారు. మన బెన్స్ నే, పెద్ద మీటిం
గులు చెయ్యాలంటే, డప్పులు బజాయించి, నోటీసులు కట్టి, బజారుకాసి,
లోవంట పోయేవాళ్ళని యీడ్చుకు వచ్చినా, యాబైమందికారు. పల్లెటూరి
పీసిల్ లెక్కర్లకి ఆన్ ఫిట్. మొన్న మనం వచ్చినబండీవాడికి నాషనల్ కాం
గ్రెస్ విషయమై రెండు ఘంటలు లెక్కరు యిచ్చేసరికి అగాడిక కొడుకు వాళ్ళ
పూరు హెడ్ కానిష్టేబిల్ని కాంగ్రెసువారు యెప్పుడు బదిలీ చేస్తారని అడిగాడు!
విలేజన్ లో లెక్కర్లు యంతమాత్రం కార్యంలేదు. నీ తండ్రిదగ్గిర మాత్రం లెక్క
రన్నమాటకూడా అనకూడదు.

వెంక—అయితే, నాన్నని మలాగ జేబులో వెళారేవిటి?

గిరీశం—అది పోలిటిక్స్ చెబ్బోయ్! ఆ తరవాత కథవిను. నామీద కాకలేసిన
తరవాత కోపవణక్క, ధుమధుమ లాడువంటూ, పెంజూ అన్నం పప్పుకం

ఆరంభించాడు. ఇంతలో మీ ఆపు వచ్చి గుమ్మందగ్గర నిలబడి కోకిలకంఠంలో
 “నాన్నా తమ్ముడికి పెళ్లిచెయ్యాలంటే నాసొమ్ముపెట్టి పెళ్లిచెయ్యండిగాని
 దానికొంపముంచి బాధాభరణం కలిపివద్దని” చెప్పింది దాంతో నీ తండ్రికి
 వెళ్లికోపం వచ్చి వుత్తరాపాదనం పట్టకుండానే ఆపెగుగూ ఆన్నంలో విస్తరి
 తీసికెళ్ళి దాన్నెత్తి రుద్దేశాడు! కరటక శాస్తులు అడ్డపడబోతే చెంబుతో
 నీళ్ళు వాడినెత్తిందిమ్మటంచాడు. కరటక శాస్తులుకి కోపంవచ్చి శిష్యుణ్ణి తీసుకు
 వాళ్ళవూరెళ్ళిపోయినాడు.

వెంక—దీనిపేరెనా యేవిటి మా నాన్నంజేబులో వేసుకోవడం?

గిరీశం—పేషన్స్! కొసాకీనిను. స్ట్రాడల్ కరటక శాస్తులు వెళ్ళిపోయినాడని
 సంతోషించానుగాని, నీ సిస్టర్ ఫేబ్ విషమవై మహా విచారవైంది. నే నే
 దాని హజ్బెండ్నివుంటే, నిలబడ్డపాటున నీ తండ్రిని రివార్వర్డ్ గూట్ చేశి
 వుండును. మీ అమ్మ యేడుస్తూ ఒక మూలకూచుంది. అప్పుడే వెళ్ళి, నీళ్ళ పొయిలో
 నిప్పేసి, నీళ్ళతోడి, నీసిస్టర్ని స్నానం చేయమన్నాను. సీగర్స్ కొల్చుకుందావని
 అరుగుమీద నేను బిచాణావేసే సరికి, నీ తండ్రికి పశ్యాత్తాపం వచ్చి తానూ
 ఆ అరుగుమీదే బిచాణావేసి, ఒక్క సిగరయినా కొల్చనివ్వకుండా రాత్రల్లా

కబుర్లలో పెట్టి చంపాడోయ్. మొత్తానికి కత్తు కలిపేశాను

వెంక—యాలాక్కలిపాకేవిటి?

గిరీ—ఒక పాలిటికల్ మహాస్త్త్రం ప్రయోగించి కలిపేశాను.

వెంక—యేవిటండా అస్త్త్రం?

గిరీ—ఒకడు చెప్పిందల్లా మహాబాగుండం పేరే. సమ్మోహనాస్త్త్రవంటే అదేకదా?

వెంక—లెక్కరిచ్చి మాతండ్రిని వొప్పించడానికి బదులుగా ఆయన చెప్పిందానికి
 మీరే వొప్పుకున్నారా?

గిరీ—కుంచం నిలువుగా కొలనడానికి వీలే నప్పుడు, తిరనే తై నాకొలిస్తే నాలుగ్గిం

జలు నిలుస్తాయి. బాగా ఆలోచిస్తే యిస్సెంటు మారే యేజి కూడుననే
 తోస్తుంది.

వెంక—యిన్నాళ్ళూ కూడదని చెప్పేవారే నా తోటి?

గిరీ—ఒకనియన్ను అప్పుడప్పుడు ఛేంజి చెప్తూంటేనేగాని పాలిటిషను కానేరదు.

నాకు తోచిన కొత్త అన్యమెంటు విన్నావా? యిస్సెంటు మారేజీలు అయి
 లేనేగాని, యంగ్ విడోజ్ వుండరు. యంగ్ విడోజ్ వుంటేనేగాని, విడో
 మారియేజ్ రిఫరమ్కి అవకాశం వుండరుగాదా? సివిలిజేషన్కుల్లా నిగ్గు విడో

మారెట్ ఆయిగప్పుడు, యిస్సెంట్ మారేజీలేకపోతే, నివిలిజేషన్ హాల్తు
తుంది ! మరి ముందు అడుగు పెట్టలేను. గనక తప్పకుండా యిస్సెంటు మారేజీ
చెయ్యవలసిందే యిదివఱా కొత్తడిస్కరీ; నంబర్ టూ, చిన్నపిల్లల్ని ముసలాళ్ళ
కిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం కూడా మంచిదే అని నేను వాదిస్తాను.

వెంక.—నువ్వు బాబులు ధార్మిక యివ్వడం మంచిదంటాగా యెవరిటి ? అమ్మ ఆ
సమ్మంధం చేస్తే నూతులో పడతానంటూండే ?

గిరీ—ఫెమినైస్ట్ పూల్నన్నాడు. “పడుపడుఅన్న నా సవితేగాని పడ్డనా సవితీ
లే”దంది టెర్రోను. నూతులో పడడం గీతులో పడడం. నా నెస్ట్స్, ఓ రెండు
తులాల సరుకోటి మీ నాన్న చేయించి యిచ్చాడంటే మీ అమ్మ అమాట మానే
స్తుంది. గాని నా ఆర్గ్యుమెంటు విను.

వెంక.—యేవరిటండి.

గిరీశం.—పెళ్లనే వసున శుభవాః అశుభవాః? మంచిదా చెడ్డదా ? చెప్పు.

వెంక.—మంచిదే.

గిరీశం.—వెరిశుడ్ ! పెళ్ళి నేది మంచిపదార్థంవైతే “అధికస్య అధికం ఫలం”
అన్నాడు గనక చిన్నపిల్లని ఒక ముసలాడికి పెళ్లిచేసి, వాడుచస్తే మరోడికి,
మరోడుచస్తే మరోడికి, యిలాగ పెళ్లిమీద పెళ్లి, పెళ్లిమీద పెళ్లిఅయి, వీడి
దగ్గిరో వెయ్యి, వాడి దగ్గిరో వెయ్యి, మరోడిదగ్గిర మరోవెయ్యి, రొట్టెమీద
నెయ్యి, నేతిమీద రొట్టె, లాగ యేకోత వృద్ధిగా కన్యాశుల్కంలాగి, తుదకి
నాలాంటి బుద్ధివంతుణ్ని పెళ్లాడితే చెప్పావ్ మజా ? ఇహ సౌఖ్యం పూర్తిగా
లభిస్తుంది. ఇహ సౌఖ్యంవుంటే షర సౌఖ్యంకూడా సాధించావే అన్నమాట.
యలాగో తెలిసిందా ? ఈజ్ మెంటు హక్కు యష్టాబిష్ అవుతుంది.

వెంక.—కన్యాశుల్కంకూడా మంచిదంటున్నారేవరిటి ?

గిరీ—మరేవరిటనుకున్నావ్ ? నెవ్వరూ బ్రహ్మన్నాడు, చేస్తే శుద్ధక్షర వేగాని తిర
పతి మంగలాడి తునరం చెయ్యకూడదు. యీ అస్త్రంతోనే మీ తండ్రి వశ్యం
అయినాడు. యింగ్లీషువాడు “థింక్” అన్నాడోయి. ఆలోచిస్తేగాని నిజం
బోధపడదు. బాగా ఆలోచించగా, కన్యాశుల్కంలేని మారేజీ యీ భూ
ప్రపంచంలోలేదు. విన్నావా ?

వెంక.—యెలాగండి ?

గిరీ—అలా అడగవోయి, యేం ? డబ్బుచ్చుకుంటేనే కన్యాశుల్కవయిందే ?
యిన్నితులాలు బంగారం పెట్టాలి, యింత వెండిపెట్టాలి, అనిరూపాయిలకి బదు
లుగా వెండిబంగారాలకింద ధనం లాగితే, కన్యాశుల్కం అయిందికాదేం ?
యీ పెద్దపెద్ద పంశుళ్ళవారంతా యిలా చేస్తూన్నారేనా ?

వెంక—అవును.

గిరీ—యిక దొర్లలోనో? వాళ్ళకిప్పు గొయ్య, యిల్లుకుల్లచేస్తాకోయి; అవిగుడ్డలు

కావు, అవికెంట్లుకావు, అవి జాయుల్సుకావు, మోయేకి సెటిలుమెంటుని పోలెడు ఆస్తికూడా లాగుతారు. యీ ఆగ్నేయమెంటు నేను చెప్పేసరికి నీ తండ్రి బ్రహ్మానంద భరించలేనాడు. అబ్బావుఁ ధాన్యంపైకి అన్నిటికన్న పెద్ద సరబాకటి నీకు చెబ్బానువిను.

వెంక—యెవరిటండి.

గిరీ—అబ్బావుఁ ధాన్యములాడూ, బంగారప్పించికానున్న. రెంజేశ్మకో మాడేశ్మకో అమాతంగా బాప్సీ తన్నేస్తాడు, అనగా “కిక్సో డి బకెట్.” దాంతో నీచెల్లెలు రిచ్చి వికో పడుకుంది. నువ్వు పెద్దవాడివైన తరవాత దానికి విడోమోరి మీజి చేశావా? కీర్తి అతిసులభంగా సంపాదించవచ్చును. యెవంటావ్?

వెంక—అవును.

గిరీశం.—మరో గొప్పమాట! యీ సంబంధం అయితే నీకూనాకూ సంబంధం కలుస్తుందోయి.

వెంక—అది నాకిష్టవే.

గిరీ—రాత్రి నీ తండ్రి, నీవ హైకోటులో వకాల్తీదాకా వరువు చెప్పిస్తానన్నాడు ప్రస్తుతోపయోగం పుస్తకాలమాట కదిపానుగాని, పెళ్ళిమంచి వచ్చింతర వాత యిస్తానన్నాడు. యీలోగా చుట్టముక్కల్లాకపోతే గుడ్లెక్కొస్తాయి. సిగర్సుకోసం కాపర్సేవయినా సంపాదించావారేదా?

వెంక—లేదు. యీ వురయకలూ అమ్మ ధుమధుమలాడుతూనే వుంది. మానాన్న పాడుంకోసం కొట్లోనిలవచేసిన పాగామలోని వోకట్ట వోణీలో దాచి తీసుకొచ్చాను.

గిరీ—బటిజ్మోలిటిక్స్! మరియంత సేపూ చెప్పావుకావేం? చుట్టల్చుట్టుకుని యీకో విల గోపురంలో కూచుని కాల్చుకుందాం రా!

వెంక—కోవిలో చుట్టకాల్చువొచ్చునా?

గిరీ—కాలిక్నే కోవిలోనే కాల్చాలోయి. దీనిపొగ మందర సాంబ్రాణి, గుగ్గిలం యేమూల? యేదీ కట్టయిలాతే (కట్ట అందుకొని వాసనచూసి) ఆహా! యేవిఁ పొగాకోయి! నిజంగా కంట్రిలైఫులో చాలా చవత్కారంవుంది. బెస్టు టోబాకో, బెస్టుగేడెపెరుగు, మాంచిఫీ. అంచేత నేనోయ్ పోయట్టు “కంట్రి లైఫ్ కంట్రి లైఫ్,” అని దేవులాడుతారు.

వెంక—మీరూ పోయట్సేగదా?

గిరీ—అందుకభ్యంతర వేరెట్టి ? నాకు కంట్రీలైపు యివ్వవేగాని నీవలోలాగ బ్యాటిఫుల్ పెసరెన్నూ, లవ్ మేకింగూ వుండవోయ్. గ్రాస్ గల్ఫ్ తగు మాత్రంగా వుంటారుగాని, మాడజీస్ స్కెల్ ! అదొహటిన్నీ మనదేశంలో మెయిడన్న వుండవోయి. యంతిసేపూ లవ్వేకింగ్ విహోజ్జి చెయ్యాలిగాని మరిసాధ నాంతరంలేదు.

వెంక—మీరు విహోమీద చేసిన పోయిట్రీ రాసియిస్తానని యిచ్చారుకారు గదా ?

గిరీ—అడగ్గా నే యిస్తే కస్తురవిలవ తగ్గిపోతుంది. అదొహటిన్నీ, మట్టెండేళ్ళు పోతే నేగాని దాని రసం నీకు బాగా బోధపడదు. అయినా స్పిషల్ కేసుగా నీకు ఉపదేశం చాస్తాను. నోటుబుక్కు తీసిరాయి.

(గిరీకం చుట్టకొలుస్తూ, మధ్య మధ్య చుట్టచేత పట్టి, ఒక్కొక్క ముక్కచెప్పగా వెంకటేశం వ్రాసును.)

THE WIDOW

She leaves her bed at A. M. four,
And sweeps the dust from off the floor,
And heaps it all behind the door,

The Widow !

Of wondrous size she makes the cake,
And takes much pains to boil and bake,
And eats it all without mistake,

The Widow !

Through fasts and feasts she keeps her health,
And pie on pie, she stores by stealth.
Till all the town talk of her wealth,

The Widow !

And now and then she takes a mate,
And lets the hair grow on her pate,
And cares a hang what people prate,

The Widow !

I love the widow—however she be,
Married again—or single free,

Bathing and praying,
Or frisking and playing,
A model of saintliness,
Or model of comeliness,
What were the earth,
But for her birth ?

The Widow !

యిది నేను రిఫార్మలోక అచ్చు వేసేటప్పటికీ తెన్నినదాని గుండెకోట్టు
కున్నాడు. (చుట్టతాగడం సమాప్తంచేసి) యిదికి పోదాంరా చాలా సేపైంది.

(నాలుగడుగులు యిద్దరూ నడిచే సరికి అగ్నిహోత్రావ్రాధాన్లు కలియును)
అగ్ని—ఏవండీ-హనుమాన్లు గారూ—మీ పేరేమిటండీ!

గిరీ—గిరీశం అంటారండీ.

అగ్ని—అవుగో, గిరీశం గారూ రాత్రి మనవసుకున్న ప్రకాంం మనదావాలు గెలు
స్తాయనే మీ అభిప్రాయవా?

గిరీ—గలవకపోతే నేను చెవికిద సాయించుకు వెళ్లిపోతాను. మీ నూహపోహలు
సామాన్యవైనవా? అందులో “మనో ధర్మస్తతో జయః” అన్నట్టు న్యాయం
మీ పక్షం వుంది. బుచ్చయ్యగారి కేసు విషయమై జబ్బయ్యార్ హైకోర్టులో
తీపోహాటి మనకి మహా బలంగావుంది. మాపెత్తండ్రిగారు యిలాంటి కేసే
ఒహాటి యామధ్య గలిచారండీ.

అగ్ని—దీని కల్లా అసాధ్యం యీ కేసు కాకినాడలో లేవల సాచ్చింది. మా కరటక
కాస్తులుని సంపిస్తే యింట్లో వదలవకీల్ని కుదిర్చాడు. వాడెప్పుడూ డబ్బు
తెమ్మని రామకవేగాని కేసుభోగట్టా యేరీరాయడు. గడియ గడియకీ వెళ
దావంటే దూరాభారం గదా?

గిరీ—మీశలవైతే స్త్రీమరుమీద నేను వెళ్లి ఆ క్యవహారంతా చక్క-పెట్టుకువస్తాను.
మాపెత్తండ్రిగారు కాకినాడ కల్లా తెలివైన ప్లీడరు, అనునపట్టిన కేసు యన్నదూ
పోయిందన్నమాట లేదండీ.

అగ్ని—మీరు వెలితే నేను వెళ్లినట్టే. యంత ఫీజయినా మీ పెత్తండ్రిగారికే
వకాల్తీ యిద్దాం. యావంటారు?

గిరీ—మీదగ్గర ఫీజా పుచ్చుకోవడం కూడానాండీ? ఖచులు మట్టుకు మీరు
పెట్టుకుంటే, ఫీజఖ్ఖల్లేకుండానే పనిచేయిస్తానండీ.

అగ్ని—మీరలా అంటారన్నే నెరుగుదును. గాని గలిచింతరవాత మనకితోచిన
బహుమతీ యిద్దాం.

గిరీ—యిచ్చినాసరె యివ్వకపోయినా సరేనండి.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును]

బుచ్చమ్మ—నాన్నా అమ్మ స్తానానికి తెమ్మంచూంది.

అగ్ని—అలాగే. (బుచ్చమ్మ వెళ్లిపోతూండగా గిరీశం కేగంటచూసును)

భోజనంచేసిన తరవాత కాయితాలు మీచేతికిస్తాను; అవన్నీ సావకాశంగా చూడండి. మాయింటితూరు పొరుగు రావాపుధాన్లుమీద మందడిగోడవిషము మే మనం తెచ్చినదావా, లంచంపుచ్చుకుని మునసు అన్యాయంగా కొట్టేశాడు. జడ్జి కోటులో అప్పీలుచేశాం; మా వికీలు అవతలిపాటివాడగ్గిరకతికి మనకేసు ధ్వంసం చేశాడు. మీవంటివారు నాకు చెయ్యసరావుంటే రావాపుధాన్లు పిల కూడదీసే గును; కానిండిగాని తూపుమందడిగోడ రావాపుధాన్లుదయితే, పడవటి మందడి గోడ మందవల్నలేదా? న్యాయంచెప్పండి. చూడండి దానిమీదయలా కొంజా యెత్తాడో! క్రిమినల్నుడిపించమని భుక్తలహాచెప్పాడు.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును]

బుచ్చమ్మ—నాన్నా? అమ్మ స్తానం చెయ్యమంచూంది.

అగ్ని—వెధవముండా సావ! పెద్దమనుష్యుల్లో న్యవహారం మాట్లాడుతూంటే రామానుజులలో పిడకల వేట్లాటలాగ అదే పిలవడవా!

గిరీ—తప్పకుండా క్రిమినల్కేసు తావలకిందే, క్రిమినల్ ప్రొసీక్యూర్ కోడు 171

శక్సన్ ప్రకారం చెద్దావా? 172 డో శక్సన్ ప్రకారం చెద్దావా?

అగ్ని—రెండు శక్సన్లు తాలేకేం?

గిరీ—నేరంగలప్రవేశం, ఆక్రమణ-రెండు శక్సన్లుకూడా ఉపచరిస్తాయి సరేగాదా కళ్ళతో చూశాను గనక యీగోడ మీదయినట్టు జల్లీలైగబాడిచి సాక్ష్యంకూడా పలగ్గలను, యీగోడస్పష్టంగా మీదా న్లాగే కనపడుతూంది.

అగ్ని—అందుకు సందేహంవుందండీ, యేమరిచి యిన్నాళ్ళువూరుకున్నాను. పెరటి గోడ కూడా చూసుకు గా న్నండి. అక్కాబత్తుడిముక్కు నులిపి గెల్చుకున్నాను. కాని యీదావాలకింద సిరిపురంధూవి అమ్మెయ్య వలసి వొచ్చిందండి, రావాపుధాన్లుకేసుకూడా గెలిస్తే, ఆ విచారంనాకు లేకపోవును.

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

క న్యా శు ల్క ము

తృ తీ యాం క ము

౧-వ స్థలము. రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో
రామప్పంతులు యింట్లో సావిత్రిగది.

[మధుర వాణి ప్రవేశించును]

మధు—యీ రామప్పంతులు కథ పెక్కి పటారం, లోపల లాటారంలా కనిపిస్తుంది. భూవులన్నీ తాకట్టుపడి వున్నాయిట; మరి రుణంకూడా పుట్టదట. వాళ్ళకీ వీళ్ళకీ జుట్టుముడేసి జీవనం జేస్తూన్నాడు, యీవూరు వేగం సవిరించి చెయ్ చిక్కినంతసామ్మ చిక్కించుకుని పెందరాళే మరోకొమ్మ పట్టుకోవాలి (పాడును) 'తెలియక మోసపోతి నే, తెలియక' (పాడుతుండగా రామప్పంతులు ప్రవేశించును.)

రామ—యేవిటో ఆ మోసపోవడం? తరవాత ముక్కేవిటి, పాడూ.

మధు—తరవాత ముక్క కేవుండి. మిమ్మల్ని నమ్మి మోసపోయినాను.

రామ—అదేం అలాఅంటున్నావు? నిన్ను మోసపుచ్చలేదే? నిర్ణయప్రకారం రెండొందలూ పట్టంలో యిచ్చాను. నెల జీతం నెలకు మందే యిచ్చాను. యిహా మోస వేవుండి?

మధు—యేంచిత్రంగా మాట్లాడతారు పంతులుగారూ, నాకు డబ్బేప్రధానవైనట్టు మీమనసుకి పొడగడుతుంది కాబోలు, నాకుడబ్బు గడ్డిపరక. మీ భూవులు రుణాక్రాంతవైనాయని అప్పట్లో నాకు తెలిశంటే మీదగ్గిర రెండొందలూ పుచ్చుకొందునా? మీరు ఖర్చు వెచ్చాలు తగ్గించుకుని సంసారం బాగుచేసుకోక పోతే నేనుమాత్రం వాపేదాన్నికాను. ఫలానా పంతులుగారు ఫలానా

సాన్నుంచుకుని బాగుపడ్డారంటే నే నాకు ప్రతిష్ఠ. మాయింటి సాంప్రదాయం ఇది పంతులుగారూ; అంతేగాని లోకంలో సాన్లమచ్చని వూహించకండి.

రామ—భూవులు తణఖా అన్నమాట కుద్ధ అబద్ధం యవరన్నారోగాని; నేను మహారాజులా వున్నాను.

మధు—నాకంటికి మహారాజులా కనపడబట్టే యిల్లా వాకలీ వొదిలి మానం

ప్రాణం మీపాలుచేసి నమ్మి మీవెంట వచ్చాను. నన్ను మోసం మాత్రంచెయ్యకండీ; మిమ్మల్ని పాపం చుట్టుకుంటుంది.

రామ—నేను మోసంచేసే మనిషి నేనా ?

మధు—అలాగయితే లుబ్ధపుధాన్లు గారికి పెళ్ళెంగుకు కుదిర్చారు ? నాకు తెలియదనుకున్నారా యేమిటి ? ఆ ముసలాడికి పెళ్ళెంగుకు ? మీకోసవే యీ యెత్తంతాను.

రామ—అహ ! హ ! హ ! యిదా అనమానం ! కొంచెం గెడ్డం నెరుస్తూంది, నన్ను కూడా ముసలాణంటావా యేమిటి ?

మధు—చట్లకి చావనలుపు, మనిషికి చావ తెలుపూ, అనగా చీకట్లో నక్షత్రాల్లాగ అక్కడక్కడ తెల్లవెంట్రుక తిగిల్లే నే చమకో.

రామ—స్వారస్యం మాచమత్కారంగా తీశావ్ ! యేదీ మద్దు. (రామప్పంతులు మధురవాణిని ముద్దుబెట్టుకో బోవును.)

మధు—(చేతులతో అడ్డి ముఖము ఓరజేసుకుని) వేళాపాళా లేదా ? లుబ్ధపుధాన్లు పెళ్ళి తప్పించేస్తే గాని నేను ముద్దుబెట్టుకో నివ్వను.

రామ—అంతాసిద్ధవేం తరవాత, నాశక్యమా ఆదానికి ? (బలాత్కారంగా ముద్దుబెట్టుకొనును.)

మధు—సత్తు వుంద నా మోటతనం ?

రామ—నాసత్తువిష్ణుదేం జూశావ్. చిన్నతనంలో ధ్వజస్తంభం దండతో కొడితే గణగణమని గంటలన్నీ ఒకగడియ వాగేవి. నాడు జబ్బుచేసిం దగ్గిర్నుంచీ డీలా అయి పోయినాను.

మధు—యిదా డీలా ? నాచేయి చూడండి యలా కంది పోయిందో. అన్నా, మోటతనం !

రామ—చాప చిరిగి నాచేద రంతని, నీ ప్రాణానికి యిప్పటి సత్తువే ఉడ్డోలం లా కనపడుతూంది.

మధు—యీ పెళ్ళి మాన్పించకపోతే నేను మీతో మాట్లాడను.

రామ—వెళ్లికుదిరింది, లోకలి తలకి చుట్టమన్నట్ట ! రెండేళ్ళాయి ఆ ముసలి

గాడిద కొడుకుమీద నా రాక్య ప్రజ్ఞంతా వినియోగపర్చి పెళ్ళిసిద్ధంచేసి యిప్పుడెలా తప్పించడం ?

మధు—యేం రాక్యం చేశారు ?

రామ—అలా అడుగు. నాబుద్ధి సత్తువకూడా నీకు తెలుస్తుంది. లుబ్ధపుధాన్లు పరమ లోభి. వాడిగుణం యిలావుండబోతుందని పోల్చారేమో అన్నట్టు చిన్నతనంలో

వాడికి పేరుపెట్టారు. పెళ్ళాడితే వొల్లమాల్ని ధనంవొస్తుందని ఆశ పెట్టించాను.

మధు—యలాచేశారీ మహాచిత్రం? పెళ్లె తేధనం ఖర్చుతుందిగాని, రావడ వెలొగ
 రామ—తొక్కవంటే మరేవిటనుకున్నావు? అసాధ్యాలు సాధ్యం, సాధ్యాలు
 అసాధ్యం చెయ్యడవేకదా? మన సిద్ధాంతిని దువ్వేటప్పటికి వాడేంతేశాడను
 కున్నావు? లుబ్ధావుధాన్లు జాతకం యగా నిగా చూసి, శీఘ్రంలో వివాహ
 యోగంవుందన్నాడు, అవివాహంవల్ల ధనయోగవుందన్నాడు, దాంతో ముస
 లాడికి డబ్బొస్తుందన్న ఆశముందుకీ, డబ్బు ఖర్చుతుందన్న భయంవెనక్కిలా
 గడం ఆరంభించింది. యింతట్లో పండాగారిక్కడికొచ్చారు. ఆయన్ని కూడా
 తయారుచేశాను. లుబ్ధావుధాన్లు అనుమానం తీర్చుకుందావని ఆయనికి జాతకం
 చూపించేసరికి పండాగారు యేమన్నాడూ? “వివాహధనయోగాలు జవలెగా
 వున్నాయి, అయితే మీరు పెద్దవాళ్ళు, యిప్పుడు మీకుపిల్ల నెవరిస్తారు, పెళ్లెలా
 అవుతుంది? యిలాంటి జరగడానికి నీలేని మహా యోగాలు జాతకాల్లో పట్టిన
 ప్పడు, గొప్ప మేలుకు బదులుగా గొప్పకీడు సంభవిస్తుంది. అనగా మీకు మాక
 వోఁధననష్టవోఁ, సంభవిస్తుంది. గ్రహశాంతి చేసి బ్రాహ్మణ భోజనం బాచు
 శ్యంగా చెయ్యండి, కొంత జబ్బో గిబ్బోచేసి అంతటితో అరివ్టం పోతుంది.
 మంచిరోజు చూసి నూర్య నమస్కారాలు ఆరంభించండి” అని చెప్పేసరికి అవుఁ

ధాన్లు గుండె రెండుచక్కలై వివాహప్రయత్నం ఆరంభించాడు. యిదీ కథ.

మధు—యేమికల్పన!

రామ—యింకొప్పుంది; యిహను కృష్ణా రాయపురంలో అగ్నిహోత్రావుధాన్లు
 కూతురు జాతక వెలొవుందట? చప్పడానికి అలవిలేదు. అదికొలుపెట్టిన యిల్లు
 పది యిళ్ళొతుందట. అదిపట్టిందల్లా బంగార వొతుందట!

మధు—నిజవేనా లేక అదీ మీ బనాయించేనా?

రామ—అదిమట్టుకు నా బనాయంపుకొడు, అగ్నిహోత్రావుధాన్లే జాతకం ఆలా
 బనాయించాడు. మా బ్రాహ్మణ్లో యిది పరిపాటే, పెళ్ళిళ్ళలో పంపించేది ఒహ
 జాతకవూఁ నిజంవుండదు.

మధు—యేమోసం!

రామ—తొక్కం, తొక్కవఁను.

మధు—రెండింటికీ యేవిటో భేదం.

రామ—నమ్మించోట చేస్తే మోసం, నమ్మించోట చేస్తే తొక్కవూఁను.

మధు—తాను చేస్తే తొక్కం, మరోడుచేస్తే మోసం అనరాదా? అబద్ధానికి అర్థవే
 విఁటి?

రామ—యావఁన్నావూ? అబద్ధవఁనా? ఉద్యోగధర్మం తొక్కవృత్తి అని, అదివక
 వృత్తి భగవంతుడు కల్పించాడు. ఆతొక్కవృత్తి యెటువంటిదీ? నిజాన్ని పోలిన
 అబద్ధవాఁడి ద్రవ్యా కర్మణచేసేది. యీ ధర్మ నూత్నాలు నీకలా తెలుస్తాయి.

మధు.—నా కలా తెలుస్తాయనిజవేగాని, ద్రవ్యాకర్షణ యలాగ యీ పెళ్ళివల్ల ?

రామ.—(తనలో) క్రాసె జ్ఞామినేషను చేస్తుందోయి. దీంతస్సా గొయ్యా (పైకి)

నీకు మేజువాణి నిర్మయించుకున్నాను కానూ, నీకు పదిరూపాయలసొమ్ము దొర
కడం ద్రవ్యాకర్షణ కాదా !

మధు.—యేంచిత్తవైన మనుష్యులు ఉంతులుగారా ! (తమలపాకుచుట్టలో కొట్టి)

నేను రాబోతానని రెండేళ్ళ కిందట కలగని, యీ కాబోయే మేజువాణి బుద్ధిలో

వుంచుకుని యీ పెళ్ళి కావడానికి విశ్వప్రయత్నం చేశారా ? ద్రవ్యాకర్షణ
యలాగో నాకు బోధపడ్డది. పెళ్ళిమాతుర్ని యీలాకా చేసుకుని, దాంద్యారా

ముసలాడి మూటా ముళ్ళోలా గేస్తారు. యంతసత్యకాల పదాన్నయినా ఆమాత్రం
ఊహించుకోగల్గు. లేకపోతే నేనుంథ బతిమాలుకున్నా యీ పెళ్ళి తప్పించక
పోవడవేమి ? మీబుద్ధికి అసాధ్యం వుందంటే నమ్ముతానా ?

రామ.—ఆమాట్నిజవేగాని, అన్ని పనులూ ద్రవ్యాకర్షణ కోసవే చాస్తాననుకున్నా

నాయేమిటి. ఆముసలాణ్ణి కాపాడదావనే, యీ పెళ్ళితలపెట్టాను.

మధు.—“చిత్రం చిత్రం మహాచిత్రం” అని కథుంది. అలావున్నాయి మీ చర్యలు!

రామ.—ఆ కథేవో చెబుదూ, నాక్కథలంటే మాసరదా.

మధు.—పొగటిపూట కథలేమిటి. ముందు యీ చిత్ర కథేమిటో శలవియ్యండి.

రామ.—అది చెప్పేదికాదు. చెప్పను.

మధు.—చప్పకపోతే వొప్పను.

రామ.—ఒప్పుకేం జేస్తావు ?

మధు.—యేం జేస్తానా ? యీ జడతో కొడతాను, శాస్త్రంలో కాముకులకు
చెప్పిన ఆయుధమిది.

రామ.—నేను దెబ్బలికి మనిషినికాను. శాస్త్రం గీత్రం వొక పక్కనుంచి మోట
సరసం మాను. చెప్పమంటే చెబుతాను గాని అలాంటికబుర్లు నవ్వువినకూడదు.
మరేంలేదు. అబ్బావుఁధాన్లు వెధవకూతురు, మీనాక్షి ప్రవర్తన మంచిదికాదు.
నాల్లాజాల కొహమారు అది పీకలమీదికి తెస్తుంటుంది పోలీసువాళ్ళు బెది
రించి పదిడబ్బులసొమ్ము లాగేస్తుంటారు. డబ్బు ఖర్చులే ముసలాడికి, ప్రాణ
పోకట, సంసారం కూడా మీనాక్షి దూబరచేస్తుందంటాడు. పెళ్ళయితే దాని
ఆటకడుతుంది.

మధు.—మీనాక్షి ప్రవర్తన బాగుంది కాదంటూ మీరే చెప్పానీ? మీరు కంట పడ్డ

తరవాత యే ఆడదాని ప్రవర్తన తిన్నగావుంటుంది ?

రామ.—అదుగో చూశావా ? అలా అంటావ నే కదూ చప్పనన్నాను.

మధు.—యీచిక్కులు నాకేం తెలియవు. పెళ్ళి మానిపించెయ్యండి.

రామ—యీ పెళ్ళిలో నీ మేజవాణీ పెట్టి పదిరాళ్ళిప్పిస్తాను. మాటాడ కూరుకో.

మధు—(మక్కుమీద వేలంచుకొని) లబ్ధావుధాన్లు యదట నేను మేజవాణీ ఆ!

రామ—పేరువాడుగాని, సభలో పెద్దన్నే నేకదూ?

[హెడ్ కనిస్టేబుల్ చుట్టకొలుస్తూ ప్రవేశించి కుర్చిమీద కూర్చొనును.]

హెడ్—రామ(ప్పంతులూ! యినస్పెక్టరికే టోపి వేశావటే?

రామ—(హెడ్ కనిస్టేబులచేవిలో) గారూ గారూ అనవయ్యా.

హెడ్—యెప్పుడూలేంది గారేమిటి, గీరేమిటి, చింతగారు?

రామ—ఆడవాళ్ళున్న చోటికి తోసుకు రావడవేనా, అన్నా!

హెడ్—ఆడవాళ్ళంటున్నావు. నువ్వు కూడా అంగులోనే జమాయేమిటి?

అహ! హ!

రామ—హాస్యానికి వేశాపాశా వుండాలి.

హెడ్—నేను హాస్యంకోసం రాతేన; యినస్పెక్టరు కేరు చెప్పి రావినాయడిద

గిర పాతిక రూపాయల గావట, యీలా యందరిదగ్గర లాగాడో రామ(ప్పంతుల్ని నిల్చున్న పాట్లాన్ని పిలకట్టుకు యీడ్చుకురా అని నాతో ఖచితంగా చెప్పి యినస్పెక్టరు పాలెం వెళ్ళిపోయినాడు.

రామ—చిన్నప్పుడు వొక్కబిడ్డో చదువుకున్నాం యినస్పెక్టరు నేనూను. అంచాత అతని పిలక నేనూ నాపిలక అతనూ లాగినా ఫర్వాలేదు. గావినాయడి మాట మాత్రం శుద్ధాబద్ధం. మీరు ముంగు చదండి, గుఱ్ఱం కట్టించుకుని స్టేషను దగ్గర కలుస్తాను.

హెడ్—నే నెలావొస్తాను నీతోటి; నాకు వొల్ల మాల్నెపనుంది, ఒక కనిస్టేబుని నీతో పంపిస్తాను.

రామ—(హెడ్ చెవులో) నాయగిట్లో మాత్రం నకార ప్రయోగం చెయ్యకు, నీపుణ్య వుంటుంది.

హెడ్—అదా నీఘోష! అలా క్కానియి. (నిష్క్రమించును)

రామ—(తనలో) అదుగోమళ్ళీ ఏక గచనవే కూస్తాడు! (పైకి) యవద్రా అక్కడ.

నౌఖరు—(ప్రవేశించి) సి త్తంబాబు.

రామ—గుఱ్ఱం కట్టమను.

నౌఖరు—సి త్తం బాబు, (నిష్క్రమించును)

రామ—చూశావూ మధురవాణీ నేన్నిలబడ్డచోట రూపాయలు గలగల్గల్తాయి, యీ యినస్పెక్టరుగాడికి యీ తాలూకాకి వొచ్చింతరవాత ఆయిదారు వేలు యిప్పించాను. వీధి తలుపు వేసుకుని, సంగీత సాధకం చేసుకో, విద్యవంటి వస్తువు లేదు. (గుమ్మందాటి నాలుగుదుగులు వెళ్ళి తిరిగివచ్చి) అప్పుడే వీణతీసావు? యీవూళ్ళో మారుర్కార్లున్నారు; నా స్నేహితులవనీ, బంధువులవనీ పేరు పెట్టు కొస్తారు, రానీకుమా (తలుపుపైనించివేసి) గడియవేసుకో. (నిష్క్రమించును)

౨-వ స్థలము. రామప్పంతులుయింట్లో పడకగది.

[మధురవాణి తివాసీమీశకూచుని వీణవాయించుచుండును
వాయిద్యం ముగించి.]

మధు—విద్యవంటి వస్తువలేదు, నిజమే—ఒక్కటితప్ప—అదేవిటి? చిత్రం. డబ్బు
తానివిద్య దారిద్ర్యహేతువ యీ వూళ్ళో నానిదుడువొచ్చి పాడితే నాలుగు
మిడిలివ్వరు. గనక యీవీణ యిటుపెడదాం పెద్ద కనిష్టేబు సౌజ్ఞ చేసి
వెళ్ళాడు. అతడు యిచ్చేదీ చచ్చేదీ లేదుగాని, జట్టిలేవైనావొస్తే ఓ వొడ్డు
కొస్తాడు.

(వీధిశలుపు తట్టబడును)

వొచ్చాడు కాబోలు. (తలుపుదగ్గిరకివచ్చి) యవరు మీరు? బంధువులా?

(తలుపువలె కరటక శాస్త్రులు, కన్య వాషంతో శిష్యుడున్నా.)

కరట—ఆపద కడ్డం బడ్డవారే బంధువులు. మే మ్మీకు బంధువులం కావుగాని,
మీరు మాకు బంధువులు కాగలరు.

మధు—నాస్థులా?

కరట—(తనలో) యీకంతం విన్నట్టుంది (పైకి) నాస్థం కట్టడానికే వొచ్చాం.

మధు—దేంతో కడతారు?

కరట—(తనలో) యీ వేశ్యమధురవాణి కాదుగదా? కంతాన్ని పోలిన కంతం

వుండకూడదా? (పైకి) నాస్థం కట్టడానికలా వున్నది వక్క. టేగదా టంకం?

మధు—యేమిటో ఆ టంకం?

కరట—బంగారం!

మధు—మాపంతులుగారికి మీరు నాస్థులూ, బంధువులూ కూడా కాకపోతే తలుపు
తియ్యొచ్చును. (తలుపుతియ్యును.)

కరట—(తనలో) ఆరే! మధురవాణే!

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) చిత్రం!

కరట—యేమిటి చిత్రం?

మధు—యీ వేశం!

కరట—ఉదరనిమిత్తం బహుకృత వేశం; యిది దేవుడిచ్చిన వేశ వేశం.

మధు—నాదగ్గిరేనా మర్కం? యీ పిల్లెవరో?

కరట—నాకొమార్త.

మధు—నాటకవల్లా చెడి పొగటివేషాల్లో దిగిందా? పెట్టి పుట్టారుగదా యేల యీ అవసరం?

కరట—నీదయవల్ల దేవుడిచ్చినస్థితి కేం లోపంరాలేదు. నిన్ను చూదావని వొచ్చాను.

మధు—యిన్నాళ్ళకైనా యీ దీనుగాలు మీకు జ్ఞాపకం రావడం అదెంతగాదు?

కరట—నీలాంటి మనిషి మళ్ళీవుందా? నిన్ను చూడడం బ్రహ్మానందం కాదా? నీద

గ్గిరకిరావడం, చేదనా యిన్నాళ్ళూ రాలేదనుకున్నావు? డిప్టీ కలక్టరుగారి

కుమా ప్రత్యంగారు నిన్ను చేపట్టారని తండ్రికి తెలిసింతరవాత, నేనుగానీ నీ యింటికివస్తే పీక ఉత్తరిం చేస్తాడేమో అనేభయంచాత కొంచం యడబెట్టి యికడికి యెప్పుడు బదిలీ అవుతుంది, మా మధురవాణ్ణి యెప్పుడు చూస్తాను అని

దేవుణ్ణి సదాప్రార్థిస్తూ వుంటిని. నువ్వొక్కడేన్నాళ్ళూ వున్నావు?

మధు—డిప్టీ కలక్టరుగారి కుమాప్రత్యంగార్ని, తండ్రి, చదువులేరు పెట్టి చన్నపట్లం

తగిలిన రెండునెల్లదాకా ఆయననాస్తుడు గిరీశంగారి ద్వారా డబ్బు పంపించాడు ఆతరవాత మొన్నటిదాకా గిరీశంగారు నన్ను వుంచారుగాని, డబ్బుకి యటా ముటిగా వుండేది నాయింటికి వచ్చిన వాడల్లా తనకొడుక్కి దోస్తీ ఆయివుంటాడని డిప్టీ కలక్టరు అనుమానిస్తాడేమో అని పేరుగలవాడెవడూ నాయింటికి రావడం మానేశాడు. సంజీవరావుగారి అల్లరి కొంచం మరుపొచ్చిందాకా పైనుందావని యీ వూరొచ్చాను.

కరట—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) గిరీశం నిన్నుంచుకున్నాడా? మా మేనల్లుడికి

చదువుచెప్పడానిక్కుదురుకుని మావాళ్ళింట్లో చేరాడు. వాడికి పెందరాళే ఉద్వాసన చప్పలి.

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) నాదగ్గిరకు వచ్చినవాడల్లా చెడిపోయినాడో?

నాదగ్గిరకు మీరు రాకుండా అవరోధం కలిగిందని యిప్పుడే డిప్టీ కలక్టరుగార్ని

తిట్టారే. ఆయనకంటే మీన్యాయం యేంబాగావుంది? నాదగ్గిరకు వచ్చినందుకు, మీ భార్యగారు ముందు మిమ్మల్ని మెడబట్టుకొని యింట్లోంచి తరవ్వలి

సింది. తనకింట్టా, ఒకడికి ముక్కానా?

కరట—క్రియలలో అంతవరకూ జరక్కపోయినా మాటల్లో అమర్యాద అమేషా నాకు జరుగుతూనే వున్నది.

మధు—(చిరునవ్వుతో) యీ యిల్లాలు మాపంతులు కంటబడితే యీవిడే గుట్టు బట్టబయలువుతుంది.

కరట—యిల్లాలనేస్తున్నావేం అప్పుడేను? కన్నెపిల్ల; దీన్ని పెండ్లిచేయడానికే, నీదగ్గిరికి తీసుకొచ్చాను.

మధు—మాపంతులు కేనా పెళ్ళి ?

కరట—“ఏకానారీ సుందరీనాదరీవా,” అన్నాడు. త్రిలోకసుందరివి నువ్వు దొరికింతరవాత నీ పంతులుగారికి యింకా పెళ్ళెందుకు ?

మధు—ఐతే మరెవరికి పెళ్ళిచెయ్యం ? నాకా యేమిటి ? ఆలాగేతే, నెయ్యే! మొగ వేషం వేసుకొని, పెళ్ళిపీటలమీద కూర్చుంటాను. యిలాంటి పెళ్లాం దొరకడవెలాగ ? జగత్ప్రసిద్ధులైన కరటకశాస్త్రులుగారి అల్లుణ్ణి కావడంయెలాగ ? దివ్యసుందర విగ్రహావని పొగడగానే నాబుజాలు పొంగుతాయనుకున్నారు కాబోలు? యీపిల్లదగ్గర నాబోట్లు దివిటిమందరదీపాలు. అడది మెచ్చిందే అందం! మొగాడి కన్ను మసక. మీకేం తెలుసును ? మరి నాపెళ్లాన్ని నాకిచ్చేసి మీతోవని మీగువెళ్ళండి. (శిష్యుడి చేయిపట్టిలాగును.)

శిష్యుడు—చూశావురానాన్నా మలా పట్టుపందో ?

మధు—(ఆచుకోలేకుండానవ్వుతూ) కాబాఘ ! యిదేనా పెద్దమనిషి తరహా ! యిగుగుపొరుగమ్మ లేవంటాళో మొగుడు పిలిస్తే వెళ్ళకుంటేను ?

శిష్యుడు—కొడుతుంది కాబోలానాన్నా, యింటి కళ్ళిపోదాం, రా !

మధు—యేంనంగ నాచివే ? తరవాత పెళ్ళిచేసుకుంటాను. అందాకా ముద్దయ్యి (ముద్దెట్టుకొనును.)

కరట—నేరని పిల్లని చడగొడుతున్నావు.

మధు—నాలాంటి వాళ్ళకి నూగుమందికినేర్చి చెడగొట్టగలడు. యవరిశిష్యుడు ?

యీకన్నెపిల్ల నోరు కొంచం చుట్టవాసన కొడుతూంది !

కరట—అంచాతే కానోలు డబ్బీలో చుట్టలు తిరుచు మాయ వౌతూంటాయి. మధురవాణి ! దేవుణ్ణా పు నిన్ను చూపించాడు, పంతుల్లేని సమయం కనిపెట్టి వొచ్చాను; మళ్ళీ అతడొచ్చేలోగా నామాటలు నాలుగువిని మాకువొచ్చిన చిక్కు తప్పించు.

మధు—మీకొచ్చిన చిక్కేమిటి ? నేం చెయ్యలిగిన సహాయ వేమిటి ?

కరట—చిక్కన్నా చిక్కుకాదు. విను, యీవూళ్లో గిరీశం పెత్తలికొడుకు లుబ్ధావు

ధాన్లని ఓ ముసలాడున్నాడు; వాడికి మా మేనగోడల్నివ్వడానికి మాబావనిశ్చయించాడు యీ సంబంధం చేస్తేనా చెల్లెలు నూతులో పడతానని వొట్టేసు

కుంది. యేం వుపాయం చాస్తావో, దాని ప్రాణం కాపాడాలి.

మధు—యీపిల్లని అంతకి తక్కువ సొమ్ముకి అమ్మితే, లుబ్ధావధాన్లు చంకలుగుద్దకుని చేసుకుంటాడు. అతనిదాకా యెందుకు నేనే కొనుక్కుంటాను.

కరట—చూపితే అందుకు పోయేదానికి నీకు మిక్కిలి చెప్పాలా యేమిటి ?

మధు—యిదివరకి నిర్ణయవైన సమ్మంధం యేమ్మిష పెట్టి తప్పించడం ?

కరట—నీబుద్ధిక సాధ్యం వుందా ? డబ్బుకసాధ్యం వుందా ?

మధు—బుద్ధికి అంతా అసాధ్యవేగాని, డబ్బుకి యక్కడా అసాధ్యంలేదు. యీ పెళ్ళిలో మాపంతులుకో పదిరాళ్ళు దొరుకుతా యనుకుంటున్నాడే ?

కరట—నాసంబంధం చేసుకుంటే నేను యిరవై రాపాపాజాలు యిస్తాను.

మధు—సరే గాని నాటకంలో యంతహాస్యవైనా చెల్లుతుంది. నటనలోకి హాస్యం తెస్తే యేమిమూడుతుందో ఆలోచించారా ?

కరట—మధ్య నీకొచ్చిన ఫర్వాయేమిటి? నాకొచ్చిన ఫర్వాయేమిటి? యీ కత్తెర మీసం, కత్తెర గడ్డం కడిగేసుకుని నాతోవని నే వెళతాను యీకోక నీదగ్గర పారేసి మాశిష్యుడు వెళతాడు ఆతరవాత యి గేవిటమ్మా యీ చిత్రవని నవ్వు నలుగురమ్మలక్కలతోపాటు ఆశ్చర్యపడుతువుగాని. మీపంతులుతో సిఫార్సుచేసి యీమంత్రం యలా సాగిస్తావో గట్టి ఆలోచనచెయ్యి

మధు—మాపంతులు వక్కడివల్లా యీపని కానేరదు.

కరట—మరియంకా యవరికాళ్ళు పట్టుకోవాలో చెప్ప ?

మధు—మాపంతులుతో మాట్లాడడం ఐనతరవాత అవుధాన్లు కూతురు మానాస్తం మీనాక్షిని తండ్రికి తెలియకుండా చూసి, ఓ రెండుపెద్దకాసులు యిస్తానని చెప్పండి. ఆపైని సిద్ధాంతిని చూసి ఆతనికి ఆలాగే ఆశపెట్టండి. యీ పనికి సిద్ధాంతే కీలకం. నేను తెరవెనకనుంచి సమయోచితంగా హంగుచాస్తాను.

కరట—నీమాటవెరే నే చెప్పాలా ? నిన్ను సంతోషపెట్టడం నాకు విధి.

మధు—ఆ మాట మీరు శలవివ్వడం నాకువిచారంగావుంది. వృత్తిచేత వేశ్యనిగనక చెయ్యవలసినచోట్ల ద్రవ్యాకర్షణచేస్తానుగాని, మధురవాణికి దయా దాక్షిణ్యాలు సున్న అని తలచారా? మీతోడబుట్టుక ప్రమాదం వచ్చినప్పుడు నేను డబ్బుకి ఆశిస్తానా? యటుంచి యెటొచ్చినా కాపాడతాడు. హెడ్డు కనిష్టేబుకు మాత్రం కొంత నిజంచెపుదాం. అతగాడు యిప్పుడే వస్తాడు, మాట్లాడతాను, మీరు యిక్కడ కూచోండి,

కరట—స్వాధీనుడేనా ? కొంపముంచడుగద కి

మధు—గులాం. (నిష్క్రమించును.)

కరట—కూచుందాం రా.

శిష్యుడు—నాపేరేమిటండోయి ?

కరట—కొంపముంచుతావు కాబోలు! సుబ్బి! సుబ్బి! మధురవాణి చూడగానే మతిపోయిందా యేమిటి ?

శిష్యుడు—దానినవ్వు పట్టుబడాలని నిదానిస్తున్నాను.

కరట—సబ్బు అన్నమాట జ్ఞాపకం వుంచుకుంటే సుబ్బిఅనే పేరు జ్ఞాపకం వుంటుంది.

(రామప్పంతులు గుఱ్ఱంబాగాన్నదిగి నడిచివచ్చి)

రామ—(కరటకశాస్త్రితో మెల్లిగా) లోపక కవరె నా వెళ్ళారా?

కరట—(గట్టిగా) యవగో యిద్దరు ముగ్గు రొచ్చారుగాని మీయిల్లాలుగారొచ్చి పైకి పొమ్మని గెంటేశారు.

రామ—మీ రెవరు? యెంగుకొచ్చారు?

కరట—యాదికృష్ణాశీరం. నా పేరు గుంటూరు శాస్త్రులంటారు. తొమదగ్గిర రాచ కావ్యపుండి వొచ్చానండి.

వీధిలోనుంచి జవాను—“యినప్పకటగుగారు నే వొచ్చిందాకా మఱిచెట్టు కింద గుఱ్ఱాన్ని నిలబెట్టుంచుతావన్నారు. దూపాయలు వేగం యివ్వండి.”

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

రామ—యవరు వొచ్చారట?

మధు—యవగొస్తారు? మీ నాస్తులట! తగిలాను.

జవాను—దూపాయలంకోయి.

రామ—(మధురవాణితో) యేదీ మొన్న నీకిచ్చిన దూపాయలు? సాయంత్రం మళ్ళీ

ఫిరాయిస్తాను. యీపైతాను ప్రాణం లింటున్నాడు.

మధు—మీరిచ్చిన దూపాయలు పట్టంతోలేశాను. నేను దబ్బిక్కడదాచుకుంటే

మాతల్లక్కడ కాంతేపం చెయ్యడవెలాగ?

రామ—వొట్టబద్ధాలు!

మధు—(తాళముల గుత్తి మొలలోనుంచి తీసి రామప్పంతులుమీదవిసిరి) చూసుకోండి

రామ—(బుజులెడువుగుంటూ) దురహంకారం కూడదు! విసిరికోడితే చెబ్బతగ ల్లనుకున్నావా యేవిటి?

మధు—దుష్టుమాటలనగా తగిలే తప్పా?

జవాను—యేవయ్యోయి. పోయి, దూపాయి లిచ్చావుకొవని యినప్పక్కరుగారితో చెబుదునా?

మధు—(మెడలో నానుతీసి) యిది తాకట్టువుంచి కొవలసినసొమ్ము తెచ్చుకొండి.

రామ—(తనలో) ఆహా! యేమి యోగ్యమైనమనిషి! లేనిపోని అనుమానాలు పడ కూడదు!

కరట—పంతులుగారూ యెన్నిదూపాయలు కొనాలండి?

రామ—పాతిక.

కరట—నే దాఖర్చేస్తాను (జవానుకు యిచ్చును)

రామ—ధనజాతకానికి డబ్బులా వొస్తాంవుంటుంది. యేమిటి మీరాచకార్యం ?

కరట—యిది నాశిలండి. దీనికి వివాహం చేయించి ఆసుకృతంతమరు కట్టుకోవాలి.

రామ—వివాహం చేయించడానికి నేను వైదీకిని కాను, నాకుమంత్రాలరావే ?

(చుట్ట, జేబులోంచి తీసి కొనకొరికి) యేవంటావు మధురవాణి ? అగ్గిపుల్ల.

మధు—(అగ్గిపుల్ల అందిస్తూ పంతులునుంచి శిష్యుడి వేపూ, శిష్యుడినుంచి పంతులు వేపూ కోపముతో చూసును)

కరట—మంత్రవన్నెన్నడు వైదీకపవాడిదేం మంత్రవండి? యీ రోజుల్లో వైదీక మంత్రాల మహిమ పోయిందండి. మంత్రవంటే నియోగ్యక్రతువుదే మంత్రం ! తమవంటి ప్రయోజకులకు మంత్రం మాటాడుతుందండి.

రామ—మధురం! యేవంటావు ? యీశిల్ల నేనె పెళ్ళిచేసుకుందునా ?

మధు—(రామప్పంతులు వేపూ, శిష్యుడివేపూ చూచుచూ చూసి నిష్క్రమించును)

రామ—సాగనుక తైలకి అలకకూడా అదో శృంగారం సుమండీ, కాస్తుల్లుగారూ !

కరట—వైదీకపాశ్చం మాకా శృంగారాలు యలాఅనుభవవౌతాయండి? మాయిల్లాశ్చక్కోపంవొస్తే చీపురుగట్టలు యెగురుతాయండి. సరసవన్నెని పుస్తకాల్లో చదవడవేగాని మాకు అనుభవవేద్యం కావండి. శ్రీకృష్ణమూర్తివారు రాధికతో శలవిస్తున్నాడు, ఓరాధికా నీకోపం తీర్చుకోవాలన్న మాయనా “ఘటయభుజ బంధనం రచయ రద భండనం, యేనవాభవతి సుఖజాలం” అనగా యేవంచున్నాడంటే కనీశ్వరుడు, చేతులోటి ఉక్కిరి బిక్కిరి అయ్యేటట్టుగా కాగలించుకో, మరిన్నీ పెదవలు రక్తాలోచ్ఛేదము కొరకెయ్యి. అంఘన్నాడు.

రామ—(మధురవాణి వెళ్ళినగుమ్మమువేపుచూపి) ఉప్పులేక నే ముప్పందుం. మధురవాణికి మాత్రం యీ నెట్టి మొట్టి కవిత్వాలు చెప్పికండి. నాలాంటి మృదుగుల్ల మోటసరసం సహించరు.

కరట—ఆమె మీభార్య కారండీ ? సాహసకన్నా మర్యాదగావుంది యీవేశ్య ! మీది యేవదృష్టం.

రామ—యెంపిక. యెంపికలోవుందండి. మీరాచకార్యం చెప్పారుకొరు.

కరట—అబ్బావుధాన్లుగారికి తమకి చాలా స్నేహదాని వున్నాను. ఆయన తమమాట అడుగుదాటరట ?

రామ—అగాడిదకొడుక్కి ఒకరితో స్నేహం యేమిటండీ? వాడి ప్రాణానికి డబ్బు

కీలంక. డబ్బుకీ వాడికే స్నేహంగాని మరి మరెవరితోనూ స్నేహంలేదు. అయితే

వాడికి వ్యవహారజ్ఞానం లాకపోవడంచాతా, కోట్లకంటే భయంచాతా, నాసల

హా లాక బతకలేదు. వాడే అన్నమాటేమిటి, యీతాలూకాలో సివిలు మేజ

స్ట్రీట్లు యెక్కడొచ్చినా రామప్పంతులు పప్పులేని పులిగం వుండదు.

కరట—అమాటవినే తామునియ్యొక ప్రభువులు, మంత్రబలంచాత చక్రం అడ్డేస్తా

రని తమర్ని వెతుక్కొచ్చాను. మాసింతల్లికొడుకు బియ్యో బియ్యో పాసయినా
డండి. డిప్టికలక్టరీ చేస్తున్నాడు బంధువులకి అతనివల్ల గడ్డిపరకంతసాయం లేదు
గదా? మీది మిక్కిలి కూరగానా యశశ్యునా గృహస్థులు గృహస్థు మర్యా
దకి సంపించి, తల్లయినా పెళ్లాంటయినా అవిపుచ్చుకుంటే, తిరగగొట్టిందాకా
అబోజనం కూచుంటాడు! పెట్టడానికి పుచ్చుకోవడానికి నియ్యొక ప్రభువులు.
తమకి చెల్లిందిగాని, మావాళ్ళ ఉద్యోగాలు మంటిగడ్డ ఉద్యోగాలండి. “ఇయ్యా
ఇప్పించంగల అశ్యులకేగాని మీ సున్యులకేగా రెయ్యకి లేవా బారెడు” అని
కవీశ్వరుడన్నాడు.

రామ—యీ యింగిలీషు చదువులు లావైన కొద్దీ వైదీకులే అన్నమాటేవిటి అడ్డ
వైన బాతులవాళ్ళకి ఉద్యోగాలవుతున్నాయి గాని యంత చదువుకున్నా మీ
వైదీకప్పంతుళ్ళవారికిమాచాక చక్కొల్లబ్బుతాయండీ? మాతాక్యంమాతోస్వతహా
గా పుట్టినది మీరు తెచ్చిపెట్టుకున్నది. యెరువుసరుకు యెరువుసరుకే. విన్నారా?

మీవాళ్ళు లంచాలు పుచ్చుకోవడం చాతకాక, పతివ్రతలమని వాషంపేస్తారు.

కరట—అదేవతకవైతే అది అమ్మకు బతకనా? అన్నట్టు మా వాళ్ళకే చాతయితే
నాకు యీ అవస్థేవండి? మావాడు పదినుంది పాదీకలతో చెబితే పదివాళ్ళ

సొమ్ము దొరుకును. యీ చిక్కులు లొక పోవును.

రామ—యెవెటాచిక్కులు?

కరట—రుణబాధ చాలా లావుగా వుందండి. రెపటి పున్నంలోగా ఒక దస్తావేజు
తాలూకు రూపాయలు చెల్లకపోతే దావాపడిపోతుందండి. యీ పిల్లని నల్ల
బిల్లిలో వెంకటదీక్షితులుగారికి పదహారు వందలకి అమ్మ నిర్భయించుకొని తీరా
వొచ్చేసరికి యిప్పట్లో రూపాయలివ్వలేం, పెళ్లయిన నెల గోజుల్లో యిస్తావ
న్నారండి. అందుచేత అది వొదులుకొని లబ్ధావుధాన్లుగాని విహవా ప్రయ
త్నంలో వున్నారనివిని తమ దశకనానికి వొచ్చానండి. యిదిగాని తాము నమ
కూరుస్తే పదివరహాల సొమ్ము దాఖలు చేసుకుంటాను.

రామ—నేను నలభై యాభై రూపాయల వ్యవహారాల్లో జొరబడేవాణ్ణి కాను.

కరట—తాముచేసే సదుపాయాన్ని బట్టి యెంతయినా దాఖలుచేసేవాణ్ణేనండి. నా
రుణాలు పదహారు వందలుంటాయండి. ఆ పైని యెవొచ్చినా తాము దాఖలు
చెసుకోండి.

రామ—“ఐలే, గియ్తే” బేరాలు మాకవసరం లేదు. అగ్నిహోత్రావుధాన్లకి పద్దెని
మిది వొందలిస్తున్నాడుగదా, అందుకు సగానికి సగం తగ్గితేనేగాని అవుధాన్లు
ఆ సంబంధం మాని మీ సంబంధం చేసుకోడు. అందులో మీ రుణాలుతీరే

దేవి:టి నాకిచ్చేదేవి:టి ? యేవై:తేనేవి: ? ఆ వ్యవహారం యలాగా మించి పోయింది. పదిరోజులకిందటాస్తే ఫాక్తుపరుస్తును. ఆ సంబంధం భోగట్టా మొదట నేనే తెచ్చాను. నా చేతులోంచి ఆ వ్యవహారం పోలికెట్టిలాగేశాడు. కృత్యాద్యవస్థమీద వధురవాణి వేజువాణికి వాళ్ళొప్పించే సరికి నా తాతలు దిగొచ్చారు. మరివక ఉపాయం చెబితను కన:డి. మీకు మయినరు కొమా శ్లున్నారా ?

కరట—చిన్నవాడికి మయినారిటీ దాటి మూడేళ్ళయిందండి.

రామ—ఆయితే యిహలేందేవి:టి ? ఆ కుట్రవాడు మయినరని వాడిద్దాం.

కరట—సాక్ష్యం యలావొస్తుందండి ?

రామ—ఓ. హో హో ! మీకు యేమీ తెలియదే ! యలాంటి వ్యవహారాలు నా తలమీద యెన్ని వెంట్రుకలున్నాయో అన్ని మోసేశాం, విన్నారా ? ఉర్లాంబకవ రాజుగారి సంభావనలే సాక్ష్యాలక్కుడా గేజటార్డ్ చేశాం. కుండనాలు వేసుకున్నవారికి ఓ రూపాయి జాఫా.

కరట—జాతకంవుందిగదా యేంసాధనం ?

రామ—కాకితవై:తే అగ్గిపుల్లతో ఫైసల్ ! తాటాకై తే నీళ్ళపొయ్యి ! కొత్తజా తకం బనాయించడం ఆయిదు నిమిషాలు పని. మా సిద్ధాంతమట్టుకు నాలుక్కో లాలు చల్లగావుండాలి. నా దగ్గిర పాతతాటాకులు అలేఖాలు అటకనిండా వున్నాయి. ముప్పేయేళ్లనాటి కాకితాలున్నాయి. రకరకాలు సిరాలున్నాయి. ఒక నూఱుపాయిలు నాకు ఫీజుకింద యిచ్చి ఖర్చులు పెట్టుకొండి. గ్రంథం నడిపిస్తాను.

కరట—దారి ఖర్చుకోసం తెచ్చిన రూపాయలు మీకు దాఖలుచేశాను. మరి బుర్ర గొరిగించుకుందావంటే దమ్మిడీలేదు. కోట్లకంటే తిరగడానికయినా చేతిలో ఓడబ్బు సామ్యుండాలిగదా ? యిదోహస్తే టొంకలా నాతోవుంటే యలాగండి కోట్లకంటే తిరగడం ? తమ తాత్యానికి అసాధ్యకన్నది వుంటుందంటే నేనమ్మ జాలను. యలాగయినా కుదిర్చి సంబంధం తప్పించి, మా సంబంధం కుదిర్చి నాకు యిచ్చే సామ్యులో చదోవంతు తాము అంగీకరించి మిగిలింది నాకు దయ చెయ్యండి. దీన్ని మొగుడింట అప్ప జెప్పి ఆ పైన యీ క్రంథం యేదో కొస చూసిందాకా తమర్ని అంటగాని వుంటాను.

రామ—చదోవొంతు పనికిరాదు. మా బేరం యెప్పుడూసగానికి సగం.

కరట—సంగోరు మీకిస్తే మరి నేను రజాలేం తీర్చుకోను ?

రామ—రుజా తీర్చుకో అఖలేకుండా గ్రంథం జరిగిస్తాంకదూ ? అప్పుడే మీచేతులో రూపాయలు పడడానికి సిద్ధంగా వున్నట్లు మాట్లాడుతారేవి:టి ? నేను యంత శ్రమపడ పైనిపతకం తిరగాలి ? అది ఆలోచించారా ?

కరట—తాము అలాంటి నేనేం మనివిచెన్నండి? రక్తం మాంసం అమ్ముకుంటూ
న్నప్పుడు ఆకానికూడయినా సంతృప్తిగా దొరకడం న్యాయంగడండి? వ్యవ
హారాల తొట్రబాటుచాతనూ పిల్లకట్టు దప్పివుండడం చాతనూ, తొందరబడు
తున్నానుగానండి, కొంచెం వ్యవధివుంటే రెండువేలకి పైగా అమ్ముకుందునండి.

రామ—“అయితేగియితేలు.” అనుకున్న లాభం లేదని చెప్పానుకానా? ఏదో
వొంతుకు యేవంటారు?

కరట—యీపాపపు సొమ్ముకే తమరు ఆశించాలా అండి?

రామ—పాపపు సొమ్ము మాదగ్గిరికిర గానే పవిత్రవైపోతుంది. 2 మాళ్ల కివ్వడం
కోసవేగాని నాక్కావాలా యేమిటి?

కరట—ఏలే కానియ్యండి.

రామ—యిక నా ప్రయోజకత్వం చూడండి. మధురం! మధురం! కాకితం, కలం
సిరాబుడ్డి తీసుకురా. మామాల సిరాబుడ్డి కాక గూట్లోది పెద్దసిరాబుడ్డి తే.

మధు—(అవతలనుంచి) నాకంటెమధురం కంటబడ్డ తరవాత నేనెందుకు?

రామ—అడవాళ్ళకి అనుమానం లావండి. వింటున్నారా? అదో ముచ్చట!

కరట—కేవలం వజ్రాన్ని సంపాదించారు!

రామ—వజ్రవేగానండి, పట్టవాసపు అలవాటుచాత పదిమందితో మాట్లాడితేగాని
దానికి వూసుబోదు.

కరట—ఆమాత్రం స్వేచ్ఛయివ్వడవే మంచిదండి; అడదాన్నట్టే రొకాయించుకూ
డదండి!

రామ—రొకాయిస్తే యెంజెస్తుం దేమిటండి?

కరట—యిలాంటి మానంగల మనిషైతే నూతులో గోతులో పడుతుందండి.

రామ—అలాగనా అండి?

కరట—అందుకు సందేహమేమిటండి? నాజూకైన మనస్సుగల స్త్రీని మల్లెపువ్వు
లాగ వాడుకోవాలండి.

రామ—ఆ నాజూకులూ గీజాకులూ మీకేం తెలుసునండి?

కరట—పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కల. నాయకుడు నిరాకరిస్తే నాయక
వొచ్చిన్నీ యేవే, ఉద్యానాల్లో వుండుకున్న ఘనంటి లతలతో వురిపోసుకుంచుం
దండి. మహా కవులనాటకాల్లో అష్టాగే జరిగినట్లు రాకారండి.

రామ—మరెవళ్ళతో మాట్లాడినా తప్పులేదుగాని, హెడుకనిష్టీబుతో మాత్రం
మాట్లాడవద్దని బుద్ధిచచ్చండి. మీరు తండ్రిలాంటి వారుగదా?

కరట—పు! అంత అదృష్టవా అండి! అట్లాంటి పిల్లే నాకువుంటే, మూడు
నాలుగువేల కమ్ముకుని రుణాలూపణాలూ లేకుండా కాలక్షేపం చేసివుందును.
దీన్నయినా నాలుగు దిక్కులా అమ్ముజూపితే రెండుమూడువేలు యివివర కేతుచే

లోపడివుండునండి. మేనరికం చెయ్యాలని దీంతల్లి భీష్మించుకూచోబట్టి యీదు
రవస మాకొచ్చింది. అంచాత నే యింట్లో చప్పుకుండా యీపిల్లని వెంటతీసు
కొచ్చి యీదేశంలో పెళ్ళికి చూపుతున్నాను.

రామ—నాసహాయ లోపం వుండబోదు.

కరట—ఐతే కార్యకయిందే !

రామ—యెడి పిల్ల యిలారా, చేయి చూపించా.

(శిష్యుడు భయం నటించి వెనక్కి తిక్కును)

కరట—చూపించమ్మా, భయంలే చూపించు (కరటకళాస్తులు శిష్యుణ్ణి రామప్పం
తులువగ్గిరికి తోయిను. రామప్పంతులు చెయ్యిపట్టుకుని అరిచెయ్యి చూచాచుం
డును శిష్యుడు చెయ్యిలాగుకొంటూన్నట్టు నటించును మధురవాణి సిరాబుడ్డి కలం
కాకితం పట్టుకుని రామప్పంతులు వెనక నిలుచుండును)

రామ—అహ! యెంగనరేఖా! సంతానయోగ్యత బాగావుంది.

మధు—మీరు చేట్టింతరవాత, ఆందుకులోపం వుంటుందా ?

(సిరాబుడ్డిలోని సిరా రామప్పంతులు ముఖంమీద పోసి ఛట్టినవెళ్ళిపోవును)

3-వ స్థలము. కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారి యిల్లు.

(వీధిగుమ్మంయదట గిరిశంనిలిచి ఉన్ననిగొంతుకతో పాడును.)

“కాముని విరిశరములబారికి నే,

నేనుని సహింతు నే, చెలి, యేమని సహింతు నే ?”

వీడి తస్సా గొయ్యా, వీడిబాణాలు పువ్వులతోయి? ఆమాట యవదునమ్మతాడు
వెక్రికుట్టె యెవడైనా నమ్మాలిగాని? అనుభవ వేద్యవైన దీని నిజం యేనిటంటే:-
మంచిపదును బట్టినలోహం మొనకి, డయమండ్ పొయంట్ వేసి, పాయిజన్ లో
ముంచి, కంటికి కనపడకుండా మంత్రించి విసురుతాడు. అంచేత నే, పైకి గాయం
కనపడదుగాని పోలీసువాళ్ళ చెబ్బల్లాగ లోపలతహతహ పుట్టిస్తాయి. యీ విడో
బ్యూటీ చూస్తే యేమీ తోచకుండావున్నది. అయితే యిది చెప్పినట్టలా వశమయ్యే
మనిషికాదు. పాతరస్తాతేంపనికి రాకుండా వున్నాయి. నాయకోస్తీ రుమ్మా, నా
శృంగార చేప్టలూ గుడ్డి గర్వంతపని చెయ్యకుండా వున్నాయి. యీ త సింప్లిసిటీ
యక్కడా కానలేదు. దీనికి లవ్ సిగ్నల్సు రామరామా ! యేమీ తెలియవు. చమ
త్కారంమాటలు ఆడితే యేమిన్నీ అర్థంచేసుకోలేక ఆ లేడి కళ్ళతో తెల్లబోయి
చూస్తుంది. ఆయామ్ డ్రెడ్ఫుల్లీ యిస్ లవ్ విత్ హర్. దీన్ని చూసిన దగ్గర్నించి

టౌను లవ్ నూ, డాన్సింగర్లునూ, మీద పరమాసహ్యంపుట్టింది. పోజిటివ్ యబహ రెన్స్. వాళ్ళ పెంక మాటలూ, పెడర్థాలు, దొంగ వేషాలూ, డామిట్ ! అంతా యిన్నిన్నింటియేగదా ? యిన్నాళ్ళు మధురవాణి వలల్లోండి యెలాగు యాస్ ని అయి పోయినానో నాకు నామట్టుకే ఆశ్చర్యంగావుంది ! మధురవాణికి యీమనిషికి కంపారిజన్ వున్నదా ? ఆదిపంగు వేసిన గాజుపూస, యిది ఫ్యూర్ డైమండ్ ? కాదని యవడైనా అభాజనుడు అంటే అమాంతంగావాడి పిలకూడ దీస్తాను. దీనిని చెడ గొట్టడానికి ప్రయత్నం చెయ్యకూడదు. చేసినా సాగేది కాదు. గనక కొత్తదారీ, కొంత న్యాయవైదానదారీ తొక్కాలి. యేమిటయా అది ? మాయోపాయంచేసి దీన్ని లేవతీసుకుపోయి విడో మోరియేజి చేసుకుంటినట్టానునా కీ రీ, సుఖంకూడా దక్కు తాయి “టూ బర్డ్స్ యట్ వన్ షాట్ !” యిలాంటి అట్టర్లీ యిన్నోసెంట్ విడోని వొప్పించి తీసుకుపోయి పెళ్ళాడితే మజా, ప్రయోజకత్వమూగాని, రెండేసి మూడేసి సంతానాలు కలిగి తురకాడితోనో, దూరేకులవాడితోనో లేచి పోవడా నికి సిద్ధంగావున్న దండుముండల్ని విడో మోరియేజి చేసుకుంటే హెల్ ! పూట కూళ్ళమ్మలాంటి ముండని పెళ్ళాడ్డం విడో మోరియేజి అనిపించుకొదు. అది దొంగ ముండా మోరియేజి ! యిదేమిటయా యిది, యీ బుచ్చమ్మ ? సాక్షాత్తు పరమపవిత్ర మైన విడో విత్ గిల్ట్ లెటర్స్ ! అయితే, గియితే మ-రా-రా-శ్రీ, యన్-గిరిశం గారు విడో మోరియేజి చేసుకోవడమేనా ? “టూ మోరీ యె విడో, ఆర్ నాట్ టూ మోరీ, దటిజ్ ది క్వశ్చన్ !” షేక్స్పియర్ పడ్డ అవస్థలో పడ్డాం ! “తొందర పడి హజీసాహేబు గురకల్లో కలిసిపోయినాడన్నట్లు” నావంటి బుదిమంతుడు తొందరపడి యేమీ చెయ్యకూడదు. దాని లాభనష్టాలు బేరీజువేసి, జమాఖర్చు చేసుకుని మరీ డిసైడ్ చెయ్యాలి. లెటన్ సీ. Imprimis ఒకటోపద్దు డెబిట్ (నష్టం)-విడో మోరియేజి చేసుకుంటే మావాళ్ళు అక్కరచెయ్యరు. అందుకు క్రెడిట్, (లాభం) - వాళ్ళిప్పుడు చేస్తూన్న అక్కరేవుంది ? గనక బాలెన్స్ (గాక బాకీ) నిల్, బండిసున్నా; రెండోపద్దు - డెబిట్ (ఖర్చు) - లోకం నన్ను బహిష్కారం చేస్తారు. అందుకు క్రెడిట్, (జమ)-లోకంలోకల్లా విలవైన వస్తువను నేను అంకించుకుని, పసలేని ఆ లోకానికే నేను బహిష్కారం వేస్తాను. గనక క్రెడిటు బాలెన్సు (నిలువ) - యేమిటయా ? నెగటివ్ యడ్వాంట్ లేజి, హాపింగ్ నధింగ్ టు డూ విలే పాపర్ వర్క్లు - పోజిటివ్ యడ్వాంట్ లేజి - పాజెసింగ్ అలిట్స్ వెల్ ! మూడోపద్దు-డెబిట్-నష్టం-“ఏడిపెళాం వెధవముండ” అంటారు-

నోటాబీనీ - యీ పద్దు నిజంగా డెబిటేనా? ఆడిట్ డిపార్ట్ మెంటు వార్షికి సంశయం తీర్చుకోవాలి. అందాకా మ-రా-రా-శ్రీ, గిరిశం గారి అభిప్రాయం యేమంటే - విడో అనేది యేమిటి? ఏ నేమ్! ఓ పేరు! ఆ పేరు మనిషి మొహా మ్మీద రాశుందా? మనిషిని ముస్తాబుచేసి యాచట నిలబెడితే, యిది పుని శ్రీ, యిది విడో అని చప్పుగలిగిన పెద్దమనిషియవడు? ఒకాడూలేడు. గనక విడో అనే వస్తువ యక్కడుందయా? వెక్కిరించే వెనకల నోళ్ళలో వుంది. దీనికి క్రెడిట్, (లాభం) - యేమనగా - విడో పెర్సాడింగంటే అశుభం వోగాయిత్యం అని అటే వడూ కన్నెయ్యడు. యిక డెబిట్లేని శుద్ధక్రెడిట్, నెంబర్ ఫోర్, "చుక్కలవలె, కద్దూరపు చుక్కలవలె నీను కీర్తి ముల్లోకములన్ । కిక్కిరిసి పిక్కటిల్లెను," అన్నట్లు గిరిశంగారికీర్తి మిన్ను ముట్టుతుంది. గిరిశంగారి విధవా వివాహ మహోత్సవం కథ న్యాయు పాపర్లలో పెద్దకర్రాల్లో పడుతుంది. క్రెడిట్ నెంబర్ ఫైవ్, విడోమోరియేజి యసోసియేషన్ వారు ఒక తృణం యిస్తారు. బుచ్చమ్మకూడా కొంచెం డబ్బుంది. డెబిట్ - చావా తెస్తేగాని అవుఁధాన్లు మావఁగారు చాన్లో దమ్మిడి యివ్వడు.

ప్రాజెండ్ కాన్సన్నీ విచారించగా, అవశ్యం విడోమోరియేజి చేసుకుని తీరవలసిందే, అయితే సాధనవేమిటి? యేదైనా యాపెన్ బ్రిజ్జికట్టి వొడ్డుచేరాలి (పైకి ముఖం యెత్తి ఆలోచించి) పెంకమ్మ, మొగుడితో జెబ్బలాడి నూతులో పడ్డప్పుడు నేను సాహసించి పురికిపైకితీసిందగ్గిన్నంచీ పూరంతా నేను సాక్షాత్తు సత్య హరిశ్చంద్రుణ్ణిగా భావిస్తున్నాను. అడుగి మక్కు బుది దాటేస్తూంటుందిగాని. నేనంత వాణ్ణికానా యేమిటి? స్నేహంపట్టపీకిచ్చేస్తారే గిరిశంగారు! సాధారణులా? గనక బుచ్చమ్మని ముట్ట లావు నుంచేసినా సులిమించే వరకూ యవమా తప్పు బట్ట బోరు. రాత్రిళ్ళు అరబ్బినెట్లు, కాశీనుజీలీలు, మదనకామరాజు కథలూ చెబుతూ వుంటే యంతో సర్దాగా పక్కని కూమని వింటుంది, లవ్ స్టోరీజ్ బుట్టకెక్కించాను కొంత గ్రాండ్ ప్రిఫేరెండి గనక, యిహ విడో మోరియేజి మంచిదని బోధ పరుద్దాం. పాచిక పారినట్టాయనా, రానువరం చలో, విడోమోరియేజి కరో! లెట్ మీ బిగిన్ ది కాంపెన్ ఏట్ కన్స్. (తలుపు కన్నములోనుంచి తొంగిచూచి) నడవలో కూర్చుని విస్తళ్ళు కుడుకున్నది. మొట్టమొదట కొంచెం మ్యూజిక్ విసురుదాము. (ఎటులోర్తు నే చెలియా అను జావళీ కూనురాగముతో పాడి) బుచ్చమ్మ వదినగామా తలుపు తీయండి (బుచ్చమ్మ తలుపుతీయును) వదినా... వెల్!... వెంకటేశం యేమిచేస్తున్నాడు?

బుచ్చమ్మ - పెరట్లో గొట్టికాయ లాడుతున్నాడు.

గిరీశం—ఈ పూరువ నే మరిచిరువు చెడిపోకుండు. కట్నంలో నున్నప్పుడు దెస్కు దగ్గరనుంచి కదిలితే వొప్పేవాడను కాను... ఒక్కమాటు పి ... విలుస్తారా పాఠంచెపుతాను.

(బుచ్చమ్మ తమ్ముని తీసుకొని వచ్చుటకు వెళ్ళును)

ఆహా! దీనితస్సా గొయ్యా, మొహంమొదటికి వచ్చేటప్పటికి కొంచం ట్రైబ్లింగ్ పట్టుకుంటుంది. వకటి అనవలెనని మరివకటి అనేస్తూ యుంటాను. మరెవళ్ళులేరు, వంటరిగా దొరికిందిగా, —యీలాంటప్పుడు నా మనస్సులో మాట చెప్పేస్తే తీరిపోవునా! ఆ కోరి వెధవని తీసువరమ్మని చెప్పాను. కానీ పాఠాలలో చిన్న లెక్కలు వేతాము. (వెంకటేశ్వరులు, బుచ్చమ్మ ప్రవేశింతురు.) యేమివాయి మైడియర్ బదరినా వెంకటేశం, పాఠాలు చవరడం శుభంగా మానివేశావు? యిక్కడ మరి మాసంగోజులువుంటే వచ్చిందికూడా మరచిపో తావు. యేదీ తెన్ను బుక్కు పట్టుకురా. (వెంకటేశం పుస్తకము పట్టుకొని వచ్చును) గాడ్స్వర్క్స్ అనే పాఠంలియ్యి రీడ్ ఆన్ మై గుడ్ బోయ్.

వెంకటేశం—(తడుముకుంటూ) దేర్ యిజ్ నాట్ ఏన్ అబ్జెక్ట్ ఇన్ క్రియేషన్ వుచ్ డజ్ నాట్ సెర్వ్ సమ్ యూస్ ఫుల్ పర్వజ్.

గిరీశ—అట్టే! అట్టే! అక్కడ నిలుపు, క్రియేషన్ అనగా యేమిటి?

వెంకటేశం—క్రియేషన్ అనగా - అనగా - అవును.

గిరీశ—నా సైన్స్, చదవేస్తే ఉన్నమతికూడా పోతున్నది. అవులు యెదటవున్నా మనా అవులంటున్నావు? మళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంకటేశం—యేమాటకి ఆరంభం అడిగారండి?

గిరీశ—క్రియేషన్.

వెంకటేశం—అదా! క్రియేషన్ అంటే ప్రపంచం. నేను యెదట అవులు కనబడితే యీ అవు పెరుగు యీ నెలరోజులేకదా తినడవని ఆలోచిస్తూన్నాను.

గిరీశ—వన్ థింగ్ ఎట్ ఏటైమ్. యిప్పుడు పాఠంమాట ఆలోచించు. క్రియేషన్ అనే వక్కమాటపైనే వక్కకుంట లెక్కలు యివ్వవచ్చును. ప్రపంచం యేలా గున్నది? కపిధాకార భూగోళా అని మనుధర్మశాస్త్రంలో చెప్పినాడు. కపిధ మంటే యేమిటి?

వెంకటేశం—నారింజపండు.

గిరీశ—వెరిగుడ్. అందుకు అమర నిఘంటులో పద్యం నీకువచ్చునా?

వెంకటేశం—రాదు. చెప్పండి రాసుకుంటాను.

గిరీశ—యింశలు బదరీ ఫలములు యంతలు మారేదుబళ్ళు యీదుకు జోడై బంతులు తామర మొగ్గలు దంతీకుచ కంభములబోలు తరుణీ కుచములూ, యీ ప్రపంచములో యేమివస్తువులుంటవి?

వెంకటేశ—ఆవులు.

గిరీశ—డామ్ నా న్సెన్స్, యెంత సేపూ ఆవులేనా ? యేవిటి వుంటవో బాగా ఆలోచించి చెప్పు.

వెంకటేశ—గేదెలు.

గిరీశ—డబ్ విల్ నాట్ డు, మళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంకటేశ—అయితే నాకు తెలియదు.

గిరీశ—విడ్‌స్-యింత చిన్న ప్రశ్నకు నీకు జవాబు తెలియదు ! ప్రపంచమందుండే వస్తువులన్నిటిలోకీ ముఖ్యమయినవి విధవలు. దానివిషయమై పెద్ద లెక్కలు యివ్వ వచ్చును. మనదేశములో ఒక దురాచారమువున్నది. మొగవాడికి పెళ్ళాము చచ్చిపోతే తిరిగి పెళ్ళాడుతాడు. అదదానికి మొగుడు చచ్చిపోతే యంత యశ్వసములోనున్నా, యెంత సొగసుగానున్నా, మరివకడిని పెళ్ళాడకల్లలేదు. ఇది అన్యాయమంటావా, కాదంటావా ?

వెంకటేశ—తప్పకుండా అన్యాయమే.

బుచ్చమ్మ—యేమండీ గిరీశంగారూ, వెధవలు పెళ్ళాడడం పాపంకాదు ?

గిరీశ—అహా ! మీ సత్యకాలం చూస్తే నాకు విచారంగానున్నది. వెధవలు పెండ్లాడవలసినదని పరాశరస్మృతిలో స్పష్టంగానున్నది. వేదంలోకూడానున్నది. రాజమహేంద్రవరములో యివంతా పండితులు సిద్ధాంతం చేసినారు. పూర్వకాలంలో వెధవలు పెండ్లాడేవారు, వెంకటేశం! నలచరిత్రలో దమయంతి రెండో పెండ్లి సాటించినపద్యం చదువు.

వెంకటేశ—నాకు రాదు.

గిరీశ—ఇంత ముఖ్యమయినపద్యం మరచిపోవడం యంతిరప్పు ! నోటుబుక్కు తీసి రాసుకో—“దమయంతి రెండో పెళ్ళికి, ధరనుండే రాజులెల్లదడదడవచ్చిరి” - చూశావా ! లోకంలోవుండే రాజులంతా వెధవని పెళ్ళాడడానికి వచ్చారట, (బుచ్చమ్మవై పుజించి) చూచారా ? శాస్త్రాలన్నీ వొప్పకోవడమే కాకుండా మీదిమిక్కిలి వెధవలు పెళ్ళాడకుండా వుండిపోతే దోషమని కూడా చెప్పతూ వున్నాయి. యిందు విషయమై శంకరాచార్యులవారు పత్రికకూడా యిచ్చి యున్నారు.

బుచ్చమ్మ—అయితే మనవాళ్ళంతా వెధవల్ని పెళ్ళిచేసుకోకూడదంటారే ?

గిరీశ—అదంతా యింట్లో చాకీరీచేయించుకోవడము కోసరముగాని మరేమీకాదు. ఝామురాత్రి ఉందనగాలేచి మరునాడు రెండు ఝాములరాత్రిదాకా యెద్దు లాగు పనిచేయిస్తారుకదా ? ఒక్కతూటకంటే యెక్కువ భోజనంచెయ్యనియ్యరు

నా ? అప్పరస లాగున యెంతసాగసుగానున్నా మంచిగుడ్డకట్టుకొనివ్వరు. సరుకు పెట్టుకొనివ్వరు. తుమ్మెదపంక్తుల్లావుంటే జాతుకూడా తీసివేస్తారుగదా! ఫర్ ఎగ్జాంపిల్, మీ అక్కయ్యకు ఆ చంద్రబిందుమువంటి ముఖముపైని ఒక కుంకుమబొట్టంటే త్రినేత్రుడికైనా చూడడానికి అలవి వుండునా ? ఆహ యీ అవస్థచూస్తే నా హృదయం కరిగిపోతున్నది. ఆల్ రైట్ ! ప్రపంచములో యింకా యేమివస్తువులున్నవి ?

వెంకటే—చేగోడీలు.

గిరీశ—డామ్ నా న్సెన్స్ - ఏంత సేపూ తిండివిషయమయ్యే ఆలోచిస్తావు. హాచి లర్స్, బ్రహ్మచారులుకూడా వున్నారు. వాండ్లు చెయ్యవలసినపని యేమిటి ?

వెంకటే—వేదం చదువుకోవడం, పెయ్యలకి గడ్డితేవడం.

గిరీశ—నా న్సెన్స్-అది మీతండ్రిదగ్గర చదువుకునే విద్యార్థుల మాట. బ్రహ్మచారి యొక్క రియల్ డ్యూటీ అంటే, విధింపబడినపని యేమనగా, విధవలను పెండ్లాడడమే. ఇంకా క్రియేషనులో యేమున్నది ?

వెంకటే—నాకు తెలియదు.

గిరీశ—రాయవరములో వెధవవివాహము చేసుకున్నవాళ్ళకల్లా నెల వక్కంటికి నూరురూపాయలు యిచ్చి పోషించడమునకు విదోహారేజి సభ వకటియున్నది. ఇదివరకు అయిదువేలమంది విధవలకు వివాహములు అయి పునిస్త్రీలు అయిపోయినారు. ఆల్ రైట్ ! క్రియేషన్ అనే మాట అయినది. ఆ సెంటెన్సు అంతకూ అర్థము చెప్పు.

వెంకటే—మీరొకమాటు చెప్పినతరవాత నేచెబుతాను.

గిరీశ—ఆల్ రైట్ ! ప్రపంచములో నేవుడు ప్రతివస్తువునూ యేదో వొక వుపయోగముకొరకు చేసియున్నాడు. చేగోడీ యెందుకు చేసినాడూ ?

వెంకటేశ—తినడముకు.

గిరీశ—దట్ ఈజ్ రైట్, ఆవుల నెందుకు చేశాడు ?

వెంకటేశ—పాలు యివ్వడముకు ?

గిరీశ—పెర్ ఫెక్ట్లీ రైట్, ఆడవాళ్ళ నెందుకు చేశాడు ?

వెంకటేశ—వంటచెయ్యడానికి.

గిరీశ—నాస్ సెన్స్. పెండ్లాడడముకూ పిల్లలను కనడముకున్నా. గనక పెండ్లాడకుండావున్న వెధవపిల్లలు దేవుని ఆజ్ఞను అతిక్రమించిన పాపమును చేస్తున్నారు.

[అగ్నిహోత్రావధానులు ప్రవేశించును]

అగ్నిహో—ఏమండీ గిరీశంగారూ మాకురవాడికి చదువు చెప్పతున్నారా ?

గిరీశ—ఘంటసేపాయి చెపుతున్నానండి.

అగ్నిహో—యేదీ నేకూడావింఛాను కొద్దిగాచెప్పండి.

గిరీశ—మెడియర్ బోయ్, గాడ్ మేడ్ క్రీమేషన్. సృష్టియెవడు చేసినాడూ,

వెంకటేశ—దేవుడు.

గిరీశ—ఫాదర్ ఈజ్ నెక్స్ట్ టుగాడ్. దేవునితరవాత ముఖ్యం యెవరూ
నే ఫాదర్.

వెంకటేశ—తండ్రి.

అగ్నిహో—మొత్తముమీద మీ ఇంగ్లీషు చదువు మంచిదిలాగే కనబడుచున్నది.

భాషభేదంగాని మనముక్కలే వాళ్ళవిన్నీ.

గిరీశ—వెంకటేశం! దేవుడు సృజించిన ప్రపంచములో యేమివస్తువులున్నవి ?

నే కోర్ట్స్.

వెంకటేశ—వెధవలు.

గిరీశ—నాన్ సెన్స్, నే కోర్ట్స్.

అగ్నిహో—యిదేమిటండోయి పప్రపంచంలో వెధవలున్నారంచున్నాడు. ఇంగ్లీషు

పుస్తకాల్లో యిదేనాయేమిషి వున్నది ?

గిరీశ—వెద్వల్ అన్నది లాటిన్ మాటండి - ఆమాటకర్థం కచేరీలు. కచేరీలు

యెందుకున్నవి ?

వెంకటేశ—దావాలు లేవడముకు.

గిరీశ—దబ్ ఈజ్ గైట్ - చూచారండీ మీవాడికి కచేరీల భోగట్టాలుకూడా

నేర్చుతున్నాను.

అగ్నిహో—అయితే మనదావావిషయమై నేనిచ్చిన కాకితాలు సమగ్రంగా
చూశారా ?

గిరీశ—కేసు గెలవడముకు యేమీ అభ్యంతరములేను. మీకు తెలియడంకోసం

గ్రంథం అంతా తెలుగు చేస్తున్నాను. మామగానూ మీవిషయమై యెంతశ్రమ

యినాపడి ఆమలాపురం వెళ్ళి అక్కడ కోర్టులో కేసు గెలిపించకపోతే నన్ను

పేరుపెట్టి పిలవవద్దు.

అగ్నిహో—యేదో అంతా మిమ్మరినే నమ్ముకునివున్నాము. యెంత డబ్బయినా

కేసు గెలిస్తే చాలును. పెళ్ళిపనులకి మీ కుమ్మక్కువుంటే నేకాని తూగదు

నునుండీ. నామీద కోపంచాత కరటకశాస్త్రుల్లా వాళ్లు వెళ్ళిపోయినారు. వాళ్ళువచ్చేటట్టు కనపడను.

గిరీశ — మీరు కూర్చున్న దగ్గరనుంచి కాలుకదపకుండా ఎరేంజిమెంటు యానత్తు నేను చేస్తానుకాదు.

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

ర-వ స్థలము. పెరటిలో జామిచెట్టు కొమ్మమీద వెంక టేశంకూచుని జామిపండు కొరుకుచుండును.

[చెట్టుకొమ్మలు ఆవరించివున్న నూతిలో నీరు బుచ్చమ్మ తోడుతుండును]

బుచ్చమ్మ—తమ్ముడూ, గిరీశంగారు గొప్పవారా?

వెంక—గొప్పవారంటే ఆలా యిలాగా అనుకున్నావా యేమిటి? సురేంద్రనాథ్

బానర్జీ అంతగొప్పవారు.

బుచ్చమ్మ—అతగాడెవరు?

వెంక—అందరికంటే మరీ గొప్పవాడు.

బుచ్చమ్మ—అయితే గిరీశంగారికి వుద్యోగం కాశేదేమి?

వెంక—నాన్సన్స్! నువ్వు అడదానివి; నీకేం తెలియదు. ఉద్యోగవంటే గొప్పను పంటున్నావు. ఉద్యోగవంటే యేమిటా తెలిసిందా? సర్వెంట్ అన్నమాట.

బుచ్చమ్మ—అనగా యేమిటి?

వెంక—సర్వెంటనగా? నౌఖర్ అన్నమాట. మన గేదెనికొసే అశిరిగాడు ఒక సర్వెంట్. మన యిల్లు తుడిచే అంకి ఒక సర్వెంట్. వీళ్ళు మన నౌఖర్లు. పోలీసూ, మునసబూ, తెల్లవాడి నౌఖర్లు. జీతం లావురాగానే గొప్పనుకున్నావా

యేమిటి? సురేంద్రనాథ్ బానర్జీ, గిరీశంగారూలాంటి గొప్పవాళ్ళు తెల్లవాడి దగ్గరకాదు, దేవుడిదగ్గరే నా నౌఖర్ చెయ్యమంటే చెయ్యరు. కలక్ట్ రేవంటాడో తెలిసిందా? పోలీసువెలితే “స్టాండ్!” నిలుచోఅంటాడు. గిరీశంగారు వొచ్చారంటే షేక్ హాండ్ చేసి కుర్చీమీద కూచోండి అంటాడు. ఆయనకి హైదరాబాదు నవాబు వెయ్యిరూపాయల పని యిస్తామంటే, నీపనెవడిక్కావాలి పొమ్మన్నాడు.

బుచ్చమ్మ—ఆయనకి పెళ్లెందిరా?

వెంక—లేదు.

బుచ్చమ్మ—తమ్ముడూ, వెళ్ళవలె పెళ్లొడ్డం మంచిదంటారుగదా, ఆయనెందుకు పెళ్లొడ్డారు కాదా?

వెంక—నీకు యంత చెప్పినా తెలియదు (గట్టిగా) అయిన ఉద్యోగం చెప్పకపోవడం, పెళ్ళి మానుకోవడం లోకం మరమ్మత్తు చెయ్యడానికట; యిప్పుడు తెలిసిందా ?

బుచ్చమ్మ—యలా మరమ్మత్తు చేస్తున్నారా ?

వెంక—నావంటి కుర్రాళ్ళకి చదువుచెప్పడం. (నిమ్మశంగా) చుట్టనేర్పడం. (గట్టిగా) నాచ్చికోళ్ళు ఆనగా సానివాళ్ళని నందర్ని దేశంలోంచి వెళ్ళగొట్టడం ఒకటి. నేషనల్ కాంగ్రెస్—ఆనగా దివాన్గిరి చలాయించడం ఒకటి. యిప్పుడు తెలిసిందా ?

బుచ్చమ్మ—ఉద్యోగం చెయ్యగన్నావే ? దివాన్గిరి యేరాజుదగ్గిరా ?

వెంక—యేరాజుదగ్గిరా ?—ఆడదానివి నీకెందుకూ యీ భోగట్టా అంతాను ?

బుచ్చమ్మ—నువుకూడా లోకం మరమ్మత్తు చాస్తావురా ?

వెంక—ఓ !

బుచ్చమ్మ—ఏతే వెధవమండనికూడా పెళ్ళాడతావురా ?

వెంక—నాన్న తన్నకుండావుంటే తప్పకుండా పెళ్ళాడతాను; గాని బోడిగుండు చేస్తేమాత్రం నాకక్కరేదు.

[గిరీశం ప్రవేశించి]

గిరీశం—వదినా యీ చెట్టుకింద నిలబడితే మీరు వనలక్ష్మీలా వున్నారు. (బుచ్చమ్మవైపు తేరి చూసును.)

బుచ్చమ్మ—విన్నాగా ? తమ్ముడు వెధవని పెళ్ళాడతాన్న !

గిరీ—నా ప్రియశిష్యుడూ, మీకు ప్రియసోదరుడూ అయిన వెంకటేశం విధవా వివాహవేఁ చేసుకుంటే, మేం యావన్నంది విఁన్నీ బ్రహ్మరథం పట్టవాఁ?

బుచ్చమ్మ—గురువులుగదా ముందు మీరెందుకు చేసుకోరు ?

గిరీ—అడగవలసినమాట అడిగారు. చెప్తాను వినండి. మీ గడిగినతరవాత చెప్పకపోవడం తప్పని చెబుతున్నాను గాని, యీ మాటలు చెప్పవలసినవికావు. యేవఁటారా? నాగొప్ప నే చెప్పకోకూడదుగదా? అదొకటి. అంతకంటే ప్రమాదమైనమాట మరోటుంది. చూశారావొదినా!—మొదట్నుంచీ విధవావివాహం కూడదు కూడదు అని తప్పు అభిప్రాయంలో పడిపోయివున్న అత్తగారూ, మావఁగారూలాంటి పెద్దవాళ్ళకి యెన్ని శాస్త్రాలూ సవబులూ మనం చెప్పినా వాళ్ళకి నెత్తికెక్కవు. యిలాంటి మాటలు వాళ్ళతో మనం చెప్పినట్టాయనా కట్టుచ్చుకుంటారు. మావఁగారు వేదంమట్టుకే చదువుకున్నారుగాని నేను

శాస్త్రాలు అన్నీ చదువుకున్నాను. అబ్బో, నేను మనశాస్త్రాల్లో వుడ్డోలుణ్ణి. శాస్త్రకారుడు యేమన్నాడూ? “బాలాదపి సుభాషితం” అన్నాడు. అనగా మంచిమాట చంటిపిల్లడు చెప్పినా విని ఆ ప్రకారం చెయ్యండయ్యా అన్నాడు. అయితే మన పెద్దవాళ్ళు శాస్త్రంలో చెప్పిన ప్రకారం నడుస్తామా? యంతమాత్రం నడవరు. మనం శాస్త్రమూ, సవబులూ మాపిస్తే యావంటారు? యీ గుంట పెధరలు చెప్పడం మనం విండవూనా అని కిట్టుచ్చుకుంటారు. నామాట కేవలం చప్పకండి, నాది యిరుంటాంటి శరీరం - కొడితే కట్టి విరిగిపోవాలిగాని చెక్కుచదరదు. నా ప్రియశిష్యుడికై తేనో? మీ అందరివి మే త్తని మృదువైన శరీరాలు అవుటచాతి యెవికలు విరిగిపోతాయి. గనక యీ మాటలు మన్లో మనం అనుకోవలసినవే గాని మరోళ్ళతో ప్రాణం పోయినా అనవలసినవికావు. యావంటారు?

బుచ్చ—అవును

గిరీ—అవునంటే చాలదు. యవరితోనూ యీ మాటలు చెప్పనని మీరంటే నేగాని, నామనసులో మాటలు నాలుగూ యెలా చప్పడం?

బుచ్చ—యవరితోనూ చెప్పను.

గిరీ—వొట్టేసుకోవాలి.

బుచ్చ—యావని వొట్టేసుకునేది?

గిరీ—యావనా? మీరు యవరితోటైనా చెబితే నాబుట్ట పగిలిపోవాలని వొట్టేసుకొండి.

బుచ్చ—అహ! అలా వొట్టేసుకోను! మీ బుట్ట చల్లగావుండాలి. చెబితే నాబుట్ట పగిలిపోవాలని వొట్టేసుకున్నాను.

గిరీ—అందుకు నే వొప్పుతానా యేమిటి? నాబుట్ట పగిలింతరవాత మీబుట్ట జోలికి యవడైనా రావాలిగాని. మీ ప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డువెయ్యనా?

బుచ్చ—మాఅమ్మని బతికించారుకారా? మీరు ఆలాంటినారే.

గిరీ—ఆ మాట మీరే అన్నారుగనక, వినండి.—చెప్తాను. నేను పెళ్ళాడి పెళ్ళాం బిడ్డలూ నాకుంటే, వాళ్ళని తల్చుకున్నతరవాత ప్రాణానికి తెగించి మీ అమ్మని తియ్యడానికి నూతులోకి గంత గలిగివుందునా? యీ జన్మవంతా లోకోపకారం కింద వినియోగపర్చుకుందావని నిశ్చయించుకుని యిదివరదాకా ఏకాకినై వుంటిని. సత్యమే. మీలాంటి నా మేలుకోరినవాళ్ళు “పెళ్ళిచేసుకో” అంటే ఆమాటతోనేయడం కష్టమే; గాని ఒకమాటమాత్రం జవాబు న్యాయంగా చప్పండి. ఒక్కళ్ళకి ఉపకారం చెయడం గొప్పా? అందరికీ ఉపకారం చెయడం గొప్పా?

బుచ్చ—అందరికీ చెయ్యడవే గొప్పనుకుంటాను.

గిరీ—సరే ! ఆమాటమీద నిలవండి. పెళ్ళాడి, అలూబిడ్డలికి, ముచ్చకాయ ముగ్గురికి ఉపకారం చెయ్యడంకంటే లోకోపకారం కింద యీ ప్రాణం వినియోగపర్చడం పుణ్యంకాదా? చచ్చేకాలానికి స్వర్గం యెదురుగుండా వొస్తుండే ?

బుచ్చ—లోకానికి యేం పుపకారం చాస్తాను ?

గిరీ—అలా అడగండి. సోషల్ రిఫారమ్. సోషల్ రిఫారమ్ అంటే సంఘసంస్కారం. అసలు యింగిలీషుమాట యంత ఆర్థవౌతుందో, మీకు, దాని నిర్జుమాకూడా అంతే ఆర్థం అవుతుంది. విప్పిచెప్పాలంటే ఒకసిమిలీ, అనగా ఉపమానం చెప్పి మీకు బోధపరుస్తాను. లోకం తప్పుతోవలో వెళ్ళుతుంటే ఆ తోవలోంచి మళ్ళించి మంచితోవలో పెట్టడ మనేది సోషల్ రిఫారమ్.

బుచ్చ—యేమిటా తప్పుతోవ ?

గిరీ—జారూ బురదాగట్లూ గతకలూ పున్నతోవ మలావుంటుందో యిప్పుడు మన వాళ్ళ ఆచారాలు అలావున్నాయి; ఆ తోవలోంచి బండీ తప్పించి మంచి దమ్మి సాకొట్టిన హైకోడ్డులోకి మళ్ళించాలి. ఆబండికి రెండుచక్రాలు. ఒకటి విధవా వివాహం, రెండు నాచిక్వోశ్చన్, అనగా సానివాళ్ళని హతవార్చడమున్నూ యీ రెండే రాజమార్గాలు.

బుచ్చ—మనవాళ్ళ దురాచారా లేవటో నాకు బోధపడలేదు.

గిరీ—ఐతే చెబుతాను వినండి. ముసలాళ్ళకి చిన్నపిల్లల్నిచ్చి పెళ్లిచెయ్యడం ఒకటి. డబ్బుకి పిల్లల్ని అమ్ముకోవడం ఒకటి. అవునంటారా కొదంటారా ?

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—ఆ ముసలాళ్ళు చస్తే కష్టంసుఖం యరగని పసిపిల్లలు వెధవలు అవుతారు. ఉప్పు పులుసూ తినడంచాత యేమీ యరగని పసిపిల్లలు పూర్న మన్వనం వొచ్చినతరవాత మనసుపట్టలేకపోతే వాళ్ళదాతవ్వు? “వెధవవివాహం కూడదూ గిధవవివాహంకూడదూ” అని ఓర్వలేనిమాటలు చెబుతూ, డబ్బుకొసించి, ముసలి పెళ్లిళ్ళుచేసే మూర్ఖులదాతవ్వు ? వూరుకుంటారేం ?

బుచ్చ—నాకు తెలియదు.

గిరీ—అవును మరి మీరేననగల్రు ? తల్లినీతండ్రినీ యేవఁనుకున్నా మనసులో అనుకుని జీణికొంచుకోవాలిగాని, మీలాంటి మంచివాళ్లు పెకంటారా ? నాలాంటి వాణ్ణి, యేవఁడీ మావఁగాదూ, పిల్లల్ని రూపవంతుడూ, యవ్వనవంతుడూ, బుద్ధిమంతుడూ అయి కుర్రనాడికి యిమ్మని శాస్త్రంలో వుండిగదా, తాస్త్రానికి విరుద్ధంగా, యెందుచాత డబ్బుక్కూర్తిపడి ముసలాళ్ళకి కట్టబెడుతు

న్నారయ్యా? కాస్త్రంలో “వేదవేది పెళ్ళిచెయ్యకలసినది, చెయ్యకలసినది” అని కాసించి చెప్పివుండగా యెందుకు చెయ్యరయ్యా అని అడిగితి నట్టాయనా, అర్థ నంద్రప్రయోగంచేసి అవతలికి గంటుతారు. అంచాత “కాంతంబోషాపెట్ట” అనుకుని నోరుమానుకు వూరుకున్నాను. యిహ నాచ్చికోళ్ళన్ మాటవినండి. సానివాళ్ళని హతవార్చుండం మంచిదంటారా కారా?

బుచ్చ—వాళ్ళని చంపేస్తారా యేమిటి?

గిరీ—చంపక్కర్లేదు, “పొమ్మనక్కర్లేదు, పొగ బెడితే” చాలునన్నట్టు సానివాళ్ళని పెళ్ళిళ్ళకు పిలవకపోవడం, వాళ్ళిళ్ళకి వెళ్ళకపోవడం, వాళ్ళని వుంచుకోకపోవడం పైచెప్పిన పనులు చేసేవాళ్ళని కనపడ్డచోటల్లా తిట్టడం, యిలా నాలాంటి బుద్ధిమంతులంతా ఒకటై కొంతకాలం చేసేసరికి కలికంలోకై నా మరి సాంది వుండదు. లేకుంటే చూడండి. మన వెంకటేశం పెళ్ళికి తప్పకుండా సానిమోళం తెస్తారు. నే యెరుగుదును. కూడవన్న పనల్లా మాగగారు చాస్తారు, కూడిన పని మా సేస్తారు. సానిమోళంతోడమనేని డబ్బిచ్చి తద్దినం కొనుక్కోవడ మన్నమాటకొదా? పెళ్ళినాటికి నా ప్రాణమిప్పుడికికొంచెం యీడ్చొస్తుందిగదా. ఆ సానిముండలు చూటగా బుట్టగా వుండడంచూసి, పెళ్ళాంమీద అసహ్యంపుట్టి “యీ పసిల్లవాడగడ వెళ్ళుడు, కా. రానికిరావడ వెళ్ళుడు, యీ సానివాళ్ళు మామజాగావున్నారని వాళ్ళని వెంకటేశం వుంచుకుంటే కొంప ములిగిపోతుంది గాని తరవాయి వుడిపోతుందా? యేవంటారు?

బుచ్చ—అవును నిజవే.

గిరీ—గనక లోకం బాగుపడేటందుకు గాను వెదలికి పెళ్ళిచెయ్యడానికి, సానివాళ్ళని సాగనంపడానికి వీరకంకణం కట్టాను. మరే వచ్చి, మీ తమ్ముళ్ళాంటివాళ్ళకి ఆ సేకులికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పకున్నాను. గజ్జిగాణ్ణి బొటచేత నూతుల్లో గోతుల్లో పడ్డవాళ్ళని పైకి తీస్తాను. యింకా నాషనల్ గ్రాంగ్రెస్ ఒహటుంది గాని అందులో నే చేసేపని చాంతాడంత వ్యాఖ్యానం చేస్తేగాని మీకు బోధ పడదు. పరిపరివిధాల లోకోపకారం చేస్తున్నాను.

బుచ్చ—యీ పనులన్నీ పెళ్ళిచేసుకుంటేమాత్రం చెయ్యకూడదా?

గిరీ—యిలా జెనుడం? లోకవంటే యేమిటి గంజిగుంట అనుకున్నారా? యేషియా యూరోప్, ఆఫ్రికా, అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా అని వినుఖండాలు. అందులో అమెరికాలో మనుష్యులు బుట్టకిందికి కాళ్ళు పైకిపెట్టి నడుస్తారు. యిక్కడ పగలుగదా యిప్పుడు? అక్కడ రాత్రి. నార్త్ పోల్ అని సుకోదేశం వుంది. అక్కడ ఆర్నెల్లు పొగలే; అప్పుడు మరి రాత్రుండదు. ఆర్నెల్లు రాత్రే; అప్పుడు మరి పొగలుండదు. అక్కడేవింటునువన్నారు! సముద్రం అంతా మంచు కెడ

దైపోతే లేళ్ళని బళ్లకికట్టి సవారివి, వాయువేగమనోవేగంగా వెళతారు. యిన్ని దేశాలకీ వెళ్ళి అక్కడివాళ్ళకల్లా ఉపకారం చేస్తేగదా లోకోపకారం అవుతుంది. పెళ్ళాంబిడ్డలూ వుంటే వాళ్ళని వదిలి యలా పోవడం? అయితే

పెళ్ళాడమని మీరు చెప్పినమాటకూడా సుతలాయూకొట్టి పారెయ్యకూడదు. లోకానిలోనూ బతికడం ఉత్తమం. అయితే లోకం అంతా యంతవిలవో అంత కన్న యెక్కువవిలవైన రత్నంలాంటి ఆడమనిషి దొరికితే, తప్పకుండా పెళ్ళాడ వలసిందే. యీవూరొచ్చేవరకూ నాకలాంటి దివ్యసుందర విగ్రహం, కనపళ్ళేదు. మొహవెడట చెప్పకూడదు. అలాంటి మనిషి యివూళ్ళో కనపడ్డది; అందరాని పండుకు అశించడ వెందుకని మనసు మర్చించుకోడానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నానుగాని మనస్సు లొంగకుండావుంది. భగవంతుడేంజేస్తాడో! మనస్సుతో యావంటున్నానంటే, “ఓ వెట్టిమనసా! నువ్వు కలచిన చిన్నది ఆణిముత్యవే

గాని యిన్నాన్నూ పెళ్ళి మానేసి యిప్పుడు “పెళ్ళాడదాం, పెళ్ళాడదాం” అని యెందుకు సందడిపడతావు? “సంసార సాగరం దుఃఖం, తస్మాజ్జాగ్రత జాగ్రత” అన్నాడు. సంసారంలో పడిపోతే మళ్ళీ నీకు లోకోపకారం చెయ్యడానికి అవకాశం వుంటుందా?” అని మనస్సుకి బోధ పరుస్తున్నాను. పెళ్ళాడితే లోకోపకారానికి అవకాశం యంతమాత్రం వుండదు. మాకారావదినా! మాటవరసకి మనం పెళ్ళాడతాం అనుకుందాం. సంసారం గడుపుకోవడానికి డబ్బు సంపాదించుకోవాలా? యిదివరకల్లా అంటే బ్రహ్మచర్యం ఆచరిస్తున్నాను. గతక “సత్రాభోజనం, మతానిద్రా” సరిపోయింది. మాటవరసకి మిమ్మల్ని పెళ్ళాడింతరవాత, అలా సరిపాడే! ఎనంగాని మావఁగారి సూభాకానికి లక్ష్యపెట్టక, యగరితోనూ చప్పకుండా రామకరం వెళ్ళిపోయి అక్కడ శాస్త్రోక్తంగా పెళ్ళాడావంటే, ప్రస్తుతంనుట్టుకు విడోమారియేజి సభవారు మనకి నెలకి నూరూపాయలు యిస్తారు. ఓ నాలుగయిదు మాసాలు అలా కాలక్షేపంచేసి, హైదరాబాదులోగాని, బరోడాలోగాని ఓ వెయియూపాయల వుద్యోగం సులభంగా సంపాదించుకుంటాను. హయిదరాబాదు నవాబు నెలరోజులకిందట పెద్ద ఉద్యోగ విస్తానన్నాడు “నేను ఒకడిదగ్గర నాఖరీ చేస్తానా?” అని విజ్ఞప్తి తోసిపారేశాను. మీరు వివాహం చేసుకోమని సలహా యిస్తారని అప్పుడే యెరిగివుంటే ఆఉద్యోగం మించిపోనియ్యకపోదును.

బుచ్చ—మీరు ఉద్యోగం చెయ్యరన్నాడే. తమ్ముడు?

గిరీ—అవును బ్రహ్మచారిగావుండి లోకోపకారం చేస్తూ వున్నంతకాలం పెళ్ళిచేసు

కోనని శపథంపట్టాను. గాని యిప్పుడు నా అదృష్టవల్ల లోకం అంతటికన్నా

విలవైన వజ్రలాంటి భార్య దొరికితే పెళ్ళాడక తీరుతుందా? లోకంయొక్క విలవ వెండి అనుకోండి. లోకం వెండి తే నీలాంటి సువర్ణచ్ఛాయగల కుండ నపు బొమ్మ, పచ్చిబొమ్మనీ బంగారం అవునంటారా కావంటారా? బంగారం విలవ యెక్కువా వెండి విలవ యెక్కువా? చప్పండి.

బుచ్చ—బంగారవే యెక్కువ.

గిరీ—సరే, నీలాంటి బంగారం చూస్తే లభించినప్పుడు లోకం గీకం అవతలబెట్టి

పెళ్ళాడక తీరుతుందా. మాటవరకే మనం పెళ్ళాడనాం అనుకోండి. పెళ్ళాడిం తరవాత సంసారం సుఖంగా జరుపుకోవాలంటే లావుగా డబ్బుండాలిగదా? ఉద్యోగం చేస్తేగాని డబ్బులావు గారాదే?

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—అట్టే డబ్బెందుకని అడుగుతారు ఒక వేళ. చెబుతాను వినండి. సంసారానికి యిల్లన్నది ఒకటుండాలిగదా? యేకంటారు?

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—నాకు మేడలుంటే నేగాని కుండు. యీలాంటి చిన్న యిళ్లలో నాకు ఉక్కిరి బిక్కిరిగా వుంటుంది. ఆ మేడమట్టు తోట వుండాలి. మావిడిచెట్లూ, అరిటి చెట్లూ, జామిచెట్లూ, చెప్పన్నీ వృక్షాలూ వేస్తాం. మన వెంకటేశం కోతిలాగ పశుతింటూ యెప్పుడూ ఆ చెట్లమీదే వుంటాడు.

వెంక—ఆ చెట్లపళ్లన్నీ నేనే కోస్తాను.

గిరీ—అంత వాడివికావనా? మనం అలాగా యిల్లా, వాకిలీ, తోటా, దొడ్డి, యార్ప రుచుకు నేటప్పటికి మనకి చిన్నపిల్లలు పుడతారు. వాళ్లని సంక్షణచెయ్యాలా? వాళ్ళు నేను కుర్చీమీద కూచుని రాసుకుంటూంటే వొచ్చి చెయ్యిబట్టుకులా? నాన్నా యిది కావాలి అది కావాలంటారు. మీరు బీరపువ్వులాగ వొంటి నిండా పరుకులు పెట్టుకుని, చక్కగా పసుపు కుంకంపెట్టుకుని, మహాలక్ష్మీ లాగ యింట్లో పెత్తనంచేస్తూవుంటే ఒక పిల్ల యిటివేపువొచ్చి మెడకొగలించు కునీ, ఒకపిల్ల అటువేపువొచ్చి మెడకొగలించుకుని “అమ్మా యిది కావాలి, అమ్మా అది కావా”లని అడుగుతారు. వాళ్లకి సరుకూ జన్మగాచేయించాలి, జరి దుస్తులు కుట్టించాలి. గిరీకంగాని పిల్లల్ని తీసుకురా అది ఒకప్పుడు నవాబుగారి శలవౌతుంది. మన పిల్లల్ని వెంకటేశంలాగ కాయగావంచా, తెల్లచొక్కా యితో పంపించడానికీ వల్లకాదుగదా? వాళ్ళకి చిన్నబళ్ళూ, గిళ్ళూకొనాలి. వాళ్ళకి చదువ్రాసంధ్యా చెప్పించి ప్రయోజకుల్ని చెయ్యాలి? యిదంతా సంసార తాపత్రయంకాదా? యిందులోపడిపోతే మరి లోకాపకారం చెయ

దానికి అవకాశవుంటుందా? చెప్పడం మరిచిపోయినాను. అప్పుడు మన వెంకటేశం మనదిగిరేవుండి చదువుకుంటాడు.

బుచ్చ—అలా అయితే మరి నాన్నకి ఖచ్చందము. నాన్నా అమ్మా వాడిచదువు కోసం చెబ్బలాడు.

గిరీ—నే వొద్దన్నానా?

వెంక—నాకో చిన్న గుఱ్ఱబ్బండి కొనాలి.

గిరీ—వేరే నీకు బండి యెందుకు? మా పిల్లలందరిలో నవ్వుకూడా వెళ్ళుచువుగాని వాళ్ళు అల్లరిచెయ్యకుండానూ, కిందపడిపోకుండానూ చూస్తూవుండువుగాని.

వెంక—అక్కయ్యని పెళ్ళాడేస్తారా యేమిటి?

గిరీ—మాటవరసకి అని అంటూంటే, మతిపోయినట్లు చూట్లాడతా వేమిటి?

బుచ్చ—అంతేకద?

గిరీ—అంతేగదంటే, అంతకంటే అదృష్టం నాకు పట్టడం యలాగ? ఆమాట మీరు అన్నా, నేను అన్నా, మీవాళ్ళు నన్ను తన్ని తగిలేస్తారు. వెంకటేశం గానీ అన్నట్టాయనా, పెయ్యకట్టుతాడు వుణ్ణేవుంది.

వెంక—ఓయి నాయనో! (వీపుతడువుకొనను). గువ్ చవ్! నే ఆవూసెత్తను!

బుచ్చ—మానాస్తం, రాంభొట్లుగారి అచ్చమ్మ మీరు వొప్పుకుంటే మిమ్మల్ని పెళ్లాడతానంది.

గిరీ—పెళ్ళాడడవే వొస్తే, అచ్చమ్మనీ పిచ్చమ్మనీనా పెళ్ళాడతాను? యప్పటికైనా “ఒకళ్ళలో నాకు ఏవేమిటి? నా బతుకు సుఖవేదో నేను చూసుకుంటాను.” అని మీలాంటిదివ్యసుందరవిగ్రహమూ, గుణగంతురాలూ, నామీద కనికరించి “గిరీశంగారూ నన్ను పెళ్ళాడండి” అంటే పెళ్లాడతానుగాని అచ్చమ్మనీ, పిచ్చమ్మనీ మెడకి కట్టుకుని ఉత్తమ బ్రహ్మచర్యం, లోకోపకారం మానుకుంటాననుకున్నారా యేమిటి?

వెంక—మంచిపండు పడిపోయింది అందుకోండి.

గిరీ—(పండుతీసి) ఆహా యేమిఛాయ! వొడినామివొంటి చాయనివుంది యీపండు. యిందండి.

బుచ్చ—బిందెలోపడెయ్యండి. తమ్ముడూ దిగొచ్చి బిందయెత్తు.

గిరీ—వాడక్కనేను. నేనెత్తుతానెండి. (యెత్తి) ఆహా! యేమివయ్యారం!

(బుచ్చమ్మ నిష్క్రమించును)

శిష్యా! రెండుపళ్ళురాల్యు.

వెంక—నాన్నొస్తున్నాడండోయి నిడ్డికో వ్యభు. యేమిటి సాధనం?

గిరీ—ఆకులు దట్టంగా వున్న పేపుదాగో, నేను యాతాంతోడ్డం ఆరంభిస్తాను.

[అగ్ని హోత్రావధాన్లు ప్రవేశించి]

అగ్ని—గిరీశంగారూ, నీరుతోడుతున్నారండీ? అసిరిగాడు తోడుతాడే, యింగి
లీఘ చదువుకున్నవాళ్ళు, మీ కెందుకాశ్రమ?

గిరీ—పనివంటి వస్తువ లోకంలో లేదండి. ఊరికి కూడా నాకు వూసుపోదు.
మొక్కలకా, మంచిది. నాకా, కడరమ్మ. గవువరు, తోట్లో గొప్పకవుల తాడు.
సీతరాణీవారు బీదలూ సాదలకీ యివ్వడానికి బట్టలు కుడతారు. యింగిలీఘ
వాడు సోమరితనం వొప్పడండి. వాళ్ళలో పెద్ద కవీశ్వరుడు షేక్స్పియరు యేవ
న్నాడో విన్నారా, “డిగ్నీటీ ఆఫ్ లెటర్” అన్నాడు—అనగా కలక్టరు గొప్ప
వాడుకాదు, జడ్జి గొప్పవాడుకాదు; కామక్షేపడి కద్దపడే మనిషే గొప్పవా
డన్నాడు. అంచాతనే యీ గొప్పదొర్లంతా మెప్పు పొందాలంటే తోటయానీ
పని చేస్తారు. చెట్లూ చావలూ యెక్కడం వొహటి వాళ్ళలో గొప్పవిద్య,
లాభంలేనిపని యేదీ దొరచెయ్యడండి మావగారూ దొరగారు వూర్నించి వెళ్ళు
తూండగా దాహపేస్తుంది. చెల్లని పళ్ళుంటాయి. నడినోవలో చెట్టెక్కడం
నేర్చుకోకపోతే దాహంతో చావలిసిందేగదా? యేవన్నీ కమాన్ చేస్తూవుంటే
పెద్దపులి వొస్తుందనుకొండి. దొరకి చెట్టెక్కడం చాతయితేవపాల్చు చెట్టెక్కి
ప్రాణం కాపాడుకుంటాడు. అంచేత చదువుకోవాలి చెట్టెక్కడంకూడా
నేరుస్తారు.

అగ్ని—దొర్ల తరీఫీదంతా అదో చిత్రం. వెంకడు రాసుకుంచున్నాడా, చదువు
కుంచున్నాడా అండి?

గిరీ—యింత సేపూ చదువుచెప్పి “చెట్లూ చావలూయెక్కి ఆడుకో” అని
తోలేకాను.

అగ్ని—మీ కేం మతి పోయిందా యేవిటండి? కొలూ చెయ్యూ విరుచుకుంటే?

గిరీ—రేపు మనవాడికి గుణపురం తాసిల్దారీఅయి అడివిలో కమాను వెళ్ళుతూవుం
డగా పెద్దపులూ సే చెట్టెక్కలేక. తోళ్ళువొడికి చలికిల బడాలని మీ అభిప్ర
యవా యేవిటి?

అగ్ని—మనవాడికి తాసిల్దారీ అవుతుందండి?

గిరీ—యెందుక్కా కూడదా? గుడ్డారెక్కడం, చెట్టెక్కడం మనవాడు నేర్చుకోక
పోతే, “నాయనా నువ్వు కమాన్లకి పనికిరావు. డసుకు దగ్గిరకూచుని గుమస్తా
పని చేసుకో. తాసిల్దారీ గీసిల్దారీ తలపెట్టకు” అని దొర్లంటారు.

అగ్ని—అపై తే చిన్న చెట్టెక్కిందండిగాని పెద్దచెట్టప్పుడే యక్కనియ్యకండి.

గిరీ—అంచేత నే జానుచెట్టు యక్కనున్నాను, చూశారా?

అగ్ని—ఓరి ! కొలివెధవా !

గిరీ—అనుగో తిడుతున్నాదా? దొర్లచదువు చదువుకుంటే, దొర్లతరిఫీదు యివ్వక
తప్పదు. మీరిలా తిడితే భయపడి కిందపడతాడు; యిలాంటిపనులు మీకిష్టం
లేకపోతే, యింగిలీషు చదువు ను నిపించి వేదం చెప్పండి.

అగ్ని—మరిచిపోయితిట్టాను. యీ యింగిలీషు వాళ్ళసంగతంతా అదోవెళ్ళిమొళ్ళి.

గిరీ—మీకంటి ప్రాజ్ఞులు ఆలా అండం నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది. వాళ్ళవడవడిక
మంచిదవడంచాలనే జేవుడు యింత రాజైశ్వర్యం వాళ్ళకిచ్చాడు. మనశాస్త్ర
లో మాటలు మనం మరిచిపోయినావు. ఆమాటలే తెల్లవాళ్ళు దొంగతనంగా
పట్టుకుపోయి, కాస్త్రం చెప్పినట్టలా ఆచరించి మనరాజ్యం లాగుకున్నారు.
మీరు యెరిగినవారుగదా చెప్పండి, గురువులుద్గిర శిష్యులు యెంచేశేవారు ?
అడివికళ్ళి చెట్లెక్కి సమిధలు తెచ్చేవారు. రండికీ మొండికి ఓర్చేవారు. యిప్పు
డుయింత ప్రాజ్ఞులైన మీరేవంటున్నాదా ? మావాడు యిల్లుకదిలితే కందిపో
తాడు. మావాడు జావచెట్లెక్కితే కాళ్ళువిరుచుకుంటాడు అని భయపడుతు
న్నారు. మీశిష్యులు బ్రహ్మాండవైన మట్టిచెట్టు కొనకెక్కి ఆకులుకొని తెస్తు
న్నారుకారా? మనపుస్తకాల్లో మర్కం కనుక్కుని దొర్లు బాగుపడుతున్నారు,
మనపుస్తకాలు బూజెక్కించి మనం చెడుతున్నాం.

అగ్ని—మీకు చాలా తెలుసును. యీ తెల్లవాళ్ళు చేసేవిద్యలన్నీ మనగ్రంథాల్లోంచి
యెత్తుకళ్ళినవే. యీ రెయిళ్లు గియిళ్ళూ యావత్తు మనవేదంలో వున్నాయి.
మీది మాపరిశీలనైనబుద్ధి. మనకేసు గెలవడానికి మీరురాసినసవబులు మాబాగు
న్నాయి.

గిరీ—యింకాబాగుండును. రికార్డు పూర్తిగాలేదు. కొన్నికాగితాలు మీరే పార
కాలో, మీవకీలు వుంచేసుకున్నాడో నాకు బోధపడకుండావుంది.

అగ్ని—నేను పారయ్యలేదండీ, నాకు యింగిలీషు తెలియకపోవడం చాలాచిక్కొ
చ్చింది.

గిరీ—మీకే యింగిలీషువొస్తే భాష్యం అయ్యాంగార్లాఅయిపోరా? యీమడితడిపేసి,
పున్నకాగితాలు యావత్తుకూ జాబితారాస్తాను. తమరువెళ్ళండి.

అగ్ని—మీరు సంసారం పనిపాట్లు యేం శ్రద్ధగాచేసుకుంటారు ! మానాడికి మీలా
ప్రయోజకత్వం అల్పితే నాకొహడి అవసరంవుండదు. దిగేటప్పుడు నిమ్మళంగా
సాయంచేసి మరిదింపండేం ? కీడించి మేలించమన్నాడు. (నిష్క్రమించును)

వెంక—(నిమ్మళంగా) నాన్నయింట్లో కళ్ళిపోయినాడు.

గిరీ—నిమ్మళంగాదిగు.

వెంక—(వూరికి) బతికించారు. (వెళ్లిపోవోవును)

గిరీ—అను అను అవొళ్ళోపల్లిలాపట్రా.

వెంక—దొబ్బుతారా యేవిటి అన్నీని? అన్యాయం!

గిరీ—“అన్యాయం పాపనాశనం” అన్నాడు. ఒక్క అన్యాయంతో పాపాలన్నీ పోతాయి. అన్ని పశ్చాత్తాపములూ తింటావామేమిటి? తింటే స్వమకేక, కడుపునొప్పిస్తుంది. కడుపునొప్పిస్తే మీ అమ్మ కోరు పగలీసి సొలడు ఆవరదం వసుగుండా గొంతుకలో పోస్తుంది.

వెంక—నేనావరదం తాగను.

గిరీ—అలా అయితే పశ్చాత్తేతినకు (యాతానొదిలి వెంకటేశంవొళ్ళోని కాదులు యెంచుచుండును.)

వెంక—(యేడుపు మొహంతో) పెద్దపశ్చన్నీ దొబ్బుతారా యేవిటి?

గిరీ—పెద్దవాళ్ళకి పెద్దపశ్చ, చిన్నవాళ్ళకి చిన్నపశ్చ. యింత సేపూ చెట్టెక్కి చిలకలా కొరికావు చాల్దా? (నాలుగు పెద్దపశ్చతీసుకొని వెంకటేశం వీపుతట్టి) మైడియర్ బ్రదర్లనా! యిహ నీయిష్టవోచ్చినట్టు చెల్లూ చావలాయెక్క. యింగిలీషువాడు నేచర్ స్టడీ చెయ్యమన్నాడు. జానుచెట్టెక్కినప్పుడుమాత్రం పందూ, పరువుకాయా, పచ్చికాయా వీట్లభేదం బాగాస్టడీచేసి, పశ్చేకొయ్యి. అందులో నాలుగు గురువక్షాకింద నాకియ్యి. లేకుంటే కడుపుబ్బుతుంది. నువ్వోహమాటు చెట్టెక్కింతరవాత, వలేసి చూసినా మరిపరువుకాయ కనబడదు. “యేరకుమీ కసుగాదులు” అన్నాడు. రనేవే!—(వెంకటేశం దాటు వేసి పారిపోవును.)

పాచిక పారేటట్టే కనపడుతుంది. హా! యేమి సాగసు!

క॥ నదమాపొక్కిలి, జాంబూ । నదమామైచాయ, కోకనదమా పదమా ।

పదమాజడ, నదుమువిరుత్ । పదమా, నూ గారుగూడ పదమా చెలికిన్॥

(నిష్క్రమించును.)

క న్యా శు ల్క ము

చ తు ర్థాం క ము

౧- స్థలము. రామస్వంతులు యింటిసాపడి.

[రామస్వంతులు కుచీకామీద కూర్చుని వుండగా మధురవాణి నిలిబడి
తమలపాకులు చుట్టి యిచ్చుచుండును]

రామ—నే నే చిన్నతనంలో యింగిలీషు చదివివుంటే జడ్జీలయటట ఫెళఫెళలాడిం
చుదును. నాకు వాక్ స్థానమందు బృహస్పతివున్నాడు. అందుచాత నే యింగి
లీషురాక పోయినా నాప్రభ యిలా వెలుగుతూంది.

మధు—మాటలు నేర్చిన శునకాన్ని వేటకెంపి లే ఉసుకోమంటే ఉసుకోమందిట.

రామ—నేనా శునకాన్ని ?

మధు—హాస్యానికన్న మాటల్లా నిజవచనమంటూ రేవి ?

రామ—హాస్యానికా అన్నావు ?

మధు—మరి మీతో హాస్యవాడక పోతే, ప్రాచందరితోటి హాస్యవాడ మన్నారా
యేవిటి ?

రామ—అందరితో హాస్యవాడి తేయరగవా?

మధు—అంచేత నే కుక్కన్నా, పందన్నా, మిమ్ముల్నే అనాలిగాని, మరొకరిని
అనకూడదే ? మిమ్ముల్ని యేవచనడానికై నా నాకుహక్కువుంది. యిక మీమాట
కారితనం నాతో చెప్పేదేమిటి ? మీమాటలకు భ్రమసేకదా మీ మాయలలో
పడ్డాను ?

రామ—నాకు యింగిలీషేవొస్తే, దొరసాను నావనకాతల పరిగెత్తరా ?

మధు—మీ అందానికి మేము తెలుగువాళ్ళము చాలామా ? యింగిలీషంటే జాపక
వోచ్చింది. గిరీశంగాను మాట్లాడితే దొరలమాట్లాడినట్లు వుంటుందిట.

రామ—అటా, యిటా ! నీకేం తెలుసును. వాడువొటి బొట్టేరుముక్కులు పేల్తాడు.
అమాటలుగానీ కోటులలో పేల్తే చెప్పచ్చుకు కొడతారు.

మధు—అదేమా మీకే తెలియాలి ! గాని, గిరీశంగాను లబ్ధావధానుగారి తమ్ము

లటా ? చెప్పారు కారు !

రామ—నీమనుసువాడి మీదికి వెళుతూండే? ఐతే నీ కంఠుకు, కాకపోతే నీ కంఠుకు?

మధు—మతిలేని మాటా, సుతిలేనిపాటా, అని.

రామ—నాకామతిలేదంటావు?

మధు—మీకుమతిలేక పోవడవేం, నాకే.

రామ—యెం చేత?

మధు—నునుట్ను వ్రాయడం చేత

రామ—యేవని రాకుంది?

మధు—విచారం వ్రాసివుంది.

రామ—యెందుకు విచారం?

మధు—గిరీశంగారు బభ్రావధాన్లుగారి శమ్మలైతే, పెళ్ళికివస్తారు; పెళ్ళికివస్తే, యేదైనా చిలిపిజట్టిపెట్టి, మీమీద చెయిజేసుకుంటారేమో అని విచారం.

రామ—అవును, బాగాజ్ఞాపకంచేశావు. గాని డబ్బు ఖర్చైపోతుందని అవుభాన్లు బంధువుల నెవళ్ళనీ పిలవడు.

మధు—గిరీశంగారు పిలవకపోయినా వస్తారు.

రామ—శువుగానీ రమ్మన్నావా యేమిటి?

మధు—మీకంటే నీతిలేదుగాని నాకులేదా?

రామ—మరివాడొస్తాడని నీకేలా తెలిసింది?

మధు—పెళ్ళి కూతురు అన్నకి చదువు చెప్పడానికి కుదురుకుని, వాళ్ళింట పెళ్ళి సమై అంతా ఆయన చేస్తున్నారట. అంచేత రాకతీరరని తలస్తాను.

రామ—వాడొస్తే యేమి సాధనం?

మధు—నన్నా అడుగుతారు?

రామ—పెళ్ళేతప్పిపోతే?

మధు—యలాతప్పుతుంది?

రామ—తప్పిపోడానికి ఒకతంత్రం పన్నాను.

మధు—అయితే, మధురంమాట చెల్లించారే?

రామ—చెల్లించక రావట్టు యేచెరువునీళ్ళు తాగుతాడు?

మధు—యేదీముద్దు (ముద్దుపెట్టుకొనును.)

రామ—గాని మధురం, కీడించిమేలిద్దాం. ఒకవేళ చెబ్బబే జోటు అయిపోయి వాడు రావడవే తటస్థిస్తే యేమిటి సాధనం?

మధు—అడదాన్ని, నన్నా అడుగుతారు?

రామ—అడదాని బుద్ధిసూక్ష్మం. కోటుకావ్యవహారం అంటే చెప్పా. యెత్తుకి యెత్తు యింద్రజాలం లా యెత్తుతానా? చెయిముట్టు సరసవంటేమాత్రం నాకు కరచరణాలు అడవు.

మధు—పెళ్ళినాలుగురోజులూ, తలుపేసుకుని యింట్లో కూచోండి.

రామ—అడదానిబుద్ధి సూక్ష్మవని చెప్పానుకానూ? మామంచి ఆలోచనచెప్పావు

మధు — గాని, నాకొకభయం కలుగుతూంది. నిశితాత్రివేళ పెగొళ్ళెం బిగించి, కొంపకి అగ్గిపెడతాడేమో ?

రామ — చచ్చావే! వాడు కొంపలు ముట్టించే కొరివి బొను. మరి యేనిఁగతి ?

మధు — గతి చూపిస్తే యేమిటిమెప్పు ?

రామ — “నువ్వుసాక్షాత్తు నన్ను కాపాడినపరదేశతల్లి” అంటాను.

మధు — (ముక్కుమీద వేలించి) అలాంటిమాట అనకూడదు. తప్పు !

రామ — మంచినలహా అంటూ చెప్పావంటే, నాలుగు కాసులిస్తాను.

మధు — డబ్బుడగ లేదే ? మెప్పడిగాను. నేను నా ప్రాణంతో సమానులైన మిమ్మల్ని కాపాడుకొనడం, యెవరికో ఉపకారం ?

రామ — మెచ్చి యిస్తానన్నా తక్కినా ?

మధు — తప్పుకాదో ? వేశ్యకాగానే దయా చాక్షిణ్యాలు వుండవో ?

రామ — తప్పొచ్చింది. లెంపలు వాయించుకుంటాను. చెప్పు.

మధు — పెళ్ళివంటలకి పూటకూళ్ళమ్మని కుదర్చండి.

రామ — చబాప్! యేమి విలవైన సలహా చెప్పావు! యేదీ చిన్నముద్దు (ముద్దుపెట్టు కొబ్బోయి, ఆగి) గాని గిరీశంగాడు నన్ను దాన్నికూడా కలియగట్టి తంతాడేమో?

మధు — ఆభయం మీకక్కరలేదు. పూటకూళ్ళమ్మ కనపడ్డదంటే, గిరీశంగారు పుంజాలులెంపుకు పరిగెత్తుతారు, ఆమె నోరు మహాఁ చెడ్డది.

రామ — అవును. నోరేకాదు, చెయ్యికూడా చెడ్డదే. దాం దెబ్బనీకేం తెలుసును.

గాని మా దొడ్డసలహా చెప్పావు. యేదీ ముద్దు. (ముద్దుపెట్టుకొనును). (ముద్దుపెట్టుకుంటుండగా, అబ్బావధాన్లు ఒక పుత్తకము చేతబట్టుకుని ప్రవేశించును) అబ్బా — యేమిటి అభావచేష్టలూ !

రామ — (గతక్కుమని తిరిగిచూసి) మావాఁ పడుచువాళ్ళంగదా ? అయినా, నా మధురవాణిని నేను నడివీధిలో ముద్దుపెట్టుకుంటే, నన్ను అనేవాడెవడు ?

మధు — నడి కుప్పమీదయెక్కి ముద్దుపెట్టుకోలేరో ? పెంకితనానికి వాద్దుండాలి. బావగారికి దండాలు, దయచెయ్యండి. (కుర్చీ తెచ్చి వేయును)

రామ — నాకు మావఁగారైతే, నీకు బావగారెలాగేవిటి ?

మధు — మాకులానికి అంతా బావలే. తమకు యలా మావఁలై నారో ? (అబ్బావధాన్లుతో) కూచోరేం ? యేమి హేతువోగాని బావగారు కోపంగా కనపడుతున్నారు. రేపు పెళ్లైనతరవాత అక్కగారిని, వీధితలుపు గడియవేసి మరీ ముద్దుపెట్టుకుంటారేమో చూస్తానుగదా ? అయినా మీ అల్లుడుగారికి చిన్నతనం యింకా వాదిలిందికాదు.

రామ — పైలా పచ్చీసీలో, చిన్నతనంకొక పెద్దతనం యలా వొస్తుంది ? యేం మావాఁ ! కోపవాఁ ?

లుబ్ధా—నాకు పెళ్ళివొద్దు పెడాకులవొద్దు.

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) చూశావా మధురం, నాయంత్రం అప్పుడే పారింది.
(పైకి లుబ్ధావధాన్లుతో) అదేం, అలా అంటున్నారు? నిశ్చయం అయినతరవాత
గునిసి యేం లాభం?

లుబ్ధా—నీ సొమ్మేం పోయింది? గునియడం గినియడంకాదు. నాకీ పెళ్ళి అక్కరలేదు.

మధు—(రామప్పపంతులు చెవిలో) యేమిటా వుత్తరం?

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) అగ్నిహోత్రావుధాన్లు కేరుపెట్టి నేనే బనా
యించాను.

మధు—(రామప్పపంతులు చెవిలో) యేవఁని?

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) నువ్వు ముసలవాడివిగనక నీసంబంధం మాకు వొద్దని.

మధు—చిత్రం? చెప్పేస్తాను.

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) నీకు మలిపోయిందా యేమిటి? పెళ్ళి తప్పించమని
నువ్వే నాప్రాణాలు కొరికితే, యీ యెత్తు యెత్తాను. నోరుమూసుకో.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లు చెవిలో) యీ సంబంధం మీకు కట్టిపెట్టాలని పంతులు
చూస్తున్నారు. వొప్పుకోకండి.

రామ—(మధురవాణితో) యేమీ బేహదీ! (లుబ్ధావధాన్లుతో) స్త్రీ బుద్ధిః ప్రళ
యాంతకః అన్నాడు. దానిమాటలు నమ్మకండి. కల్పనకి యంతమనిషిలేదు.

లుబ్ధా—(చేతిలోని వుత్తరమును ఆడిస్తూ) యీ కుట్రంతా నీదే.

రామ—(తీక్షణంగా మధురవాణి వైపుచూసి, లుబ్ధావధాన్లుతో) కోపం కోపంలా

వుండాలిగాని, యేకవచన ప్రయోగం కూడదు.

లుబ్ధా—యిదంతా మీకల్పనే. నాకొంప ముంచడానికి తలపెట్టారు. చదవండి.

రామ—(వుత్తరం అందుకోక కుర్చీ వెనక్కి తీసుకుని) ఆవుత్తరం సంగతి నాకేం
తెలుసును?

లుబ్ధా—చేసినవాడివి, నీకు తెలియకపోతే, యెవరికి తెలుస్తుంది?

రామ—అదుగో మళ్ళీ యేకవచన ప్రయోగం! మెత్తగా మాట్లాడుతున్నానని
కాబోలు ఆనాడీ చేస్తున్నా? వుత్తరంగి తరం నేను కల్పించానని, మళ్ళీ అన్నా
వంటే కథ చాలా దూరం వెళుతుంది. ఆ సంగతిమట్టుకు కాని వుండండి.
రామప్పపంతులు తడాఖా అంటే యేవఁనుకున్నాలో?

లుబ్ధా—నువ్వు—

రామ—అదుగో మళ్ళీ.

లుబ్ధా—మీ కల్పనైతేనేం, మరొహరి కల్పనైతేనేం, బుద్ధి పొరపాటునాది.
మధ్య వెధవలతో నాకేంపని? వెగటనే బయల్దేరిపోయి, ఆ అగ్నిహోత్రావధా
న్లునే అడుగుతాను.

రామ—మాటలు మాజోరుగా వొస్తున్నాయి. జాగ్రత్త (అబ్ధావధాన్లు వెళ్ళును)
నన్నేనా వెధవలు అంటున్నాడు?

మధు—నన్ను కూడా కలుపుకోవాలని వుందా యేవిటండి?

రామ—నన్ను మట్టుకు వెధవని కింద కట్టావు?

మధు—నేవుండగా వెధవలు మీరెలా అవుతారు?

రామ—నన్ను సప్త వెధవనిచేశావు. మరి యింకా తరవాయి యేం వుంచావు?

మధు—అదేవిటి ఆమాటలు?

రామ—ఆ వుత్తరం నేను బనాయించానని, ఆవెధవతో యెందుకు చెప్పావు?

మధు—మితోడు, నేను చెప్పలేదే?

రామ—మరి నేను బనాయించానని, వాడికలా తెలిసింది?

మధు—యెందు కీ అందోళన?

రామ—మరి, ఆవెధవ ఆవుత్తరం తీసికెళ్ళి అగ్నిహోత్రావుధాన్లుకి చూపిస్తే, నా
మీద వాడు వెంటనే పోర్జరీకేను బనాయిస్తాడే? పీక తెగిపోతుంది? యేవిటి
సాధనం?

మధు—యంత్రం యెదురు దిరిగిందో? ఐతేచక్రం అడ్డువేస్తాను. (మధురవాణి తొం
దరగా వీధిలోకి వెళ్ళును.)

రామ—యికెక్కడికి పారిపోతూంది? యిదే చెప్పేళింది. దొంగపని చేసినప్పుడు
రెండోవారితో చెప్పకూడదు. వెధవని చెవులు నులుపుకుంటాను. పరిగెత్తి వెళ్ళి
చేతులో కాగితం నులుపుకొత్తునా?—గాడిదకొడుకు కరిస్తే? పోయి మీనాక్షి
కాళ్ళుపట్టుకుంటాను.

[మధురవాణి వకచేతితో వుత్తరము, వకచేతితో అబ్ధావధాన్లు
చెయ్యిపట్టకుని ప్రవేశించును.]

మధు—(రామప్పంతులుతో) చాలు, చాలు, మీ ప్రయోజకత్వం. బావగారికి
ఆన్నా, తమ్ముడా, కొడుకూ, కొమ్మా? మిమ్ములిని ఆపులని నమ్ముకుని, సల
హాకివస్తే, ఆలోచనా సాలోచనా చెప్పక, ఏకకచనం, బహువచనం, అని

కాప్తవాదం పెట్టారు. బావా! కుర్చీమీద కూచోండి (కుర్చీమీద కూచోబెట్టి)
(రామప్పంతులుతో) యీవుత్తరం యేవిటో నింపాదిగా చదివి చూసుకోండి
(వుత్తరం రామప్పంతులు చేతికియిచ్చును.)

రామ—(వుత్తరం అందుకుని తనలో) బతికొస్తా నేవుడా. (చూచుకుని) అరే
నావుత్తరవేకొదే యిది. నానీడచూసి నేనే బెదిరాను (పెకి) మావా!
వొస్తూనే తిట్లతో ఆరంభిస్తే యెంతటి వాడికైనా కొంచం కోపం వొస్తుంది.
నెమ్మదిగానూ, మర్యాదగానూ, నన్నొచ్చియేం సహాయం చెయమంటే అది
చెయనూ?

లుబ్ధా—మరే తే యీ పటాటోపం వొద్దని రాయండి. అతగాడికి పటాటోపం కావలిస్తే ఆఖర్చంతా అతగాడే పెట్టుకోవాలి.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లు, జుత్తుముడివిప్పి దులిపి) యేం ధూళి! సంరక్షణ చేసేవాళ్ళు లేకపోబట్టిగదా? (గూటిలోనుంచి వాసనూనె దువ్వెనాతెచ్చి తలదువ్వుచుండును.)

రామ—(ఉత్తరంతిప్పి కొనచూసి చదువును) “శేవకుడు తమ్ములు గిరీశం”—వీడా!

మధు—పెకి చదవండి.

రామ—నీగిరీశం, అనగానే పెకి చదవాలేం?

మధు—అయితే, మీరే చదువుకు ఆనందించండి.

లుబ్ధా—“నీ గిరీశం” అన్నారేం?

రామ—అది వేరేకథ.

లుబ్ధా—పెకి చదవండి.

రామ—(చదువును)

“శేవకుడు, తమ అత్యంత ప్రియసోదరులు గిరీశం అన్నే నమస్కారములు చేసి చాయంగల విన్నపములు, త|| యీ నాటికి వృద్ధాప్యంలోనయినా మీరు తిరిగి వివాహం చేసుకుని ఒక యింటినారు కావడమునకు నిశ్చయించితిరన్న మాటవిని య మందానందకండలిత హృదయారవిందుడ నైతిని.”

లుబ్ధా—వెధవ, వృద్ధాప్యవంటాదూ? మొన్న గాక మొన్న నేగదా యాభై దాటాయి.

మధు—(దువ్వెన మొలనుపెట్టి, లుబ్ధావధాన్లు జుత్తుముడివేసి) సంరక్షణలేక యిలా వున్నారగాని, యవరు మిమ్మల్ని ముసలివాళ్ళనేవారు?

రామ—(చదువును) “మీకు కాబోవు భార్య, నాప్రియశిష్యుండగు వెంకటేశ్వర్లు చెలియలగుటంజేసి నాకు బ్రహ్మానందమైనది. నేను అగ్నిహోత్రావధానులువారి యింటనే యుండి పెళ్ళిపనులు చేయించుచున్నాడను. వారు నన్ను పుత్రప్రాయముగా నాదరించుచున్నారు. బహు దొడ్డవారేగాని చంద్రునకు కళంక మున్నటుల వారికి కించిత్తు ద్రవ్యాశా, కించిత్తు స్రవణమకోపముం గలవు.”

వ్యాకరణం వెలిగిస్తున్నాడయ్యా గుంటదూ!

“షరా—అకోపం వొచ్చినప్పుడు మాత్రం యెడట పడకుండా దాగుంటే యెముకలు విరగవు. ప్రాణంబచాయుస్తుంది. మరేమీ ఫర్వావుండదు—ద్రవ్యాశ అనగా అది వారికిగాని మీకుగాని ఉపచరించేదికాదు. మీ వూరివారివరోగాని ఒక తుంటరి, మీరు విశేషధనవంతులనియు, పెళ్ళిదేవదుందభులు మోయునటులచేతురనియు, వర్తమానము చేయుటను, యేబది బండ్లమీద యీ వూరివారి నందరిని

తల్లించుకు రానైయున్నారు. ఇంతియకాక, దివాంజీ సాహేబు వారినడిగి, ఒక కుంజరంబునూ మూడు లొట్టియలనూ, యేనుగుఱ్ఱంబులంగూడ తేనైయున్నారు. బంగారపుటడ్డలపల్లకీగూడ దెచ్చెదరు.

“షరా.—దానిమీద సవారీ వి, ఆలందౌ లత్తులతో వూరేగి, మీరు పెళ్ళిచేసుకోవడం నాకు కన్నులపండువేగాని, యిదంతా వృధా ప్రయంగదా. అని నాబోటి ఆపులు విచారిస్తున్నారు. యెద్దువుండు కాకికి రుచి. రామప్పంతులు సామేంబోయింది?”

వెధవ ! నావూసెందుకోయి వీడికి ?

“యెందులో ఒక పరమరహస్యం. అది యెద్దియనిన, యీ రామప్పంతులు చిక్కులకు, జాకాల్; తెలివికి, ఓగ్గయాస్.”

యిదేవిటోయి, యీ బొట్టేరు యింగిలీషు !

“అనగా”

వ్యాఖ్యానంకూడా వెలిగిస్తున్నాడయా !

“జాకాల్, అనేది, గుంటనక్క”

పింజారీ వెధవ !

“ఓగ్గయాస్, అనగా, పెద్ద—”

వీడి సిగాదరగా! యేం వీడిపోయికాలం! వీడిమీద తక్షణం డామేజి దావా పజేస్తాను.

(మధురవాణికి నవ్వుచ్చి, ఆపుకోజాలక, విరగబడి నవ్వును.)

యెందుకలా నవ్వుతావు? నీ మొగుడు నన్ను తిడుతున్నాడనా ఆనందం ?

మధు.—(నవ్వుచేత మాట తెమలక, కొంత సేపటికి) కాదు.—కాదు—మితోడు—
లొట్టి—

రామ—నాతోడేవిటి ! నేను చస్తే నీకు ఆనందివే !

మధు.—(ముక్కుమీద వేలువుంచి, రామప్పంతులు దగ్గరకు వెళ్ళి, సిరస్సు కాగలిం
చుకొని, ముద్దెట్టుకొనును) యేమి దుష్టుమాటా !

రామ—మరెందుకు నవ్వుతావ్ ?

మధు—లొట్టి—లొట్టి.—లొట్టి.—

రామ—యేవిటా “లొట్టి”?

మధు.—లొట్టి—ఃట.—

రామ—అవును, లొట్టిపిట, అయితే ?

మధు.—(సమాశించుకుని) యెందుకో ?

రామ—యెందుకో నాకేం తెలుసును ?

లుబ్ధా—ఉ తరం వల మీరే తెమ్మన్నట్టు అగుపడుతూండే !

రామ—నేనా? నేనా? నాకెందుకూ లొటిపిట?

మధు—(ఉప్పెనగా తిరిగి నవ్వుతూ) యెక్కడానికీ.

రామ—నేనా యెక్కడం ?

మధు—యెందుకు కూడదూ? మీరొక లొటి - పిట—బావగారొక లొటిపిట—

పో—పో—పోలిశెట్టి—పెళ్లి సప్లయిదాగుడుగనక, అతడో లొటిపిట—యెక్కి

పోలాలంట—పూరేగండి—వెన్నుకుప్పేక్కి—ఆ వైభవం—కళ్ళరా—మాస్తాం—

(మిక్కిలిగా నవ్వును; నవ్వు సమాళించుకుని) బావగారూ, తుమించండి—ఆ

దుష్టు వ్రాతకి నవ్వాను—మరేంగాదు.

రామ—దుష్టంటే దుష్ట ! గాడిద

లుబ్ధా—మీరొహ, పెద్దగాడిదనికూడా తెమ్మన్నారని కాబోలు, రాకాడండి.

రామ—లేదు, లేదు, గాడిదమాట వుత్తరంలో యెక్కడాలేదు.

లుబ్ధా—వుంది. నేను చదివానండీ గాడిద నెందుకు తెమ్మన్నావయ్యా నానెత్తి మీదికీ ?

రామ—నీకు మతిపోతూందా యేమిటి? గాడిదమాట లేవంటూంటే నే? (మధుర వాణి తిరిగి నవ్వుచుండును) నీకుకూడా మతిపోయిందీ ? యెందుకొనవ్వు ? నన్ను చూశా? అవుధాన్లును చూశా ?

మధు—యెందుకు—ఆ—ఆనుమానం ?—సామెత—వుంది.

రామ—యేమిటా సామెత గీమితాను :

మధు—గాడిద అందిట—పాటకి నేను—అందానికి—మా అప్పా—అందిట—

రామ—అంటే ?

మధు—పెళ్ళికి గాడిద—లొటిపిటామాట—యిన్నాళ్ళకి—మళ్ళీవిన్నానుగదాఅని.

రామ—వింటే ?

మధు—నవ్వొచ్చింది. మీరు కూడా నవ్వరాదూ? యెందుకీ దెబ్బలాట ?

రామ—వీడిమీద డామేజి దావా వెంటనే పడేస్తాను.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లుతో) బావా, యెందుకు మా పంతులుగారిమీద అన్యాయంగా అనుమానం పడతారు? ఆయన నిజంగా మిమ్మల్ని అన్నగార్లా భావించుకుంటున్నారు. గిరీశంగారు పంతులుమీద వ్రాసుడానికి కారణాంతరం వున్నది. మీతో చెప్పవలసిన సంగతికాదు గాని, మీఉభయులకూ స్నేహం చెడడానికి సిద్ధంగా వున్నప్పుడు చెప్పకతీరదు. మీగిరీశంగారు నాకు కొన్నాళ్ళు యింగ్లీషు చెప్పేవారు. కొద్ది రోజులు నన్ను వుంచుకున్నారు. మా పంతులుగారు ఆయన

దగ్గరనుంచి నన్ను తీసుకు వెళ్ళిపోయి వచ్చినార నే దుఃఖించేత లేనిపోని మాటలు కల్పించి “నక్కాగిక్కా” అని వ్రాశారుగాని, ఆ బాల్లిమాటలు నమ్మకండి. రామ—“నక్కాగిక్కా” వొట్టి నే పోతుందనుకున్నావా యేమిటి? డామేజీ దావా పడ్డతరవాత దాని సంగతి తెలుస్తుంది.

మధు—బావా, మరొకమాట ఆలోచించండి. పంతులకేం లాభం యేనుగులూ, లాటిపిటలూ, గాడిదలూ—(నవ్వును.)

రామ—మనిషివికావా యేమిటి? గాడిదమాట లేదంటూ పేనే?

మధు—పోనియ్యండి—మీ కెందుకు కోపం! గాడిదలు లేకపోతే కడంవ్వే ఆయెను. యినన్నీ మీయింటిమీదపడి తింటే మా పంతులుగారికి యేంలాభం? చెప్పండి. ఒక వేళ రాతలుబేరం జరుగుతుంది గనక పోలిశెట్టికి లాభించవచ్చును.

లుబ్ధా—బాగా చెప్పావు—పోలిశెట్టి చేసినవనే!

రామ—చవగ్గా చేస్తాడని ఖర్చువెచ్చం కోవటాడిమీద పెట్టావు. అనుభవించు.

మధు—యిప్పుడు మించిపోయినదేమి? పెళ్ళి కూతుర్ని పంపిస్తే పదిమాపాయలు ఖర్చుతో యిక్కడ ముడిపెట్టేస్తాం. మీరెవరూ రావద్దని, మీమావ(గారి)పేర వుత్తరం వ్రాయండి.

లుబ్ధా—మా ప్రశస్తమైన ఆలోచన చెప్పావు. మావ(గా)దూ, మధురం మాబుద్ధిమంతురాలు.

రామ—అదుగో! “మధురం గిధురం” అని మీరు అనకూడదు, “మధురవాణి” అనాలి.

లుబ్ధా—పొరపాటు—గాని తీరామోసి వాళ్ళు పెళ్ళి కూతుర్ని ఒక్కరైతే పంపించేస్తే?

మధు—నారేం? మీతీపు దిగదీసిందీ? పెళ్ళిచేసుకొండి.

లుబ్ధా—నా ప్రాణంపోతే యీ సంబంధం చేసుకోను. ఆవుత్తరం కొసాకూ చదివితే అభావచేష్టలు మీకే బోధపడతాయి.

మధు—చదవడం మానేసి యేమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?

రామ—గిరీశం గాడిమీద పరువునష్టానికి డామేజీదావా లేకమాన్ను—వాడి మొహంలాగేవుంది వుత్తరం. చదివేదేవిటి.

లుబ్ధా—మా పెద్దన నాపరువుమాత్రం యేమైనా వుంచాడనా? అయినా తరవాయి చదవండి.

రామ—(చదువును) తాజాకలం. చిన్నది బహులక్షణంగా వుంటుంది, గాని కొంచెం పెయ్యనాకుడుమాత్రంకట్టు. అద్దానిని మనవారు వైధవ్యహేతువ అండ్లు. యిదివట్టి సూప—సూపర్—స్పి—షన్—అనగా, తెలివితక్కువ నమ్మకం.

మనవంటి ప్రాజ్ఞులు లెక్కించవలసినవకొను. మన—దీనికి వక చిన్నబైరాగీ చిటికీవున్నది. చిమ్మిటలో పెయ్య నాకుడు వెండ్రుకలూడబీకి, ఒక పా— పాడర్—అనగా, గుండ కద్దు; అగుండ ప్రామినచో మరల పెయ్యనాకుడు పుట్టనేరదు. ఈ లోగా దైవాత్మా వైషవ్యంబే సంప్రాప్తించినచో, పదేపదే క్షౌరం బానుగావున పెయ్యనాకుడు బాగించ నేరదు. రెండవ నెంబరు మన— ఒక వేళ వైషవ్యం తటస్థించినా, మానదెనగాను జాతు పెంచుకు నేయడం, మీరేం జెయ్యగలరు; నేనేం జెయ్యగలను ?”

మధు—చాల్చారు; యీపాటి చాలించండి. గిరీశంగాను యేంతుంటరి ?

రామ—యిప్పుడైనా వాడి నైజం నీకు బోధపడ్డదా ? (చదువును) మూడవపరా— యీరోజుల్లో స్త్రీ పునర్వివాహం గడచిడ లావుగానున్నది. తమకు వివాదమే. మీరు స్వర్గంబునకు బోయి ఇంద్రభోగం బహుభవించుచుండ నామెకు పునర్వివాహము చేసికొన బుద్ధి పాడమ వచ్చును. అదిమాత్రం నేను ఆపజాలనని స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. ఏవనవిన? గద్దరి నుండళించుటకు ఎవట పడితివో, “మీ యన్న స్వర్గంబున తంభతో పరమానందంబునొందుచు నున్నారకదా, నాగ లేమి” యని యడిగినచో నేమి యుత్తర మీయువాడ ?

మధు—మరి చాలించండి.

రామ—నీయిష్టం వొచ్చినప్పుడు చనివి, నీయిష్టం వొచ్చినప్పుడు మానేస్తాననుకున్నావా? (చదువును)

నాల్గవపరా—కొమన అన్ని హంకములూ బహు బాగావున్నవి. తప్పకుండా యీ సంబంధం మీరు చేసుకోవలసిందే. మీ అత్తగారు సాక్షాత్తు ఆరుంధలివంటి వారు. మనలో మనమాట, ఆమెకు యీ సంబంధం యెంతమాత్రమూ యిష్టము లేదు. పుస్తకప్రేమను మనుండు, మీయింటి నూకులోపడి ప్రాణత్యాగం చేసుకుంటానని యిరువు పొరుగుమ్మలతో అంటున్నారు, గాని ఫర్వాలేదు. ఆనాటి గడియలూ, కాళ్ళూ చేతులూ కట్టేదాం. మూడు ముళ్ళూ పడ్డతరవాత నూతు లోపడితే పడనియ్యండి. మనసా మ్మేం బోయింది ? పోలీసువాళ్ళ చిక్కులేకుండామాత్రం, వాళ్ళకేమైనా పారేసి వాళ్ళని కట్టుకోవలసివస్తుంది. యీ సంగతులు యావత్తు మీ మేలుకోరి వ్రాసితిని. యిక్కడ వారికి తెలియరాదు. మరిచిపోయినాను, పిల్లజాతకం అత్యుత్కృష్టంగా వుండటం ఆ బనాయింపు కూడా రామ—”

మధు—రామ ?

రామ—అది ఆడవాళ్ళు వినవలసిన మాటకాదు.

లుబ్ధా—అది కూడా మీరే బనాయించారంటా డేనిటండి ?

రామ—వాడి నోటికి నుద్దీ, బద్దంవుందీ ? దామేజీ పడితేగాని కట్టదు.

లుబ్ధా—కొంచం అయినా నిజం వుండకపోతుందా, అని నాభయం. అత్తగారికి

యిష్టంలేదని పోలికెట్టి కూడా చెప్పాడు. యీ సంబంధానికి వెయివేలదణ్ణాలు;
నా కొద్దుబాబూ.

మధు—బాగా అన్నారు. మీ సంబంధం మాకు యెంతమాత్రంవద్దని, మీ మావఁ
గారి పేర వ్రాయండి. కాకితం కలం తేనా ?

లుబ్ధా—మావాఁ ! మరి ముందూ వెనకూ ఆలోచించక వెంటనే వుత్తరం రాసి
పెట్టండి. (నిలబడి మధురవాణి చెవిలో రహస్యము మాట్లాడును; మధురవాణి
లుబ్ధావధాన్లు చెవిలో మాట్లాడును).

రామ—మొహంమీద మొహంపెట్టి, యేమిటా గుసగుసలు ?

పైనుంచి పోస్టజవాను—“లుబ్ధావుధాన్లు గారున్నారండీ. వుత్తరంవచ్చింది”

(మధురవాణి పైకివెళ్ళి వుత్తరము తెచ్చి లుబ్ధావధాన్లుచేతికి యిచ్చును.

లుబ్ధావధాన్లు రామప్పంతులు చేతికి యిచ్చును.)

లుబ్ధా—సులోచనాలు తేలేదు. మీరే చదవండి.

రామ—(తనలో చదువుతూ) మరేవీ ! చిక్కే వొడలిపోయింది. మీ మావఁగారి
దగ్గిరించి.

లుబ్ధా—యేవఁని ? యేనగలూ, లాటిపీటలూ తానంటాడా యేఁటండి ?

రామ—మీ సంబంధవేఁ అక్కర్లేదట.

లుబ్ధా—యేమిటి ? యెంచేతిలో ? వాడికా అక్కర్లేదు ? నాకా అక్కర్లేదు ?

తన పరువుకి నేం తగ్గను కానో ?

మధు—నిమిషంకిందట పెళ్ళివద్దన్నారే? యిప్పుడు పెళ్ళితప్పిపోయిందనికోపవాఁ?

లుబ్ధా—యింకా యేం కూస్తాడో చెప్పండి.

రామ—మీరు పీసిరి గొట్టుని యెవరో చెప్పారట.

లుబ్ధా—నేనా పీసిరి గొట్టుని? వొక్కపాటున పద్దెనిమిది వందలు యే పీసిరి గొట్టు
పోసాడు ? యింత సొమ్ము యెన్నడైనా, ఒక్కసారి, అగ్నిహోత్రావుధాన్లు
కళ్ళతో చూశాడూ? సంసారం పొక్తుగా చేసుకుంటే పీసిరి గొట్టా? వాడిసొమ్ము
వాడినెత్తని కొట్టినతరవాత, నేనెలాంటివాణ్ణి అయితే వాడికేం కావాలి ?

మధు—యెలాంటివాళ్ళేం ? బంగారంలావున్నారు ?

రామ—మీరుముసలివాళ్ళనీ, మీకుక్షయకోగంవుందనీ కూడా, యెవరో చెప్పారట.

లుబ్ధా—నేను ముసలిదణ్ణా వీడి సిగతరగా! యాబైయేళ్ళకే ముసలిటండీ ? కొంచం
దగ్గు వుండడవేఁ కాగట్టండి (దగ్గును) నిలివెడు ధనంపోసి పిల్లని కొనుక్కున్న
తరవాత, మరిదాని ఘోషా, నా ఘోషా వాడి కెందుకయ్యా? డబ్బుచ్చుకున్న
తరవాత చచ్చిన వానికైనా కట్టకతీరదు. మాటాడేం ?

రామ—అవును; నిజవేఁ. మీరు ముసలివాళ్ల తేమాత్రం ?

లుబ్ధ—అదుగో. 'ఐతేమాత్రం' అంటారేమిటి ? నువ్వేపెట్టావు కాబోలు యీ పెంటంతాను.

రామ—అన్ని పెంటలు పెట్టడానికి, నితమ్ముడు గిరీశం అక్కడే వున్నాడుకదా?

లుబ్ధ—వీడు, అక్కడెలా పోయి నాడయ్యా నాకు తెనిలాగ ?

మధు—ఏమి! యీ మగవారి చిత్రం! యింతసేపూ పెళ్ళి వొద్దని వగిసిరి; యిప్పుడు

పెళ్ళి తేలిపోయిందని వగుస్తున్నారు. నిజంగా మీరు పెళ్లొడాని వుందండీ ?

లుబ్ధ—వుంటే వుంది, లేకపోతే లేదు. గాని యీ దుర్భాషలు నేను పడి వూరుకుంటానా ?

మధు—మరేం జేస్తాను ?

రామ—యేంజేస్తారా ? దామేజీకి దావా తెస్తారు.

లుబ్ధ—దావావొద్దు, నీ పుణ్యం వుంటుంది. వూరుకో బాబూ.

రామ—కాకపోతే, యింతకన్న చవకైతే, సాంప్రదా మవైనదీ, సంబంధం కుదిర్చి,

చేసుకున్నారంటే, అన్నిహోత్రావుధాన్లుని చెప్పుచ్చుకు కొట్టినట్టు వుంటుంది.

లుబ్ధ—చవగ్గా కుదరడవేలాగ ?

మధు—నామాటని పెళ్ళిమానేసి వూరుకోండి.

లుబ్ధ—యేం ? ముసలివాణ్ణి నీకూ తోచిందా ? యేమిటి ?

మధు—మీరా ముసలివాళ్ళు? యగరా అన్నవారు ?

లుబ్ధ—నీకున్నబుద్ధి ఆ అగ్నిహోత్రావుధాన్లుకి వుంటే బాగుండును.

మధు—ఓ పన్ను కదిలిందా? కన్నుకు దృష్టి తగ్గిందా? చూడండి మీ దండలు

కమ్మెచ్చులు తీసినట్టు యలా వున్నాయో ?

రామ—(తనదండలు చూసుకొని) మానక పెరట్లో గొప్ప తవ్వకంనుంచి దండలు

మోటుగా వున్నాయి; గాని నాదండలు సన్నవైనా ఉక్కు ఖడ్గీలు.

మధు—(తన చీర కొంగుతో లుబ్ధాపధాన్లు ఛాతీకొలిచి) యెంత ఛాతీ !

రామ—యేమిటి వాళకం ?

మధు—వుత్తరం, మీలో మీరు చదువుకుంటారేం ? పైకి చదవండి.

రామ—నువ్వు నన్ను అజ్ఞాపించే పాటిదానివా ? నేం చదువుకుంటాం. యివి

ఆడవాళ్ళు వినకలిసినమాటలుకావు. నువ్వు అరళలకి వెళ్ళు.

మధు—నేను కదలను.

రామ—అమాంతంగా యెత్తుకెళ్ళి వెనకింట్లో కుదేస్తాను.

మధు—(కుర్చీ వెనకను నిలబడి లుబ్ధాపధాన్లు దండలు చేతుతో గట్టిగా పట్టుకుని)

మాకకంఠేయలు కివుణ్ణి చుట్టుకున్నట్లు, బావగార్ని చుట్టుకుంటాను. యెలా

లాక్కు వెళతారో చూస్తాను.

లుబ్ధా—(తనలో) యేమి మృదువూ చేతులు! తల, తల దగ్గర చేరిస్తే, యేమి ఘుమ ఘుమ! (పైకి) “బాలాదపి సుభాషితం” అన్నాడు. మావఁగారూ - వధుర వాణి వుణ్ణియ్యండి. మంచి బుద్ధిమంతురాలు. నిజం కనిపెడుతుంది.

రామ—అయితే మరివిను (చదువును) “మీకొమాగై ప్రకర్తన బాగావుండక పోవడంచాత మిమ్మల్ని వెలకారని లోకంలో వార్త గట్టిగావున్నది”

లుబ్ధా—(కొంతతడవు వూరుకుని) నువ్వే నాకొంప తీశావు.

మధు—పంతులేనా?

లుబ్ధా—ఒహర్ననవలసిన పదేవుంది?

మధు—(కొంతతడవు వూరుకొని) నేన. మీ యింటికి వెళ్ళిపో యెస్తాను. రండి.

పెళ్ళిగిళ్ళి మానెయ్యండి. మీకు పెళ్ళాంకన్న యెక్కువగా సంరక్షణ చేస్తాను.

లుబ్ధా—(ఆనందం కనపరుస్తూ) దీదవాణ్ణి నేను డబ్బిక్వలేనే? నీలాంటి విలవైన వస్తువను పంతులుగారే భరించాలి.

మధు—నాకు డబ్బిక్కులేను. తిండి పెడతారా?

లుబ్ధా—ఆహ! అందుకులోపవా!

మధు—ఏలే పదండి. మరి యీ పంతులుగారి మాయమాటలు విసక పెళ్ళిమానేసి, సుఖంగా యింట్లో కూచుందురుగాని.

రామ—(వధురవాణ్ణివైపు తీక్షణముగా చూసి) నువ్వు భోజనం చెయ్యలేదన్నమాట జ్ఞాపకంవుందా? వెళ్ళు.

మధు—మీచర్య చూస్తేనే కడుపునిండుతుంది (ఛట్టుమని యింటిలోనికి పోవును)

లుబ్ధా—యీ వధురవాణ్ణి. విన్నారా! మావా! వెళ్ళి ఆయినా! చాలా తెలిసిన మనిషి. మన సంసార్లకి దానికివున్న బుద్ధివుంటే ఒత్తికపోగుం.

రామ—అవును. బుద్ధిమంతురలే; గాని వొళ్ళెరగని కోపం. యేకైనా వెట్టి అనమానం పుట్టితే. తనూపై కానదు. చూశాగా మావా, మీలాంటి శిష్యులు సానివాళ్ళ శరీరం తాకకూడదు. అదిచిన్నతనంచేత మొఖంమీద మొఖంపెడితే. “పిల్లా, యడంగా నిలబడి మాట్లాడు” అని చెప్పాలి. ఒక్కటే వచ్చింది దీనికి దుర్గుణం. పరాయివాళ్ళతో మాట్లాడితేగాని దానికితోచదు. పట్టవాసంలో వుండడంనించి ఆ దురలవాటు అబ్బింది.

లుబ్ధా—చిన్నతనంగదా! వధురవాణ్ణి నాపిల్లలాంటిది. మట్టుకుంటే అదోతప్పుగా భావించకండి.

రామ—నీసామేం బోయింది! అదికాదు, చూశారా మావా, వుంచుకున్న ముండా కొదుకు యదట, మరో మొగాణ్ణి పట్టుకుని “వీడి దండలు కమ్మెచ్చులు తీసినట్టున్నాయి. వీడి ఛాతీ భారీగావుంది”—అని చెవిలో నోరుపెట్టి గుసగుసలాడుతూంటే అగ్గుతుకొస్తుందారాదా?

బబ్బా—సారపాటు. లెంపలు వాయించుకుంటాను. క్షమించండి.

రామ—మీ చెంపలు వాయించుకుంటే కార్యంలేదు. దాని లెంపలు వాయించాలి.

మీమీద దానికి కొంచెం యివ్వం వున్నట్టుంది. గట్టిగా బుద్ధిచెప్పండి.

బబ్బా—నామీద యివ్వ వేరేటి మావా! మక్కడైనా కదా?

రామ—మీయంటికి వెళ్ళిపోయేస్తానంటూండే? మరి తీసికెళ్ళు.

(పైమాటలాడుచుండగా మధురవాణి పట్టుచీరకట్టుకుని ప్రవేశించి)

మధు—అలాగే తీసికెళ్తారు మీకు భారవైతేను. ఆ మహానుభావుడికి చాకిరీచేస్తే జీతంవినా వుంటుంది.

బబ్బా—మామగారూ మాస్యాని కంటున్నారాగాని, నిన్నోడల్తారా? నేతగను, తగను.

రామ—అలాగడ్డి పెట్టండి!

మధు—అయిన మాస్యానికి అంటున్నా, నేను నిజానికే అంటున్నాను. గడ్డి గాడి

దలు తింటాయి; మనుష్యులు తినరు.

రామ—అదుగో మళ్ళీ గాడిదలంటుంది! (మధురవాణి నవ్వుదాచుటకు ముఖం తిప్పి కొని, లో గుమ్మముదాటి, విరగబడినవ్వును.)

బబ్బా—మధురవాణికి మీదగ్గర భయంభక్తికూడాకదు.

రామ—వుంది. కోవోవోస్తే గడ్డి పరకంతభాతరీ చెయ్యదు. పరాయిమనిషి నన్నాడని అయినా కానదు.

బబ్బా—పెళ్ళిప్రయత్నం యిక మానుకోవడవే ఉత్తమం, అని తోస్తుంది. యేవేటి తమశలవు?

రామ—నాశలవేం యేడిసింది! పెళ్ళిచేసుకోవద్దని మధురవాణి శలవైంది. దాని బుద్ధికి అనందించి అలా నడుచుకుంటున్నారు. స్త్రీబుద్ధి: ప్రశయాంతక: అని చెప్పనే చెప్పాను.

బబ్బా—మీరు అత్తలనేగదా మీ నలహాకి వొచ్చాను. మధురవాణి చెప్పిందనా పెళ్ళివద్దంటున్నాను. తప్పినపెళ్ళి తప్పిపోయింది, ఖర్చుకూడొచ్చాయి గదా అని సంతోషిస్తున్నాను.

రామ—రెడ్డొచ్చాడు మొదలాడన్నాడట. సాధకబాధకాలు యెన్ని పర్యాయములు చెప్పినా అవి అన్నీ పూర్వపక్షంవి. ముక్తాయింపు మళ్ళీ డబ్బు ఖర్చు మీదికి వస్తూవుంటుంది. పెళ్ళి చేసుకుని కడుపు ఫలిస్తే మీ యిల్లు పదియిళ్ళో తుంది. పెళ్ళి చేసుకోక గుటుక్కుమంటే, యీ కష్టపడి ఆర్జించిన డబ్బంతా యవడి పాలుకాను?

బబ్బా—అదుగో యేమో యెక్కువ ధనం వున్నట్టు శలవైస్తారు. నాకేవుంది?

రామ—పున్నంతపుండి. పర నికి యిన్ని నీళ్ళచుక్కలు వొదిలేనాడుండాలా ?

లు—అలా అయితే, తమ రెండుకు పెళ్లి చేసుకున్నారు కాదా ?

రామ—నేను పితృహితం అంతా కరరావుడు చుట్టే వేశాను. యిక పరానికా ?
నేను కా కేయిళ్ళి; యోగ సాధనం చేస్తాను. నాకు మరి కర్మతో పనిలేదు.
లోకంకోసం తద్దినాలు పెడుతున్నాను. అయితే సానిదాన్ని యెందుకు వుంచు
కున్నావయ్యా! అని అడగగలరు.

“కామిగాక మోక్షకామికాదు” అన్నాడు. యిక మీసంగతో ? మీరు
నిద్దరపోతుండగా చూసి యెప్పుడో ఒక నాడు మీనాక్షి ఆపాతు యెక్కడిసి
రంకు మొగిల్లి తీసుకు పారిపోతుంది. ఆపైని దరిద్ర చేవత మిమ్మల్ని పెళ్లాడుతుంది.
లు—అయితే యేం జెయమంటారు ?

రామ—మీరు పునః ప్రయత్నంచేసి పెళ్ళాడండి. మీ పెళ్ళాంభయంచేత మీనాక్షి
ఆటకట్టుకుంటుంది. మీనాక్షి భయంచేత, మీ పెళ్ళాం కట్టుగావుంటుంది. అవు
నంటారా ? కాదంటారా ?

లు—నిజవై నమాటే.

రామ—నిజవై తే నేం ? మీకు బహుపరాకు. సాధకబాధకాలు అడుగడుక్కి జ్ఞాన్
కం చేస్తుండాలి. మీకు జాతకరీత్యా, వివాహం జరక్కపోతే, మాకెం
పుందన్నమాట పరాకుపడ్డారా ?

లు—పరాకులేదు. గాని యిన్నాళ్ళాయి కొట్టుకుంటూంటే, యీ నాటికి పడెని
మిది వొందలకి, వక సంబంధంకుడిరి, తీరా క్రియకాలానికి తేలిపోయిందా ?
యిప్పుడు చక్కగా మనకి సంబంధం కుదురుతుందా ? కుదరదు. కుదరదు.

రామ—నిన్న నొచ్చాడయ్యా, గుంటూరునించి వక బ్రాహ్మణుడు. పున్నాళో వెళ్ళి
పోయినాడో ?

లు—సంబంధానికా ?

రామ—అవును. మంత్రబుద్ధి తక్కువపనిచేశానూ! నాయెరికని యెక్కడై నా సంబం
ధంవుందా అని ఆతగాడు అడిగితే, లేదని చెప్పాను. యీ సంబంధం మీకు
తప్పిపోతుందని నే నేం కలగ న్నా నా యేవిటి? ఆతడు జటాంతి స్వాధ్యాయాన్ని
మంచి సాంప్రదాయ వై నకులుంబీకుడున్నా. ఆ సంబంధంచేస్తే ఆగ్నిహో
త్రాపుధాన్లుని చెప్పుచ్చుకు కొట్టినటాను.

లు—బేరం యేం చెప్పాడు ?

రామ—బేరం మహాచవకయ్యా. అదే విచారిస్తున్నాను. ఆతగాడు గుంటూరునుంచి
వస్తున్నాడు. అక్కడివాళ్ళకి, మనదేశపు కొంపముక్కు నే బేరాలతాపీ యింకా
తేలియలేదు. అందుచేత నందిపిల్లిలో పన్నెండు వందలకి సంబంధం కుదుర్చు

కున్నాడు. వ్యక్తిగా గాని పెళ్ళికొడుకువారు రూపాయిలు యివ్వలేమన్నారట, ఆ బ్రాహ్మడికి రుణాలున్నాయి. వాయిదానాటికి రూపాయలు చెల్లకపోతే దావా పడిపోతుందని యొక్కడయినా పిల్లని అంటగట్టడానికి వ్యాపకంచేస్తున్నాడు. ఒకటి రెండు స్థలాల్లో వెయ్యేసి రూపాయలకి బేరం వొచ్చిందట.

పన్నెండు వందలకిగాని యివ్వనని చెప్పాడు.

లు—మరొక్కవొంద వేదాంతునం ?

రామ—అత గాడు వుంటేనా. నూరువేళుడానికి యాభై వేళుడానికిని ?

లు—కనుక్కుందుమా మీ పుణ్యంవుంటుంది. యొక్కడబసో ?

రామ—దాని సిగ గోసినడబ్బు. డబ్బుచూట అలా వుంట్టిండిగాని, అపిల్ల యేమి యేపు ! యేమి విశ్వర్యలక్షణాలు ! ధనరేఖ జెచ్చిపోతులావుంది. సంతానరేఖలు స్ఫుటంగావున్నాయి. పిల్ల దివ్యసుందర విగ్రహం.

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

మధు—గ్రహ వేదిటి ?

రామ—గ్రహ వేదిటా ? ఆవుధాన్లుగారి గ్రహస్థితి చూస్తున్నాం. జాతకరీత్యా యీ సంవత్సరంలో వివాహం కాకతిప్పదు.

మధు—మీమాట నేను నమ్మను. (ఆవుధాన్లు దగ్గరకు వెళ్లి ముఖంబుదట ముఖం వుంచి) ఆమాటనిజమా ?

లు—అంత నిజం అంటున్నారు.

మధు—సిద్ధాంతి గారేవన్నారు ?

లు—జాతకం చూసిన సిద్ధాంతిల్లా ఆమాటే అంటున్నాడు. యిదివరకల్లా నాజాతకం మాగట్టి దాఖలా యిస్తుంది. ఒక్కటి తప్పిపోలేదు.

మధు—అయితే మీ ప్రారబ్ధం. ఆ పెళ్ళికొడుకు పిల్లనిమాత్రం యీ పంతులు మాయమాటలువిని చేసుకోకండి.

రామ—భోంచేస్తూ వొచ్చావు, యేం పుట్టి మురిగిపోయిందని ?

మధు—నెండిగిన్నెకోసం వొచ్చాను.

రామ—తీసుకెళ్ళు. (మధురవాణి నిష్క్రమించును.)

లు—పెళ్ళి చేసుకోవద్దంటుండేదండీ ?

రామ—నిమ్మళంగామాట్లాడండి. సానిది యొక్కడైనా పెళ్ళిచేసుకోమంటుదయ్యా ? నీమీద కన్నేసింది.

లు—నామీద కన్నెయ్యడవేదిటి మావగారూ ! యవరు విన్నా నవ్వుతారు.

రామ—మీరుగానీ పెళ్ళి చేసుకోవడం మానేస్తే మీయింట్లోవొచ్చి బయిరాయి స్తుంది. అది ఘంటాసథంగా చెబుతూంటే చెప్పలేవా యేదిటి మీకు ? దాని

తో మీ రేకయినా వెళ్లి వెళ్లి చాట్టు చేశారంటే మీరూనాకూ పడుతుంది గట్టిరంధి జాగ్రతెరిగి మనులుకొండి.

లు—నేనా? నేనా? యేమిటి అలా కలవిస్తున్నాను. మావా! నాపిల్ల ఒకటి

అది వొకటినా? ఆ గుంటూరు శాస్త్రాల్లు వున్నాడో వెళ్ళోహో, ఒక్కమాటు కనుక్కోలేరో?

రామ—యదటింట్లో నే ఒక చేశాడు. కనుక్కుంటాను గాని, మధురవాణి భోజనం యేపాటి అయిందో చూసి మరి వెళతాను (లోపలికి వెళ్ళిరచ్చి పైకి వెళ్ళును.)

లు—మధురవాణి తీసుకుపోతా ననుకుంటున్నాడు యీ పంతులు ఆహా! హా! (పొడుముప్పిల్చి) మనిషికి మనిషికి తారతమ్యం సాందేకని పెట్టాలి. పంతుల్లాగ మీసంపుంచుకుని, రంగు పేసువంటే, తిరిగి యాన్వయం వొస్తుంది. యీ చవక సంబంధం కుదిరినట్టా మనా యేమి అప్పవవంతుణ్ణి!

(రామప్పంతులు స్త్రీ పేషముతోనున్న శిష్యుణ్ణి రెక్కపట్టుకు తీసుకువచ్చును. అరచెయ్యి చూపించి)

రామ—మావా! యేం భొదాకొట్టు కొచ్చిందోయి నీకు! యిదుగో ధనరేఖ. చెయ్యి కొనముట్టి రెండోఒక్కకి యెగబాకిరినట్టుందోయి. యివిగో సంతాన రేఖలు. కంఠందగ్గిర చూశావా హారరేఖలు?

లు—అట్టే పరిశీలన అక్కరలేదు. చాలైండి.

(పై ప్రసంగము జరుగుచుండగా మధురవాణి వెళక పొటువదచ్చి పంతులు నెత్తిమీద చెంబుతో నీళ్ళు దిమ్మరించును.)

రామ—యేమిటి బేకాదీ! !

మధు—మంగళస్నానాలు (శిష్యుడి గడ్డం చేత నొక్కి) నీకు సిగ్గులేదేలంబా? (మధురవాణి నిష్క్రమించును.)

రామ—కోనవోస్తే మరి నొక్కెరగదు యిక కొరకంచో చీపురుగట్టో పట్టుకు వెంటదరువుతుంది. యీ పిల్లని తీసుకు పారిపోదారండి.

(శిష్యుడి చెయ్యి పట్టుకుని పైకి నడుచును.)

లు—నడుస్తుంది. రెక్క వొదిలె న్నుండి.

రామ—(రెక్కవదిలి) ఓహో! కాబోయే యిల్లాలనా?

(మగ్గురూ నిష్క్రమించి, వీధిలో ప్రవేశింతురు)

లు—యీ పిల్లని చేసుకోమని మీ అభిప్రాయవేనా?

రామ—నా అభిప్రాయంతో యేంకార్యం? మీ మనస్సమాధానం చూసుకోండి.

పిల్ల యేపుగావుందా? యాపురేఖావిలాసాలు బాగున్నాయా? అది చూసుకోండి.

లు—సంసార్లకి సౌందర్యంతో యేంపని?

[సిద్ధాంతి తొందరగా యెగురుగుండఁ జూచు ప్రవేశించి]

సిద్ధా—(ఁబ్రావధాన్వతో) మనకు మావఁ యీపిల్ల ? (ఁబ్రావధాన్వ జవాబుచెప్పక, రానువ్వుంటులవైపు బుజ్జితిప్పి సోజ్జ చేయును.)

రామ—మావాళ్ళే

సిద్ధా—(నిదానించి) భాగ్య లక్షణాలేబట్టాయీ యీ పిల్లకీ !

రామ—యేమిటండి ?

సిద్ధా—విశాలవైన నేత్రాయీ, ఆకర్ణాయీ, ఆవుంగ రాజాత్మా, విన్నారా?యేదమ్మా

చెయ్యి (చెయ్యిమాసి) యే అవృష్టవంతుడు యీ పిల్లని పెళ్ళాడెడోగాని—

రామ—యింకా పెళ్ళికాలేకండి.

సిద్ధా—మీరు పెళ్ళిచేసుకోవాలని వుంటే, యింతకన్న అయివోతనం, అయిశ్వర్యం నీరి, సంపదాగల పిల్ల దొరకను. యిది సోభాగ్యరేఖ, యిది ధనరేఖ, పంతులూ బోజూపెట్టలు వెంటనే పురమాయి, వండి. యేతన్న చెయితిప్పు. సంతానం వకటి, రెండు, మూడు. (చెయ్యివొడిచి ఁబ్రావధాన్వతో) యెదీ మావఁ పొడి పిసరు. (పొడుపీల్చి) పొలిశెట్టి కూతురు ప్రసవం ఆవుకూంది. జాతకం రాయాలి, మళ్ళీ దశకానం చాస్తాను.

రామ—తక్కమాట. (సిద్ధాంతిలో రహస్యంగా మాట్లాడును. సిద్ధాంతి చంకలో పంచాంగంనీసి, చూచును. మరి నాలుగుమాటలాడి పంచాంగం చంకని పెట్టుకుని తొందరగా వెళ్ళిపోవును.)

లు—యేమంటాడు ?

రామ—నే నే యీ పిల్లని పెళ్ళిచేసుకుంటామనుకుంటున్నాడు. రేపటి త్రయోదసి నాడు పెళ్ళికి మంచిది అన్నాడు.

లు—ఆరోజు వినాహముహూర్తం లేదే ?

రామ—శుభస్య శీఘ్రం అన్నాడు. ద్వితీయానికి అంతముహూర్తం చూడవలసిన అవసరంలేదు. తిథి నక్షత్రం బాగుంటే చాలును. యిదుగో మీమాదఁగారు వొస్తున్నారు.

లు—బేరవాడి చూడండి.

[కరటక కాస్తులు ప్రవేశించును.]

కరట—గంగాజలం నిరక్కున పోతున్నారా యేమిటి పంతులుగారు ? మాపిల్లని యొక్కడికి తీసికెళ్తున్నారు ?

రామ—(కరటకకాస్త్రితో) మాట.

(ఇద్దరూ రహస్యముగా మాటలాడుదురు.)

రామ—(లుబ్ధావధానును యెడంగా తీసికెళ్ళి) పధ్నాలుగు వొందలు తెమ్మంటున్నాడు. యెక్కో పదమాడు యిస్తావన్నారట.

లు—యిదా మీరు నాకు చేసిన సాయం? పొనియ్యండి, ఆపజ్యేందుకై నా తగలెట్టండి.

రామ—ఉపకారానికి పోతే నాదానిష్టారం? కోరి అడిగితే కొమ్మెక్కు తారు. యేంజేయను. (కరటకకాస్త్రితో రహస్యంగా మాట్లాడి, తిరిగి వచ్చి లుబ్ధావధానుతో) మావా, కృత్యాద్యవస్థమీద వొప్పించాను పిల్లదానికి నరుకు పెడితే గాని వల్లలేదని భీష్మించుకు కూచున్నాడు యేవంటావు?

లు—అది నావల్లకాదు.

రామ—పూరుకోవయ్యా. ఆలాగే అందూ, మధురవాణి తాలూకు కంటెతెచ్చి ఆవేశకి పెట్టి, తరివాత తీసుకుపోతాను.

లు—అదేదో మీరే చూసుకోండి.

రామ—నేనే చూసుకుంటాను. ఖర్చు వెచ్చాలేవో మనవే చేసుకుని, కొంచెంలాడబడబలాడించేదాం. పోలిపెట్టిని సపైకి పెట్టకండి. పెద్దిపాలెం వెళ్ళి శాఖ్యల్ని యెవరు పిలవడం?

లు—మరి నా కవరున్నారు. మీరే పిలవాలి.

రామ—శాఖ్యల్ని పిలవడానికి వెళ్ళినప్పుడు దుస్తుడాబుగా వుండాలి. దగలా, గిగలా తీయించి యెండవేయిస్తాను.

(నిష్క్రమించుదురు)

౨-వ స్థలము. లుబ్ధావధానులు.

లు—అవును. మీరు చెప్పినమాట బాగుంది. దివ్యస్థలాల్లో ఏకరాత్ర వివాహం చారంవుంది.

కరట—పెద్దపెద్ద ఉద్యోగస్థులుకూడా, యిప్పటిరోజులలో, వివాహాలు ఆలాగే చేస్తున్నారు. కోదండరామస్వామివారు స్వయంవ్యక్తవూ, హనుమత్ప్రతిష్ఠా, అయినప్పుడు, దివ్యస్థలంకొదని యెవడనగలడు?

లు—అమాట సత్యవేగాని, యిది దివ్యస్థలంగా ఆలోచించి ఇదివరకు యెవళ్ళూ యిక్కడ, ఏకరాత్రవివాహం చేసివుండలేదు మావగాదూ. మనంచేస్తే యేవంటాగో?

కరట—దివ్యస్థలం అయినతరవాత యెవడేవంటే మనకేం పోయింది?

లు—అయితే పంతులుతో చెబుదాం.

కరట—యేమిటి మీ సత్యకాలం మావఁగారూ! యీ పెళ్లిలో యేదోవాక వంటు బెట్టి, నాలుగుడబ్బులు ఆజింఁచు కుందావని చూస్తూవున్న పంతులూ, పోలి శెట్టి, ఏకరాత్ర వివాహానికి ఆమోదిస్తాగా? పుస్తకట్టిందాకా ఆమాట వాళ్ళతో చెప్పకండి.

లు—పంతులుతో చెప్పకపోతే మేంజట్టి పెడతాడో?

కరట—యేమిటి మీభయం! అతగాడు మీకు యజమానా? జట్టి, గిట్టి పెడితే, పెణతూడ గొడతాను.

లు—మీరు కాదుగాని, సిద్ధాంతిగారి చేతిలో కండు రూపాయలు పడేస్తే, ఆపూచీ అంతా ఆయన నెత్తిమీద వేసుకుంటాను. ఆయన యదట పంతులు నోరు యెరియదు.

కరట—పావఁటిదానికి విరుగుడుంది. పంతులికుండదా?

(నిష్క్రమింతురు.)

3- స్థలము. లుబ్ధావధాన్లు యిటిపెరడు.

[కరటకళాస్తులు, మీనాక్షీ ప్రవేశింతురు]

మీనాక్షీ—మీపిల్లని నాకడుపులో పెట్టుకొనా తాతయ్యా?

కరట—కడుపుగదా అమ్మా? అంచేత పదేపదే చెబుతున్నాను. దానికి తల్లివైనా నువ్వే, తండ్రివైనానువ్వే. (దుఃఖమును అభినయించును)

మీనాక్షీ—విచారించకండి, తాతయ్యా, దానికి యేలోపం రానియ్యను.

కరట—అమ్మా, నీకిమ్మని మా అమ్మిచేతికి ఓ పులి మొసూరు యిచ్చాను. పుచ్చుకో.

మీనాక్షీ—యిసుంది. తొందరేమిటి, తాతయ్యా? దాందగ్గిరవుంటే నేం? నాదగ్గిర వుంటే నేం?

[సిద్ధాంతి ప్రవేశించును]

సిద్ధాంతి—యెంత సేపూ కూరలుకరగడం, భోజనాల సరంజాం జాగ్రతచెయ్యడం సందడేగాని, అగ్నానికి కావలసిన సరంజాం జాగ్రత చెయ్యడపు తొందరేమిటి కానరాదు. నాకిమ్మడు ముంగి పోతులాగ పడున్నాడు.

మీనా—నాలుగ్గడియల పొద్దుకి అగ్గవైతే. యిప్పట్నించీ సరంజాం తొందరేమిటి అచ్చన్న మావా?

సిద్ధాంతి—చదవేస్తేవున్న మతీ పోయిందన్నట్ట. నాలుగ్గడియల రాత్రుందనగా శుభమూర్తం.

మీనా—మానాన్న యెప్పుడూ యిదేమచ్చు. యేమాటా నిజం యింట్లో ముండ లతో చెప్పకపోతే యెలా యేడుస్తారు? నాన్నా? నాన్నా!

[అబ్ధావధాన్లు ప్రవేశించును]

లు—యెందుకాగావు కేకలు ?

మీనా—నాలుగ్గడియల రాత్రుందనగావటమూర్తం అచ్చన్న మావఁ అంటున్నారు.

లు—యిదేవిటండోయి, నాలుగ్గడియలపొద్దు కనుకున్నానే ముహూర్తం ?

సిద్ధాంతి—ముప్పైమూడు గుడియలపొద్దు కనుకున్నానుకోగో? మీ వెంటులు చాలించి చప్పునకొనియ్యండి మంగళిన్నానాలు. ఊళ్ళో బ్రాహ్మలినందర్నీ పిలిచేశాను.

లు—చంపాకే ! చలి !—అయితే రావప్పంతులుకుడా నాలుగ్గడియలపొద్దుకి అనుకున్నాడే ముహూర్తం? అయినే వచ్చి, పెద్దిపాలెంలో తాకుక్కన్నీ నాలు గ్గడియలపొద్దుకి రమ్మని పిలుస్తారేమో ?

సిద్ధాంతి—శతాంధాః కూం ప్రవేశంతి. అమ్మో, పిల్లకి స్నానం చేయించా.

మీనా—యిదుగో, నివివఁలో చేయిస్తాను.

సిద్ధాంతి—అడవాళ్ళునయం. పెళ్ళిపండ్లతో సరంజాం చూసుకుంటాను.

లు—పంతులులేకుండా లగ్నం అయితే—

సిద్ధాంతి—పంతులుకా, మీకాపెళ్ళి ? జంకవోడక స్నానంకానీండి.

(నిష్క్రమింతురు.)

ర-వ శ్ధలను , అబ్ధావధాన్లు యింటి అరుగుమీద పసుపుబట్టలు

కట్టుకుని, అబ్ధావధాన్లు స్త్రీవేషముతో

శిష్యుడు, కొండరు బ్రాహ్మలు కూర్చుని వుండురు.

రామప్పంతులు, తామెమఘాక, తామెళ్ళూ, చాకర్లతో, ప్రవేశించి, అరుగు మీద చతికలబడి.

రామ—అబ్బ ! ఎంతశ్రమ సద్దానండి (నొఖర్లతో) తామెమర్నా వూరుకోమను. బోయీలూహళ్ళూ, బాబావాళ్ళోహళ్ళూ, వూరుచేరేటప్పటికి కోలాహలంలావు చేస్తారు. కాళ్ళపీక్కు వచ్చానుయ్యా, పెద్దప పెద్దిపాలెం యంతదూరవుండీ! (తిరిగిచూసి) యిదేవిటి పసుబ్బట్టలూ, పెళ్ళికూతురుతో కలిసికూచోడవూను? పెళ్ళికొడుకుం చేయించుకున్నావటయ్యా ? మిదిమికి ముచ్చట్లులావు.

లు—లగ్నానికి మీరు లేకపోయినారాగదా! అని మహా విచారపడుతున్నాను.

రామ—(ఉలికిపడి) యేనిటి! లగ్నవేనిటి ?

పూజారిగవరయ్య—లగ్నంకేళకి అమరు లేకపోయినారాగదా అని వేం యావన్మం దివీఁ విచారించాం. తమరు యేదో వ్యవహారంకంటేత వేళకి రాజాలినారుకొ రనుకున్నాం. తాము లేకపోవడంచేత సభ సాగుసే పోయింది. “నియ్యోగిలేని సావిడి ! ఆయ్యయ్యో వట్టికోత, అది యెట్లన్నన్ ! వయ్యారి”—

రామ—అట్టేలేకు. ముహూర్తానికి ముందే పుస్తె యెలా ముడెట్టావయ్యా ?

పూజా—సిద్ధాంతిగారు నక్షత్రాలు చూసి ఘడియలగట్టి సరిగ్గా ముహూర్తం వేళకే వున్నట్టుచూపారండి.

రామ—నాలుగ్గడియల పొద్దుకాలేదే?

పూజారి—నాలుగుఘడియల రాత్రుండనగాకదండీ, శుభముహూర్తం?

రామ—సిద్ధాంతి, ముహూర్తం తెల్లవారి నాలుగుఘడియలకని చెప్పాడే?

పూజారి—పంచాంగం మాచూడడానికి ఈ నడిశక్యం బాబూ? తెల్లవారగట్ల నాలుగు ఘడియలకని, సిద్ధాంతిగారు మనవిజేసివుంటారు. తాము పరాగ్గావినివుందురు.

రామ—పంచాంగానికేం యీ వెధవ పట్టుకొన్నా? సిద్ధాంతి ఆడింది ఆటా, పాడింది పాటా. యంత్రద్రోహం చేశాడయ్యా సిద్ధాంతి!

పూజారి—సిద్ధాంతి యంత్రో నొచ్చుకున్నాడు, తమను కాలేదని బాబూ. యేమి

ఆటంకంచాత వుండిపోయినారో? అని అవుధాన్లుగారు తల్లడిల్లారు. తామ మర్నా విన్నతరవాతగదా, ఆయనమనస్సు స్వస్థపడ్డది.

లు.—నిజం మావగారు.

పూజారి—యిక మధురవాణో? అంటే, ఆపండిట్లో నిశ్చేష్టురాలై పుత్రడిబామ్మ లాగ నిలుచుండిగాని బ్రాహ్మణ్యం యావన్మండి గడ్డం పట్టుకు యెంత బతిమాలుకున్నా, పాడిందికాదు.

కొండిభొట్లు—అలా సేపూ పెద్దా : నిష్ఠీబుగారిలో మాట్లాడుతూ నిల్చుందిగాని, యేం? యంతమందిం ప్రార్థించినప్పుడు, ఓ కూనురాగం తిశ్యకూడదో?

మరివకబ్రాహ్మణు—ఓరి కంకాయా, పంతులుగారు సభలో లేండి కులా పాడు తుందిరా?

పూజా—పెద్దాగారిలో యేమిటి మాట్లాడుతూందనుకున్నావు? పంతులుగారు

సరుకూజప్పరా, పట్టుకు వెళ్ళారు, యేంప్రమాదం వచ్చిందో! ముహూర్తంవేళకి కాలేదు. జవాన్లనిపంపి వెతికించండి అని బతిమాలుకుంటూందిరా.

కొండుభొట్లు—యీ గవరయ్యగారు గోతాలు కోస్తాదా, పెద్దూ, ఆదీ, ఒహరి మీదోహరు విశగబడి నవ్వుతూంటే, పంతులుకోసం పెంకెట్టుకుందని కవిత్వం పన్నుతాడు.

రామ—వైదికం! వైదికం! మీయేడుపులు మీరు యేడవక, లోకంలో భోగట్టా అంతా మీకెందుకు?

పూజారి—వూరుకోరా కొండిభొట్లు. పెద్దాపిన్నా అక్కరేదూ?

రామ—నీ పెద్దతనం యెక్కడ యేడిసింది? నివ్వే ముందు రెపెట్టావు.

పూజారి—వై, స, బు, పె, అని యందుకన్నాడు బాబూ?

రామ.—అతడేడి, అతడు ? అతడిపేరేవిటి ?

పూజారి—యవరండి ?

రామ—అగుంటూరి శాస్త్రులేడయ్యా ?

పూజారి—యేగుంటూరి శాస్త్రులండి ?

లు—అయినా,—మరేవొచ్చి, అయినా—పూరికెళ్ళారు.

రామ.—యేవిటి తెలిగితక్కువమాట! కూశురుకి పెళ్ళాతూంటే, పూరికెలా వెళ్ళాడు?

లు—పెళ్ళయిపోయిందిగదా ?

రామ.—తెలివిహీనం ! లగ్నంకంటే నేను లేవండా వెలిగించావుగానీ, పెళ్ళి విను రోజులు తగలగుతుందిగదా ?—

పూజా—ఏకరాత్ర వివాహం కదండీ ? అంచేత ప్రధానహోమం, శేషహోమంతో సమాప్తి అయిపోయింది.

రామ—(నిశ్చేష్టుడై లుబ్ధావధాన్లుతో) ఓరి, సామిద్రోహప వెధవా !

పూజారి—నోరుమూసి, బాబ్బాయి. శాంతించండి ! శాంతించండి ! (లుబ్ధావధాన్లుతో) పంతులుగారి కాళ్ళమీద పడవయ్యా. (పంతులుతో) తమరు చేయించిన కుభం. అకుభంమాటలు శలవివ్యుకండి. సిద్ధాంతిగానూ, వారి మానగానూ, శాస్త్రచరణచేసి, లగ్నం పనినిమిషానందనగా, ఏకరాత్ర వివాహం సిరపర్చారు.

రామ—యేంకుట్ర ! వాడికి రూపాయలివ్వలేనుగదా ?

లు—యెల్లండి యేవారైతే నా రూపాయలు చెల్లించకపోతే దావా పడుతుందని, తొందరపడి పట్టుకు వెళ్ళిపోయి నారు. మళ్ళీ వారంనాటికి వస్తావన్నారు.

రామ—నన్ను మధ్యనర్తినిచేసి, నేను లేనిదీ, యీవ్యవహారం యలా పైసలుచేశావు? నేను యంత అడ్వాన్సు వాడికియిచ్చానో నీకు తెలుసుమా ? అప్పుడే మానగారితో కలిసిపోయి నాకు టోపీ అల్లావూ ?

లు—మీరుచేసిన నినాయప్రకారవే, రూపాయలు చేతులో పడితేనేగాని, పుస్తకట్ట నివ్వనన్నాడు. యేంజెయ్యను ?

రామ—పుస్తకట్టకపోతే నీవుటై ములిగిందిగాబోలు ! నేనొచ్చేలోగా యేం పుప్పె నవొచ్చింది ? ఏడేదో పెద్దదగాచేసి, నేనొస్తే, పట్టుగుంటానని రూపాయలు చేతులో పడెనుకుని వుడాయించాడు. వాడిపేరేవిటి ?

పూజారి—అయినపేరు—మరేవచ్చి—అవుధాన్లుగారు శలవిస్తారు.

లు—నాకు తెలియదు.

రామ—అయ్యో అభాజనుడా ! యిహ, వాడు, పంచాళీమనిషి అనడానికి సందేహ నేవిటి ?

లు—అతగాణ్ణి మీరే తీసుకొచ్చి దొడ్డవాడని చెప్పారు? అంచేతనే అతణ్ణి నేను నమ్మొను.

రామ—నువ్వు నమ్మితే యెవడికి కావాలి? నమ్మకపోతే యెవడికి కావాలి? అతనికి నేను పెళ్ళిఖర్చులకోసం ఎగులిచ్చిన నూరు రూపాయలు, అక్కడపెట్టు.

లు—యెవరికిచ్చాలో అణ్ణి అడగండి. నాతో చెప్పకండి.

రామ—సరే, నీతో చెప్పను—నీతో యిక మాటే చెప్తు—మరినీయింట్లో వక్క నిమిషంవుండను. (లేచినిలుచుని) అంతావినండయ్యా! యీ గుంటూరుకాస్తులు పచ్చినదొంగ. లేకుంటే ఈ తెలివిహీనుడు యిచ్చినరూపాయలు సంధించుకుని, పేరైనా చెప్పకుండా పరారీ అవుతాడా? నాతాలాకు సొమ్ముకూడా పట్టుకు చపాయించాడు. వీడివైఖరి చూడగా, రెండోపెళ్ళి పిల్లనో, నూద్రప్పిల్లనో, యీ తెలివిహీనుడికి అమ్మి, యెగేసివట్టు కనపడుతుంది. గనక, ఒరే! బారికి ఒరే! మంగలీ, హెడ్డుగారి దగ్గరికెళ్ళి, యిద్దరు జవాన్లను తీసుకరా. వాడివెంట దొడా యింపిస్తాను.

(పైమాటలు అంటూ వుండగా, సిద్ధాంతి ప్రవేశించి, రామప్పంతులు మాటలు ముగించి వెళ్ళిపోవోతూవుండగా రెక్కబట్టి నిలబెట్టును)

సిద్ధాంతి—యెక్కడికి వెళతారు? కొంచెం నిలబడండి.

రామ—యేమిటి నీ నిర్బంధం?

సిద్ధాంతి—గుంటూరు కాస్తులుగారి పేరేవీటో మిక్కా వాలా?

రామ—యేమిటాశేరు?

సిద్ధాంతి—శేరి రామకాస్తులుగారు. ఆయనశేరుతో మీకేం పనుంది?

రామ—వాడు నాకుబాకీ

సిద్ధాంతి—మీకు ఒక దమ్మిడి బాకీలేదు. ఆ నిజం నాకు తెలుసును.

రామ—చెయ్యి నొక్కేస్తున్నా వేవిటి!

సిద్ధాంతి—వైదీకపాళ్ళ చెయ్యి వృదువుగా యలా వుంటుంది? అవధాన్లుగారు యిచ్చిన సొమ్ము తాలాకు నిలవ యెంతందో చెప్పండి.

రామ—నువ్వెవరివి అడగడానికి? అన్న! చెయ్యి నొక్కుతున్నావు! తంతావా యేవిటి?

సిద్ధాంతి—కుభమలై, పెళ్ళికూతుర్ని ముండా ముతకా, అంటే యెవరయినా వూరు గుంటారా?

రామ—ముండకాదు, పునిస్త్రీయే, అంటాను; చెయ్యివొదిలెయ్యి.

(అభావధాన్లు శిష్యుడికి కొంతయడంగా జరుగును)

సిద్ధాం—కోపంవొచ్చినప్పుడు, లోక్యం మరిచిపోవూడను. మీరు ప్రభువులూ; మేం ఆశ్రితులం. తమకిలాభించేమాట చెబుతాను, యిలా ద ను చెయ్యండి.

రామ—మగ్యవగా మాట్లాడితే, నా అంతిమంచివాడు లేడు.

సిద్ధాం—అవధాన్లుగారూ మీరు కూడా యిలారండి.

(అవధాన్లు, సిద్ధాంతి, రామశ్వుంతులూ రహస్యముగా మాట్లాడుదురు.)

రామ—(ఉత్సాహముతో) సిద్ధాంతి యేదీ పాడిపిసను. నిత్యోగపాడన్నవాడు, సవబుక్కి కట్టుబడతాడు. మరెవరూ కంటబ్రాహ్మణ! మాయంటికి ఫలహారాలు వెళ్ళాయా? యేవోయి, కొండి భాగ్యం! మాట, యిలారా.

(కొండిభాగ్యు వచ్చును)

కొండి—యేం శలవు?

రామ—మాయంటిదాకా నాతోరా.

కొండి—చిత్తం.

రామ—మాతోట్లో, ఎంచినవనకా ఉన్నాయి. రెండుకాయలకి బరాతవిస్తాను. రెచ్చుకో మీ అయ్యకి కనసకాయ కూరంటే, మాయిష్టం.

కొండి—చిత్తం!

రామ—పెళ్ళిలో యేవోటోయి గమ్మత్తు

కొండి—యేవో గమ్మత్తు లేదండి.

రామ—మధురవాణి పాడిందికాదేం?

కొండి—పాడింది—

రామ—ఆ!

కొండి—కాదండి.

రామ—అలా చెప్పు. అంతి నేనూ పొడ్డు కనిష్టియతో మాట్లాడుతూంది కాబోలు?

కొండి—లేదండి. ఒక్కమాటాశ్చేదు.

రామ—నురెండుకన్నానూ, మాట్లాడిందని యింకాకానూ? విరగబడి నవ్విందన్నావే?

కొండి—మరీ—మరీ—మరే వొచ్చి—లింగన్నగారి కాంభాగ్యు ఆలా అననున్నాడు.

రామ—వాడిపని పట్టిస్తాను. నాతో వెకొన్నాలా! నువ్వుమాత్రం వాడిజట్టు కూడకు. చిన్నప్పట్నుంచీ నిన్ను యెరుగుదును. నువ్వు నిజాయితీ మనిషివి.

కొండి—అవునండి. యెప్పుడూ నేను విశవే చెబుతాను.

రామ—అవునుగాని, పొడ్డు కనిష్టియమాట ఉన్నాడు నిజం చెప్పావుకావు. పట్టా భిరామస్వామిమీద ప్రమాణంచేసి, చెప్పు! మధురవాణి మవరెకరితో మాట్లాడింది?

కొండి—మరేవచ్చి—నిజం చెప్పమన్నామా ?

రామ—నిజాయితీ మనిషివ నేగదా నిన్ను అడుగుతున్నామా ?

కొండి—అయితే,—అందరితోటి మాట్లాడింది.

రామ—అందరితోటి అంటే యవరెవరితోటి ?

కొండి—యవరెవరా అడిగి? పెళ్ళి నొదిలేసి, అంతా మధురవాణి చుట్టూగాం,
భుక్తగారితో మాట్లాడింది, మరేవచ్చి.

రామ—యింకా యవరితో మాట్లాడింది ?

కొండి—సిద్ధాంతి మంత్రం చప్పడం మానేసి మధురవాణి చెవులో యేకాంతం
మాట్లాడెదాడు.

రామ—మరింకా యవరితోటి ?

కొండి—మరేవచ్చి—హెడ్డు కనిష్టిబుతోటి.

రామ—ఓరి ఛండాలుడా ! హెడ్డుతో మాట్లాడ లేదన్నావే ?

కొండి—అవును మాట్లాడేదు.

రామ—పుండాభోర్ ! మాట్లాడిందా మాట్లాడేదా ?

కొండి—సచ్చానా దేవుడా !

రామ—అసత్యం అంటే, నాకు వెళ్ళికోసం. ప్రమాణ పూర్తిగా, నిజం చెప్పు, అబద్ధ
నాడితే, తలపేలిపోతుంది. మాట్లాడిందాలేదా ?

కొండి—లేదు.

రామ—ప్రమాణ పూర్తిగా ?

కొండి—ప్రమాణ పూర్తిగానే.

రామ—యిప్పుడు నిజం చెప్పావు. విన్నావా ? నీకు చిన్నతనం; అడవాళ్ళమీద,
ఒకారు అనమన్నా, అన్యాయంమాటలు అడకూడదు. తెలిసిందా ?

కొండి—మధురవాణి మా దొడ్డమనిషి.

రామ—పూళ్ళో ఆలా అనుకుంటారే ?

కొండి—అంతా అనుకుంటారు.

(రామస్వంతులు యింటియెడట)

రామ—నేను తలుపుకొడతాను. నివో చిన్నగమ్మత్తుచెయ్యి.

కొండి—చిత్తం.

రామ—యీ విచ్చబేడ మొలనిపెట్టుకో. మా పెరటిగోడ అవతల, ఒక అరఘడియ
నిలబడు. దిడ్డివోవంట కనిష్టేబుగాని, మరెవరుగాని, పెకి వొచ్చినట్టాయెనా,
రక్కపట్టుకుని, కేకయ్యి. నేవొస్తాను. లేకుంటే వుడాయించెయ్యి. (కొండు

భొట్టు నిష్క్రమించును) తలుపు తలుపు (తనలో) ఒకంతట తలుపుతీయ్యదు.
అనుమానా నిక్కారణం. వీడు నిజంచెప్పాడా? అద్దం చెప్పాడా? నేను
పాలెంనించి వొచ్చి కబురు పంపించిన తరవాత రాక, యిది తుట్టుమని యలా
పరిగెతి వెళ్ళిందీ పెళ్ళిలోకి? తలుపు తలుపు! యప్పటికీరాదేం!

(మధురవాణి తలుపుతీయును) యేం జేస్తున్నావు యింత సేపు?

మధు—ఉదయంనుంచి రాత్రివరకూ చేసే పనులన్నీ, రేపటినుంచి వ్రాసివుంచుతాను
రండి.

(ఉభయలూ నిష్క్రమింతురు)

[కొండి భొట్టు ప్రవేశించి]

కొండి—పంతులు గారూ, పంతులు గారూ,

[రామప్పంతులు, మధురవాణి ప్రవేశింతురు]

రామ—(మధురవాణితో) నువ్వు లోపలికి వెళ్ళు (కొండిభొట్టుతో) యేమిటి?

కొండి—మరేవచ్చి,— పట్టుకోలేదు.

రామ—(తీక్షణంగా) యెందుకు పట్టుకున్నావు కావు?

కొండి—చెప్పరానిదాన్ని యలా పట్టుకోవడం?

మధు—చెప్పరానిదాన్ని యెందుకు పట్టుకోవడం?

కొండి—దిడ్డితోనంట యారొచ్చినా పట్టుకొని, కాక నుమని పంతులు చెప్పారు.

మధు—యేమిచిత్రం! యేం అక్రతిష్ట! బ్రాహ్మడికి వెట్టెతుతూంది కాబోలు!

రామ—(మధురవాణి వెనక నిలచి చేతితో వెళ్ళినామ్మని కొండిభొట్టుకు సౌజ్ఞ చేసి)

పేలుడుగాయ వైదీకప గుంటడి వెకాళ్ళాలు నిజం అనుకుంటావేమిటి?

(లోపలికి వెళ్ళును)

(రామప్పంతులు యింటిలోనికి వెళ్ళగానే మధురవాణి సావిడి వెనక తలుపు
పైనుంచివేసి, కొండిభొట్టును లోపలికిరమ్మని సౌజ్ఞ చేసి, ముద్దెట్టుకొనును.)

మధు—(నిమ్మళంగా) బాగా, కాపాడావు!

కొండి—మధురవాణి, యిదుగో పంతులిచ్చిన జేడ. యిదుగో హెడ్డుగారిచ్చిన
పావలా. యింద వెండితోడిపొడికాయ. (యిచ్చును.)

మధు—(పుచ్చుకొని) నువ్వు మంచివాడిని. యీ వేళనుంచి, నీకూనాకూ నేస్తం
తెలిసిందా? (మరివక సారి ముద్దుపెట్టుకొని) యిక వెళ్ళు.

(కొండిభొట్టు చెంగున వీళ్ళలోకి యెగిరి వీధినడుమ గెంతులువేయును)

[కొంభొట్టు ప్రవేశించి]

కొంభొ—యెందుకురా యీ గెంతులు?

కొండి—ముద్దెట్టుకుందిరా!

కాంభా—వెట్టి వెట్టి వేషాలువేయకు. యీ కోతి మొహాన్నే ?

కొండి—పోస్సి, వెట్టిపట్టా ? మేం జట్టుకట్టాం !

(నిష్క్రమింతురు.)

గి-వ స్థలము. కృష్ణారాయపురం అగ్రహారం.

(అగ్నిహోత్రాధాన్లు యింటిపెరటిలో గిరీశం పనివాళ్ళచేత పందిరి వేయించుచుండును.)

[వెంకటేశం ప్రవేశించుచు]

గిరీశం—యేమివాయ్ బావా, యెడందవడ యెట్టబారింది ?

వెంకటేశం—నాన్న గూబగదలేశాడు.

గిరీ—యేంజేశావు ?

వెంక—సంధవార్చలేదని.

గిరీ—ఆమాత్రం వార్చినట్లు వేషం వెళ్ళులేకపోతివో ?

వెంక—చూడ్డనుకున్నాను.

గిరీ—అను కోడాలు పనికి రావోయి, బావా. మనం యేదైనా, వేషం వేశానంటే, ఒకడు చూస్తున్నాడని అనుకున్నప్పుడూ, ఒకడు మాస్తూవుడలేదనుకున్నప్పుడూ కూడా, వొక్కమాస్తూవుగా వేషం నడిపి నే సేఫ్ సైడ్. చూస్తున్నావు కావా, రోజూ నేను యెంతసేపు ఒక ధ్యానంచేస్తానో ?

వెంక—యేవఁని ధ్యానం చాస్తారు ?

గిరీ—యేం ధ్యానవా ? యీ చాదస్త బ్రాహ్మడు యంకట్లో దేవతాచక్షానచాస్తాడు యంతట్లో విస్తట్లో మెతుకులు నడతాయి, అని తదేకధ్యానం చేస్తాను.

వెంక—మంత్రాలు చదివి వేపుణ్ణి ధానం చెయ్యాలిగాని, అన్నంకోసంధానంచేస్తే పాదంకాదా ?

గిరీ—ఇగ్నోరెన్స్ ! మతసంబంధమైన సంగతులు నీకేమీ తెలియవు. యీ పెళ్ళి అయిపోయిన తరువాతి నిన్ను మతంలో తరిఫీదు చెయ్యాలి. అన్నిమతాలూ పరిశీలించి వాటితాలాకు యసెన్స్, నిర్గుతీసి ఓ కొత్తమతం యేర్పర్చాను. అది ఆమెరికా వెళ్ళి ప్రజ్వలంపచేస్తాను. యిప్పుడుమట్టుకు నీ సంశయం తీరుస్తాను.

యేమన్నావ్ ? అన్నాన్నా ధ్యానించడం, అని కదూ ? యేదండోయి నీ ఉపనిషత్తు ? “అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్” అన్నవే, బ్రహ్మ, అని తెలుసుకోవోయి, వెధవాయా, అంది. తెల్లవాడు యేదని ధ్యానం చేస్తాడోయి రోజూనూ ?” ఫాదర్, గివ్, ఆన్ ఆవర్, డెయిలీ. బ్రెడ్” అనగా “నన్ను కన్నతండ్రి రోజూ ఒక రొట్టెముక్క ఇయ్యవోయి” అని—ఇక, మనవేదం నాలి ? “తండ్రి రోజూ, కందిపప్పు, ధప్పళం ఇయ్యవయ్యా” అని ధ్యానిం

చాలి. మన చమకంలో యేమన్నాడూ? “శ్యామాకాశ్యమే” “చామల అన్నం మామజాగా” వుంటుంది, నాక్కోవాలి, ఓ దేవుడా! అన్నాడు” ఆ చమకంలో యకడికి యిప్పజైన వస్తువులు వాడు కలపవచ్చును—“కంది

గుండాచమే, యింగుకనూ నాచమే” దీనినే రిలిజియస్ రిఫార్ము అంటారు. వెంక—గేదెపెరుగూచమే, చేగోడీచమే.

గిరీ—చబాప్! ఆదే ఒరిజినాటిటి-అడిగితేగాని అమ్మ అయినా పెట్టదు. దేవుడు మాత్రం ముద్దిస్తాడనుకున్నావా యేమిటి? నీకు యెప్పుడు యేమి కావలిస్తే అప్పుడు ఆవస్తువులు సంపుటిచేసి చమకపారాయణ ఆరంభించేది.

వెంక—అయితే శేషణ్ణించి నేను రోజూ చమకపారాయణ చేస్తాను.

గిరీ—మనస్సులో చెయ్యి. పైకి పారాయణ చేశావంటే, నీ తండ్రి ఎడ్యుకేషన్ లేకపోవడంచేత, రీజన్ తెలియకా, యిదేవిటి చమకం పాడు చేస్తున్నాడని పెణతెక్కగొట్టి, తొమ్మిదో అష్టం ఘనం పారాయణచేస్తాడు.

వెంక—మొన్న బుగతగారి యింటోంచి మీరు పొగాక్కట యెత్తుకొచ్చారుగా, పాపం చేశారని దేవుడు కోప్పడ్డా?

గిరీ—చిన్నతనంలో మాపింతండ్రి (నీ తండ్రిలాగే అగ్గిరావుడోయి) చెవినులిపి నా చేత ఉపనిషత్తులు చదివించాడు. చాం తస్సా గోయ్యా, శేరు మరిచిపోయి నానుగాని, ఒక వుపనిషత్తులోను, శిష్యుడుప్రశ్న అడుగుతూంటే, గురువు సమాధానం చెబుతూంటాడు. ఆ వుపనిషత్తులో చెప్పిన శిష్యుల్లోంటి శిష్యుడివి నువ్వు; అలాంటి గురువుని నేను. మన ప్రశ్నోత్తరాలు యవడైనా తాటాకు మీదరాసి పారేశాడంటే, ఒక రెండువందలేళ్ళు అయినతరవాత ‘టాబాకోప నిషత్తు’ అవుతుంది. పొగాకు కట్టకి పాప వేవిట యి, కాల్చి పారేసేదానికి? అందులో పాడుంచేసే బుద్ధిహీనులదగ్గర పొగాకు యెత్తుకురావడం లోకోప కారవని నమ్ము.

వెంక—యలాగండి లోకోపకారం?

గిరీ—యలాగా. యిదుగో, యిలా చుట్టకాలిస్తే, స్త్రీము యంజన్లాగ, భగ్గ, భగ్గ మని పొగ ఆకాశానికి పరిగెత్తి మేఘవైశర్వం కురిపిస్తుంది. పొడుంగాని పీరుస్తే ఆఘాటుకి. ఆకాశం ఆర్చుకుపోతుంది. ముక్కంటమాత్రం చిరివషణం కురిసి యిల్లా వొళ్ళూకూడా డర్బీ అవుతుంది. గనక పొడుంచేసే మూఖుల యింట్లోవుంటే పొగాకంతా దొంగిలించి చుట్టలుగట్టి, తగలెట్టవలసినదే. ఒకవేళ, గిరీశంగానూ, తమరు దొంటతనంచేశారు, కొద్దికోజులు నరకానికి విజయం చెయ్యండి, అని దేవుడుగానీ, అన్నట్టాయనా, ఒక చిన్న లెక్కరుకొట్టి. గభరా యింపజేస్తాను.

వెంక—యేవని లెక్కరు కొడతారు?

గిరీశం—యేవఁనా? ఓ దేవుడా! నామనస్సు యిండిపెండెంటుగా సృజించావా? లేక డిపెండెంటుగా సృజించావా? యిండిపెండెంటుగా అయితే, నా యిష్ట వోచ్చినపనల్లా నేను చేశాను. నువ్వెవరు, అడగడానికి? యిలాంటి చిక్కులు పెట్టారంటే హెవెన్ లో చిన్న కేషుల్ కాంగ్రెస్ వొకటి లేవదీస్తాను. లేక నన్ను డిపెండెంటుగాచేశావా? అమ్మగయితే నువ్వే నాచేత పాపంచేయించావు గనక నీకే ఆశిక్ష కావలసింది. డేర్ ఫోర్ చలో, నరకానికి, చలో! అక్కణ్ణించి నువ్వు తిరిగి వచ్చేలోగా, ఆరుఘడియలు స్వర్గంలో నీ అధికారం, నా కిస్తేవట్టాయనా, కొన్ని సృష్టిలో లోపాలు సవరణ చేస్తానంటాను.

వెంక—యేవిటండి లోపాలు?

గిరీ—లోపాలన్నలోపాలా! నీచేతే వొప్పిస్తాను. నెంబర్ వన్ - నీ మేష్టరులాంటి అభాజనుణ్ణి పుట్టించడం లోపం అంటావా అనవా?

వెంక—లోపవే.

గిరీ—నీసిస్టర్ లాంటి బ్యూటిఫుల్ యంగ్ గర్లుని, విడోని చెయ్యడం తప్పంటావా, ఒప్పంటావా?

వెంక—తప్పే.

గిరీ—యిలాంటి లోపాలు కోటానకోట్లు. యిక్క రద్దుసృష్టి యంతుందనుకున్నావు? ఫరిన్ స్టెన్స్, యెన్నిసముద్రాలు వున్నాయి?

వెంక—యేడు.

గిరీ—యేడూ, యేడిసివట్టేవున్నాయి. పాలసముద్రం వుంటావుండగా మళ్ళీ పెరుగు సముద్రం, నేలీసముద్రం యెందుకోయి? యిది ప్లియోనిజమ్, పునరుక్తి - మరో తెలివితక్కువ మాశావా? యెందుకూ పనికిమాలిన ఉప్పుసముద్రం మన నెత్తి నికొట్టి, పెరుగు, పాలు, నెయ్యి, చెరుకుపానకం, యీ సముద్రాలన్నీ యవ డిక్కి అందుకు రాకుండా దూరంగా విసిరేశాడోయి. ఒక సంవత్సరంగాని నాకు దేవుడా దివాన్గిరీ యిస్తే, భీముని పట్లానికి పాలసముద్రం, వికాఖపట్లానికి, మంచినీళ్ళ సముద్రం, కళింగపట్లానికి, చెరుకుసముద్రం తెస్తాను. యీ యీస్టర్ను ఖూట్సు అంతా పొగాకు అరణ్యం చేస్తాను. యీ లెక్కరు నేను కొట్టే సరికి, దేవుడా యేవంటాడో తెలిసిందా? వీకు అసాధ్యుళ్ళావున్నాడు. వెనకటికి “పాతయముడివా కొత్తయముడివా” అని అడిగిన పెద్దమనిషికంటే ఒక ఆరు యెక్కువ చదువుకున్నట్టు కనపడతాడు. గనక వీడికో జోడు గుఱ్ఱాలబండి యిచ్చి, స్వర్గంలో వున్న యావత్తు మహాలుల, బగీచాలూ చూపించి, యేంకా కాలంటే అది యివ్వండని దేశదూతలతో చెబుతాడు. నా శిష్యుడు, వెంకటే శాన్నికూడా తీసుకొస్తేగాని, నాకేంతోచచ్చి నే చెబుతాను. అప్పుడు నిన్ను విమానమ్మోద తీసుకొస్తారు. మన విద్ధరిం స్వర్గంలో మజావుదాయద్దాం.

యీవేళకి మతంమీద యంతవరకు లెక్కరు చాలును. యిక వెళ్ళి దేవాలయం తోటలో కోతిపిల్లనికట్టి ఆడుకో. సాయంత్రానికి నీతండ్రి వచ్చేసరికి మాత్రం, దీపంయదట కూచుని పుస్తకం తిరగేస్తూ పులు సటుకులు ధ్యానంచేయ్యి. యిం గువవేసి బలేసాగుసుగా తయారుచేస్తాను (వెంకటేశం వెళ్ళును) రనెవే.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించి]

బుచ్చమ్మ—యీ రుబ్బురోలునిండా తాటాకుముక్కలు పడుతన్నాయి. యివతలకి లాగేసిపెడతారూ.

గిరీ—అదెంతపని.

(గిరీశం రుబ్బురోలు, పండిరి అవతలకులాగును. బుచ్చమ్మ రుబ్బురోలు కడిగి మిసపపళ్ళు రుబ్బును.)

గిరీ—(పాడును) “భజగోవిందం. భజగోవిందం. గోవిందం భజనూధమతే”
యేం, పదినా, కంటనీరు పెడుతున్నారా?

బుచ్చ—యేవీలేదు.

గిరీ—మీరు కంటనీరు పెడితే నామనుసు కలిగిపోతుంది.

బుచ్చ—మీకేం - మహారాజులు - మాకష్టాలు మమ్మల్నే బాధిస్తాయి.

గిరీ—యేమి కనికరం లేమాట అన్నారూ! మీరు అలా గుఱింలో ములిగివుంటే, యెందుకు నాకీ వెధవ బతుకు? మీకోసం యేం చెయ్యమంటే ఆది చాస్తానే?

ప్రాణవిఛ్ఛేద్యమంటే యిచ్చేస్తానే? దాఖలా చూడండి యిదుగో కత్తిపీట!
బుచ్చ—(కత్తిపీట దగ్గిరతీసుకుని) చెల్లికి యీ సమ్మంధం తప్పించారు కారుగదా?

గిరీ—అదొక్కటిమట్టుకు నాకు సాధ్యమైందికాదు.

బుచ్చ—అయితే మీతో నాకేం పని? యంత సందడిగా పెళ్ళిపనులు చేయిస్తున్నారు. మానాన్నకి తోచకపోతే, మీకై నా తోచకూడదా. యీ సమ్మంధం

కూడదని. మీకుకూడా దానిమీద యంత కనికరం లేకపోవాలా? అబ్బావుఁ ధాను మీకు అన్నగారని కాబోలు మీకు సంతోషం.

గిరీ—నాకాసంతోషం? యంత క్రూరమైనమాట అన్నారూ! యీ సంబంధం బోతుందని, నా మనస్సులో యంత ఖేదస్తున్నానో, ఆ భగవంతుడికి తెలుసును. యీసంబంధం తప్పించాలని చెడచివాట్లుపెడుతూ మా అన్నపేర రెండుటావులు

పుత్రరం రాశాను. చెవినిపెట్టాడుకాదు. నేను యేంచేతును? నాడిని స్మరిస్తేనే పాపంవోస్తుంది. ఊరికే కూచుంటే, మీతండ్రి యేడనుకుంటావో అని మీ యంట అరవ చాకిరీ చేస్తూ నీకు యేనాటికైనా కనికరం వోస్తుందేమో అని ఒక్కచునిషిని నూరుమంది చేసేపని చెస్తున్నాను. అంతేగాని, యీ నమ్మిన నాఖరుమీద నీమనసు భారంబావుంటే, యవరికీ చెప్పకుండా యీరాత్రిలేచి మూడేళానికి వెళ్ళిపోతాను.

బుచ్చ—వెళ్ళిపోకండి.

గిరీ—నేనుమాత్రం పోయే సాధనం యలాగ? యెన్నోమాట్లు యేవఁనుకుంటాను? యీ పెళ్ళి తప్పించ లేకపోయినానుగదా? నాప్రాణంకంటే యిష్టవైన యీ బంగారపు బొమ్మలాంటి బుచ్చమ్మని పునిస్త్రీని చెయ్యలేకపోయినానుగదా? అని విరక్తిపుట్టి, పోదాం అని నిశ్చయించే సరికి - కౌలు ముందుకు వేసినా, మనస్సు వెనక్కిలాగి యేమిటోచేసి? “పైకి పోతానని సందడి పడుతున్నాను. నా బుచ్చమ్మ కనపకడపోతే, పోయి బకకడం యలాగ? దానికి యంతకనికరం లేక పోయినా, యిక్కడేవుండి, చూశైనా సంతోషిద్దాం” అని వుండి పోతూ వచ్చాను.

బుచ్చ—మీరు చెబితే, లుబ్ధావుఁ ధాన్లు గారు పెళ్ళిమానుకుంటాడని, తమ్ముడు చెప్పాడు!

గిరీ—నే చెప్పినమాట, యీ భూప్రపంచంలో యవడూ కొట్టి వెయ్యలేడు. అందుచేత, వెంకటేశం ఆలా అనివుంటాడుగాని, మీరండ్రే ఒకడు, మా అన్న వకడు లోకా తీతులు. వాళ్లు బ్రహ్మచేబితే వినరు. ఈయనికి వెట్టికోపం. అతగాడు శుద్ధ పీసిరి

గొట్టు. మా అన్న సుఖపడ్డాంకొ యీ పెళ్ళి తలపెట్టాడు? నీ మొగుడు నిన్ను పెళ్ళాడి యంతసుఖపెట్టాడో, మా అన్న నీ చెల్లెల్ని పెళ్ళాడి, అంతే సుఖపెడ తాడు. అప్రికాడేశంలో స్లేదరీ అనివుంది. అనగా మనుషుల్ని పట్టి పశువుల్లాగ బజార్లలో అమ్ముతారు. యవరు కొనుక్కుంటే వాళ్ళయింట్లో ఆయామనిషి బతికి నన్నాళ్ళూ చాకిరీ చెయ్యాలి. అలాగ్గానే మా అన్న, మీ చెల్లెలిని పెళ్ళి అనే మిష పెట్టి, కొంటున్నాడు. వాడింట యిది జీతంలేని బాపనక్కలాగ పనీపాటూ చేస్తుం దని, వాడిఆశ. నేను కూడదని యంతగడ్డిపెట్టినా విన్నాడుకాదు. యీకష్టాలన్నీ యిలా వుండగా నాకు మకోభయం వేస్తూంది. చెబితే కోపం తెచ్చుకోవుగదా?

బుచ్చ—మీరేం చెప్పినా నాకు కోపంలేదు.

గిరీ—అమాత్రం ధైర్యవిస్తే, నాక్కావలిసిందేవిటి? రామచంద్రపురం అగ్రహారీ కులు బహు దుర్మార్గులు-మా అన్న చచ్చిపోయినతరవాత నీ చెల్లెల్ని తిన్నగా ఉండనియ్యరు. ఆదికూడా మా మీనాక్షి మోస్తరాతుంది.

బుచ్చ—మీనాక్షి కేం లోపంవచ్చింది?

గిరీ—యేవఁని చెప్పను. కడుపు చించుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుంది. అయినా నీద గ్గిర నాకు దాపరికం యేవిటి? దాని మొగుడు పోయినతరవాత యేటేటా కడుపు, అవుతూవుండడం. అయినప్పుడల్లా వొల్లమాలిన అల్లరిన్నీ. ఒకప్పుడు అది ప్రాణభయంకూడా చేస్తుంది. ఆవూళ్ళో రావఁప్పంతులని వొక పరమదుర్మ

ర్దుడు నియోగప పంతులు వున్నాడు. వాడు ఒక సానిదాన్ని వుంచుకున్నాడు. యెందరినో సంసార్లని చెడగొట్టాడు. మా అన్న వ్యవహారాలన్నీ ఆపంతులే చూస్తాడు. మా అన్న చచ్చిన ఉత్తరక్షణం, నీ చెల్లెలికి వొల్లమాలిన ధనం చేతిలోకి వస్తుంది. స్వాతంత్ర్యం కలుగుతుంది. “యేమి ఇది” ? అని అడిగే వాడుండడు. యిహ, చెడిపోవడానికి అభ్యంతర వేయిటి ? “నేను కట్టుగావు న్నానుకానా” ? అని నువ్వు అనగలవు. నీ మోగుడితాలూకు అస్తి నీ చెయ్యి చిక్కలేదు. మోగుడి యింటికి నా నువ్వు వెళ్ళలేదు.

బుచ్చ—ఆవును.

గిరీ—తల్లిదండ్రుల చాటున భాయిదాగావున్నావు. పరాయివాడు యింట్లో అడుగు బెట్టలేదు. గాని యిలా యెంతకాలం వెళ్ళుతుంది ? నిన్ను తల్లిదండ్రులు కలకాలం కాపాడలేరుగదా ? వాళ్ళు పోయినతరవాత నీకూ స్వాతంత్ర్యం వస్తుంది. ‘యేకాలానికి మనసు యలా వుండునో ? అప్పుడు కాలుజారిన తరవాత, నువ్వు యేవఁసుకుంటావు ? “అయ్యో నాడు గిరీశాన్ని శాస్త్రోక్తంగా పెళ్ళాడి పునిస్త్రీ నయిపోతే, పిల్లాపేకా కలిగి, అష్టేశ్వర్యంతో తులతూగుచునుగదా ? యీ దుర వస నాకు రాకపోవునుగదా” ? అని విచారిస్తావు అప్పుడు నే యెక్కడవుంటానూ ? స్వర్గంలో మీకోసం యెగురుమాస్తూ వుంటాను. యీ పెళ్ళి అయిపోయినతరవాతి వెంకటేశనూ, నేనూ, పట్నానికి వెళ్ళిపోతాం. నిన్ను, తలుచుకుంటూ నిద్రాహారం మానేసి, కొన్నిరోజులు వుంటాను. యెంతకాలవని మనిషన్నవాడు, నిద్రాహారంమాని వుండగలడు ? నిన్ను తలుచుకుని తలుచుకుని నిద్రరపట్టక, రెండురూముల రాత్రుప్పుడు నాగడిలో యీజీచెయ్యరుమీద కూచుని వుండగా—నుదట బల్లమీద మెరుపుదీపం, గోడని నిలువుటద్దం వున్నాయి—ఆ అద్దంలో నాముఖంమానుకుని యేరుంటానా ? “యీ సాగుసైవముఖం. యీతా మర రేకులవంటి నేత్రాలు, యీ సోగమీసాలు, యివన్నీవృధాగదా ? యవరు చూసి ఆనందించనూ ? నాబుచ్చమ్మ, నన్ను పెళ్ళాడక పోయినతరవాతి నాబతుకు యెందుకు” అని, నిస్పృహకలిగి ఛట్టిన టేబిలు సారుగుతీసి, అందులో వున్న జోడుగుళ్ళ పిస్తాలుయెక్కు బెట్టి గుండె దూసిపోయేట్టు కొట్టేసుకుంటాను.

బుచ్చ—కొట్టుకోకండి. మీరు అలా అంటే నాకు యేడుపొస్తుంది.

గిరీ—తక్షణం దేవతలు విమానం పంపించి నన్ను స్వర్గానికి తీసుకు వెళతారు. స్వర్గా

నికి వెళ్లాలని నాకు అక్కడమాత్రం సుఖవుంటుందనుకున్నావా వొదినా ? నవాభరణ భూషితు గాలయి రంభతక్కుతూ తారుతూవొచ్చి,

“హా ! ప్రియా ! గిరీశ ! నీలాటి సుందరుణ్ణి నున్నదూ నేను చూడలేదు. రమ్మ, నన్ను చేకొమ్మ,” అని అక్కబట్టుకు లాగుతుంది. నే నేవంటానూ ?

“చీ! అవతలికిపో! - నేనువెంటినాన్ని! సానిది తాకితే, పరమ అపవిత్రంగా తలుస్తాను. పిమ్మట సబ్బరాసి కడిగితే నేగాని యీచేతికి కళ్ళలంపోదు. నువ్వారంభవి? మా బుచ్చమ్మ సాగుసుకి నువ్వు వొడ్డికి పనికిరావు. గోయేవే, డామ్, డర్టీ గూస్” అని అంటాను. అలాగే, మేనకొ, ఊర్వసీ, తిలొత్తమా మొదలైన యావన్నంది అప్యక్తీఅనీ తన్ని తగిలేస్తాను. తగిలేసి, కామరు వస్త్రాలు ధరించి కల్పవృక్షచ్చానుని “హ! బుచ్చమ్మా, బుచ్చమ్మా” అని నీపేరు జపంచేస్తూ అనేక సంవత్సరాలు పవ్వాసనంమీద వుండిపోతాను. అంతట కొన్నాళ్ళకి నాతపస్సు ఫలించి, నువ్వు నందవనంలోకి చంద్రోదయంలాగ బయలుదేరి వస్తావు. నేను “ప్రియురాలా! యెన్నాళ్ళకి వచ్చావు! అని అమాంతంగా వెళ్ళి నిన్ను కొగలించుకుంటాను. అప్పుడు నీ మొదటి మొగుడు, ముసిలివెధవ, గావంచా గుడ్డకట్టుకుని, పొడుంముక్కుతో, “బుచ్చమ్మనా పెళ్ళాం” అని అడ్డు రాబోతాడు. “వెధవాయా, నువ్వు బుచ్చమ్మకి తగవు. నీ యాపాయాలు నువ్వు పట్టుకుపో” అని, వొక్కతావు తన్ని తగిలేస్తాను. మనం యిద్దరం సుఖంగా స్వర్గంలో శాశ్వతంగా వుండిపోతాం.

బుచ్చ—యేడుస్తూన్న దాన్ని నవ్విస్తారు.

గిరీ—నువ్వు నన్ను పెళ్ళాడితే, మనం బతికున్నంతకాలం నవ్వుకుంటూ, ఆనందిస్తూ కాలం వెళ్ళబుచ్చుతాం. అప్పుడు నిన్ను యిలా పప్పురుబ్బనిస్తానా? మనకి యెంత మంది నోఖర్లువుంటారు! యెంతమంది చాకర్లు వుంటారు! తోటలు దొడ్లు, గుట్టలు, బస్సు! నిన్ను నడవనిస్తానా? పుష్పంలాగ నెత్తిమీద పెట్టుకుంటాను. అప్పుడు నీకు కలిగే ఆనందం ఆలోచించుకో.

బుచ్చ—నా జన్మానికి మరి ఆనంద వెక్కడిది?

గిరీ—నేను, నీకు దాసుడనై “యదుగో నన్ను స్వీకరించు. నన్ను పెళ్ళాడి, ఆజన్మం ఆనందం అనుభవించు. నన్ను ఆనందంలో ముంచు” అని బతిమాలుకుంటూంటే నువ్వు అట్టిసులభసాధ్యమైన సుఖమును కౌలున తన్నుకు వెళ్ళిపోయి, నాబతుకు కూడా బుగ్గిని కలిపితే, నేనేమి చెయ్యగలను?

బుచ్చ—మీ బతుక్కి లోపవేదించి? మీరు మహారాజులు.

గిరీ—నువ్వు నన్ను పెళ్ళాడితే నేను మహారాజునే ఆవుతాను. నీ నోటంట వచ్చిన మాట అమోఘం - వొట్టినే పోకూడదు. గనక నాతో వెళ్ళిపోయిరా

బుచ్చ—అమ్మ నాయనా! నే మీతోరాను.

గిరీ—సరే. రాకపోతే నే నేగదా ప్రాణత్యాగం చేస్తాను? పీడానాడాకూడాపాయె.

బుచ్చ—అలాంటి మాటలు అనకండి.

గిరీ—చేసేమాట, చెబితే తప్పేమిటి? నేనేమైతే నేంగాని, నీ చెల్లెలిమీదై నా నీకు కనికరం కదా?

బుచ్చ—అదేం, అలా అడుగుతున్నారు?

గిరీ—నిజంగా కనికరంవుందా ?

బుచ్చ—వుండకుండా వుంటుందా ?

గిరీ—వుంటే, యీ పెళ్ళి తప్పించే సాధనం నీచేతులో నేవుంది.

బుచ్చ—నాచేతులోనా ?

గిరీ—అక్షరాలా.

బుచ్చ—యేమి చిత్రమైన మాటలు చెబుతారు !

గిరీ—యీ భూప్రపంచమీద వుండుకున్న యాదన్నంపై స్త్రీలలోనూ, నిన్నొక్క రెనూ వలెనీ, నేను నీకు సులలామూ లొంగిపోబట్టిందా, నాబతుకు మాస్యాల కింద విపోయింది ?

బుచ్చ—మితోడు—అలా అనకండి.

గిరీ—పోనియి - ఆమాత్రం భరవసాయచ్చావు. ఒకమాట నాకు ప్రమాణ పూర్తిగా చెప్పు. నీ చెల్లెలు పెళ్ళి తప్పించడం, నీచేత అయితే, చేస్తావా ?

బుచ్చ—చెయ్యనా ?

గిరీ—యేమో, చేస్తావో చెయ్యవో! చేస్తానని ప్రమాణంచేస్తే, ఆమాట నేను చెబుతాను.

బుచ్చ—యావని ప్రమాణం చెయ్యన్నారు ?

గిరీ—నామీద ప్రమాణం చెయ్యి.

బుచ్చ—మీమీద ప్రమాణనే; చెప్పండి.

గిరీ—అయితే విను. వొంటరిగా చూసి, యీమాటే నీతోరహస్యంగా చెప్పుదావని కాచి, కాచివుండగా, యీశేత, మీతిండివూరికి వెళ్ళడం, మీతిల్లి వాకలవుండడంనుంచి, సమయం చిక్కింది. కలవొగ్గింను. నీచెల్లెలి పెళ్ళి తప్పడానికి ఒక్కటే సాధనంవుంది. అది యేవిటంటే. నవ్వు మందూవెనకా ఆలోచించక, నాతో లేచివచ్చి నన్ను పెళ్ళి చేసుకోవడమే - లేకుంటే నీచెల్లెలి పెళ్ళితప్పదు.

బుచ్చ—(ముసిముసి నవ్వుతో) నేను మీతో లేచివస్తే మాచెల్లెలు పెళ్ళి అగి పోతుందీ ? యేవిచిత్రాలు !

గిరీ—ఆమాట నీచేత నే వొప్పిస్తానుకనూ - విను - పెళ్ళికి తల్లి వెళ్ళుతూన్నప్పుడు రెండోనాడు గాత్రీ బండీవాడి చేతులో నాలుగు రూపాయలు పెట్టి, నీబండీ తోకరిప్పించి అనకాపిల్లి రోడ్డులో పెట్టిస్తాను. అక్కడనుంచి రామవరందాకా మా స్నేహితులు అంచీబళ్ళు ఖజాయీస్తారు. అదుతూ పాడుతూ, మనం దొడాయించి రామవరంలో పెళ్ళాడేసుకుని సఖంగావుందాం. యిక మీవాళ్ళు సంగతి యేవోతుందీ ? మనం వుడాముంచినమన్నాడు తెల్లవారగట్ల, నీబండీ కనపడక, కలవిరిగడి, మీవాళ్ళు నెత్తీ నోరూ కొట్టుకుంటారు. నీచెల్లెలు పెళ్ళి అగిపోతుంది. మరి రెండు రోజులకి మనం పెళ్ళాడావని తెలుస్తుంది. నిన్ను

మునివాడికి కట్టిబెట్టినందువల్ల కలిగిన చిక్కులు చూస్తూ, నీతండ్రి నీచెల్లెలికి మళ్ళీ ముసలిసంబంధం చెబుతున్నాడు. నీతండ్రి ఒకవేళ మాఖిలాంచి పెళ్ళి చేస్తానన్నా, మన తమాషా విన్నతరవాత, నా అన్న నీ చెల్లెల్ని మరి పెళ్ళి చేసుకోడు. యిది సిద్ధాంతం. అవునాకాదా?

బుచ్చ—అవును కాబోలు.

గిరీ—అయితే మరి అందుకు సమ్మతేనా?

బుచ్చ—యెందుకు?

గిరీ—నాతో వెళ్ళిపోయి రావటానికి.

బుచ్చ—అమ్మ నాకునా, నాప్రాణంపోతే నేను మీతోరాను.

గిరీ—రాకపోతే, మీ చెల్లెలికి యీ పెళ్ళి తప్పదూ, నాకు చావూ తప్పదూ.

బుచ్చ—అలా అనకండి.

గిరీ—అనకపోతేమాత్రం, చావు తప్పేనుండిగనకనా? నిన్ను వొడిలి బతకలేను, అది వకచావు. నువ్వు నామీద వొట్టువేసుకుని ఆమాట తప్పిపోతే, నన్ను దేవుడే చంపేస్తాడు. అది రెండోచావు. మరి నాకు చావు యెలా తప్పతుంది?

బుచ్చ—నానించి మీరు చచ్చిపోతే, నేనూ చచ్చిపోతాను. చచ్చిపోకండి.

గిరీ—నావశవా? అడుగో నీతిమ్ముడు వొస్తున్నాడు. మరి మనం యీ కష్టసుఖాలు మాట్లాడుకోడానికి వీలు ఏక్కడు. ఒక్కమాట చెప్పు. బతకమన్నావా? చావమన్నావా?

బుచ్చ—వెయ్యేళ్ళూ బతకండి.

గిరీ—అలాగైతే, నాతో రావడం ఖాయవేనా?

బుచ్చ—యేంజెరుమటే అది చాస్తాను.

[వెంకటేశం మిడతనుపట్టుకు ప్రవేశించును]

వెంక—యిరుగోనండోయి, గొల్లభావనిపట్టుకున్నాను.

గిరీ—చూశావూ, వొడినా! నీతిమ్ముడు చిన్నిగుంటడయ్యా, అప్పుడే గొల్లభావల్ని పట్టుగుంటున్నాడు.

బుచ్చ—(ముసిముసినవ్వు నవ్వుచు) మిడత!

గిరీ—(బుచ్చమ్మతో) యిన్నాళ్ళకి మిడతంభొట్టు చేతులో చిక్కోడు. (వెంకటేశంతో) యీలాతే-మిడతల్ని పట్టుకోవడం మంచి ఎద్యుకేషన్. యిదే, నాచు రల్ హిస్టరీ, ప్రకృతిశాస్త్రం అంటారు.

వెంక—అక్కయ్యా - కొంచెం ఊరుబిండి!

బుచ్చ—అమ్మ చూస్తే తింతుంది.

వెంక—అమ్మచూడదులే. (ఊరుబిండి చేతులో వేసుకుని నాలుకతోనాకి గెంతును)
(తెరదించవలెను.)

క న్యా శు ల్క- ము

పంచమాంకము

౧-వ స్థానము, లుబ్ధావధాన్లు కడకగది.

లుబ్ధావధాన్లు మంచమమీద కదలింపబడును. నిద్రలో ఆరచి, కాళ్ళు
చేతులూ కొట్టకుని, లేచి కూచుని, వణక నారంభించును.

లుబ్ధా—అసిరిగా ! అసిరిగా ! అమ్మీ ! చంద్రాదర్శియి. రామనామతారకం ।
రామనామతారకం । రామనామతారకం । రామనామతారకం ॥ యది రెండో
పెళ్ళి ముండే. దీనిమొగడు పిశాచి వైరాదు-నాశికానికి చంద్రాదర్శియి. యే
టిసాధనం ? రామనామతారకం । రామనామతారకం ॥

(తలుపు అవతలనుంచి) అసిరిగాడు-యేటిబాబూ ? యేటిబాబూ ? (తలుపు తట్టును)
మీనా—యేటిబాబూ, తలుపు తీయి.

లుబ్ధా—(తనలో) కాళ్ళు ఆడవు. చేతుల వొణుకుతున్నాయి (తలుపు తీయును;
అసిరిగాడితో) పెద్దవా నువ్వు లోపలకిరాకు.

అసిరి — నాను పిలుస్తాస్సినను (నిష్క్రమించును.)

[మీనాక్షి - కిమ్మడు ప్రవేశించును]

లుబ్ధా—(మీనాక్షితో) అమండని అవతలండమను.

మీనా—నువ్వు మనగదిలోకి వెళ్ళిపో అమ్మా (కిమ్మడు గది అవతలకి వెళ్ళును)
యేటిబాబూ ?

లుబ్ధా—యిహ, నేతకను.

మీనా—యేవోచ్చింది నాన్నా, కడుపునొప్పి కాలునొప్పి ?

లుబ్ధా—కడుపునొప్పికాదు, కాలునొప్పికాదు. పెద్దవముండని పెళ్ళాడిన కుంక
పీనుగ బతకడం యలాగ ?

మీనా—యేటిబాబూ వోగాయిత్తం మంటలు, నాన్నా ? మీకు యిలేనిపోని అను

మానం యవరు పెట్టారు ?

లుబ్ధా—అనుమాన వేటి ? నిజం, నిజం, నిజం - వూరంతా అదేమాట.

మీనా—యీ రావప్పంతులే యిలాంటి అపవాదులన్నీ వేస్తూవుంటాడు. కనపడ్డ
వాడితో అలావును చెడితే, వూరంతా అనుకోయా ? బంగారంలాంటి పిల్లని

యిలాంటిమాటలని బెంబేలు పెట్టకండి. తండ్రి వెళ్ళిపోయినాడని అది రాత్రీ పొగలూ యేడన్నాంది.

బాబా—వెధవణండ్రి బోడితండ్రిని! గాడిదకొడుకు రెండో పెళ్ళిముండని నాపీకకి ముజేసి అమాంతంగా నాకొంప ముంచాడు! యిహ బతకను యిహ బతకను. మీనా—“రెండో పెళ్ళిముండ, రెండో పెళ్ళిముండ.” అని శుభమల్లే అనకండి. మీరే యిలా సాటతూవుంటే పూరంతా అనడం అశ్చర్యవా? మాట్లాడక పూరుకోండి.

బాబా—పూరుకోడ వెలగే? మనపూరా, మనదేశవా? రెండో పెళ్ళి ముండ కాకపోతే అతండ్రి వెధవ, శేరయినా చెప్పకుండా పారిపోవడవేని?

మీనా—సిద్ధాంతితో చెప్పాల్లే, పేరు?

బాబా—వాడి శ్రాద్ధం చెప్పాడు. సిద్ధాంతి గడియకో పేరు చెబుతున్నాడు.

మీనా—అతగాడికి మాత్రం కొత్తవాడి పేరు జాపకంవుంటుందా యేమిటి? మన పిల్ల మనయింట్లో వున్నతరవాత, అతగాడి పేరుతో మీకేంపని?

బాబా—యీ పెళ్ళాం ముండ నాయి. ట్లో వుంటే నేను చచ్చిపోతాను; మరిబతకను.

మీనా—వెట్టి కేకలెక్క నోరు మానుకుని పూరుకోండి. యిరుగుపొరుగువారు నవ్వగలరు. మీ మానగారు యంతపండితుడు, యంతదొడమనిషి! లేనిపోని అనుమానాలు పెట్టుకోకండి. పసిపిల్ల బెంగట్టుకోగలరు.

బాబా—ఓసి భ్రష్టా! వాడు నీకేవలయినా యిచ్చాడా యేమిటే, వాణ్ణి వెనకేసుకు మాట్లాడుతున్నావు? నీకు నేను చచ్చిపోవాలని వుందికాబోలు!

మీనా—యేమిటా పతిపోయిన మాటలు! అతగాడు రేపా నేడో వచ్చి, యిలాంటి మాట్లాడనండుకు మన నోట్లో గడ్డిపెడతాడు.

బాబా—అతగాడెవడు. వొల్లకాట్లో రావనాధాయ? మరెక్కడొస్తాడు వాడు! యిహ, నాకు చావుసిద్ధం.

మీనా—మీకు చావేం వచ్చింది యిప్పుడు? ఒహశర రెండో పెళ్ళి పిల్ల అయితే మాత్రం, గువ్చవ్ అని పూరుకోవాలిగాని, అల్లరి చేసుకుంటారా? యీరో జుల్లో యంతమంది రెండో పెళ్ళి చేసుకుని నుఖంగా వున్నారుకారు? పిల్ల బుద్ధి మంతురాలు. మీ అదృష్టంవల్ల దొరికింది. మాట్లాడక పూరుకోండి.

బాబా—నా అదృష్టంతగలబడ్డట్లేవుంది. నీకేం పోయికాలం వచ్చిందే! నువ్వుకూడా యీ కుట్రలోచేరి, నీతండ్రికి కళ్ళుగప్పి వెధవపెళ్ళి చేశావే? అయ్యో వెధవని పెళ్ళి చేసుకున్న కుంకవెధవా నీ బుద్ధైక్కడికి పోయిందిరా? నీ చదువెక్కడికి పోయిందిరా? నీ వేదం తగలబడనూ - యిహ బతకను!

(మీనాక్షి నవ్వును.)

బాబా—నవ్వుతావేవే భ్రష్టాకానిముండా? నువ్వు, నీనాతిత్తనీ నన్ను చంపేసి రాజ మహేంద్రం పారిపోయి, వెధవపెళ్ళి చేసుకుంటారు. నాకు తెలుసును. గిరిశం

గాడు అన్నమాట నిజం. వెధవని చెవిపెట్టానుకాను. నా సొమ్మంతా ఘటా
శ్రాద్ధప వెధవల పాలవుతుంది. నువ్వుపో, నేను పడుకుంటాను.

(పక్కమీద పడుకుంటూ) వచ్చివస్తాడు గాబోలా దేవుడా!

మీనా—యరరు నాన్నా?

లు—నువ్వుపో, నీకందుకు! ఆ వెధవ నాపీకపిసికేస్తాడు. నీకోరిక తీరుతుంది.

మీనా—మీగలా అంటే నాకు యేడుపాస్తుంది. నేనిక్కణ్ణించి కదలను. ఈవడా
పీకపిసికేవాడు?

లు—అయితే యిక్కడ పక్కేనుకుపడుకో.

మీనా—పడుకుంటాను. యరడు మీపీకపిసికుతాడు?

లు—అనుండ మొదటిమొగుడే. యిందాకా నువ్వురాకముందు, నాగుండెలమీ

చెక్కి, పీకపిసికేటప్పటికిప్రాణం పోయిందనుకున్నాను.

మీనా—నిజంగానూ!—కలగ న్నారుకాబోలు - నాన్నా.

లు—కలెక్కడికలే! పీక నులుచుకుపోలేనూ!

మీనా—మొదటిమొగుణ్ణి మీకేం తెలుసును?

లు—నాడే, చెప్పాడే! “వెధవా! నాపెళ్ళాన్ని పెళ్ళాడావు; నిన్ను చంపేస్తా
నన్నాడే.

మీనా—యలా వుంటాడు?

లు—గిరిశంగాడి మూడు మూర్తయినే.

మీనా—కలగాబోలు నాన్నా. అదే కలచుకు పడుకుంటే, చిన్నబాబు కల్లో
కొచ్చాడు కాబోలు.

లు—నేను చస్తే యరనికి : చారం!

మీనా—ఆపిల్లని వెళ్ళి అడుగుదానా?

లు—వొద్దు, వొద్దు, తొందరపడకు.

మీనా—నన్న తిట్టేస్తున్నారు, దాని చచ్చినమొగుడు మిమ్మలిని చంపేస్తాడని
భయపడుతున్నారు. యెంగుకీతంబో అనుమానం? ఓమాట దాన్నేడిగేస్తే
ఉన్ననిజం తెలిసిపోతుంది.

లు—నిజం నీతో చెబుతుందీ?

మీనా—నాతో నిజం చెబుతుంది. అది వొట్టి సత్యకాల్పిల్ల. నాకు నుంతో వుప
చారం చేస్తుంది.

లు—దాన్ని పాడుచేస్తున్నావా?

మీనా—యిలాంటి మాటలంటే నే నాకు ఆనంద్యం. మీరు యిక్కడో దడుసు
కున్నారు కాబోలు! అంచేత దుష్టుకల వచ్చింది. అంతేగాని, రెండోపెళ్ళి,

మూడోపెళ్లి, అని, వెట్టులు వోడకండి. పూజారి గవరయ్యని పిలుస్తాను; అత
గాడు యింక మంత్రించి వీపూదియిస్తాడు రాసుకుపడుకొండి.

లు—కొంపతీస్తావా యేవిటి? వాడొస్తే, వాడితో యేవని చెప్పడం? దాన్నే
నిజం అడుగుదూ.

మీనా—నే నడగను, నాన్నా. నన్ను అడ్డవైన మాటలూ అంటూంటే. నేనెం
దుకు అడుగుతానూ? నేం దాంతో యిగమాలే ఆణ్ణ.

లు—నాతల్లివికాదూ, అడుగమ్మా.

(మీనాక్షి పైకి వెళ్ళును)

ఓపన్నం మాకర బెట్టేవా? గాయత్రీ స్మరణ చేసేదా?

వేదాలూ, మహామంత్రాలూ, యీ దెయ్యాలకి పేలపిండి వొడియాలు. కాపర
మంత్రాలూ శివదేశం అవుదావంటే, బెడిసి గొడతా యేమో అని భయం.
యేవైనాసాధనం? “రామనామతారకం” స్మరణ చేశాను. “రామనామ తారకం!
భక్తిముక్తిదానకం । జానకీబాహుళం । సర్వలోకనాయకం । రామనామ
తారకం । రామనామతారకం” యీముండ యింతలోవుంటే, నే బతికను.
“రామనామతారకం । రామనామతారకం” । రుద్రాక్షతావళంయేదీ? (మంచ
ము అంచునకూ మంచి పడుపుకింద తడివి, రుద్రాక్షతావళం తీయుచుండగా
మీనాక్షి ప్రవేశించి.)

మీనాక్షి—మీమాట నిజవే నాన్నా.

లుబ్ధా—నిజవే!

(మంచముమీదినుంచి కింద కూలబడును)

మీనా—(శేవతీసి) నాన్నా! నాన్నా! సడిపోయినా వేని?

లు—యేవీలేమా. నిజవే! నిజవే!

మీనా—నిజవేను. ఆమొగుడు యిప్పుడే దానిక్కుడా కనపడి, “ముండా, మళ్ళీ
పెళ్ళాడావే? నీ కొత్త మొగుణ్ణి పీకపిసికేస్తాను చూడు” అన్నాట్ట.

లు—అయ్యో! అయ్యో! రామప్పంతులు యిల్లు వొల్లకాదు కానూ! యక్కడ
కల్పించాడే యీమాయపెళ్ళి నాకోసం! వీడి సిండం పిల్లలికి పెట్టా! అయ్యో!
అయ్యో! ఆమొగుడు వెనకయలా వున్నాడంటే?

మీనా—వాడు రోజూ దానికి కనపడతాట్టనాన్నా. వాడికి మీసాలూ, గిరజాలూ
వున్నాయట, చావం చాయట.

లు—వాడే నే! వాడే నే! యేవీలే సాధనం? యిహ నేం దక్కను.

మీనా—పూజారి గవరయ్యకి కబురుపెడతాను.

లు—వొద్దు, వొద్దు, నామాటను. వాడొచ్చాడంటే, యిల్లు తినేస్తాడు.

మీనా—తింటేతింటాడు. ప్రాణంకంటేనా యేమిటి ?

లు—నాకోద్యంతూంటే వివరుగదా. నువ్వు నామంచం దగ్గర పక్కనుకు పడుకో;
నువ్వు చదువుకునే భాగవతం పుస్తకం పట్టా; తలకిందపెట్టుకు పడుకుంటాను.

(మీనాక్షి వెళ్ళును)

యీముండ నాయుంటోంచి విగడపోతేనేగాని, యీ పికాచల వొదిలి
పోడు. వేదం చదువుకున్న ముండాకొడుకుని, నామీకే పడ్డతరవాత, వీడు
బ్రహ్మరాక్షసిగాని, వొట్టివెయ్యంకాడు. పోనీ అతడికే ప్రార్థనచేస్తాను—
“నాపెళ్ళాం మొదటిమొగుడా!” ఆ! నాపెళ్ళాం కాదు లెంపలు నాయించు
కుంటాను “యీపిల్ల మొగుడా! నువ్వే నిజవైన మొగుడివి- నేనుకాను. దాన్ని
ముట్టను—తాకను—దాంచేత చాకిరీ అయినా చేయించను. నన్ను రక్షించి,
పీకపిసికెయ్యకు; పీకపిసికెయ్యకు; యేపాపం చెయ్యటో చెయ్యానివై నావు.
నన్ను చంపావంటే బ్రహ్మహత్య చుట్టుకుంటుంది. మరజన్మంపుండదు. బాబూ!
నాయనా! తండ్రీ! నాజోలికి రాకు. నీమావఁగారి పీకనులివెయ్యి! ఆ రావఁ
ప్పంతులుగాడి పీకనులివెయ్యి! లేకపోతే, (కేకలు, యేడ్పు వివరము) ఓరి
దేవుడా! మళ్ళీ వచ్చాడు కాబోలు (శిష్యుడు యేడుస్తూ పరిగెత్తవచ్చి లుబ్ధా
వధాన్లును గట్టిగా కొగలించుకొనును. మీనాక్షి శిష్యుణ్ణి చీపురుగట్టతో కొట్టి
బోవును. శిష్యుడు తప్పించుకోగా, చెబ్బలు లుబ్ధావధాన్లుకు తగులును.)

మీనా—ముండా! నామోహులు అక్కడపడేస్తావా పడెయ్యవా? నాతాళం
యేదేలంబా?

లు—నన్ను కొట్టేగావేమిటే? (శిష్యుడితో) వాడుబు, వాడుబు. నన్ను ముట్టుకోకే
తల్లీ (మీనాక్షితో) దీనిఅసవిత్రపు వాళ్ళుతగిల్లే చచ్చిపోతాను. నన్ను వొది
లిపించెయ్యి.

(మీనాక్షి శిష్యుడి రెక్కలుపట్టిలాగి, బుగ్గగిల్లును. శిష్యుడు మీనాక్షి చెయ్యి
కరిచి పారిపోవును.)

మీనా—దానమ్మ కడుపుకొలా, చెయ్యి కరిచేసింది నాన్నా - రక్తం బొటబొట
కారుతూంది - దీన్ని హతవారుస్తాను.

లు—యంత దారణప్పని చేసిందీ, ముండా! యేదమ్మా చెయ్యి (గుడ్డపీకతో రక్తం
తుడిచి) మొహురడిగావుగదా యక్కడిదేమిటి?

మీనా—అతండ్రీవెధవ నాకిమ్మని యీముండచేతికి యిచ్చాడు. దీనినక్క వివ
యాలు చూసి నాపెట్టాబాడా దానికే వప్పజెప్పి, ఆమోహులు దాన్నే దాచను
న్నాను. అను మానవేసి యిప్పుడు నామోరు తెచ్చింటే, “బట్టపెట్టోపెట్టాను
తాళంపోయింది” అంది. తాళం తాకపోతే లోకలితో బుజ్జచితకబాదుస్తాను.

లు—చెయిజేసుకొను. నీది వెళ్లికొపం చావగొట్టగలవు జాగ్రత్త !

మీనా—చస్తే యిడిచిపారేస్తాను. ముండయలా కరిచిందో చూడండి. యింకా రక్తంకాయతూండి. మనిషికొటుకి మందులేదన్నాడు.

లు—కుంకం పెట్టమ్మా.

మీనా—దానిబుట్ట చితకబాడిచి మరీ పెడతాను (మీనాశీ వెళ్ళుచు).

లు—గుండుగొమ్మల అనుమానం తీరిపోయింది—పీకనులివి, వాడైనా చంపేస్తాడు; కరిచి అదైనా చంపేస్తుంది. వీడిచేతో, దానిచేతో, చావుతప్పదు. యెంతడబ్బెట్టి కొనుక్కున్నానా, యీచావుపెళ్ళీ! అయ్యో! అయ్యో! దీన్ని పెకి తగిలేస్తే వాడుకూడా విరగడైపోతాడు. ఆదేసాధనం—యెక్కడికితో రెయ్యను? బండిమీద యెక్కించి పట్టంతోలేస్తాను—అక్కడగానీ తండ్రివెధవ కనపడకపోతే మళ్ళీ నెయ్యాన్ని నెత్తినిపెట్టుకుని ప్రత్యక్షం అవుతుందే! బండి అద్దె యిచ్చుకోవడ వేమిగుల్తుంది—యేమిసాధనం?—యేమిసాధనం?—రావఁ ప్పంతుల్ని సహా అడుగుదునా? ఆ! మంచి ఆలోచన తోచింది.—రామప్పంతులు నాకు కట్టిపెట్టిన యీ ముండని, వాడిదగ్గరికే పంపిచేస్తాను—సానిదాంతోపాటు దీన్ని కూడా వుంచుకుంటాడు.—కావలిస్తే పదిరూపాయలు దత్తణ తోకూడా యిచ్చేస్తాను.

[మీనాశీ ప్రవేశించి]

మీనా—యక్కడా కనపడదు నాన్నా గుంట.

లు—నూతులోవళ్ళేగుగద ?

మీనా—యేమో !

లు—పరిగెత్తెళ్ళి గవరైని పిలవమను. దాన్ని నువ్వు చావగొట్టలేదుగద ?

మీనా—కనపడితేనా ?

లు—యేవిటినాయనా, యీకొత్త ఉపద్రం !

(నిష్క్రమింతురు.)

౨-వ స్థలము. రామప్పంతులు యింట్లో కొట్టుగది.

భుక్త, పోలిశెట్టి, సిద్ధాంతి, మధురవాణి పేకాడుచుందురు.

పూజారి గవరయ్య ఆట చూచుచుండును.

పోలిశెట్టి—యేంభప్తాకారి ముక్కలు యేకావయ్యా ! యెప్పుడూనున్వింతేను.

భుక్త—మాసివేశానా యేవిటి ? నీ దరిద్రజీవితని తిట్టు.

పోలి—గవరయ్యా, నీముణుకు నావగ్గిర యిలా యెట్టకు. లేచిపో, నీపుణ్యపుంతుంది.

గవ—నేను మా మధురవాణిదగ్గర కూచుంటాను.

భుక్త—చూడూ, ముక్కతప్పు పడ్డట్టుంది.

పోలి—ఆ! బాపనయ్య పంచాలని తప్పు పంచుతున్నావు. తప్పు పంచితే బేస్తు మీద కుదేలేటిస్తాను.

భుక్త—ముక్కలు బాగా పడలేదన్నావే?

పోలి—రెండో యేత నాలుగాసులడకూడదా?

భుక్త—(పోలిశెట్టికి ముక్కలువేస్తూ,) యిదుగో నాలుగాసులేస్తున్నాను. బాబ్బు.

పోలి—నీయివపచేత్తోయేస్తే, పొల్లుముక్కలే పడతాయి; మంచిముక్కలడతాయా?

భుక్త—తథాస్తు!

పోలి—అలా ఆనకు. యెంతిశెడ్డా బాపనాడి శాపనాకారం మాశెడ్డది. (చూచు కొని) ఓ! భష్టాకారి ముక్కలు!

సిద్ధాంతి—ఒకటి, రెండు.

పోలి—అదుగో, ఆలాశెప్పి తేనే వొప్పను. ఒక్కొక్కటి శెప్పాలి.

సిద్ధాం—అయితేఒకటి.

పోలి—ఒక్కటి.

మధురవాణి—ఒకటి.

భుక్త—వకటి.

(సిద్ధాంతి ఆలోచించును)

పోలి—యే టాలోసిస్తావు చేతరస! యెత్తవయ్యా.

సిద్ధాం—నీదేంపోయింది! రెండు.

పోలి—లాంతరేశావు. యే పెత్తను? రొండు.

మధు—రెండు

భుక్త—రొండు.

(సిద్ధాంతి ఆలోచించును)

పోలి—యే టాలోసిస్తావు? చేతరస: యెత్తి బేస్తుగలుసుకో.

సిద్ధాం—నువు చెప్పావుగనక యెత్తుతాను.

పోలి—ఆ! డబ్బుక్కడెట్టి మరీయెత్తు. నూనో యెత్తుడవుబేస్తు; గాపకవుందా? బేస్తుమీదకుదేలేట్టి, బాకీ లేట్టి, యగెయడానికా?

సిద్ధాం—(తనముక్కలుయెత్తు ముక్కలమీద వేసి) కొవటాడి పిలకనిగుడుతూంది!

పోలి—తంతానాయేటి?

సిద్ధాం—తన్నడవంటే, ఒహాలాగనా?

పోలి—నా అట శెడిగొట్టేకినావు. బాపనయ్యా!

భుక్త—ముక్కలు పడలేదని యేడుస్తూ, మళ్ళీ యేనిటి, ఆట చెడగొట్టాడని యేడుస్తావు?

పోలి—యీ ఆట జేస్తుచేయించకపోతే నాపేరు—

సిద్ధా—కోవటాదా, నోరు మూసుకుంటావా మూసుకోవా?

పోలి—తెల్లాడిబావుటా యెగురుతుండగా, నీజులు వేటి? ముక్కల్తీయ్యడం యింత నేపైలే, మరాటేటి?

సిద్ధాం—నువ్వుగానీ మళ్ళీ మాట్లాడారంటే, ముక్కలు కలిపెస్తాను.

(పోలిశెట్టి “నేనుమాటాడను; నువ్వుఆడు” అని సౌజ్ఞ చేయును. సిద్ధాంతి ఆడును.)

పోలి—యూజే తురుపులుపడ్డాయిబాపనాదా; “తమాషాదేఖో, అంకకేరాజా!”

సిద్ధాం—ఆటపారెయినా?

పోలి—బుద్ధొచ్చింది; బుద్ధొచ్చింది. లెంపలోయించుకుంటాను. మరిమాటాడితొట్టు, పూజారి మా మధురవాణిమీద ఆశుకవిత్వం చెబుతాను.

రాణా, డైమనురాణి?

రాణా, యిస్సేటురాణి? రాణికళాద.

జ్ఞానా ఆరీనాణి?

రాణి యనన్మధురవాణె, రాజులరాణి॥

సిద్ధాం—గవరయ్యా! యేంవిలక్షన పద్యం చెప్పావోయి! నీమీద నేను పద్యంచెబుతాను.—విను.

“గవరయ్యా! నీసరి మరి.

యెవరయ్యా?”

పూజారి—“యెవరులేరు, యిచ్చోనయ్యా!

సిద్ధాం—యిదుగోరాజు.

పోలి—యిదుగోపాల్తు.

(మధురవాణి తురుపురాణి వేయును.)

పోలి.—అనుగో, అనుగో, యీ బాపనాడు కపీశంశెప్పి, మధురవోణిదగ్గర రాణి వుందని శెప్పేశాడు. గోరం, గోరం. గవరయగానీ మాటాడితేనే ఆటాణ్ణు.

పూజారి—పోలిశెట్టిమీద కవిత్వంచెప్పి చాలాశోజులైంది. (పొదుంపీల్చి)

“పోలిశెట్టిముఖము—పోలిరొట్టెనుబోలు! పోలిశెట్టిముగ్గు పొదుముదొక్కు॥”

పోలి—వొద్దు! వొద్దు! వొద్దు! నామాటిను. సాంపెట్టి సంపెస్తావాయేటి? ఊరు

కుంటి వొట్టాయినా, యిన్నావా? యీ ఆట సిద్ధాంతి జేస్తెట్టి, నేను గెలిస్తే,

నీక్కొండల్బిస్తాను. మరూరుకో,

సిద్ధాం—నీసావతగలడా - తురపు మిగిలిపోయింది; బేస్తు (ముక్కలు చూపించి పార వేయును.)

పోలి—ఆ! మూడో యెత్తడబేస్తు. గాపకాలుంచుకోం డయ్యా, చేతివారస, నుంచిముక్కలెయి, బాపనాడా అంతసేపు కలసడనా? గోరం, గోరం.

సిద్ధాం—బులబుల్లాగాకలిపి, బేస్తు నీకిస్తాననుకున్నావా?

పోలి—తోలుసేతో, ముక్కలేసినావు! “నరిసింవ్వ, నీదివ్వ నానుమంతతముకార! నరిసింవ్వనీదివ్వ—”

సిద్ధాం—దివ్వలేదు, దీపంలేదు ముక్కల్తయ్యి.

పోలి—గవరయ్య ముక్కలమీద కన్నేసి సిల్లంగెట్టేస్తున్నాడు. నరిసింవ్వ నీదివ్వ— (ముక్కలు యెత్తిచూసి) సీ! భష్టాకారి ముక్కలేకావు.

సిద్ధాం—(పంపకంముగించి తనముక్కలు తీసి చూచుకొని) మృత్తికాచమే!

పూజారి—పోలిశెట్టికి అంత అలకైతే, నే నింటికిపోయి పరుంటాను.

(గవరయ్య నిష్క్రమించును. మధురవాణి వెంటవెళ్ళి తిరిగివచ్చును)

పోలి—శని విరగడైపోయిందిరా, దేవుడా!—ఒట్టి భష్టాకారిముక్కలు. ఒహటి. మధు—ఒకటి.

భుక్త—ఒహటి.

సిద్ధాం—ఒహటి.

పోలి—రెండు.

మధు—రెండు.

భుక్త—రెండు.

(సిద్ధాంతి ఆలోచించును)

పోలి—యెందుకొయెత్తాలోశన? నామాటిను. మూడో బేస్తెట్టకు.

(వీధి తలుపు తట్టబడును.)

మధు—పంతులు!

పోలి—యీవాళరాడని పెప్పిలివే?

మధు—రారనుకున్నాను వొచ్చారు. యేంచేదాం?

సిద్ధాం—ఆటతీసెయ్యండి. (ముక్కలుపడవేయును)

పోలి—బేస్తెగయదానికా? నే నొప్పను. మధురోజి, ఆటాడి మరీ తలుపుతియ్యి.

మధు—ముక్కలుకిందబెట్టి, లేచి. (సన్నని గొంతకతో) గోడగంతి పారిపోండి.

భుక్త—దిడ్డితోవంట వెళ్ళిపోతాం.

పోలి—నేను పట్టనే? యేటి సాధనం?

భుక్త—మేం నిడ్డితోవంటపోతాం. నువ్వు అటకెక్కు.

పోలి—నన్నెక్కించి మరీ యెళ్ళండి. కాలుజారి తే యేటిసాఫనం ?

సిద్ధాం—నీకొడుకుని, ఆదృష్టం.

(పెరటిలోకి వెళ్ళును)

పోలి—గోరం ! గోరం ! గోరం ! యకడిముక్కలు అడిదగ్గిరే ! అట కలపకండి.

(తలుపు తిరిగి తట్టబడును)

పోలి—నరికింవ్వ, నీదెవ్వ—

(వధురవాణి ఊరుకొమ్మని కోపరసంగా సౌజ్ఞ చేయును)

(సిద్ధాంతి ప్రవేశించును)

సిద్ధాం—దిడ్డితలుపు కప్పతాళం వేసుంది. మన్నిపట్టుగుందావనే, పంతులు దిడ్డి తలుపు తాళవేకాడు.

పోలి—నరికింవ్వ, నీదెవ్వ—

మధు—(పోలికెట్టిని ఉద్దేశించి) ఎవ ! (గన్నని గొంతుకతో) ఉలక్కుండా, పలక్కుండా యీగదిలో కూచోండి; ఆయన పరున్నతరవారే వచ్చి తలుపుతీసి వదిలేస్తాను. (దీపములు ఆర్పి, పైకివెళ్ళి, గదితలుపువేసి గొల్లెము బిగించును)

(తలుపుతిరిగి తట్టబడును)

మధు—యేవీఁ గవరయ్య చాదస్తం ! అదే తట్టడవాఁ ? (వీధితలుపుదగ్గిరకు వెళ్ళి యెవరు ?

తలుపవతలమనిషి—యింత సేపేం ?

మధు—నిద్దరబోతున్నాను.

మనిషి—పేక ! పేక ! పేక ! నిన్నొదిలేస్తాను. నీ సంగతి నాకు తెలిసింది

మధు—మరి, మీ మానాన్న మీరు పోయి, నిశిత్రాత్రివేళ వొక్కరై నీ నన్ను వదిలేస్తే యీ అడివి వూళ్ళో నాకు భయంకాదా ? అంచేత పబ్లిగ్గా నలుగుర్ని పిలిచి పేకాడుతున్నాను. తప్పేవుండీ ? మంచు పడుతూంది లోపలికిరండి (తలుపు గడియతీసి) రండి. నా అట మీరాడండి, నేను పడంటాను.

మనిషి—సాందాన్ని యవడు నమ్మమన్నాడు ? నీకిద్దావని సంతోషంతో వక సరుకు తెచ్చాను. నీచర్య మానేటప్పటికి నామనస్సు చివుక్కుమని పోయింది.

మధు—యెంత న్యాయంగా సంచరించినా, మీ హృదయంలో కాసింత కనికరం లేదుగదా ? యీ నాటినుంచి మీరు యెక్కడికి కమాను వెళుతూవుంటే, అక్కడకల్లా నేనుకూడా మీతో వొస్తూవుంటాను.

మనిషి—మెడపైకివుంచు (మధురవాణి అటుల చేయును. ఆమనిషి మధురవాణి మెడలో కంటే వుంచును.)

మధు—బోరా! యింద్రజాలి! పంతులు గొంతుక యెలా పట్టావు? నన్నే మోస పుచ్చితివే? (రక్కపట్టుకొని) గనులోకిరా. (గనులోకి తీసుకువెళ్ళును) యీ చిల్లంగి కళ్ళు నీకే దేవుడిచ్చావు? (ముద్దెట్టుకొనును) వాళ్ళింట యేవేవీ చిత్రాలు చేశావో చెప్పు.

శిష్యు—ముద్దెట్టుకోనంటే, చెబుతాను?

మధు—నీకు తగినో?

శిష్యు—ముద్దెట్టుకుంటే యెంగితాతుంది.

మధు—నిజం. నీకున్నబుద్ధి నీపెద్దలికిలేను. నన్ను నిష్కారణంగా భయపెట్టావు. అందుకు నీ కేవీటికిక్ష? బుగ్గకొరికేతునా?

శిష్యు—పాలూ పంచదారావుంటే ఇయ్యి.

మధు—తరవాత మేపుతాను. ముందు నీకు దానిరవేషం వేస్తాను. కొత్త అగ్రహారం పోయి నీగురువును చేసుకుందు గాని. (తెరదించవలెను.)

(చీకటిగదిలో పోలిశెట్టి భుక్త, సిద్ధాంతి వుండును - తెర అవతలనుంచి రామప్పంతులు గొంతుకతో, శిష్యుడు “యీగదులో యవ్వోదాచావు”)

మధు—రామ! రామ! యవ్వడూలేడు.

(పోలిశెట్టి నిచ్చెనయెక్కును, భుక్తకూడా యెక్కబోవును. నాలుగు మెల్లెక్కి యిద్దరూ కింద బడుదురు.)

పోలి—సంపేశినావు, బాపనాడా!

భుక్త—నామీద నువ్వుపడి, నేను వుక్కిరిబిక్కిరి జాతూంటే, నువ్వు సచ్చానం టావేవీటి? లేస్తావా కరిచేదా?

శిష్యు—(రామప్పంతులు గొంతుకతో) అనుగోలోపల యెవళ్ళోమాట్లాడుతున్నారు లంబా! అదికోవటాడి గొంతుకలావుంది. కప్పతాళంవేసి పూరందరినీ లేవదీసు కొస్తాను.

మధు—కప్పతాళంవెండుకు? లోపల యెవళ్ళూలేరు. దెయ్యాలకొంప - దెయ్యాలు దెబ్బలాడుతున్నాయి.

(మధురవాణి తలుపుతీసి గదిలో ప్రవేశించి అగ్గిపుల్ల వెలిగించును.

శిష్యుడు పక్కకి తొలగిపోవును.)

మధు—పోలిశెట్టియేమి, పడుకునిలేవదు - మేలుకొలుపులు పాడనా?

భుక్త—రామప్పంతులేడీ?

మధు—రామప్పంతులూలేరు, గీమప్పంతులూలేరు. యింట్లో పనిచేసేవాడు తలుపు

కొట్టాడు. బెంగెట్టుకోకండి.

భుక్త—ఆత గాడిమాటలు వింటేనే ?

మధు—నేనే ఆయన గొంతుకు పెట్టిమాట్లాడాను. యేమిధైర్యం ! యేమి మగతనం !

పోలి—“నరిసింహ్య, నీ దివ్య” (లేచి) “నామమంతరము సేత” — మనడిముక్క
లాడి దగ్గరున్నాయా ?

(అంతా మళ్ళీ ఆటకు కూచుందురు.)

సిద్ధాం—ఆటకలిపేశాను.

పోలి—గోరం ! గోరం ! నాకు యిసిపేటు ఆసు దాడదొచ్చిందిగదా, బేస్తులు
గలుసుకుపోదు నే ! గోరం ! గోరం ! మధుగోణి, ఒట్టినే బెంబేరు పెట్టేశింది.
ఆటక మించిపడి నడుంవిరిగిపోయిందిరాదేవుడా.

భుక్త—నీకిందపడి నేను నలిగిపోయినాను. నీ కేం తీపు దిగదీసింది ?

పోలి—కలిపియెయ్యెయ్యి - ముక్కలు.

సిద్ధాం—నేను కలపను-నావొంతు ఆయిపోయింది-నువుకలుపు.

పోలి—యేటైపోయింది ?

(రామప్పంతులు వీధి తలుపుతట్టును)

రామ—లక్ష్మీ, లక్ష్మీ, తలుపు.

మధు—యీ మాట పంతులే.

పోలి—యేటిసాధనం ?

మధు—గోడగెంతి వెళ్ళిపోండి.

పోలి—నేను గెంతలేనే ?

మధు—నిన్ను యీగదిలో పెట్టి తాళంవేస్తాను.

పోలి—దీపం ఆరిపెయ్యు. నాకు బయవేస్తుంది.

సిద్ధాం—గాజుపెంకులు గుచ్చుకుంటాయి; గోడదాటడం యెలాగ ?

భుక్త—నాకు కాళ్ళు మేహవాతం నొప్పులు. నేను గెంతలేనే ?

మధు—(దీపవార్షి) యిలాగే వుండండి.

పోలి—నరిశింహ్య,—

మధు—చవ్ !

పోలి—సచ్చాసు.

మధు—(గది గొళ్ళేంవేసి, వీధికితలుపు గడిమతీసి తలుపు ఓరగావుంచి) మాయగుం
టని యెక్కడదాచారు ?

రామ—మాయగుంటయేమిటి ?

మధు—యేం నంక నాచే? లుబ్ధావధాన్లు మామపెళ్ళాన్ని వాళ్ళయింట్లోంచి లేవ
దీసుకుపోయి యెక్కడపెట్టారు? యిదేకదూ, రాత్రెల్లా మీరు చేస్తూన్న లాక్య
వ్యవహారం?

రామ—నీమాట నాకేవీ అర్థం కాకుండావుంది. యింట్లోంచి లేవదీసుకు పోవడ
వేవీటి? నేను దాచడవేవీటి?

మధు—దాస్తే దాచారు. దాచకపోతే మానారు. నాకంటెయేదీ?

రామ—నీకంటా? మరిచిపోయినానుసుమా.

మధు—యేమిచిత్రం! నన్ను మరిచారు-నావసున అని, మరిచారు, మరిచి, ఆగుంట.
కిచ్చారు. దాన్ని లేవదీసుకుపోయి యెక్కడోదాచి, నిశిత్రావేళ పెద్దమని
షిలా, యింటికివచ్చారు!

రామ—ఆగుంట కనపడదా యేవీటి?

మధు—యేవీనాటకం! మీరు కనపడకేం? మీరు పెట్టినచోటేవుంది.

రామ—మీనాక్షీ తన్నితగిలేకిందా యేవీటి? కంటెతో తగిలేస్తేచచ్చానే?

మధు—యేమినాటకం! చాళండి; బతకండి; ఆంటెతోందీ, గడపలో కాలుపెట్ట
నివ్వను.

(తలుపు వేయును)

రామ—నాలుగుకొనులు గుట్టపడవారీ ఆయి, యీ గురోమని యిల్లుచేరుకుని,
గుమ్మంలో అడుగుపెట్టేసరికి మబ్బులేని పిడుగుపడ్డది. మీనాక్షీ ఆగుంటని మన్న
నిస్తుందని, నేను యెన్నడయినా ముకున్నానా యేవీటి? ఆగుంట పోలేపో
యింది, వుంటేవుంది; నాకంటె పోకుండావుంటే అదృష్టవంతుణ్ణి. కంటె అడ
గడానికి వెలితే, “నువ్వే యీ పెళ్ళి కుదిర్చావు” అనికట్టుచ్చుకుంటాజేమా!

(నిష్క్రమించును.)

3-వ స్థలము. లుబ్ధావధాన్లు యింటివాకలి.

లుబ్ధావధాన్లు—(పచారుచేస్తూ)

కనపడకపోతే యేవైచెట్టు? నూతులోగానీ పడిందా? పోలీసువాళ్ళు
యిల్లుదోచేస్తారు. నూతులో పడలేదా? పడకపోతే యేవైచెట్టు?—రావ
ప్పంతులు యింటికి పోయూంటుంది. అంతే కావాలి—యంత అందవైచెట్టు!
నాదిగాక దురదృష్టం! యంతల్లో వెన్నెల చీకటైందీ! లేపో యెల్లుండో
యెదిగొచ్చే పిల్లగదా అని సంబరపడ్డాను—ఒకావేళ, —అప్పుడే పెద్దమని
షైందేమా?—అందుకు సందేహవేలా? లాకుంటే యంత యేపైన పిల్ల పెద్ద

పడుచు కాకుండావుంటుందా? యిలాంటివి యెన్ని పెళ్లిళ్లు చేసుకుని యందరు మొగుళ్ళని కడితేర్చిందో! ఓరి కుంకపీనుగా, నీకళ్ళు యేవైపోయినాయిరా? రజస్వలామండని చూస్తూ, చూస్తూ, నులా పెళ్ళాడావురా? మరి నీకు గతులు లేవు. రాజమహేంద్రవరంలో వెనక మండల్ని పెళ్ళాడినవాళ్ళ సామాజికంలో చేరావురా? అయ్యో! అయ్యో! దీనికి మరి ప్రాయశ్చిత్తం యక్కడిది? ఒహవేళ చేయించుకుందావంటే, శంకరాచార్యులు పాదకట్టం పెట్టమంటాడు. బ్రాహ్మలు యిల్లు తి నేస్తారు. అంతకంటే పోలీసువాళ్ళునయం. అల్లరికాకుండా హెడ్డుచేతులో పాతిక రూపాయలుపెట్టి, రేపురాత్రి బయల్దేరి కాశీ పోయి, గంగలో ములిగానంటే అన్ని పాపాలూ పోతాయి. కాశీనాసవే చేసుకుంటాను. భగవంతుడు బుద్ధోచ్చేటట్టు చేశాడు. లేకుంటే, ముసలివెధవకి పెళ్ళి చేసుకోవడపు పోయీ కాలవేవి? అన్నివిధాలా రామప్పంతులు నాకొంప తీశాడు.

[రామప్పంతులు ప్రవేశించి]

రామ—యేమిటి మావా రామప్పంతులంటున్నాడూ?

లు—యేమీలేదూ.

రామ—యింతరాత్రి వేళ పచారు చేస్తున్నారేమి?

లు—యేమీలేదు—నిద్దరపట్టక.

రామ—మానగాదూ, ఆకంటే యిప్పుడు తెమ్మని మధురవాణి భీష్మించుకు కూచుంది. శ్రమ అని అలోచించక యిప్పించాలి.

లు—కంటేమిటి?

రామ—మీభార్యాకి పెట్టిన కంటెండ్.

లు—నాభార్యాకి నేను పెట్టలేదు.

రామ—మీరు పెట్టమంటే, నేను యెరువుతెచ్చానుకానా?

లు—నేను పెట్టనునేదు.

రామ—అయితే దొప్పేస్తావా యేమిటి? మీభార్యామెళ్ళో యిప్పుడా కంటలేదూ?

లు—నాభార్యా యెవరు? నాభార్యా నాడేచచ్చింది.

రామ—మీన్న మీరు పెళ్ళిచేసుకున్న పిల్ల మీభార్యా కాదటయ్యా?

లు—రెండో పెళ్ళిమండ నాకుభార్యా యేమిటి?

రామ—రెండో పెళ్ళిమండేమిటి?

లు—రెండో పెళ్ళిమండ అని నువ్వే అన్నావు?

రామ—మాటమీద మాటొచ్చి, వొట్టి నే అంటే, అదో దెప్పా?

లు—వాటినే అనలేదు. గట్టే అన్నావు. యదంతా, అగుంటూరు కాస్తుల్లా నువ్వు చేసినకుట్ర; నాకు నిజం తెలిసిపోయింది. ఆమండ నీ యింటికే వెళ్ళింది. మధుర వాణిని వుంచుకున్నట్టు దాన్ని కూడా నువ్వే వుంచుకో. నాజోలికిరాకు. నీకు పదిపేల నమస్కారాలు.

రామ—నాకంట నాకియ్యమంటే, యీ వెళ్ళి వెళ్ళిమాట లేవిటయ్యా?

లు—నీమాయగుంటా, నీకంటా, నీయింట్లోనే వున్నాయి.

రామ—యీ వేషాలు నాకు పనికిరావు, నిలబెట్టి నాకంట వుచ్చుకుంటాను.

[తడిసిన భాగవతపుస్తకంపట్టుకుని మీనాక్షి, చేతులొకటా, నెత్తిమీద పసుపురాసినకుండా, అందుమీద అఖండంతో అసిరిగాదూ, చేతిలో సీసాపట్టుకుని, తడిబట్టతో పూజారి గవరయ్య ప్రవేశింతురు]

పూజారి—హ్రం! హ్రీం! హ్రూం! ఓంకార భైరవీ!

(రామప్పంతులు భయమును కనపర్చును.)

మీనాక్షి—యక్కడా కనపళ్ళేను నాన్నా, యీపుస్తకం నూతులోపడేసింది.

(లబ్ధావధాన్లు భయమును కనపర్చును.)

రామ—కనపడకపోవడం యవరు?

మీనా—నాసవిత్తలి—గవరయ బాబు నూతులోదిగి అంతటా గాలించాడు, నూతులో మరేవీ కనపడలేదు.

(లబ్ధావధాన్లు భయం తగ్గును)

బ్రహ్మరాక్షసిని గవరయ బాబు యీ సీసాలో బిగించాడు నాన్నా.

(రామప్పంతులు సీసాకి యడంగా నిలబడును)

రామ—బ్రహ్మ రాక్షసి యేవిటి?

లు—వేరే—ఓ బ్రహ్మరాక్షసి వొచ్చి—మా అమ్మిని భయపెట్టింది.

మీనా—నన్నుకాదు - మా నాన్న పీకేపిసికింది.

రామ—గవరయగాదూ, పిల్ల యావై నట్టు?

గవర—దాని మొగుడు యగ రేసుకు పోయినాడు.

మీనా—యక్కడికి యగ రేసుకు పోయినాడు? వాడు యీ సీసాలోనే వున్నాడన్నారే?

గవర—(కొంచం ఆలోచించి చిరునవ్వునవ్వి) అదీ యీ సీసాలోనే వుంది.

మీనా—మనిషి సీసాలోకి యలా వొచ్చింది?

గవర—అయ్యో గత్యకాలపాఠ! ఆది మనిషా అనుకున్నావు? అది కామిసీ పికాచం. అంచేతనే నేను మీయింటికొచ్చి నవ్వుడల్లా దూరంగా వెళ్లిపోయేది, యేమి చెప్పా, అనుకునే వాణి.

మీనా—యిద్దర్నీ ఓ సీసాలో పెడితే దెయ్యప్పిల్లల్ని పెడతారేమో?

గవర—పంతులుగామా చిత్తగించండి, రెండు మనుషుల బలువుందోలేదో చూడండి.

రామ—మొట్టో! నాదగ్గిరకి లేకయ్యా.

గవర—అసిరిగా నువ్వుపట్టుకో.

అసిరి—నాకు బయవేటి? పెడితల్లి చల్లగుండోలి - (సీసాపట్టుకుని) ఓలమ్మ!
యంతర బలువుందోస్సి!

గవర—సీసా, అఖండం, తులిసికోట దగ్గిరదించు.

లుబ్ధా—బాబ్బాయి! సీసా నాయింట్లో పెట్టకు, మీయింట్లో పెట్టించండి.

గవర—మాపిల్లలు లేనెసీసా అని బిరడా తీసినట్టామనా, రెండు దెయ్యాలూవొచ్చి
మళ్ళీ మీయింట్లో నే వుంటాయి.

లుబ్ధా—అయితే, సీసా భూస్థాపితం చెయ్యండి.

గవర—భూస్థాపనం మజాకాలనుకున్నారా యేమిటి? భూస్థాపితం చెయ్యడానికి
యంత తంతుంది! పునశ్చరణచెయ్యాలి, హోమంచెయ్యాలి, గంతర్పణ
చెయ్యాలి.

లుబ్ధా—నాయిల్లు గుల్లచెయ్యాలి!

గవర—మీకలా తోస్తే నాకేంపోయింది? యీ మాతతీసేసి, నామానాన్న నేను
వెళ్ళిపోతాను.

లుబ్ధా—మూలెందుకు తీసెయ్యడం. నాకు కలిగినది తృణవోకణవో యిస్తాను.
ఆ మాత తీయ్యకుండా అసీసా అలావుంచివెళ్ళండి.

పూజారి—యేమీ అవధానుగారి గడుసనం! నేపోగానే పాతిపెట్టడానికాయెత్తు?
అసీసా తగిన శాంతిచెయ్యండి భూస్థాపితం చేశారంటే, నేను రోవాది
నరకాలకిపోనా? యిప్పుడే బిరడా తీసేస్తాను.

లుబ్ధా—తీయ్యకు, తీయ్యకు. రేపు ఆశాంజేదో తగలేతుగాని.

గవర—అమ్మగారే, యీ రాత్రల్లా యీసీసా దగ్గిరపెట్టుకు పెరట్లో పడుకుంటాను.
మీరు వెళ్ళి నిర్భయంగా పడుకుని నిద్రపోండి.

(నిద్ర మించును.)

రామ—మావా! ఓమాట.

(రామప్పంతులూ, లుబ్ధావధాన్లు పక్కకు వెళ్ళి మాట్లాడుదురు.)

రామ—నాకంటే మామేమిటి, మావా?

లుబ్ధా—మీకంటే మీయింట్లో నేవుంది.

రామ—మీపెళ్ళాం మాయింటికి వెళ్ళిందని మీరంటున్నారుగాని, అక్కడికి ఆపిల్ల
రాలేదు కంటాతలేదు.

లుబ్ధా—అయితే యేవైందో! నాకేం తెలుసును?

రామ—వొద్దు నుమండీ - నాకంటే నాకిచ్చేయ్యండి—నేను మాకానివాణ్ణి.

లుబ్ధా—కంటే, గింటే, నాకు తెలియదు.

రామ—నీకు తెలియకపోతే మరెవరికి తెలుసును? గవరయ్య, నీపెళ్లాం చెయ్యి వైందన్నాడుగదా? నువ్వు నీకూతురూ కలిసి దాన్ని చంపేశారుకాబోలు.

లుబ్ధా—ఓరి! గాడిదకొడుకా (కట్టలో కొట్టబోవును)

రామ—నాకంటే అపహరించావుగదా? నీపని పట్టిస్తాను వుండు. (నిష్క్రమించును)

లుబ్ధా—(తనలో) కంటే యావైనట్టచెప్పా? (పైకి) అమ్మో!

మీనా—యేం నాన్నా?

లుబ్ధా—కంటే యేంజేసిందే?

మీనా—యేంజేసిందో? పెట్లో దాచిందేవో? దాని వొంటినే వుందిగాబోలు నాన్నా?

లుబ్ధా—వొంటినుంటే—చెయ్యానికి కంటేందుకూ?

మీనా—యేం? తీపు దిగదీసిందా యేవిటి? పెట్టుగుంటుంది.

లుబ్ధా—నూతులోదిగి గవరయ్య నుయ్యంతా గాలించాడూ?

మీనా—గడియనేపు గాలించాడు.

లుబ్ధా—నువు చూశావా?

మీనా—చూశాను.

లుబ్ధా—అది రావలెప్పుంతులు యింటికే వెళ్లిందేమానే?

మీనా—గవరయబాబు, సీసాలో బిగించాడుగదా యలా వెళుతుంది?

లుబ్ధా—యేమా నాకేంపాలు పోకుండావుంది. రా పరుందాం - మనప్రారబ్ధం యిలావుంది.

(నిష్క్రమింతురు.)

ర-వ స్థలము: రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో

సారాదుకాణం వెనకతోట.

[అతోటలో కాళీమందిరం యెడటి మంటపం. మంటపంలో కాళీ విగ్రహానికి యెదురుగుండా ఒక పెద్దపీటమీద మూడు సీసాలతో సారాయి; చుట్టూ గళాసులు, పీటనిండా పువ్వులదండలు, మంటపంలో వకవైపు పులిచర్మంమీద యోగదండమును ఆనుకుని సమాధిలో వున్న వొకబైరాగి; యోగిని యొకతే సారాయి అందరికీ అందిచ్చును. గ్రామ మునసబు సోమినాయుడు చిలుం వీళ్ళు

చుండును. సాతాని మనవాళ్లయ్య, జంగం వీరేశ, దుకొణదారు రామందాను
చెదిరికూర్చుండరు.]

మునసబు—ఆకొశం ముందుపుట్టిందా? బూవిఁ ముందుపుట్టిందా?

మనవాళ్లయ్య—నుత్తిముందా కొరుముందా?

మునసబు—పంగనావాలుముందా పట్టెవొడకనాలుముందా? నామాలోడా నా
సవారేటి? నీ జవాబేటి? ఆకొశానికి మట్టాబూవి? బూవికి కప్పా ఆకొ
శం? సదువుకున్నోడెరడో పెప్పండొస్సి—

మనవాళ్లయ్య—ఆకొశంబు నూన్యంబు అనగా యేమీ లేదన్నమాట.

మునసబు—యేటిలేదా? గుడ్డోళ్లకి యేటిలేదు. తెల్లోడు యెర్రాడా? పట్టంలో,
గొట్టావెట్టి ఆదేనూస్తాడే ఆకొశం కాసి?

మనవాళ్లయ్య—కాస్త్రంబులలోని రహస్యంబులు స్త్రీచ్ఛలకెట్లు తెలియును?

మునస—అల్లాండం, బెల్లాండం, శక్కరపొంగలి తినడవనుకున్నావా, నామా
లోడా? తెల్లోడి మహిమ నీకేటితెలుసును! తెల్లోడిసారాయికి, తెనుగోడి
సారాయికి యెంతబేధంవుందో, తెల్లోడికీ నీకూ అంతబేధంవుంది.

మనవాళ్లయ్య—గణితశాస్త్రంబునం దాకొశంబననున్న - నున్నయన నూన్యంబు-
యేమీలేదన్నమాట.

వీరేశ—చాత్రంలో మన్ను, మిన్ను, అని అన్నాడుకాడా? మన్నులేదా?
మన్నంటే మిన్నండదా?

మునస—యీరేచ మామేలయిన పలుకు పలికినాడు.

వీరేశ—“ఆకొశం బొక్కడ్డది!” అంటురుగదా, ఆకొశం లేకుంటే బొక్కడ్డ
వెలూగ?

మునసబు—శబాసు యీరేచ! నామాలోడు పలకడేం? నోరు కట్టడ్డది.

వీరేశ—(శంఖం పూరించును.)

పాడ్డు—(దుకొణదారునితో) యేవిటి అల్లరిభాయి?

మునస—యీరేచం గెల్చుకున్నాడుగదా, చంకం వోగించడా?

దుకొణదారు—గురోజీగారి సమాదికి బంగంవొస్తే శపించిపోతారే?

బైరాగి—(కళ్ళుతెరిచి) శివబ్రహ్మం! శివబ్రహ్మం! శివోహం!

వీరేశ—చూచావు నేస్తం, చివరైమ్మం అన్నారు.

బైరాగి—రామబ్రహ్మం! రామబ్రహ్మం! రామోహం!

మన—మొదటిమాటను రెండవమాట రద్దుచేయును, రామానుజ! రామానుజ!

వీరేశ—చివచినా! చివచినా!

దుకాణదారు—యెందుకు కాట్లాడతారు. నీశివుడూ నిజవేఁ, అడుగో ఆశీసాలో
యెలుగుతున్నాడు. నీరామడూ నిజవేఁ, అడుగో ఆశీసాలో యెలుగుతున్నాడు.
వినలేదా త తం ?

గాజుకుప్పెలోను గడగుచుదీపంబు ।

యెట్టులుండు గ్యానమట్టులుండు ।

తెలిశినట్టివారి ద్రేహంబులందును ।

యిశ్వదాభిరామ యినర కేమా ॥

బైరాగి—సత్యం, సత్యం.

దుకాణదారు—గురోజీ ! తమకి అంతా యిశదవేఁ ! ద్రేహం గాజుకుప్పె, ద్రేహంలో
వుండేది పరవాత్మ ! గాజుకుప్పెలో వుండేది అన్నసారం. యీ అన్నసారం
ద్రేహంలో పడితేగాని పరవాత్మ పెజ్జిలించదు. యేం శలవు ?

బైరాగి—యీ పరమరహస్యం నీకు యెలా తెలిశింది నమ్ముదా ?

దుకా—తమవంటివారి ద్రుతువల్లగురూ ! (నలుగురివైపుచూసి) చూశారాబాయీ
నేను యెప్పుడూ యీమాటేగదా చెబుతూవుంటాను ? అఖాడాకి వొస్తేగాని
పరబ్రెమ్మం పట్టుపడ్డం యేలాగు ?

బైరాగి—అమృతమనేది యేమిటి ? సారాయే ! నాడు యిదేగదా తాగడానికి
దేవానురులు తన్నుకుచచ్చారు ?

నీరేశ—చివచివా ! చివచివా !

మనవాళ్ల—రామానుజ-రామానుజ !

మునస—కొట్లాటమాని ఘానం యినండొస్సి, యెట్టిగొల్లోళ్లు.

హెడ్డె—గురూ, మరివొక రసలింగం చేయించి, శిష్యుడికి దయ చెయ్యాలి.

బైరా—అలాగే.

మునస—గురూ ! బంగారం సేస్తారుగదా, అచెట్టి, హరిద్వారంలో మటం కట్టించక
మాలాటొళ్లని డబ్బెందు కడుగుతారు ?

బైరా—మేం చేశే స్వర్ణం మేవే వాడుకచేస్తే తుపగిలిపోతుంది.

హెడ్డె—అవివేరే రహస్యాలు వూరుకొండి మావాఁ ! గురోజీ ! హరిద్వారంలో
చలి లావుగాబోలు ?

బైరాగి—నరులక్కద్దు-మాబోటి సిద్ధులకు, చలీ, కేడీ, సుఖం, దుఃఖం, యెక్కడివి-

హెడ్డె—అహా ! అదృష్టవంపై సిద్ధులే అదృష్టం.

మునస—గురు, హరిద్వారంనంచి యెళ్ళుదు బైతెల్లోరు ?

బైరా—రెండురోజులయింది. మొన్న ఉదయం ప్రయాగ, నిన్న వుదయం జగన్నా
థం కేవించాం. భేచరీగమనమ్మొద ఆకాశమాగాన్న పోతూవుండగా మీ
వూరి అమ్మవారు వనందగ్గిర గమనం నిలిచిపోయింది. యేమిచెప్పా ? అని యోగ

దృష్టిని చూచేసరికి అమ్మవారి విగ్రహముకింద నిలువులలోతున, మహాయంత్రం
వొకటి స్థాపితమై కనపడ్డది. అంతట భూమికి దిగి, అమ్మవారిని శేవించుకొని,
ప్రచ్ఛన్నంగా పోదావంటూంటే, యీ భక్తుడు మమ్ముల్ని పోల్చి నిలిపేశాడు.
దుకా—చూడగానే, నేను సిద్ధుల్ని పోలుస్తానుగురూ—
మునస—సుక్కే నేవోళ్లని మాబాగా పోలుస్తావు. మా పూరమ్మారు జగజ్జనని! మా
చల్లనితల్లి.

బైరాగి—బ్రహ్మోహం! బ్రహ్మోహం!

హెడ్—ఆహ! యోగమహత్యం! స్తానాత్పేసి, ముక్కుబిగించే బ్రాహ్మలకి లేవు
గదా యీ సిద్ధులూ?

బైరా—వేషానికి-జ్ఞానానికి. దూరంకొదా తమ్ముడా? మాతాత గారు చెప్పలేదా
“అత్మశుద్ధిలేని యాచార మదియేల” అని?

హెడ్—వేమన్న - తమతాతా, గురూ?

బైరా—అవును - వారు పరంపదించి ఆరువందల సంవత్సరాలుకావచ్చింది.

హెడ్—తమవయస్సెంత గురూ?

బైరాగి—ఆదీ అంతూలేనిదానికి లెట్టేనిటి తమ్ముడా? పరమాత్మకన్నోళ్లో అన్నేళ్లు.

మునస—యేం యిలవైన మాటలింటున్నాం!

(వీరేశ శంఖం పూరించును)

హెడ్—(శంఖంలాక్కొని పక్కనువుంచి) అట్టేపట్టేయ్యకండి భాయి.

దుకా—అట్టే యక్కడభాయి? పరవశవైందాకా తాబ్బంటే తాగడవేటి?
వేమన్న చెప్పలేదా?

“తాగి, తాగి, తాగి, ధరణిపైబడుదాక.

తాగనేని తన్ను, తాను తెలియు॥

తాగలేనివాడె, తాగుబోతరయంగ.

యిశ్వదాభిరామ యినర వేమ॥

బైరాగి—కౌశీలో రెండువందల యాబై సంవత్సరములక్రిందట ఆలంగీర్ పాదుషా
వారి హయాంలో, ఒకశేటు మాబోటి సిద్ధులనందరిని కూటానికి పిలిచాడు.
గంగనడివిని పడవమీద పీపాలలో సారాయి భరాయించి, బంగారపు గిన్నెలతో
ఆందిచ్చాడు. రెండురూములరాత్రి ఆయేసరికి పీపాలు కాలీ అయిపోయినాయి.
అంతా పడిపోయినారు.

హెడ్—యేమి ఆశ్చర్యం!

బైరా—మేమూ, ఒక్క నేపాళపు బ్రాహ్మదూ మిగిలాం. “తే! తే!” అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మడు. “తెస్తావా శపించేదా” అన్నాడు. శెట్టి యెక్కడ తెస్తాడా? వాడు మాకాళ్ళు పట్టుకునేటప్పటికి పర్యాయం నిలవమని చెప్పి, మేము ఒక పుణిక మంత్రించి, గంగభరాయించినకొద్దీ ఆగంగ సారా అయిపోయింది. ఆ బ్రాహ్మడు సహస్ర పుణికలుతాగి జిజ్ఞాసతేన్నాడు. బ్రాహ్మల్లోకూడా మహా త్ములుంటారు. కనుక్కోగలిగిన జ్ఞానికి గంగానది అంత సారాయికాదా? మనస—రామందాసావాడు, గంగ బరాయించడానికి గురువు; ఒకదరావుకి పద్ద రావులు నేరుస్తాడు.

[హవల్దారు అచ్చన్న ప్రవేశించును]

దుకా—గురూ వీరు హవల్దార్ అచ్చన్నగారు. మంచిగ్యాని. మనసబుగారికి మేనల్లుడు.

హవల్దారు—రామ్! రామ్!

బైరాగి—రామ్! రామ్!

హవల్దారు—(యోగినితో) పిల్లాహుక్కాలావ్. (హెడ్తో) భాయీ గుంటూరు కాస్తులుగారి పతాయేమైనా తెలిసిందా?

హెడ్—లేదుభాయీ.

దుకా—రామప్పంతులంటాడు - పెళ్ళి కూతురు రెండో పెళ్ళి పిల్ల - దాన్ని అమ్మి డబ్బు చెయ్యిచిక్కించుకుని-

హెడ్—ఆమాటలు మనకెందుకు భాయీ?

మనస—పోలీసాళ్లకీ అక్కర్లేక, బాపనోళ్ళకీ అక్కర్లేక, యెవవ ముండని బాప నాడు పెళ్ళి శేసుకుంటే లోకంతంతా వూరుకోవడవేనా?

హెడ్—డబ్బు యిచ్చినవాడికీ, పెళ్ళి ఆడినవాడికీ లేనిచింత మనకేమమావా? కాక, యీరోజుల్లో బ్రాహ్మణ్యం యెక్కడుంది! యెక్కడచూకినా పిల్లల్ని ముసలాళ్ళకి అమ్ముకోడాలు-గంధా గభాకలేకదా?

హవ—కలికాలంగదాభాయీ? యెంతచెడ్డా బ్రాహ్మలు మనకి పూజ్యులు.

హెడ్—అన్నా, యవరంతవారు, వారు. జ్ఞానం, నీతిప్రధానంగాని, జాతిలో యేవుంది? వేమన్న యేవన్నాడు?

మనస—యేవన్నాడా? నీతికి పోలీసాణ్ణి, ఘోనానికి సాతానోణ్ణి అడగ మన్నాడు.

హెడ్—మావా! వెక్కిరించండిగాని, నేను యెన్ని తాలూకాల్లో నాఖరీచేశానో అన్ని తాలూకాల్లోనూ రంధాగభాకలు యెన్ననిచ్చెప్పను? నన్నడిగితే వెధవలు

పెళ్ళిచేసుకొవడవే ఉత్తమం అంటాను. మా నూరెంటు పిల్లలతో వున్న రెండో పెళ్ళి దొరసాన్ని పెళ్ళాడి సుఖంగా వుండలేదా?

మునస—మావఁగారి అబిష్పరాయం, పెయ్యతోటాచ్చిన ఆవు మేలుకాదా అని? అందక నే, ముసలిబాపనోడు యెధవగుంటని పెళ్ళాడితే, మీ నేస్తం కరణపోణ్ణి, అముసలాడి యెధవకూతుర్ని పెళ్ళాడమని బోదసెయ్యరాదా?

హవ—మనకేల మావా? గవునర్ మొటా, వేవుళ్ళూ బ్రాహ్మలూ-వారి నేరాలు వారివి - నాటితో మనకిపనిలేను. మనభక్తి ముకుందాలి. (హెడ్తో) భాయీ,

తెల్లనల్లా వోకటా?—తెల్లవాడికి క్రీస్తు వొక పద్ధతి పెట్టాడు. ముసలో మాన్కి పెగంబరు వొక పద్ధతి పెట్టాడు, నల్లవాడికి రాముడు వొక పద్ధతి పెట్టాడు. భగవంతుడు తెల్లవాడితో యేకంనాడూ? వెధవని పెళ్ళాడు అన్నాడు. రాముడు తెనుగు వాడితో యేకంనాడూ? వెధవని పెళ్ళాడొద్ద న్నాడు. చెప్పన్న దేశాలూ చూశాను భాయీ, పరిపరివిధాలు ఆచారాలు, వ్యవహారాలు వున్నాయిగాని నీతివకటి, భగవంతుడొకడూ, అంతటా వక్కలే.

మునస—రాముడు యెదవముండల్ని కానిపనులు సెయ్యున్నాడూ? మన్లో మారు మనువులంజేవికావా?

హవ—పిల్లా, చిలం భరాయించి, తే.

మునస—నామాలోడు మూలకి తీసికెళ్ళి పిల్లని ముద్దెట్టుకుంటున్నాడు.

యోగినీ—(చెయ్యి విడిపించుకొని సిగ్గుతో) ఏకాంత ఉపదేశం చేస్తున్నారు.

మునస—యేటో ఆవుప్పుదేశం? తెనెంట వాము యేగంగా రమ్మనా?

దుకా—యేవిటిభాయీ, అనరానిమాట్లు అంటున్నారు. మనయోగిని పరమశక్తురాలు.

మునస—రెండులోయించుకుంటాను. పిల్లా! ఆనామాలోడు సెప్పిన ఉప్పుదేశ వేటో, నా సెవులో కొంచెం సెప్పురాదా?

(యోగిని సారాగళాసు హవల్దార్ యెదటవుంచును.)

మునస—నామాలోడి ఉప్పుదేశంతో పిల్లకి మతోయింది.

బైరాగి—హవల్దారుగారు అమృతం సేవించరా?

హవ—(చిరునవ్వునవ్వి) తాక్క సోజరువాడు చెడ్డాడు. తాగి సిపాయివాడు చెడ్డాడు, జ్ఞానికి జ్ఞానపత్రి; తాగుబోతుకు సారాయి.

మునస—పించను పుచ్చుకుంటువిగదా, యికా సిపాయానా సెయ్యొచ్చదా అల్లుడోదా?

హవ—కుంపిణీ నమ్మక తిన్నతరువాత, ప్రాణంపున్నంతకాలం కుంపిణీ బావుటాకి కొలుపుచెయ్యాలి. రేపు రుషియాతో యుద్ధంవస్తే పించను ఫిరకాయావత్తూ బుజాన్ని తుపాకీ వెయ్యమా?

మునస—రుస్సావోడివోడ నీట్లోములిగి నడుస్తాదిగదా, నువ్వు తుపాకుతో యవణి కొడతావు?

హవ—మొన్నగాక మొన్న యింగిరీజ్ రుషియాదేశానికి దండెత్తిపోయి, రుషియాని తన్ని తగలలేదా? అప్పుడేవైఎంవో, యిప్పుడూ అదే అవుతుంది, మారాణీ చల్లగావుండాలి.

దుకా—సీవరాణీ ఆకాశీమాయి అవుతారంకాదా?

హవ—కాశీ, గీశీ, జాంతేనై - ఆరాముడి ఆవతారం.

దుకా—గురూ-హవల్దారుగారు తత్తకీర్తనలు మాయింపుగా పాడతారు. (యోగినితో) తల్లీ, నా తంబూరా తెచ్చి భాయిగారికి ఇయ్యి.

మునస—యీతూరి, యీరేచ వుప్పుదేశం చేస్తున్నాడు.

దుకా—గొప్పవారున్నప్పుడు ఆస్యాలేటి భాయి?

మునస—వున్నమాటాడితే ఆస్సాలా? నాకవడూ సెయడేం వుప్పుదేశం? యీరేచ వుప్పుదేశం గట్టిగాబిగిసింది; మరిసెయ్యొదల్లు—

(యోగిని కష్టంమీద చెయ్యి వొదిలించుకొని తంబూరా తెచ్చియిచ్చును)

దుకా—అవన్నీ గ్యానరహశ్శాల. బ్రెమ్మానందవంటె యేటి? కడుపునిండా సారా; ముక్కునిండా పొగ; పక్కని పడుచుపిల్లకదా?

మునస—ఘానం యినందొస్సి.—

హవ—పామరం ! పామరం ! రాముడు పఠం కాశీ నెత్తిమీద పెట్టకపోతే కుంపిణీ సిపాయన్నవాడు యిక్కడికి వచ్చునా?

హెడ్—భాయి ! ఓకీర్తన శలవియ్యండి.

(హవల్దారు పాడును.)

పింజరైరహకర్ ఘువ్నైరహ్న

క్యారేబుల్పుల్ కహా ముల్కినునా || క్యార ||.

యొక్కడికివెళతావు? యేమి చెప్పవు, బోలోపింజరై.

(వీరేశశంఖం మనవాళ్ళయ్యతీసి పూరించును.)

హవ—(పాటమాని, తంబూరా క్రిందబెట్టి) గద్దా!

హెడ్—(శంఖంలాక్కుని) శంఖం అగ్గిలోపజేస్తాను. యెందుకు తానిస్తావుభాయి?

దుకా—వొద్దంటే వినడు.

హెడ్—వినకపోతే దుకాణానికి రానియ్యకండి. అల్లరైతే మాకు మాటకదా?

దుకా—పదిశంకాలు దాచేశాను; మళ్ళీమళ్ళీ తెస్తాడు. యేం జేయ్యను. బేరంగదా భాయి?

మునస—దిట్టంగా పట్టెయి. తత్త్వఘనం తలకెక్కాలి!

దుకా—(తంబురా తీసిపాడును.)

నాగాదిగురా । నాతండ్రిదిగురా ॥

దిగుదిగునాగన్న । దివ్యసుందరనాగ ।

ముదముతోరేపల్లె । ముద్దులనాగ ॥

ఊరికిఉత్తరాన । ఊడలమట్టికింద ।

కోమపుట్టలోని । కొడినాగన్నా ॥

[పాడుచుండగా రామప్పంతులు ప్రవేశించి యెడంగా నిలిచి యోగినికి సౌజ్ఞ చేయును. యోగిని రామప్పంతులుతో మాటలాడివచ్చి హెడ్ చెవిలో రహస్యం చెప్పును.]

మునస—పిల్ల, హెడ్డుగారికి వుప్పుదేశం నేస్తూంది. ముసలోజ్జనా—

యోగిని—(మునసబు చెవిదగ్గర నోరుపెట్టి చెవిగిల్లును)

మునస—పిల్లా! సామ్రాజ్యాలైంది మునిసిబు నాయుడికి యీపాటి వుప్పుదేశంతగిలి—

(హెడ్డుకనిష్టిబు రామప్పంతులు దగ్గరకువెళ్ళి యెడంగా యిద్దరూ మాటలాడుచురు)

హెడ్—కొత్తవారు యెవరూలేరే? బావాజీగారు వుంటే మీకు భయవేసిటి?

రామ—కొత్తా, పాతా, ఆలోచించుకోలేను. కొంపములిగింది. మీసాయం కావాలి—

హెడ్—డబ్బేవైనా పేల్తుందా?

రామ—మీ చాతైతే, పేల్తుంది.

హెడ్—యేమిటొచ్చిందో చెప్పు.

రామ—బబ్బావుధాన్లు పెళ్ళాడినగుంట మధురవాణి తాలూకుకంటే తీసుకుని యెక్కడికో పారిపోయింది.

హెడ్—యెందుకు పారిపోయిందో?

రామ—మీనాక్షి చావగొడితే పారిపోయింది. యెక్కడ వెలికినా కనపడలేను. ముందు మీజవాన్లని దొడా యించండి.

హెడ్—యీరాత్రివేళ మాజవాన్లుమాత్రం పట్టుకోగలరా? పోలీసు జవానంటే పదికళ్ళూ పదికొళ్ళూ వుంటాయనుకున్నావా యేవిటి?

రామ—దానిసిగ్గోసిరి; దాన్ని పట్టుకోవడం నాకందుకు, నాకంటే నాకిప్పిం చెయ్యండి ?

హెడ్—యేవిటి నీమాటలూ ! ఆకంటేపట్టుకు ఆపిల్ల పరారీ అయిందని చెపితివి. నేను కంటే యెలా యిప్పిస్తాను ?

రామ—ముసలాణి ఆడిగితే, అదిపట్టుకుపో యిందటాడు; గాని నిజంగావాడు పెట్టెలో దాచే? యివ్వకుండా వున్నాడు.

హెడ్—నన్నేంచెయ్యమంటావు ?

రామ—కూనీకేసని ముసలాణి బెదిరిస్తే, నాకంటే నాకిచ్చేస్తాడు; మీ చెయ్యకూడా తడౌతుంది.

హెడ్—అలాగనా - గాని నువ్వన్నట్టు ఆపిల్లగానీ, కంటేపట్టుకు పరారిఅయి పోయివుంటే.—

రామ—పోనీండి - దానిఖరీగు యిప్పించెయ్యండి.

హెడ్—వాడిస్తాడా ?

రామ—మరి మీసాయం యెందుకు కోరాను ?

హెడ్—యిస్తాడని నాకు నమ్మకంలేదు. వినా చూస్తాను, కేసని యెత్తు యెత్త దానికి యిద్దరు ముగ్గురు సాక్షులుండాలి ?

రామ—మందిరంలో వున్నవాళ్లో ?

హెడ్—వీరేశం, మనవాళ్ళయ్యా, మాడోకాలంలో వున్నారు. హవల్దారు అబద్ధం ఆడమంటే తంతాడు. మునసబునాయుడు యంతరాత్రి వేళ అంతదూరం నడిచి రాలేదు; యిహా ఆడనూ పాడనూ రామందాను వొక్కజేగదా ?

రామ—అబైరాగాడు సాక్ష్యం పలకజేం ?

హెడ్—జేషంవేసుకు ముప్పైతుకునే బైరాగాడనుకున్నావా యేవిటి ? ఆయన గొప్పసిద్ధుడు, నిలువెత్తు ధనంపోస్తే అబద్ధవాడు.

రామ—సాక్ష్యం పలకావొడు, యేవీవొద్దు, దగ్గిరనిలబడితే చాలను. పిల్చుకురండి? (కనిష్టిబువెళ్ళి దుకాణదారునూ బైరాగినీ తీసుకువచ్చును.)

బైరాగి—సాక్ష్యంఅంటే మావంటివాళ్ళే చెప్పాలి. యోగదృష్టివల్ల చూశావంటే, యొక్కడ జరిగినదీ యెప్పుడు జరిగినదీ కళ్ళకి కట్టినట్టు అప్పుడు కనపడుతుంది. గనక మేంకూడావస్తాం. యెవైనా దొరికితే హరిద్వారంలో మఠానికి పని కొస్తుంది.

రామ—జరిగినదాని ముండామోకిరి. కొంచం కల్పనంటేగాని కథనడవదు. అంచేత హెడ్డుగారు ముసలాడితో చెప్పేమాటలు నిజం అని మీరు శలవివ్వాలి.

బైరాగి—వెఱ్ఱి ! వెఱ్ఱి ! నిజవేవిటి, అబద్ధవేవిటి ! మేం సిద్ధులం. అబద్ధం నిజం చేస్తాం, నిజం అబద్ధం చేస్తాం - లోకవే పెద్ద అబద్ధం. పదండి.

(నిష్క్రమింతురు.)

గీ-చ స్థలము : దేవాలయం గుమ్మందగ్గర.

[హెడ్డుకనిష్ఠీలు, రామప్పంతులూ మాట్లాడుతున్నారు. మరివక కనిష్ఠీలు, బైరాగి, దుకాణదారు కొంత యడముగా నిలుచున్నారు.]

హెడ్ — నా నాఖరీ పోగొట్టుకుంటానా భాయీ?

రామ — కొంచం బెదిరిస్తే నాఖరీ పోతుందా అన్నా? పోలీసుదూదీ అంటే బెదిరింపే గదా? మీరు అలా తప్పించుకుంటే నేనేం అనుకోను?

హెడ్ — (చేతిలో నులుపుతున్న కాకితపుముక్కలు వికిరేసి) భాయీ. లుబ్ధావు ధాన్లు చంటిపిల్లడా? దుక్కిముచ్చా? బెదిరించడానికి - కూనీ కేసని నాకే వైనా ఆశవుంటే, పోలీసువాణ్ణి, నేను వూరుకుంటానా? పట్టుకుంటే నాకు యెంతకొరవ్వుకాదు? యీ జనాన్ని యీ చీకటి రాత్రిలో నూతిలో దింపాను కానా? కూనీ గీనీ అంటే యవరైనా నవ్వుతారు. మీనాక్షిచేతికి వెరచి, అపిల్ల యిరుగింట్లోనో పొరుగింట్లోనో పడుంది. మీయింట్లోనే వుండేమో ముసలాడు అన్నట్టు?

రామ — దేవుడుతోడు మాయింటికి రాలేను. యిరుగింట్లో, పొరుగింట్లో అని మీరు వూరుకుంటే యలాగ? మీ ధైర్యవేషంలో నాకు బోధపడదు. వెతికించవయ్యా అంటే, వెతికించారూకారు. ఆ యిరుగింటివాళ్ళూ, పొరుగింటివాళ్ళూ, పిల్ల నిద్దరపోతూవుండగా కంటే చెపాయిస్తే నాగ తేవెటి? కంటే యింటికి పట్టుకు వెళ్ళకపోతే మధురవాణి గుమ్మంలోంచి గెంటుతుంది - అనగా, గెంటుతుందని కాదు - యేడుస్తుంది, ప్రాణం తీసేస్తుంది. విన్నారా?

హెడ్ — అయితే నాసలహావిన్నారా?

రామ — యేదో చెప్పండి మరి.

హెడ్ — అకంటే యిచ్చిందాకా, కదలకుండా, లుబ్ధావుధాను యింటిమీద కూర్చోండి.

రామ — యిదా సలహా? పీకమీద కూచున్నదాకా నాకేం పట్టింది? యింటికెళ్ళి సుఖంగా పడుకుంటాను.

హెడ్ — మధురవాణి బాధ పెడుతుందనికదా?

రామ — అని మీకు కనికారం కాబోలు? రేపుగానీ వాడు కంటేయివ్వకపోతే, అవుధాన్లుమీద సివిల్ దావాపడేస్తాను. మీదగ్గర, కంటే మాట వొప్పుకున్నాడు గదా, మిమ్మల్ని సాక్ష్యం వేస్తాను.

హెడ్—ఓహో యిదా వేషం? పోలీసు ఆఫీసర్ని నేను, సాక్ష్యాలకీ సంపన్నా లకీ తిరిగితే నానాఖరీ నిలుస్తుందా? కావలిస్తే లుబ్ధావుధాన్లు కంటే హరించాడని నాదగ్గర ఫిరియాద్ చెయ్యండి. కేసుచేసి నా తమాషా చూపిస్తాను.

రామ—కంటేమాట మీదగ్గర అతడు వొప్పకున్నతరవాత, మీరు బోనెక్కి యలా అబద్ధం ఆడగల్రో చూస్తానుగదా.

హెడ్—కంటులూ, అక్కరమాలిన తాక్యాలుచెయ్యకు వాడు కంటేమాట తన కేవీ తెలియదన్నాడు. కావలిస్తే ఆ మాట సాక్ష్యం పలుకుతాను.

రామ—యిదా మీరు చేసినసాయం?

హెడ్—యెందుకు అక్కరమాలిన ఆందోళన పడతావయ్యా - రేపు నీకంటే నీ యింట్లోవుండకపోతే నన్ను అను.

రామ—మధురవాణితో యిప్పుడు యేంజెప్పను?

హెడ్—అయితే నన్నేం జేయమంటారు?

రామ—మళ్ళీ లుబ్ధావుధాన్లు యింటికిరండి. యీమాటలు మనవిద్వరం వెళ్ళి పీడిద్దాం.

హెడ్—రెడ్డిచ్చాడు, మొదలాడు అన్నట్ట - నిరర్థకంగా రాత్రల్లా నిద్దరేకుండా చంపావు-మరి నేను రాజాలను. నువ్వెళ్ళి వాడియింటిమీద కూచోవయ్యా, అని

చెప్పానుకానా? నామాటవిని అలా చెయ్యండి. అదే సలహా. పీసిరిగొట్టు ముండా కొడుకు మానలుగురికీ నాలుగుమూళ్ళు పజ్యేందురాళ్ళు పారేశాడు. యివి పెగిలేటప్పటికి నాతలప్రాణం తోకకి వొచ్చింది. నావొంతు మూడూ మీకిచ్చేస్తాను.

రామ—కంటేపోయి యేడున్నావుంటే, యీ వెనక మూడురూపాయలూ నా కెందుకూ?

హెడ్—మీకు అక్కరేకపోతే పోనియ్యండి. గురోజీగారికి యిద్దాం.

రామ—కొంచెం చిల్లరఖర్చుంది. యేంజెయ్యను? యిలా పారెయ్యండి. (పుచ్చుకొనును.)

హెడ్—గురోజీ తమకో తులసిదళం.

బైరాగి—తృణం, కణం యేవోచ్చినా మఠానికే ఆర్పణం.

హెడ్—(దుకాణదారుతోనూ, కనిష్ఠీబుతోనూ) మీకోమూడు, నీకోమూడూ - (చేతులు దులిపి) పాఫ్ ఝాడా - నాకు తిప్పటే మిగిలింది.

దుకాణదారు—(బైరాగిని పక్కకిపిలిచి) యీవేళే చెన్నాపట్టణించి ఫస్టురకం బ్రాండ్ వొచ్చింది. చిత్తగించి మరి కాశీ వెళుదురుగాని.

హెడ్ — గుకోజీ, రాం! రాం! పంతులూ, ముసలాణ్ణి వెళ్ళి పట్టుకోండి. భాయీ, స్తేషనుకుపోవాలి. (జవానుతో) రావోయి కావయ్యా. (హెడ్డూ, జవానూ, ఒకవైపున్నూ, దుకొణదాయా, బైరాగీ మరి వకవైపున్నూ వెళ్ళుదురు)

రామ — కంటే పోయిందంటే మూడుమాసాలులా చేతులో బెడతాడు! (విరసంగా నవ్వును) వీడితాళం పడతాను. (హెడ్ పారేసిన కాకితపు ముక్కలు యేరి) యినన్ పెకటరుకి వొకటి, తాసిల్దారుకి వొకటి, ఆకాశరామన్న అజీలు పంపుతాను. వెధవ, మధురవాణి దగ్గరికి వెళతా జేమా? నేను యింటికిపోతే అరుగుమీద పడుకోవాలిగాని ఆ తిక్కలంజ తలుపుతీయ్యదు. లుబ్ధావధాన్లు యింటికి వెళ్ళి తే వాడు కట్టుచ్చుకుంటాడు. యీ దేవాలయంలో పరుందునా? — పురుగు బుట్రా కరిస్తే—కరిస్తే--ఛీ! యీ సానిముండని వొదిలేస్తాను - ఆగుంట యావైచెట్టు? నా ఆదృష్టంవల్ల యవళ్ళింట్లోనైనా దాగి రేపుగాని కళ్ళబడితే, కంటేపోకూడదు--ఒక వేళ చస్తే?—చచ్చుండదు - నూతులో పడలేదు. గవరయ్యా, కావయ్యాకూడా గాలించారు—ఒక వేళ అది రెండో వెళ్ళి పిల్ల అయి, దాని ఆతండ్రి కానికీ గావొచ్చి బండీ యెక్కించుకు దొడాయించా జేమా? అలా వితే కంటేకూడా వుడాయించడా?—మీనాక్షిని పట్టుకుంటే కొంత ఆహోకీ తెలుస్తుంది - అది కనపడ్డ వెలొగ?—తలపు తట్టితే ముసలాజే వొస్తా జేమా?—(కోడ్డుదాటి లుబ్ధావధాన్లు యింటి గుమ్మం యదట నిలుచుని) ఆకలి దహించేస్తూంది - మీనాక్షి దొరికితే యేవైనా ఫలహారం యిచ్చును - యవడు చెప్పా! రావి చెట్టుకింద చుట్ట కాలుస్తున్నాడూ? (నాలుగు అడుగులు ముందుకు వెళ్ళి) అసిరీ, నువ్వా?

అసిరిగాడు—నానుబాబు (చుట్టపారవైచును.)

రామ—నిమ్మళంగా వున్నావురా?

అసిరి—యేట్నిమ్మళంబాబూ. సానమ్మొచ్చింది - ఈయమ్మకాసి నూడం మానేసి నారు. డబ్బిచ్చేదా లేడిబాబూ?

రామ—అసిరి, అడక్కపోతే, అమైనా పెడుతుందిరా?

అసిరి—అసానమ్మ మాసెడ్డ మనిషి బాబూ.

రామ—యేవిటి? యేవిటి? చెప్పారే. చాలాకోజులైంది నీకు డబ్బిచ్చి-యింద యీ రూపాయి పుచ్చుకో.

అసిరి—నూరు దండాలుబాబూ?

రామ—మధురవాణి మాటయేవిట్రా చెప్పబోయినావు?

అసిరి—మా చెడ్డమనిషి బాబూ.

రామ—యవడెల్లాడా దాందగ్గిరికి? అసిరి - యవడెల్లాడా :

అసిరి—యవడెల్లా, యీపు పెట్లగొడతాది బాబూ.

రామ—చెడ్డ మనిషిన్నావు?

అసిరి—కాదా? మెన్న హెడ్డుగారెళ్ళే, యేపిఠాన్ని ఉసు గలిపిందికాదా?

రామ—నిజం చెప్పావు. నీమీద యెప్పుడైనా కోప్పడ్డదిట్రా?

అసిరి—చాలాటోళ్ళమీద యెంద కోప్పడ్డతాదీ? బాపనాల్లోనే తిడతాది.

రామ—నువ్వు యెప్పుడూ నిజవే చెబుతావురా అసిరిగా.

అసిరి—సీ! అబద్ధవాడితే బగమంతుడు ఒల్లకుంటాడా బాబూ?

రామ—మీబుగత యేం జేస్తున్నాడా?

అసిరి—తొంగున్నాడు బాబూ.

రామ—నీకు మరోమాపాయి యిస్తాను - మీ నాక్షిని సావిట్లోకి పిలుస్తావురా?

అసిరి—నాశక్కవా, బాబూ? ఆరుమ్మ ఆరుమ్మగదులో పక్కేసుకు తొంగు
న్నాడు.

రామ—నువ్వు చిటికేస్తే, యక్కడున్నా లేచొస్తుంది. నే నెరగనట్రా.

అసిరి—తెండిబాబూ. నూస్తాను. (రామప్పంతులు మాపాయి యిచ్చును. ఉభ
యులూ యింట్లో ప్రవేశింతురు.)

౬-౨ స్థలము : లుబ్ధాపధాన్లు యింటిసడవ.

[తలుపు జారవేసి వుండును]

(మీ నాక్షి ప్రవిదతో దీపం తెచ్చి గూటిలోవుంచును. రామప్పంతులు వొత్తి
తగ్గించి, మీ నాక్షిని ముద్దుబెట్టుకొనును.)

మీ నాక్షి—తోవతప్పొచ్చాకో?

రామ—బుద్ధితక్కువచేత, గడ్డితిని యిన్నాళ్లూ తోవమరిచాను.

మీ నా—మధురవాణి యలా. రానిచ్చింది?

రామ—మధురవాణి శిర్గోళి, దాన్ని వొదిలేస్తాను. ఆకలి బహించుకుపోతూంది.
ఫలారం యేవైనావుందీ?

మీ నా—యేవుందీ? - వొడపప్పు, కొబ్బిరిముక్కా కావాలా?

రామ—యేవో ఒహటి తెస్తూ. (మీ నాక్షి మూకుడుతో వడపప్పు కొబ్బిరి
ముక్కలూ తెచ్చును. రామప్పంతులు తినుచుండును.)

మీ నా—మధురవాణిని వొదిలేస్తారో?

రామ—వొదిలేయడం నిశ్చయవైపోయింది.

మీనా—కనిష్ఠీబుమాట తెలిసిందో ?

రామ—తెలిసింది.

మీనా—యవరు చెప్పారు ?

రామ—అసిరిగాడు.

మీనా—మా అసిరిగాడా ?

రామ—మీ అసిరిగాడే.

(అసిరిగాడు వీధులు పు కొంచంతిసి తొంగిచూసి.)

అసిరి—బెయ్యనికట్టింది తింతున్నావయ్యా ?

రామ—బెయ్యనికా పెట్టారు ?

మీనా—(అసిరిగాడితో) వూరుకో వెధవా.

రామ—నీకు న్యాయవేనా, దిగదుడుపు కూడు పెట్టడం ?

[వీధులోకి వెళ్లి వమనము చేసికొనుటకు ప్రయత్నము చేసి తిరిగి ప్రవేశించి]

వమన వైందికాదు. యేం సాధనం ?

మీనా—దిగదుడుపు కాదంటే నమ్మరుకదా :

రామ—చూకుళ్ళో తగలేకావు ?

మీనా—బెయ్యం తిని సచ్చిందా, యేమిటి ?

రామ—అడవాళ్ళు దారుణం మనుషులు !

మీనా—అసిరిగాడేం చెప్పాడు మధురవాణిమాట ?

అసిరిగాడు—(తిరిగి తొంగిచూచి) ఆ పాతేసిందట్టుకు పోదునాబాబు ?

రామ—పట్టుకుపో.

(అసిరిగాడు పట్టుకుపోవును.)

మీనా—వాడికి మీకంటే ధైర్యంవుంది.

రామ—అపవిత్రం ముండాకొడుకు యేవైనా తింటాడు. బ్రాహ్మణం పవిత్రవైన వాళ్ళంగదా ?

మీనా—పవిత్రం అంటే, మీదీ, నాడే !

రామ—అదేం అలా అంటున్నావు ?

మీనా—నేను వెధవమొండనీ, మీరు సరసులున్నా. మనకంటే మరిపవిత్రం అయిన వారు యవరుంటారు ?

రామ—అకళంకం తీసెయ్యడానికే యీ జేళొచ్చాను.

మీనా—యలా తీసేస్తారు ?

రామ—కునయిద్దరం పెళ్ళాడితే మరి అపవిత్రక యొక్కడుంటుంది ?

మీనా—యేమిటి !

రామ—మనం పెళ్లాడదాం ?

మీనా—నిజంగాను ?

రామ—యేంవొట్టు వేసుకొమ్మన్నావు ?

మీనా—ఆదీపం ఆర్పియ్యండి.

రామ—యీకాగితం ముక్కలు చదివి మరీ ఆర్పేస్తాను. (కాగితం ముక్కలు జేబు లోంచి తీసి చదివి) గాడిద కొడుకు తన బాకీ తాలూకు నోటులాగి, నన్ను దగా చేశాడు; ఏడితాళం పడతాను.

మీనా—యవడు ?

రామ—అది వేరేకథ.

మీనా—అసిరిగాడు కనిష్టిబుమాట యేం జెప్పాడు ?

రామ—మధురవాణి హెడ్డుమీద కుక్కని వుసిగలిపిందని చెప్పాడు.

మీనా—యెందుకూ ?

రామ—నేను లేనప్పుడు వాడు యింట్లో చొరబడబోతేను.

మీనా—అయ్యో తెలివా ! అసిరిగా !

అసిరిగాడు—(ప్రవేశించి) యేటమ్మా ?

మీనా—వెధవా, నిజంచెప్పు. పంతులు యింట్లోలేనప్పుడల్లా కనిష్టిబు మధుర వాణితో వుంటాడని, నువ్వు నాతో చెప్పలేదా ?

అసిరి—(బుజ్జిగోకుకుంటూ) సెప్పినాను.

రామ—దొంగవెధవా ! కుక్కని వుసిగలిపిందన్నావు ?

అసిరి—బాబు - నాకరోడు నోరుమూసుకోవద్దా బాబు ? సానమ్మడిగితే, మీ మాట సెప్పుతానబాబు ?

మీనా—వెధవా, నువ్వు చెబితే నాకు భయవనుకున్నావా యేమిటి ?

రామ—ఓరి అబద్ధపు వెధవా ! యెవడితోనూ మామాటమాత్రం చెప్పకు. రూపాయి యిచ్చానుకొనూ ?

మీనా—యందుకిచ్చాదూ, రూపాయి ?

అసిరి—పిల్లలోణ్ణిగందా ? (పైకి వెళ్ళును.)

రామ—దొంగముండ ద్రోహంచేస్తూండేం ?

మీనా—తెలుసునన్నారు ?

రామ—యింతని యెరగను.

మీనా—అడవి నీలికప్పితరవాత అంతేవేటి? యింతేవేటి? తెగించినవానికి సగుడు మొకొలుబంటి - అందులో సాంసి ఖాయువాగా వుండాలిమోవడం మీదీ బుద్ధితక్కువ.

రామ—బుద్ధితక్కువంటే బుద్ధితక్కువా! ముందరి బుట్టి చితకసాడిచెయ్యాలని

వుంది. దీనికింద యంత సొమ్ము తగలెట్లానూ!

మీనా—యెప్పుడుతోలేస్తారు?

రామ—యెప్పుడోనా? రేపే. లంజ యంత పతివ్రత నేషం వేసింది!

మీనా—మనవెప్పుడు వెళ్లిపోవడం?

రామ—యక్కడికి?

మీనా—మతి పోతుందా యేవేటి? రాజమేంద్రం?

రామ—అవును. రేపు దాన్ని తోలేస్తావా? యెల్లండి మనం వుడాయద్దాం. గాని నీసరుకులు తెచ్చుకుంటావా, ముసలాడికి వోడలేస్తావా?

మీనా—నాకున్నదల్లా నాసరుకులే; యెలా వోడలేస్తాను? నాసరుకులపెట్టెతాళం మానాన్న దగ్గిరుండిగదా యేవిగతి?

రామ—నా ప్రయోజకత్వం నీకేం తెలుసును? యిరుగో యీ రింగునవున్న యినప ములికితో నీచిత్తవోచ్చిన పెట్టెతాళం తీసేస్తాను. గాని నాకంటే యక్కడుంది?

మీనా—గుంటకి పెట్టిందా? రాత్రివేళ, నాబట్టల పెట్టోపెట్టేది.

రామ—నీపుణ్యవుంటుంది ఆ బట్టలపెట్టె వోమాటు తీసికూకూ రేపు వానికంటే మధురవాడికిచ్చి, ముందరి తగిలేస్తాను

మీనా—ఆగుంట బట్టలపెట్టె తాళం పారేసింది?

రామ—ములికితో తీసేస్తాను.

మీనా—నాసరుకులపెట్టె తాళంకూడా తీసేసిపెడతాయా?

రామ—అదే!

మీనా—నన్ను పెళ్ళాడతానని ప్రమాణం చేశారుకాక?

రామ—దీపం ఆర్చేస్తే పెట్టెతియ్యడం యలాగ?

మీనా—అగ్గిపుల్లవుంది.

రామ—ఐతే యిదిగో, నిన్ను తప్పకుండా పెళ్ళాడతానని యీ దీపం ఆర్చేస్తాను.

(రామప్పంతులు దీపం ఆర్చి మీనాక్షిని కొగలించుకొని యెత్తును.)

రామ—యిలా యెత్తుకు తీసుకుపోతాను రాజమహేంద్రవరం.

[అబ్ధావధాన్లు చీకటిలోవచ్చి కజ్జతో రామప్పంతులు కాళ్ళమీద కొట్టును.
మీనాక్షి కిందపడును.]

అబ్ధా.—బందిపోటు గాడిచెకొడకా!

రామ.—సచ్చానా (వీధిలోకి కుంటుకుంటూపోవును.)

అబ్ధా.—పో, ముండా నువుకూడా నాయింట్లోంచి. (మీనాక్షిని పైకితోసి తలుపు గడియ వేయును.)

రామ.—అసిరిగా. చంపేశాడా - కాళెవిక విరిగిపోయిందిగా.

అసి.—(నిమ్మళంగా) చెయ్యానికెట్టిది తింటే యేదొకదిబాబూ? (xట్టిగా) కానేళ యిల్లు జొరబడితే, బుగత తన్నడా?

రామ.—(మీనాక్షితో) నువ్వు యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీనా.—మరి యింట్లో అడుగుపెట్టను. నా సరుకులు లేకపోతేపామును. తండ్రి రాజ మేంద్రం పోదాం.

రామ.—తలచినప్పుడేనా తాతకి పెళ్ళి?

మీనా.—మీయింట్లో వొచ్చినప్పుడు పెళ్ళాడుదురుగాని, యింట్లోంచి కేవలముకొచ్చారు గదా? యిహ నేను మీతో వుండవలసినదాన్నే; పదండి.

రామ.—వెళ్ళి కుదిరింది కోకలి తలకి చుట్టుకొమ్మన్నాట్ట! బతిమాలుకుంటాను యిప్పటికి యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీనా.—మరి యీ జన్మంతో యీ యింట్లో అడుగుపెట్టను.

రామ.—అసిరిగా, మీనాక్షి వొక్కర్తావుంటుంది. కాసాడి, బుగత తలుపుతీయ్య గానే లోపలికి తీసికెళ్ళు - (పరిగెత్తును. మీనాక్షి వెంటబడును.)

(రామప్పంతులు యింటినుదట.)

రామ.—(తలుపుతట్టి) వేగిరం, వేగిరంతియ్యి.

మధురవాణి.—(తలుపు అవతలనించి) యేవీటాతొందర?

రామ.—అకుచ్చెడ వెంట తరువుకూంది.

మధు.—చిట్టెడ కనపడగానే తలుపుతీస్తాను.

రామ.—తలుపేసుకు, కూచంటే నీక్కనపడ్డం యలాగ? నువ్వు తలుపుతీసేలోగా నన్ను కాజేసుంది.

మధు.—నాకంటేదీ?

రామ.—కంటె, కంటె, అని తపిస్తున్నా వేవీటి? నిలబడ్డపాటున నూరు కంటెలు కురిపిస్తాను.

మధు—మీ నూరుకంటెలూ మీరు వుంచుకుని, నావొక్కకంటె నాకిచ్చి, మరి యింట్లో అడుగుబెట్టండి.

రామ—రేపు పొగలుగాని కంటె యివ్వనన్నాడు లుబ్ధావధాన్లు?

మధు—రేపే యింట్లో కొత్తురుగాని, మిగిలిన పోయిందేనీలేదు.

రామ—యింతటో చిట్టడ మీదపడిలే.

మధు—సకేకా? అకేకా?

రామ—పిల్లికి చెలగాటం, నులక్కి ప్రాణపోకటా!

(మీనాక్షి ప్రవేశించి, రామప్పంతులు రెక్కపట్టుకొనును.)

మీనా—దీపం ఆర్పి ప్రమాణం చేశావు - తప్పితే తలపగిలిపోతుంది.

రామ—పోతుందా!

మీనా—మీ కాగల పెళ్ళాన్నిగదా యెక్కడికిపోతాను?

మధు—కాగల పెళ్ళావేమిటి?

మీనా—నిన్ను వొదిలేసి, నన్ను రాజమేంద్రం తీసుకుపోయి పెళ్ళాడతానన్నాడు - నీపనాఁర్పి ప్రమాణంచేశాడు - మరేలా తప్పుతాడు?

మధు—యీవిడేనా ఆకుచిట్టడ?

రామ—ముందా, నాచెయ్యదిలేయ్ - నిన్ను నే పెళ్ళాడతానన్నానే? కలగన్నావా యేమిటి? (మీనాక్షిని విడిపించుకొనగా మీనాక్షి కిందపడును.)

మధు—ఆడదానిమీదా కెయిజేసుకుంటారు? యేమి పొరషం! అబద్ధవాడక అన్నమాట నిలబెట్టుకొండి. యేం? కులం తక్కువా? రూపం తక్కువా? ఆమెబతుకు భ్రష్టు చెయ్యనే చేశారు; పెళ్ళాడి తప్పుదిద్దుకొండి-అవిణ్ణి పెళ్ళాడి వొస్తేనే నేను తలుపు తీస్తాను.

మీనా—పంతులు నన్ను కాగలించుకుని యెత్తుకుంటే మానాన్న చూసి, తన్ని, యిద్దర్నీ యింట్లోంచి తగిలేశాడు. నువ్వు హెడ్డు కనీష్టిబులో పోతున్నావు, నిన్నొదిలేసి నన్ను పెళ్ళాడతానని వొట్టేసుకున్నాడు. నన్ను లేవదీసుకొచ్చి, నన్ను పెళ్ళాడక తప్పుతుందాయేమిటి?

మధు—ఆవస్యం పెళ్ళాడవలసిందే - పెళ్ళాడకపోతే నువ్వుమాత్రం పూరుకుంటావా? దానాతెస్తావు - పంతులుగారికి దావాలంటే సరదావే!

రామ—మధురవాణి - నీకు మతిపోతూంది - నా యింటికి నువ్వా యజమానివి? తలుపు తియ్యి.

మధు—నిలబడండి. కద్దూరం వెలిగించి మంగళహారతి పల్లెం తెస్తాను. (తలుపు దగ్గరనుంచి లోనికి వెళ్ళును.)

రామ—(తలుపు సందులోనుంచి చూసి, తరవాత మినాక్షిని ముద్దెట్టుకుని) యెంత పని చేశావూ! దాంట్లో చెప్పేశావూ! గహస్యంగా లేచిపోయి పెళ్ళిచేసు కోవాలి గాని, అల్లరి చేసుకుంటే యలాగ?

మినా—యెప్పుడైనా అందరికీ తెలిసేదేగదా?

రామ—నామాటవిని యిప్పుడు యింటికి వెళ్ళిపో.

మినా—యిహ మాయంటికి వెళ్ళను. యిదే మాయెల్లు; మధురవాణి తలుపు తీస్తుంది; లోపలికి వెళదాం.

రామ—అయితే యిక్కడవుండు యిప్పుడే వస్తాను (కొన్ని అడుగులు వీధంట నడచి, నిలచి) నిజంగా మంగళహార్తి తెస్తుంది కాబోలు పెంకలంజ? అది తలుపు తియ్యకపోయేనా, మినాక్షి నన్ను వెతకడానికి బయల్దేరుతుంది. తెల్ల వారవచ్చింది - చెరువ్నేపుపోయి కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని ఆపైచర్య ఆలోచిద్దాం. రెండ్రోజులు పైకి వుడాయించానంటే, మళ్ళీ వచ్చేసరికి కొంత అల్లరి సద్దుకుంటుంది. తలుపు తీసినట్టు కానరాదు. యవడిల్లు? యవరై యిది నన్ను అడ్డదానికి? ఆశ్చర్యం! (కొంతదూరంగా వీధిలో నిలబడి, దాగరివేషంతో శిష్యుడు చిత్రానుమితీ పాడును.)

చరణం॥ “యెల్లుయెల్లునియేవు । యెల్లునాదనియేవు ।

నీయెల్లు యెక్కడే చిలుకా?

రామ—యిది నాయెల్లుకాదా?

శిష్యుడు—“ఊరికి ఉత్తరాన । సమాధిపురములో । కట్టెయెల్లున్నదే చిలుకా॥”

రామ—వొల్లకాట్లోనా?

శిష్యుడు—పల్లవి॥ “యెన్నాళ్ళు బ్రతికినా । యేమి సామ్రాజ్యమే ।

కొన్నాళ్ళకోరామ చిలుకా?” ॥

అనుపల్లవి॥ “మూణ్ణాళ్ళబతుకునకు । మరి నేవు త్రుళ్ళేవు ।

మందుగతి కానవే చిలుకా”

రామ—యేమిటి అపశగునం పాటా!

శిష్యుడు—“కట్టలేచుట్టాలు । కట్టెలేబంధువులు ।

కన్నతల్లెవ్వరే చిలుకా?”

రామ—చుట్టాలా? వొక్క అప్పవుంది, అది యెప్పుడూ నాగుమ్మంలో అడుగుబెట్ట లేదు. యిప్పుడు యింటికి యజమాని యెవరూ? తలుపుకదిల సానిలంజా । తలు

పివరల సంసారి వెలివలంబానూ; యిద్దరూ కలిసి యిల్లుచేరకుండా నన్ను తగు
ల్తున్నారు.

శిష్యుడు—“నిన్ను మోసేరు నలుగురు । వెంబడిని పదిమంది ।”

రామ—వెట్టి ముండాపాటా! పోదాం. (గబగబ కొంతదూరము నడచి, నిలుచుని)
యీతోవనే వొస్తున్నాడుకొబోలు - అదుగో పాట వినబడుతుంది?

పాట “నువ్వు కాలిపోయేదాక ।

కొవలుందురుగాని ।

కడకు తొలగొత్తురు ।

వెంట నెవరూరారు చిలుకొ ॥

రామ—వెట్టి ముండాపాటా!

శిష్యుడు—పంతులుగామా! యక్కడున్నారు?

రామ—పరుగుచ్చుకోకపోతే పట్టుకుంటుంది. (పరిగెత్తును)

క న్యా శు ల్క- ము

ష ష్ఠాంక ము

౧-వ స్థలము : రామచంద్రపురం ఆగ్రహారంలో

[చెఱువుగట్టునవున్న తోటలోనికి పెళ్ళివారి బళ్లువచ్చును, గట్టుమీద ఒక
పైపు అగ్ని హోత్రావధాన్లు, రెండవపైపు బళ్ళుతోమి కొనుచు రామప్పంతులును]

అగ్ని—బళ్ళుదింపండి. బళ్ళుదింపండి. సాయేబూ యేనుక్కి కావలసినంత రొడ్డు.

చెఱువు స్నానానికి బహుబాగావుంది. యెవరయ్యా చెఱువుగట్టుమీద ?

రామప్పంతులు—(తనలో) ఆరే! మరిచితిని. యీ వేళేకదా పెళ్ళివారు రావలసిన
కోణ ? (పైకి) నా పేరు రామప్పంతులంటారు.

అగ్ని—ఁబ్రావధాన్లుగారు మిమ్ముల్ని పంపించారా యేమిషి ?

రామ—యేందుకండి ?

అగ్ని—మేవొస్తున్నావని యెదురుగా నువర్ని పంపలేదా ? నా పేరు అగ్ని
హోత్రావధాన్లు అంటారు.

రామ—మీరేనా అగ్ని హోత్రావధాన్లుగారు ? యేం వచ్చారేమిటి ?

అగ్ని—పెళ్ళిమాట మీకు తెలియదా యేమిషి ?

రామ—పెళ్ళెవరికండి ?

అగ్ని—మీదీవురుకాదా యేమిషండి ? మా కిల్లని ఁబ్రావధాన్లుగారి కిస్తావు.

రామ—ఁబ్రావధాన్లుగారికి పెళ్ళె పోయిందే ?

అగ్ని—తమరు హాస్యలాడుతున్నారు - హాస్యంకేంగాని, ప్రయత్నాలుయలా
జరుగుతున్నాయి యేమిషండి ?

రామ—మీరే హాస్యలాడుతున్నట్టుంది. పెళ్ళిఅయి పదిరోజులైంది. ఁబ్రావధాన్లు
గారి సంబంధం అక్కర్లేదని మీరు రాకారట. అందుపైని యవడో గుంటూరు

నుంచి వచ్చిన ఓ కాస్తులు కొమార్తెని పన్నెండు వందలిచ్చి పెళ్ళాడాడు.

అగ్ని—అన్నగారూ - హాస్యం ఆడుతున్నారు. న్యాయంకాదు. మనకి బావగారి
వరసా యేమిషండి ?

రామ—యేమిటి మీమాటలూ ? నేను యెన్నడూ అబద్ధవాడి యెరగను. నామాట నమ్మకపోవడం ధర్మవేదనా ?

అగ్ని—ప్రమాణం చెయ్యండి ?

రామ—గాయత్రీ సాక్షి.

అగ్ని—అయ్యో ! అయ్యో ! యేవీఁ గురంతం ! రండి, వెళ్ళి గాడిదకొడుకు యెరికలు విరగ్గొడతాను.

రామ—నేను రానండి ఆ గుంటూరు సంబంధం చెయ్యవద్దన్నానని నాతో మాట్లాడడం మానేశాడు. మీగు వెళ్ళిరండి - మీరు తిరిగి వచ్చిందాకా యిక్కడే కూచుంటాను.

అగ్ని—ఆ గాడిదకొడుకు యింటికి నాకు తోవతెలియదే ?

శిష్యుడు—(చెరువుగట్టు యెక్కుతూపాడును.)

“తా నెవ్వరో తనవారెవ్వరో ? మాయజీవికి తనువుకు తగులాయ గాకా” ||

(రామస్పృంతులు నిలబడి భయము కనపర్చును.)

అగ్ని—యేవీఁ అలాచూస్తున్నాను ?

రామ—శవాన్ని మోసుకుపోయే పాట !

శిష్యుడు—“దినమూ, మరణమని తెలియూడీ”

రామ—(శిష్యునితో) పూరుకో (అగ్నిహోత్రావధాన్లుతో) అన్నా ఓకానీ వుందా ?

శిష్యుడు—మిమ్మల్ని తీసుకురమ్మంది.

రామ—చచ్చానే - వొన్నూదాయేవీటి ?

శిష్యుడు—కోం తెసో తేసోయింది, రమ్మంది.

రామ—బలికొను.

అగ్ని—చావడం యెందుకు, బతకడం యెందుకు ?

రామ—అది వేరేకథ.

శిష్యుడు—చిట్టపులి పిల్లని తండ్రొచ్చి వండకి తీసుకుపోయినాడట.

అగ్ని—...యీ పూల్లోకి పుల్లూస్తాయా యేమిషి ?

రామ—నిరగడైపోయింది. (శిష్యునితో) యింద దూపాయి (శిష్యుడు తీసుకుని) దానుణి బాబూ !

(పాడును) “చిత్రాస్వాతివాన, జోడించికురియగ”

అగ్ని—యేవీటి పెథవపాట ? పూరుగుంటావా పూరుకోవా ? నీరు దూపాయి చాలదురా గుంటకక్కగట్టా ?

శిష్యుడు—తమరు దయచెయ్యరా బాబూ ?

అగ్ని—... నేనిట్లు - అన్నా, తోవ యవరు చూపిస్తారు ?

రామ—(శిష్యుడితో) నీకు లబ్ధావధాన్లు యిల్లు తెలుసునూ ?

శిష్యుడు—తెలుసును - తండ్రీ.

రామ—ఆవుధాన్లు గారు ఒకానిడబ్బిస్తారు. యిల్లు చూపించు.

శిష్యుడు—మందిస్తేగాని చూపించను.

అగ్ని—యింద - యేడుపు.

(శిష్యుడు ముందూ అగ్నిహోత్రావధాన్లు వెంకటా కొన్ని అడుగులు వెళ్ళిన తరువాత, శిష్యుడుపాడును.)

శిష్యుడు—“నీలాలకా యేల నీయలుకా”?

అగ్ని—యలకేవిటి నీశ్రాద్ధం?

శిష్యుడు—యలక్కాదు, పిల్లి.

(పాడును) “పిల్లన్న తెయి తక్కలాడంగనూ । యలక లేయాగట్టి చున్నంగనూ”

అగ్ని—యేవిటి?

శిష్యుడు—“మేకపిల్లలెందు మేళాంగట్టుకుని । మేరంగితిథాకాని కెళ్లంగనూ” ॥

అగ్ని—యేవిటి నీశ్రాద్ధంపాట!

శిష్యుడు—“తొండాలు నేస్తూడు, దొనిగట్టబట్టుకుని । తోటమట్టి పువ్వులేరంగనూ!!

అగ్ని—పాడానంటే తంతాను.

శిష్యుడు—అయితే నీకు మరి యిల్లు చూపించను.

అగ్ని—పాడగట్టా - (కొట్టబోవును.)

శిష్యుడు—(తప్పించుకుపోతూ) “గట్టుకిందానున్న । పందాయ నేస్తూడు మరిగ - బుకూ । మరిగుబుకూ” ॥

(నిష్క్రమించును.)

అగ్ని—వీడిశ్రాద్ధం చెట్టుకిందజేట్టా - తోవయటా? ఆటా?

(తెరదించవలెను.)

౨-వ స్థలము : చెలువుగట్టతోట.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు, రామప్పంతులు, వెంకమ్మ, యితరులూ.]

అగ్ని—గాడిదెకొడుకుని చూచెడ్డదెబ్బలు కొట్టేకాను; యేనుగులూ గుట్టాలూ తెచ్చాను వీడిశ్రాద్ధం మీదికి! తోవఖర్చయినా వొకదమ్మిడి ఇచ్చడమ.

వెంకమ్మ—మన ప్రాంతం—నే నోచిననోవులు యిలా వుండగా, మరోలా యిలా అవుతుంది? యీ సంస్కంధం వొద్దని పోరితే విన్నారా? నేను భయపడుతూనే వున్నాను. బయల్దేరేటప్పుడు పిల్లి యెగురుగుండా వచ్చింది.

అగ్ని—పింజారీ! వూరుకో-అడమండల కేం తెలుసును? అన్న గారూ, క్రిమినలో కేసు తావడానికి అవకాశంవుంటుందా? మా దగ్గర ఆయ్యవాడూ ఒకాయన వున్నారు. ఆయనకిలాబోగట్టామాబాగా తెలుసును. ఆయన్ని కూడా సలహాచేదాం.

రామ—కోటు వ్యవహారాల్లో ఆరితీరిన మీకు ఒకాడు సలహా యివ్వాలిందీ? స్థల
జాణి గనక సాక్ష్యం గీత్యం లేవడానికి నేను సాయంచేస్తానన్నానుగానీ,
అయ్యవార్లు గియ్యవార్లు మీకూ నాకూ సలహా చెప్పేపాటివాళ్ళా? గుంట
కక్కగట్లు రెండు యింగిలీషుకుక్కలు చగువుకున్నారు గనక ముక్కస్యము
క్కార్థం అని తర్జుమాలుమట్టుకు చేస్తారు; గాని యేదయినా యెత్తుయెత్తావంటే,
తమలాంటి యోధులు యెత్తాలి, నాలాంటి నియోగపాడు నడిపించాలి. క్రిమి
నలుకి అవకాశంవుందా అని అడుగుతా రేవంటి? మీకు తెలియదా యేవంటి!—
అటుపైని సులభసాధ్యంగా మూకు నాలుగువేల డామేజీకూడా సివిల్లో
లాగేస్తారు.

అగ్ని—అదే నా ఆలోచన.

రామ—తీరిపాయె; మళ్ళీ యిహ సలహాకేవుంది. వెంటనే వెళ్ళి ముక్క తగిలించే
దాం ఖర్చులికి సామ్యపట్టుకుని బయలుదేరండి.

అగ్ని—నాదగ్గర దమ్మిడీ లేదు; యేమి సాధనం? యీ గాడిదెకొడుకు రూపాయ
లిస్తాడని నమ్మి, నేనేమీ లేలేదు.

రామ—యింటికి వెళ్ళి లెక్కపట్టుకు వొచ్చేటప్పటికి పుణ్యకాలం మించిపోతుంది.
“కుభస్పశీఘ్రం” అన్నాడు - మీ ఆలోచనేవంటి?

అగ్ని—యిదేవో అయితే నేగాని యింటి మొహం చూసేసలేను. మా అమ్మి సరుకే
దయినా యీ వూళ్ళో తాట్లు పెడదాం.

రామ—అయితే పట్టుకురండి; పోలిశెట్టి దగ్గర తాకట్లు పెడదాం; పోలిశెట్టిని
మనం కొంచెం మంచి చేసుకోవడం ఆరస్యకం. మీరు బాధాధాన్లుని కొట్టి
నప్పుడు - పోలిశెట్టి వున్నాడు గనక, బాధాధాన్లు మీమీద ఛాజీచేసి
నప్పుడు, పోలిశెట్టిని తప్పకుండా సాక్ష్యం చేస్తాడు. శెట్టిని మనం విడలియ్య
డం జమారు - యేవంటారు?

అగ్ని—మీ సలహా మా బాగావుంది. నాకూ అదే భయవేస్తుంది.

రామ—చూశారా, ప్రతివాడికీ సలహాచెప్పడం చాతౌతుందండీ? అందులో యీ
యింగిలీషు చగువుకున్న అయ్యవార్లని సలహా అడిగితే, కేసులే లేవద్దంటారు.
దొంగసాక్ష్యాలు తావద్దంటారు. వాళ్ళసామ్యం పోయింది? యే మాలకూడూ
లేకపోతే కేసులు గలవడం యలాగ?

అగ్ని—మా అయ్యవారు మట్టుకు మంచి బుద్ధిమంతుడూ, తెలివైనవాడూ నండి -
కోటు వ్యవహారాలలో అతనికి తెలియని సంగతిలేదండి. అంత బుద్ధిమంతుణ్ణి
నేను యక్కడా చూడలేను. అయన్ని చూస్తే మీరూ అలాగే అంటారు.

రామ—యెంతబుద్ధిమంతుడైనా మీకొనాడు సలహా చెప్పేవాడున్నాడండీ?
చెవులో మాకోమాట - మీ ఆయ్యవారు గిరీశంగాడు కాడండీ? వాడు లభా
వధాను పింతల్లికొడుకు? దా? మీకా వాడు, యీ కేసుల్లో సరైన సలహా
చెబుతాడు?

అగ్ని—అవునండోయి!

రామ—నియ్యోగ పాణ్ణి - నామ ట కొంచెం ఖాతరీ చెయ్యండి. గనక, ఆ ఆయ్య
వార్నితోడిచ్చి, పిల్లల్ని యింటకి పంపి చెయ్యండి. యెక యెకిని మనం కిక్షణం
వెళ్ళిపోయి, లభావధానుకన్న ముందు ముక్క తగిలించేయ్యాలి. యేదో
ఓసరుకు వేగిరం పట్టుకురండి.

అగ్ని—యేదీ, అమ్మని యిలా పిలుపు.

వెంకమ్మ—అమ్మేది చెప్పా? చదకించి బండిలో పడుకుంది కాబోలు. పిలువమ్మా.

అగ్ని—మనకి డామేజీ దిట్టంగా వస్తుందా?

రామ—వస్తుందంటే, అలాగ యిలాగానా?

ఒకడు—అమ్మన్న గారిబండీ యక్కడా కనపడదు; బండీ వెంకపడిపోయింది కాబోలు.

వెంకమ్మ—అడుగో అబ్బివున్నావే? ఏడెలా వచ్చాడు? అబ్బి నవ్వు అక్కయ్య
బండిలో కూచోలేదురా?

వెంకటేశం—లేదు. నేను యేనుగెక్కాను.

అగ్ని—దొంగగాడిదకొడకా ఆయ్యవారేడా?

వెంకటేశం—యెక్కడా కనపడు.

అగ్ని—గుట్టం వచ్చిందా? గుట్టపాడేదీ?

వెంకటేశం—గుట్టపాడు చెప్పాడు.

అగ్ని—యేవిట్రా, వెధవా, చెప్పాడూ?

వెంకటేశం—మోస్తరు—రాత్రి—

అగ్ని—నోటంటమాట పెగల్దే?

వెంకటేశం—గుట్టండిగి—బండీయెక్కెట్ట.

వెంకమ్మ—అయ్యో దాన్ని లేవదీసుకు పోలేదుగద?

దగ్గిరనున్నవారు—ఆ! ఆ!

వెంకమ్మ—కొంప ములిగిపోయింది, మరేవిటి!

(చితికిలబడును)

అగ్ని—(కోపముచేతవణుకుచు) ఆయ్యవారు పక్షిరుకుండని లేవదీసుకు పోయాడూ?
నగలపెట్టె? నాకోటుకొగితాలో!

వెంకటేశం—అక్కయ్యపెట్టె నా ప్రస్తుకాలుకూడా పెట్టాను.

అగ్ని—దొంగ గాడిచె కొడకా! నువ్వే వాణ్ణి యింట్లో పెట్టావు. రవంత ఆచోకి తెలిసిందికాదు, దొంగ వెధవని చంపేసిపోదును. గాడిచెకొడుకును అమాంతంగా పాతిపెట్టేదను.

రామ—(దగ్గిరకువచ్చి) అయ్యవారు మహా దొడ్డవాడని చెప్పారే? యేమి యెత్తుకు పోయినాడేమిటండి?

అగ్ని—యేమి యెత్తుకుపోయినాడా? నీశ్రాద్ధం యెత్తుకుపోయినాడు. పక్షీయముం డని యెత్తుకు పోయినాడు. యీ గాడిచెకొడుకు యింగిలీషు చదువు కొంప ముంచింది (వెంకటేశం జుత్తుపట్టుకుని కొట్టబోవుచుండగా తెరదించవలెను.)

3-వ స్థలము : విశాఖపట్టణము లో మధురవాణి బర యెకటిసిధి.

[రామప్పంతులు, అగ్నిహోత్రావధాన్లు, ప్రవేశింతురు]

అగ్నిహో—మనం పోలికెట్టిదగ్గిర బదులైచ్చిన దూపాయిలన్నీ అయిపోయినాయి; యప్పటికీ ఖర్చులు ఖర్చులే అంచారు; నాదగ్గిర వకదమ్మిడిలేదు.

రామప్ప—ఖర్చుకానిదీ కార్యాలవుతాయిటయ్యా? వికడియం యెక్కడైనా తాకట్టుపెట్టండి.

అగ్ని—యీపూళ్ళో మనం యెరిగినవాళ్ళెవరున్నారు?

రామ—రండి మధురవాణిదగ్గిర తాకట్టుపెడదాం.

అగ్ని—చేసేవి మాఘన్నానాలూ, దూరేవి దొమ్మరి కొంపలూ అని, జటాంత స్వాధ్యాయని నన్ను ముండలిశ్చకి తీసికు వెళతావవయ్యా?

రామ—మరి యేకొంపలూ తిరక్కపోతే కేసులు గెలవడం యలాగ? అది అందరు ముండల్లాంటిదీ ఆనుకున్నారా యేమిటి? సంసారి వంటిది. ఐనా మీకు రావడం ఇష్టంలేకపోతే నాచేతికివ్వండి, నేనే తాకట్టుపెట్టి సామ్మ తీసుకొస్తాను.

అగ్ని—అలాక్కాదు; నేనుకూడాకొస్తాను.

రామ—యేదీ కడియం ఇలాగివ్వండి.

అగ్ని—యిది మాతాతగార్నాటిది. యిది యివ్వడమంటే నాకేమీ యిష్టంలేకుండా వుంది. డబ్బు పూరికే ఖర్చుపెట్టించేస్తున్నాడు; మీరు కుదిర్చినవకీలు తగినవాడు కాడవ; యింగీషూరాదు ఏమీలేదూ.

రామ—ఆయనలాంటి చెయ్యి యీ జిల్లాలో లేదు. ఆయన్నిచూస్తే డిస్ట్రిక్టల్ కలెక్టరుగారికి ప్రాణం. ఇంతకీ మీరేదో పట్టుదల మనుషులనుకున్నానుగాని, మొదటన్న వుత్సాహమ్మీకు యిస్పదులేదు. మీకు డబ్బు ఖర్చుపెట్టడం యిష్టంలేకపోతే మానేసాయెను. “యావత్తైలం, తావద్వ్యాఖ్యానం” అన్నాడు, మరి నాకు కలవిప్పించెయ్యండి.

అగ్ని—(అలోచించి) అయితే తాకట్టుపెట్టండి. (అని నిమ్మకాయగా కడియము తీసి యిచ్చును.)

రామ—(తనచేత నెక్కించుచు) యీ కేసుల్లో యిలాగు శ్రమపడుతున్నానుకదా?

నాకొక దమ్మిడీ అయి - యిచ్చాగుకాదుకదా?

అగ్ని—అయితే నాకడియం వుడాయస్తావామేమిషి?

రామ—నేను మీకు యెలాంటి వకీర్ని కుదిర్చాను! ఆ కన మీనిష గుమై యంత శ్రమపడుతున్నాడు! ఇరుగో ఆయనవస్తున్నాడు,

[నాయుడు ప్రవేశించును]

రామ—(తనలో) యేమిటిచెప్పా వీడు మధురవాణి బస పెరటి నిడ్డివేపునుంచి వస్తున్నాడు? వీడుకూడా మధురవాణిని మరగాడా యేమిటి? వీణ్ణి యీ కేసులో నుంచి తప్పించెయ్యాలి.

నాయుడు—యేమండీ రామప్పంతులన్నా, మిగతా ఫీజు యిప్పించారుకాదుకదా?

అగ్ని—మీరు రాసిన డిఫెన్సు బాగుందికాదని భుక్తగారన్నారవ.

నాయుడు—ఎవడా అన్నవాడు? గుడ్లు పీకించేస్తాను. రామప్పంతులన్నగారూ చూశారండీ - డిఫెన్సు యెంత బాగుతగా తయార్ చేశానో. నాదగ్గిర హైకోర్టుకూడా ప్లయింట్లు రాసుకు వెళ్ళిపోతారు. యీ కుళ్ళు కేసుగా యేపాటి? నేచెప్పినట్టలా పార్టీనడిస్తే నేనెట్టినకేసు పోవడమన్నమాట యెన్నడూలేదు. యీ డిఫెన్సు చిత్తగించండి, (చంకలోని రుమాల్ కట్టతీసినిప్పి అందులో ఒక కాగితముతీసి చదువును.)

“ఫిర్యాదీ చెప్పిన సంగతులు యావత్తూ అబద్ధంకాని యెంతమాత్రం నిజం కావు.” చూశారూ అవక్కమాటతోటే ఫిర్యాదీవాదం అంతా పడిపోతుంది.

“ఫిర్యాదీ నామీడిగిట్టక దురుద్దేశంతో కూహకంచేసి కేసు తెచ్చినాడుకాని యిందులో యెంతమాత్రం నిజంలేదు.”

రామ—డిఫెన్సుమాటకేమండీగాని అవధాన్లుగారు పైసారేదంటున్నారు.

నాయుడు—పైసారేకపోతే పనెలాజరుగుతుంది?

రామ—ఒకసంగతి మనవిచేస్తాను యిలారండి. (రామప్పంతులు, నాయుడు వేరుగా మాటలాడుదురు.)

నాయుడుగారూ మీవకాల్తీ యాయనకేమీ సమాధానంలేదు. నేయెంత చెప్పినా వినక భీమారావుపంతులుగారికి వకాల్తీయిచ్చాడు. మీకు యింగ్లీష్ రాదనీ, లా రాదనీ, యెవడో దుర్బోధచేశాడు.

నానుడు—స్కాలెట్ దొరగార్ని మెప్పించిన ముండాకొడుకుని నాకు లా రాక పోతే యీగుంట వెధవలకుటోయ్ లావస్తుంది. పాస్ పీసని కెండు యింగ్లీషు ముక్కలు మాట్లాడడంతో తేలరా యేమిటి? అందులో మన డిప్టీ కలక్టరుగారికి యింగ్లీషు కకీలం తే కోపం. అందులో బ్రాహ్మణం తే మరీని. ఆమాట ఆ అందకి బోధపర్చింది.

రామ—మరి కార్యంలేదండి. నేయెంతో దూరంచెప్పాను; తిక్కయిండాకొడుకు విన్నాడుకాదు.

నాయ—అయితే నన్నిలాగు అమర్యాదచేస్తామా? యీ బ్రాహ్మణియోగ్యత యిప్పుడే కలక్టరుగారి బసకు వెళ్ళి మనవిచేస్తాను.

(తెరదించవలెను.)

ర-వ స్థలము : లుబ్ధాపధాన్లుబస

లుబ్ధాపధాన్లు—(ప్రవేశించి) ఏమి దురదృష్ట వచ్చిందీ! నా అంత దురదృష్టవంతుడు లోకంలో యవడూలేడు. యేల్నాడి శని రాగానే కాశికి బయల్దేరి పోవలిసింది. బుద్ధి తక్కువ పనిచేశాను. యిలా రాసివుండగా యెలా తప్పుతుంది. సౌజన్యరావు పంతులు దేవుడు ఆయనలాంటివాళ్ళు వుండబట్టే వషాతులు కురుస్తున్నాయి. ఆయన శలవిచ్చినట్టు తప్పంతా నాయంను వుంచుకుని విధిని నిందించడవేం దుకు? ఇంతడబ్బుండిన్నీ, డబ్బుకి లోభపడి ఒక్కగా నొక్కకూతుర్ని ముసలివాడికి అమ్మాను నా జీవానికి ఉసురుమంటూ అది కానితిరుగులు తిరిగిందంటే దానితప్పా? బుద్ధితక్కువ వెధవని, ముసలితనంలో నాకు పెళ్లేం? దొంగముండా కొడుకని తెలిసిన్నీ ఆ రావప్పంతుర్ని చేన్నమ్మడవేవి? ఆ మాయగుంట పారిపోవడవేవి? కంటెకి, ఆ అల్లరేమి? ఆ యినసిపికటరు కూనీ చేశావని మమ్మల్ని సలపెట్టడ వేవెటి? అంతా ఘోరకలి; కలి నిండి పోతూంది. ఒక్క సౌజన్యరావు పంతులు సత్యసంధుడు నాకు కనపడుతున్నాడు. కడవంతా వకీళ్ళూ, పోలీసులూ, పచ్చిపదొంగలు—ఆయన చక్రం అడ్డుపేసి మమ్మల్ని యీ ఆపదలోంచి తప్పించారంటే కాసీవాసం పోతాం.—

యేమిచిత్రాలు! వెధవలకి మతం కట్టారట! యన్నడూ వినలేదు. అమ్మిని వెళ్ళి ఆ మతం చూడమంటాను. దానికి యిష్టం కలిగించా, దానికి కొవలిసిన డబ్బు యిస్తాను. ఆ మతంలో వుంటుంది. లేకుంటే, నాతోపాటు కాసీవాసం.

[రామస్వంతులు ప్రవేశించును.]

లుబ్ధా—కంటె, గింటె అని నాతో మీరు ప్రశంసించి కార్యంలేదు.

రామ—అకంటెమాట ప్రశంసించడానికి రాలేను మానా. అకంటె మధురవాణిది, మీరెరగరా? అదీ, మీరూ యేం జేసుకుంటారో నాకేం కావాలి? కంటె సిగ కోసిరిగాని, మీకు ఓగొప్ప సాయం చెయ్యడానికి వచ్చాను. మీ అవస్థ చూస్తే నాగుండె నీరైపోతుంది.

లుబ్ధా—మహాప్రభో! నీకు పదివేల నమస్కారాలు. యిక, యీ పక్షీరు వెగవని వదిలెయ్యి.

“రామనామ తారకం ।

భ క్తిము క్తిదాయకం । జానకీమ”

రామ—రామ! రామ! యంతమాట అంటివయ్యా! మీరు ఆపదలోవుండి విరక్తి చేత యేమి మాటలన్నా అవి పడి, పనిచెయ్యడం నాకు విధి. చెప్పేమాట చెవి బెట్టండి. ముందూ వెనకూ చూడడానికి యిహ టైములేదు. వ్యవహారం అంతా నూళ్ళుంగా పొక్తు పరుచుకు వచ్చాను. గెండు సంచులతో, కూనీకే సంతా మంచు విడిపోయినట్టు విడిపోతుంది. ఒక్క యినస్పెక్టరుతో కుదరలేదు. డిప్టీ కలక్టరికికూడా చెయ్యి తడిచేయ్యాలి - మీదగ్గిర యిప్పుడు సొమ్ము లేదంటిరా, ఒకచోట వ్యవహారంకూడా పొక్తుపర్చాను. ప్రాంసరీ నోటుమీద యెన్ని రూపాయలు కావలిస్తే అన్నిరూపాయలిస్తాను.

లుబ్ధా—నేను వకదమ్మిడీ యివ్వను. “రామనామతారకం భ క్తిము క్తిదాయకం ! జానకీ మనోహరం ! సర్వలోక నాయకం”॥

రామ—నామాటవిను. యంతో శ్రయాసంమీద యీఘట్టం కుదిర్చాను. తానీ లూరు మీదగ్గిర లంచం పుచ్చుకుని కూనీకేసు కామాపు చేశాడని, యినస్పెక్టరు, డిప్టీకలక్టరికి గట్టిగా బోధపర్చాడు. కలక్టరు సలహామీద యినస్పెక్టరు చాలా పట్టుదలగా పనిచేసి, సాక్ష్యం అంతా రిడీ చేశాడు. కేసు రుజువైసట్టాయనా యావోతుందో ఆలోచించుకోండి.

లుబ్ధా—నీకందుకు నాయేడుపు?

రామ—డిప్టీకలక్టరు బ్రహ్మదేవుని - తాసిలూరు తాడు ముందుతెగుతుంది. తరవాత మిమ్మల్ని, మీనాక్షినీ కమ్మెంటు కట్టేస్తాను - వురిసిద్దం. నాహ యినస్పెక్టరికి వుంటే స్నేహంచేత యీ ఘట్టానికి వొప్పించాను. గనక నామాటకి చెవొగ్గి యీ ఆపద తప్పించుకోండి.

లుబ్ధా—నన్ను బాధపెట్టక నీమా నాన్న కువ్వుపోమా. “రామనామతారకం । భ క్తిము క్తిదాయకం ॥”

రామ—నీ అంత కక్కుటకుణ్ణి యక్కడా నేను చూడలేను. నీమాటకేం పెద్ద నాడివి- పసిపిల్ల, కడుపునకన్న మీనాక్షికి వురిసిద్ధం అయితే, ముండా డబ్బుకి ముందూ వెనకూ చూస్తావు! తలుచుకుంటే నాహృదయం కరిగిపోతూంది.

[సౌజన్యారావుపంతులు ప్రవేశించును.]

రామ—తమరు ధర్మస్వయాపులు. లుబ్ధావధాన్లు గారి నుండు ఆకారణమైన దయచేత యీ కేసులో పనిచేస్తున్నారు. కేసంతా వట్టి అన్యాయమండి. ఒక్కపిసరై నా నిజంలేదు. శలవై తే గట్టి డిఫెన్సుసాక్ష్యం.—

సౌజన్య—నీసంగతి నాకు తెలుసును. అవతలికి నడువు.

రామ—తమరు యోగ్యులూ, గొప్పవాడూ అయినా, ఏకవచనప్రయోగం.—

సౌజ—నడువు!

(రామవృంతులు నిష్క్రమించును)

సౌజ—ఈదొల్బాజీని తీరిగీ యెందుకు రానిచ్చాడూ?

లుబ్ధ—జాన్ముంటే పోదుబాబూ.

సౌజ—ఠేవొచ్చాడు?

లుబ్ధ—యినసొపకటరికీ డిప్టీ కలకటరికీ లంచం యిమ్మంటాడు.

సౌజ—డిప్టీ కలక్టరుగారు లంచం పుచ్చుకొరు. ఆయన నాకు స్నేహితులు; నాకు తెలుసును. లంచాలూ డంచాలూ మీరు యిచ్చినట్టయితే, మీ కేసులో నేను పని చెయ్యను.

లుబ్ధ—తనుశలవు తప్పి నకుస్తే చెప్పవచ్చుకు కొట్టండి. నాకు భగవంతుడిలాగ

తమకు దొంకారు - “పాపముమంచి నా మీరే, నీశ్యముమంచి నా మీరే” అని మిమ్మల్నే నమ్మి ఉన్నాను.

సౌజ—మీరు నేరం చేయలేదని నాకు పూర్తి అయిన నమ్మకంవుంది. నిజం కనుక్కోడానికి చాలాప్రయత్నం చేస్తున్నాను గాని అగుంటూరి శాస్తులు యవడో భేడించి లేకుండా వున్నాను. మీరు జ్ఞాపకం మీద చెప్పినచహారా గుంటూరు వ్రాసి పంపించాను. అక్కడ ఆలాటిమనిషి యవడూలేదని జవాబు వచ్చింది.

లుబ్ధ—అదేంమామోబాబూ! మీ సానుభవం యీగండంగడిచి, నాపిల్లా నేనూ యీ అపదలోంచి తేలితే, నాడబ్బంతా, మీపాదాలవర్గిగ దాఖలుచేసి కానీ పోకాను.

సౌజ—మీ డబ్బు నాకక్కరలేదని మీతో మొదటే చెప్పాను. నే చెప్పినమాటలు మీరే నచ్చి, ముసలివాళ్ళు పెళ్ళాడకూడదనీ, కన్యాశుల్కం తప్పనీ, యిప్పటి

కై నా మీకు నమ్మకం కలిగితే, యిలాంటి మరాచారాలు మాన్పడానికి రాజ మహేంద్రవరంలో వక సభవుంది, ఆ సభకి కొంచెవోగొప్పో మీకు తోచిన డబ్బుయివ్వండి. వితంతువుల మరానికి మీపిల్లని పంపడం నాసలహా.

అబ్బా—తమచిత్తం, తమశలవు. చేసినతప్పులు, తప్పులని శిక్షాన్ని పట్టిపోయింది. బుద్ధివోచ్చింది బాబూ.

సోజ—అగుంటు రు కాస్తులుకి షరతులేదేకవు యాసవుండేదా? బాగా జ్ఞాపకం చేసుకు చెప్పండి.

అబ్బా—(ఆలోచించి) లేదండి.

సోజ—బాగా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోండి.

అబ్బా—లేదండి.

(తెరదించవలెను.)

గీ-ఎ స్థలము : విశాఖపట్టణంలో.

[మధురవాణి యింటి యదటివీకొసను కరటకశాస్త్రీ, శిష్యుడూ ప్రవేశింతురు.]

కరట—నువ్వు ఆకంటే వాళ్ళనెత్తినీ కొట్టకుండా లేచిరావడంనుంచి, యీ ముప్పంతా వోచ్చినట్టు కనపడుతుంది.

శిష్యుడు—మధురవాణికంటే మధురవాణికి యివ్వడం తప్పాండి?

కరట—తప్పుకాదా? నువ్వు యిచ్చావని, మరి అది వోస్సుకుందా? “తే, ధగి డీకే కంటే నెస్తావా, చెస్తావా?” అని రావలెప్పంతుల్ని పీకి పిండెట్టింది.

దాని బాధపడలేక, ఆరావలెప్పంతులు కూనీకేసి యెత్తు యెత్తాడు. ఆముసలా డీకి సిక్కు అరాపోయింటే, మృహత్య నాపెడకి చుట్టుకుంటుంది. నువ్వు అంటూ ఆకంటే వాళ్ళయింట వొడిలేస్తే, నాకు యీచిక్కులేకపోవునుగదా?

శిష్యుడు—వెళ్ళడమండ గూబగదలేస్తూంటే కంటే గింటే యవడికి జ్ఞాపకం వోస్తుందండి? చెయికరిచి, పెట్టెతీసి, మెమారు అంకించుకుని, చెంగున గోడగింతాను.

షిష్యుడువొందలు మీరుపట్టాగా, నాకు పెళ్ళిలోపెట్టినకంటే నేను నెచ్చాననా, తప్పు పట్టుతున్నారు? ఆకంటే అయినా దక్కిందా? చాస్తూనే మధురవాణి లాక్కుంది.

కరట—నేను హాస్యగాణ్ణేగాని, యీకూనీ గడచిడతో నాహాస్యం అంతా అణిగి పోయింది. గనక యిక హాస్యమాను - నేను తీసుకున్న రూపాయలు, అబ్బావ ధాన్లుకి యప్పటికైనా పంపించడానికే తలచాను! అంతేగాని అపహరిద్దామని అనుకోలేదు - మధురవాణిని యలాగైనా అయితేసి, కంటే యరువుపుచ్చుకుని,

అకంటా, యీ మాపయిటా, బంగీకట్టి అవుధాన్లుకి పంపించేస్తే, కూనీ నిజం కాదని పోల్చుకుంటారు. నాకు యీ బ్రహ్మహత్య తప్పిపోతుంది.

శిష్యుడు—మీ నాన్నలు సౌజన్యరావు పంతులుగారితో నిజం చెప్పేయ్యరాదా అండి?

కరట—వెళ్లి కుదిరింది, లోకలి తలకి చుట్టమనన్నాట్ట! వెంకటికి యవళో పోలీసు, తిల్లి కూరగాయలు పుచ్చుకుంటే, జుల్కానా వేశాట్ట; సౌజన్యరావుపంతులు అలాటివాడు. ఆయనతో మనం వున్నమాట చెప్పావంటే, ఆయన నిజం కోటుకలో చెప్పేస్తాడు. ఆపైని అబ్బావధాన్లు పీకవరి, మన పీకకి తగులుకుంటుంది.

శిష్యుడు—“మన” అంటున్నారేమిటి?

కరట—మాట పొరపాటురా. రావప్పంతులు వూరికి వెళ్ళినమాట నిజవేనా?

శిష్యుడు—నిజవే.

కరట—వాడికంట పడ్డావంటే—

శిష్యుడు—పడితే?

కరట—మరేంటేను. మధురవాణిగాని కంటే మనకి యెరువు యిన్వదానికి వొప్పు కుంటే అంజనేయస్వామికి పదిశేల్లు నెయ్యి దీపారాధనచేస్తాను.

శిష్యుడు—కడుపులోకి వెళ్ళవలసిన నెయ్యి కాల్చేయ్యడం నాకేమీ యిష్టంలేదు. అమృతగుండీ మొక్కుకొండి.

కరట—హాస్యం చాలించు, బెడిసిగొడుతుంది.

(నిష్క్రమింతురు.)

౬-వ స్థలము : మధురవాణి బరలోగది.

[మధురవాణి కుర్చీమీద కూచునియుండును. కరటకశాస్త్రులు, శిష్యుడూ, ప్రవేశింతురు. మధురవాణి నిబడును.]

మధు—గురువుగారికి పదివేలదండాలు; శిష్యుడికొక చిన్నమాద్దు. (శిష్యుని ముద్దు బెట్టుకొనును.)

కరట—నీ పుణ్యం వుంటుంది. నా అల్లుణ్ణి చెడగొట్టకు.

మధు—అల్లుడెవరు?

కరట—మాల్లని యితగాడికి యిచ్చి, కన్యాదానం చేస్తాను.

మధు—జెయిలునుంచి వచ్చినతరవారి పెళ్లా! లేక, పెళ్ళిచేసుకుని, మరీ మర

ప్రవేశవా?

శిష్యుడు—జగ్గులేమిటండోయి?

కరట—వొట్టి నే హస్తానికంటూంది.

మధు—పాపం ఆససిపిల్లవాడికి వున్న నిజస్థితి చెప్పండి. తనవాళ్ళని వెళ్ళిచూసినా వస్తాడు.

శిష్యు—(కరటక శాస్త్రీతో) కొంపముంచాలో?

మధు—ముంచడం అంటే అలాగా యిలాగానా?

కరట—నీపుణ్యంవుంటుంది. హస్తంచాలించు. లేకపోతే కుట్టవాళ్ళకి పెద్దలయందు భక్తి చెడుతుంది.

శిష్యు—నే నేం తప్పచేశాను? గురువుగారు చెప్పినపనిచేశాను. ఆరప్పు పోవునా ఆయందే.

మధు—యవరేమిచేసితిరో, నాకు తెలియదుగాని, మీయిద్దరికోసం హెడ్ కని ప్లీబు గాలిస్తున్నాడు. దొరకగానే వరంప్రవేశం చేస్తాడట. యీ మాట వట్టుకు నాకు రూఢిగా తెలుసును.

శిష్యు—యిదేనా మీరు నాకు చేస్తానన్న పెళ్లి?

కరట—యేమైనా జట్టివస్తే, నీప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డువెయ్యనట్రా?

మధు—వొస్తే జట్టి గురుశిష్యులకు యిద్దరికీ వొక్కమారే వస్తుందిగాని, ఒకరికి రావడం ఒకరు అడ్డుపడడం అన్నమాట వుండిపోదు. యెప్పుడైనా మీయిద్దరి ప్రాణాలకీ నేను కనికరించి, అడ్డుపడాలిగాని, మరి యవడికీ సాధ్యంకాదనుకుంటాను.

శిష్యు—మాగురువుగారి మాటకేం; ఆయన పెద్దవారు; యేవొచ్చినా సర్దుకోగలరు. నేను పాపం పుణ్యం యెరగని పసిపిల్లవాణ్ణి, నాప్రాణానికి నీప్రాణం అడ్డువేశావంటే, కీర్తివుండిపోతుంది.

మధు—నీ గురువుని వొదిలేసి నాదగ్గర శిష్యరికం చేస్తావా?

శిష్యు—యిదిగో—యీ నిమిషం వొదిలేస్తాను. (బుగ్గలుగాలితో పూరించి పిడికిళ్ళతో తట్టి గురువుతో) మీ నేస్తం యీవేళతోసరి. మరి అడవేళ్ళం యీ జన్మంలో వెయ్యను.

మధు—నాటకంలోకూడా వెయ్యవా?

శిష్యు—మరి నాటకం గీటకం నాకొద్దు.

మధు—నాదగ్గర శిష్యరికం అంటే యేవేంజెయ్యాలో తెలుసునా?

శిష్యు—నీశ్శుతోడుతాను, వంటచేస్తాను. బట్టలు వుతుకుతాను. గాని బ్రాహ్మణిగదా, కాళ్ళుపట్టమనవుగదా?

మధు—(విరగబడినవిని) యిదా నీగురువుదగ్గర చేసే శిష్యరికం?

శిష్యు—మరిచిపోయినాను. చిడప్పక్కలుకూడా గోకుతాను.

మధు—(నవ్వి) పెంకె?

శిష్యు—యేనాఖరీ చెయ్యమంటే ఆనాఖరీ చేస్తాను.

మధు—నన్ను ముద్దెట్టుకొమ్మన్నప్పడల్లా ముద్దెట్టుకోవాలి.

శిష్యు—ముద్దెట్టుకుంటాను.

కరట—వాడు కుట్టవాడు - వాణ్ణెందుకు చెడగొడతావు? ఆశిష్యరికం యేదో వాడి నిరపునా, నాతరపునాకూడా నేనే చేస్తాను. చాతనైతే చక్రం అడ్డెయి.

మధు—“గురువూ శిష్యుడాయె శిష్యాడూ గురువాయె”

మీరు శిష్యులు కావాలంటే యిమ్మూలు జీతం యిచ్చుకోవాలి.

కరట—పిల్లికి చలగాటం; యలక్కి ప్రాణపోకటా!

మధు—మీరా యలక?

కరట—అవును.

మధు—మీరు యలక కొరు. సందికొక్కరు. మీశిష్యుడు యలక.

కరట—పోనీ—వాణ్ణయినాకొపాడు.

మధు—అదే ఆలోచిస్తూన్నాను.

కరట—బుద్ధి బుద్ధి కలిస్తే రాపాడుతుంది. నీ ఆలోచన యేదో కొంచం చెబితేంటా యనా నా ఆలోచనకూడా చెబుతాను. కలబోసుకుందాం.

మధు—మీ ఆలోచన ముంగుచెప్పండి.

కరట—మరేమీలేదు నే పుచ్చుకున్న పజ్యండువొందలి రూపాకుల నోట్లూ, ఆకంటా, పోస్టుద్వారా భీమాచేసి గుంటూరు శాస్త్రులు పేరట, లుబ్ధావధాన్లుకి పంపిస్తాను. దాంగోటి కూనకేను నిజం కాదని సౌజన్యారావు పంతులు గారు పోల్చుకుంటారు. ఆపైని దైవాధీనం!

మధు—మీకు కంటే యలా వొస్తుంది?

కరట—నువ్వు అనుగ్రహిస్తేను.

మధు—(ముక్కుమీద పేలుపుంచుకుని) చిత్రం! బ్రాహ్మలు యంతకైనా తగుదురు.

కరట—యేమి ఆలా అంటున్నావు?

మధు—నాకంటే తిరిగి నేను కళ్ళమాడడం యెలాగ?

కరట—సౌజన్యారావు పంతులుగారు నీవస్తున నీకు యిచ్చేస్తారు. ఆయన బహు న్యాయమైన మనిషి.

మధు—అంతమంచివాడా?

కరక—అందుకు సందేహావేమిటి?

మధు—యెంతమంచివాడు ?

కరట—అంత మంచిమనిషి మరి లోకంలో లేడు.

మధు—ఆయన్ని నాకు చూడాలనుంది. తీసికెళ్తారా ?

కరట—నా ఆబోరుంటుందా ? ఆయన సానివార్యుని చూడరు.

మధు—అంటే నాచ్చి కాబోలు ?

కరట—యింగిళీషు చగువుకున్న వార్యునికి కొందరికి పట్టుకుంది యీ వాదస్తం !

అయినా అందులోనూ దేశకాలాలనుబట్టి, రకరకాలు లేకపోవడంలేదు.

మధు—సౌజన్యారావు పంతులుగారిది యేరకం ? గిరీశం గారిది యేరకం ?

కరట—యేమి సాపత్యం తెచ్చావు ? కుక్కకి గంగి గోవుకూ యెంతవారో, వాడికి

ఆయనకు అంతవార. సౌజన్యారావు పంతులుగారు కర్మణా, మనసా, వాచా,

యాంటీనాచి. “వేశ్య” అనేమాట, యేమరి ఆయనయదట పలికితివట్టా మనా,

“అసందర్భం !” అంటారు. ఆయనలాంటి అచ్చాణీలు అరుదు. మిగిలినవారు

యధాశక్తి యాంటీనాచులు. ఫాణా ఫాసంతా మాటల్లో మహావీరులే. అం

దులో గిరీశం అగ్రగణ్యుడు. కొందరు బంట్లు పొగలు యాంటీనాచి, రాత్రి

ప్రోనాచి; కొందరు వున్నవూళ్లో యాంటీనాచి, పగయివూళ్లో ప్రోనాచి;

కొందరు శరీరదాధ్యక్షం వున్నంతకాలం ప్రోనాచి, శరీరం చెడ్డతరవాత యాంటీ

నాచి; కొందరు బతికి వున్నంతకాలం ప్రోనాచి, చచ్చిపోయినతరవాత యాంటీ

నాచి; కొందరు అవృష్టపంతులు చచ్చిన తరవాతకూడా ప్రోనాచే. అనగా

యజ్ఞంచేసి పరలోకంలో భోగానికి టిక్కెట్లు కొనుక్కుంటారు. నాబోటి

అల్పప్రజ్ఞ కలవాళ్ళు, లభ్యం కానప్పుడల్లా యాంటీనాచే.

మధు—మీయోగ్యత చెప్పేదేమిటి ! గాని, హెడ్డుగారి మాటలుచూస్తే, సౌజన్య

రావు పంతులుగారు బుద్ధావధాన్లుగారిని కాపాడడానికి, విశ్వప్రయత్నం చేస్తూ

వున్నట్టు కనబడుతుంది. యేమికారణమో ?

కరట—చాపలు యీదడానికి, పిట్టలు యెగరడానికి, యేం కారణమో అదే కారణం.

మధుర—పకోపకారం ఆయనకు సహజగుణమనా ?

కరట—కాకేవి ?

మధు—మీ రెండుకు, కొంచెం అయిదడం, యెగరడం నేర్చుకోవూడదు ?

కరట—నీ మాట అర్థంకాలేదు.

మధు—యీ కేసులో నిజవేదో సౌజన్యారావు పంతులుగారితో చెప్పి మీరు

కూడా కొందం లోకోపకారం చెయ్యరాదా ?

కరట—మా నుంచి సలహా చెప్పావు! తనకు మాలిన దక్కమా? “స్వయంతీకాః
పరాం స్తావయతి” అన్నాడు. నిజం చెబితే పంతులు యేవంటాడో నీకు తెలు
సునా? “శాస్తులుగానూ మీరు నేరంచేశారు, నేనేమి చెయ్యగలను? విమ్మను
గురించి నాకు చాలా విచారం గావున్నది” అని వగుస్తూ, పోలీసువాళ్ళతో చెప్పి,
జైలులులోకి వప్ప చెప్తాడు. జైలులునుంచి తిరిగి వచ్చిందాకా మాత్రం సలహా
పాతికో, పరకో కనికరించి నాభార్యాకు యిస్తావుంటాడు. అలాంటి ప్రమా

దం లేకుండా కార్యసానుకూలం కావడంకోసమే యాయెత్తు యెత్తాను.

మధుర—అరే, సాజన్యారావు పంతులుగారు మంచివారు గనక ఆయనదాకావస్తే

నాకంటే నాకు యిప్పించేస్తారు గాని, అబ్బావంధాస్తూ ఆరూపాయలూ, కంటా,
పెట్లో పెట్టుకుని ముంగిలా మాట్లాడకుండా వూరకుంటేనో?

కరట—దాని ఖరీదు నేనిచ్చుకుంటాను.

మధు—తమరు ఒక వేళ మరలం ప్రవేశిస్తే మరి నాకు కంటే ఖరీదుయిచ్చేవారెవరు?

అందుచేత అకంటే నాకు తిరిగి వచ్చేవరకూ విశిష్టాణి నాదగ్గర తాకట్టు
వుంచండి.

కరట—అలాగే.

శిష్యుడు—మీసా స్క్రీంబోయింది. నాపెళ్ళో?

కరట—నాలికొ తాటిపట్టెరా?

శిష్యుడు—మీసో వేళ—జయిల్లోకి వెళితే,—

మధు—గురువుకు తగిన శిష్యుడివోదువు!

కరట—అంత ఉక్రంవొస్తే, నీ పెళ్ళిమాట నాపెళ్ళాంతో యకంజిమెంటుచేసి
మరీ వెళతాను.

శిష్యుడు—యేమో! ఘోరవైన ప్రమాదం చేశారుగదా?

కరట—మధురవాణి. కొంచెం శ్రమచేసి కంటేతేవా?

మధు—యేవొచ్చిందితొందర?

కరట—హెడ్డుగాని, రావల్పంతులుగాని, వొచ్చాడంటే నాకొంప ములుగుతుంది.

మధు—ములిగితే తేలుస్తాను.

కరట—అంత చాకచక్యం నీకులేదనికాదు.

(మధురవాణి లోనికి వెళ్ళును.)

కరట—అది చెప్పిందల్లాచెయ్యక, కొంచెంపై ఒచ్చేసి కాని, మరీ నడుస్తావుండు,
యేవైనావుంటే, నాచెవిని పడేస్తాండు.

శిష్యుడు—యవరిదగ్గర వున్నప్పుడు వారు చెప్పిందల్లా చెయ్యడవే, నా నిర్ణయం.
మీరు యేంపైకొని, నాచేత ఆడవేషంవేయించి పెళ్లి చేశారో?

కరట—ప్రమాదోధిమతామపి. యంతటివాడికైనా ఒకప్పుడు కాలుజారుతుందిరా!

[మధురవాణి కంటే పట్టుకు ప్రవేశించి.]

మధు—తాకట్టు వస్తువ తప్పించుకు పారిపోలేనో? కుక్కా, నక్కా, కాదుగదా
గొలుసులు వేసి కట్టడానికి?

కరట—నీ వలలో పడ్డప్రాణి మరి తప్పించుకుపోవడం యలాగ? వాటికి వున్న
పటుత్వం యేవుక్కు గొలుసులకూ వుండదు.

మధు—వలలో ముత్యపు చిప్పలుపడితే లాభంగాని, నత్తగుల్లులుపడితే మోతచేటు.

కరట—యంత సేపూ డబ్బు, డబ్బేనా? స్నేహం, వలపూ, అనేవి వుంటాయా?

మధు—స్నేహం మీలాటివారిచోట; అందుచేత నే, కష్టపడి ఆజీవించిన కంటే
మీపాలు చేస్తున్నాను. మాతల్లిచూస్తే భవిష్యంవుంచునా? యిక వలపో?
బతుకనేది వుంటే, వలపు వన్నె తెస్తుంది. అంగడి వాడికి మిఠాయిమీది ఆకా,
సాని దానికి వలపూ, మనస్సులో నే మణిగాలి; కొద్దికాలంవుండే యద్వనాన్ని
జీవనాధారంగా చేసుకున్న మా కులానికి వలపు ఒక్కచోటే.

కరట—యక్కడో?

మధు—బంగారంమీద. శృంగారం వన్నె చెడిన దగ్గరనుంచీ, బంగారంగదా తేటు

తేవాలి? ఆ బంగారం మీకు ధారపోస్తూవున్నప్పుడు నా స్నేహం యెన్ననేల?

కరట—నీ స్నేహం చెప్పేదేవిటి! గాని నీ యాద్యనం, నీ శృంగారం దేవతా
స్త్రీలకువలె కాశ్యతంగా వుంటాయి.

మధు—మాతల్లి ధర్మవాః అని, ఆమె నా చెవిలో గూడుకట్టుకుని బుద్ధులు చెప్ప
బట్టిగాని, లేకుంటే మీలాంటి విద్వాంసుల యిచ్చకాలకి మైమరచి, మీపాటి
పూజో సానులవలె చెడివుండనా?

కరట—మాతల్లి అనగా యెంత బుద్ధివంతురాలు! దాని తండ్రిచేత నే నువ్వు విద్యా
సాంధర్యాలు రెండూ దోహదంచేసి పెంచుతున్నావు?

మధు—అంతకన్న కాపుమనిషినైపుట్టి, మొగుడి పొలంలో వంగ మొక్కలకూ,
మిరప మొక్కలకూ దోహదంచేస్తే, యాదజ్ఞవం కాపాడే తనవాళ్ళన్నవాళ్ళు
వుందురేమో?

కరట—యేమి చిన్నమాట అన్నావు! మధురవాణి అంటూ ఒక వేశ్యాభిఖామణి
యీ కళింగరాజ్యంలో వుండకపోతే, భగవంతుడి సృష్టికి యంతలోపం, వచ్చి
వుండును?

మధు—సృష్టికి లోపం వచ్చినా రాకపోయినా, యిప్పటి చిక్కులలో విారుతు ట్టుకు కించిత లోపం వచ్చివుండును.

కరట—మమ్మల్ని తేల్చడానికి నీ ఆలోచన యేదో కొంచెం చెప్పావుకావుగదా ?

మధు—నన్ను సౌజన్యరావు పంతులుగారి దగ్గరకు తీసుకు వెళ్ళడానికి వొప్పారా కాదుగదా ?

కరట—ఆయన నిన్ను, నన్ను యింట్లోంచి కఱ్ఱపుచ్చుకు తరుముతారు.

మధు—కోపిష్టా ?

కరట—ఆయనకి కోపనన్నమాటేలేదు.

మధు—ఐతే భయమేల ?

కరట—చెడ్డవారివల్ల చెప్పనెబ్బలు తినవచ్చునుగాని, మంచివారివల్ల మాటకొడుడం కష్టం.

మధు—కొత్తసంగతి వకటి యీ నాటికి నాకు తెలిసింది. సృష్టికల్లా వన్నె తెచ్చిన మధురవాణి ఆ నే వేశ్యాశిఖామణి గిరీశంగారివంటి కుక్కలపోతుకే తగిలున్నది గాని, సౌజన్యరావు పంతులుగారివంటి సత్పురుషులను చూడడమునకై నా అర్హత కలిగివుండలేదు. గిరీశంగారు నానియింట అడుగుబెట్టగానే, మీ చెల్లెలు గారియింట, అడుగుపెట్టడానికి ఆయనకు మోగ్యత తప్పిందని మీనిరాకాయం. తనులాంటి పండితోత్తములుమాత్రం కార్యావసరం కలిగినప్పుడు వ్రామావాడా వెలికి. మధురవాణిదగ్గర లాచారీపడవచ్చును. అయితే శిష్టికలక్తరూ కుక్కేనా?

కరట—లంచం తినడుగాని ఆయనకు శ్రీవ్యసనంకద్దు. పెద్ద వుద్యోగస్థుడు గనక, సీమకుక్క అని అందాం, ఆయన్నిగానీ వలలోవేశావా యేమిటి ?

మధు—వేస్తే ?

కరట—బతికొనన్నమాట! ఆయన సాయంవుంటే, కేసు మంచులా విడిపోతుంది. తెలిసింది. యిదా, నువుచేసిన ఆలోచన ? యెంత గొప్పదానివి !

మధు—ఆయన నాయుడుచేత రాయభారాలు పంపుతున్నారు.

కరట—వెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు. యికా ఆలోచిస్తా వేమిటి ? నీ అదృష్టం నాఅదృష్టం యేవని చెప్పును !

మధు—వెళ్ళతలచుకోలేదు.

కరట—చంపిపోతివే ! ఆయన ఒక్కడే మమ్మల్ని కాపాడగలిగినవాడు.

మధు—యిటుపైని పూరకుక్కలనూ, సీమకుక్కలనూ, మూడం గావుంచడానికి ఆలోచిస్తున్నాను.

కరట—అయినని హాస్యానికి సీమకుక్క అని అన్నానుగాని, యెంత రసికుడను

కున్నావు? చేతికి యేమికలేదే! హెడ్డుకనిష్టిబుపాటి చేశాడుకాదా?

మధు—పట్లంబొదిలి పల్లెటూరు రాగానే, మీద్యస్థిలో, కలచనైతిన్? హెడ్డును

నొఖరులా తిప్పుకున్నానుగాని అధికంలేదే? ఆ నాలుగుకోజలూ, సర్కారు

కొలుపుమాని అశడు నాకొలుపు చేశాడు. అతడి సాయం లేకపోతే, మీరు

ఆవూరి పాలిమేర దాటుదురా? యీ దాసరి దాటునా? లోకం అంతా యేమి

స్వప్రయోజక పరులూ!

కరట—అపరాధం! అపరాధం! కలక్టరుని చూడనంటే, మనస్సు చివుక్కుమని

అలా అన్నాను. నువ్వు ఆగ్రామం గ్రామం సమూలం రాణీలాగ యేలడం చేసు

యీ కళ్ళతో చూడలేదా?

మధు—నేను కలక్టరును చూడనంటే, మీమనస్సు చివుక్కుమనడం యెట్టిది? యేమి

చిత్రం! సౌజన్యరావు పంతులుగారు యీమాటనింటే సంతోషిస్తారుకాబోలు?

కరట—పీకవుత్తరిస్తారు.

మధు—అదేదో చూస్తాను.

కరట—బ్రహ్మహత్యకట్టుకుంటావా యేమిటి?

మధు—అహా! యేమి బ్రాహ్మలూ!—అయినా పోలీస్టెట్టి చెప్పినట్టు, యెంత

చెడ్డా బ్రాహ్మలుగదా? యిందండి; (కంటే యిచ్చును) తిలోపకాలేనా?

కరట—యెంతమాట! పువ్వులోపెట్టి మళ్ళీరాదా? నీయెదట అనవలసిన మాట

కాదు. నీలాంటి మనిషి మరిలేను. కించిత్ తిక్కలేకుంటేనా!

మధు—అతిక్కేగదా యిప్పుడు మీకు వుపచరిస్తూంది?

కరట—యేం వుపచరించడం? చంపేశావు! ఆ డిస్ట్రిక్టల్ కలక్టర్ని ఒక్కమాటుచూసి

యీ బీదప్రాణిని కాపాడితే—

మధు—చాలించండి. యిక విజయంచెయ్యండి (వెల్చిపొమ్మని చేతితో సోజ్జ

చేయును. కరటకకాస్తులు, శిష్యుడు నిష్క్రమించుచుండగా) కాస్తులుగారూ!

[కరటకకాస్తులు తిరిగి ప్రవేశించును]

మధు—మీపిల్లని మహేశానికి యిస్తారా?

కరట—యిస్తాను.

మధు—అయితే నాకో ఖరారు చేస్తారా?

కరట—చేస్తాను.

మధు—యిక అతణ్ణి నాటకాలాడించీ, ముండలిశ్శతిష్ట చెడగొట్టకండి.

కరట—యిటువైని చెడగొట్టను - నాకుమాత్రం అక్కరేదా? (పాడుంపీల్చి) నీది గురూపదేశం, మధురవాణి!

మధు—బ్రాహ్మణులలో ఉపదేశంలావూ, ఆచరణ తక్కువా. ఖరారేనా?

కరట—ఖరారే.

మధు—బ్రాహ్మణులకాగానే, దేవుడికంటే బుద్ధిపామ్యు లేరు అనుకుంటాను.

కరట—చివాట్లకిదిగా వేసిటి?

మధు—చిత్రగుప్తుడికి లంచం యివ్వగలరా? అతడి దగ్గిరకి మధురవాణిని పంపి, చేసిన పాపాలు అన్నీ తుడుపుపెట్టించడానికి వీలువుండనుకొబోలు?

కరట—మధురవాణి! జమారు పనివకటుంది. మరచిపోయినాను - వెళ్ళి, రేపు మళ్ళీ వస్తాను.

మధు—(నవ్వుచేశ కుర్చీమీద విరగబడి, తరవాత నవ్వు సమాధించుకొని) ఒక్క నిమిషం ఆగండి. శిష్యుడా! (శిష్యుడు ప్రవేశించును) యేదీ, నాడు నువ్వు రామచంద్రపురం. అగ్రహారంలో, రామస్వంతులు యింటి బైటనూ, నేనూ మీనాక్షమ్మా తలుపు యివతలా అవతలా ఖణ్డాయించి వుండగా, తెల్లవార ఝూవున నిశ్శబ్దంలో ఆకాశవాణిలాపాడిన చిలక పాట పాడి నీమావగారికి బుద్ధి చెప్పి. తమ మూలంగా ఒక ముసలిబ్రాహ్మడికి ముప్పవస్త్రావుంటే తమశరీరం దాచుకుంటున్నారు.

శిష్యుడు—(పాడును) యెఱ్ఱని ముక్కుగలది రామచిలుక! దాని.

మధు—(బెత్తముతో కొట్టబోయినట్టు నటించి) చెప్పినపని చెయ్యకపోతే జయిలు సిద్ధం.

(శిష్యుడు—“యెన్నాళ్లు బ్రతికినా” అను పాటపాడును రెండు వరణములు పాడిన తరువాత.)

కరట—అతిజమారు పనివుంది మధురవాణి మరొమాటువస్తాను (నిష్క్రమించుకూ) తలవాచుగొట్టింది. తెల్లవెంట్రుకలు లావయినాయి - మనసు కొంచం మర్చించుకుందాం.

2-వ స్థలము: సౌజన్యారావు పంతులుగారియింట్లో క చేరీగది

[సౌజన్యారావు పంతులుగారు, అగ్నిహోత్రావధాన్లు ప్రవేశింతురు.]

సౌజ—ఇక మిమ్ములను జయించినవాడులేడు, పిల్లల్ని అమ్ముకోవడం శిష్టాచారం అంటారండీ?

అగ్ని—అహ. మా మేనత్తల్ని అందరినీకూడా అమ్మారండి. వాళ్ళంతా పునిస్త్రీ చావే వచ్చారు. మాతండ్రి మేనత్తల్నికూడా అమ్మడవే జరిగిందవు. యిప్పుడు

యీ వెధవ యింగీషు చదువునుంచి ఆ పకీసు వెధవ దాన్ని లేవదీసుకుపోయి నాడుగాని, వైధవ్యం అనుభవించినవాళ్ళంతా పూర్వకాలంలో యెంతప్రతిష్ఠగా బతికారు కారు?

సౌజ—ఇదిపిల్లల్ని కాలంగడిచినవాళ్ళకి పెళ్ళిచేస్తే వైధవ్యంరాక తప్పతుందా? నింపాదిచేసి కొంచెం యోచించండి.

అగ్ని—ప్రాబుబం చాలకపోతే ప్రతివాళ్ళకీ వస్తుందండి - చిన్నవాళ్ళకిచ్చినా, పెద్దవాళ్ళకిచ్చినా, రాసినరాత యెవడైనా తప్పించగలడా?

సౌజ—మీరు చదువుకున్నవారుగా, ప్రాబుబుని పురుషప్రయత్నం యే వ్యవహారంలో మానేశారు? కేసు, “విధిక్యతం; యలావుంటే అలా అవుతుందని” వకీల్ని పెట్టడం మానేశారా? కన్యలని అమ్ముకోవడం శాస్త్రదూష్యంకాదా? డబ్బుకిలోభించి పిల్లల్ని ముసలివాళ్ళకి కట్టబెట్టి విధిక్యతం అనడం న్యాయవేనా? శలవియ్యండి.

అగ్ని—యిప్పుడు మీ లాక్సుల్లో వెయ్యేసి, రెండేసివేలు, వరకట్నాలు పుచ్చుకుంచున్నారుకాకండి? గిరీశంగారు చెప్పినట్టు—వాడి పిండం పిల్లలికిపెట్టా!—మీలో ఆడపిల్లలికి యిన్నితులాలు బంగారంపెట్టాలి యిన్నితులాలు వెండి బెట్టాలి అని నిర్ణయించుకోవడంలేదా? అదిమాత్రం కాదేం కన్యాశుల్కం?

సౌజ—అలాచెయ్యడం నేను మంచిదనాన్నా యేమిటండి? “గిరీశంగారు చెప్పినట్టు” అని అన్నారేమిటి?

అగ్ని—ఆ వెధవపేరు నాయదట చెప్పకండి.

సౌజ—కానీండిగాని - మీగెండోపిల్లకి తగిన వరుణ్ణిచూసి పెళ్ళిచెయ్యండి. యేం సుఖపడుతుందని ముసలివాళ్ళకి యివ్వడం? శలవియ్యండి.

అగ్ని—అదంతా మీకెందుకయ్యా? ఓహో యిండుకా నన్ను పిలిపించారు? మీ గృహకృత్యాలవ్రాసుకి నేవొచ్చానా యేమిటి? నా గృహకృత్యాలవ్రాసు మీకెందుకూ?

సౌజ—తొందరపడకండి అవుధాన్లుగాదూ. దూరం ఆలోచించండి - మీకడుపున బుట్టిన పిల్లయొక్క సౌఖ్యం ఆలోచించి సహచెప్పానుగాని, నా స్వలాభం ఆలోచించి చెప్పలేదుగా - పెద్దపిల్లకి సంభవించిన అవస్థ మీకళ్ళతో చూడనే చూశారు యికనైనా వృద్ధులకు పిల్లని కట్టబెట్టడుపు ప్రయత్నము చాలించండి.

అగ్ని—నా పిల్లభారం అంతా మీదై నట్టు మాట్లాడుతున్నారేమిటి? ఆ సంత మీకెందుకూ?

సౌజ—నన్ను తమ స్నేహవర్గంలో చేర్చుకోండి - పరాయివాణ్ణిగా భావించకండి - దయచేసి నా సలహా వినండి - మర్యాదగలయింట పుట్టిన బుద్ధివంతుడగు కుటుంబ వాణ్ణిచూసి మీ చిన్నపిల్లని పెళ్ళిచెయ్యండి. యిక పెద్దపిల్లమాట - ఆమెకు వితంతువుల మరణం, సంఘసంస్కారసభవారు విద్యాబుద్ధులు చెప్పించుతారు. మీకడుపున పుట్టినందుకు యెక్కడనయినా ఆమె సుఖంగావుండడంగదా తండ్రినవారు కోగవలసినది, ఆమె తాలూకు కొంతఆస్తి తమవద్దవున్నది. మా స్నేహితులున్నా, శ్రీ పునర్వివాహ సభ కార్యధ్యక్షులున్నా ఆయిన రామయ్య పంతులుగారు నా పేర వ్రాసినారు. ఆ ఆస్తి, చిక్కులుపెట్టక, తాము ఆపిల్లకి పంపించి వెయ్యడం మంచిది.

అగ్ని—యేమిటిముండా యేడుపుసంత ! వాడెవడు ? ఏడెవడు ? మీ రెవరు ? అదెవర ? నాపిల్లేమిటి, పకీషముండ ! చేపు యింటికి వెళుతూ నే ఘటాశ్రాద్ధం పెట్టేస్తాను.

సౌజ—యిప్పటి ఆగ్రహాంమీద మీరు అలా శలవిచ్చినా, నిడివిమీద మీశే కనికరం పుడుతుంది యివ్వుల్లో నే మీరు కనికరిస్తే కొంత మీకు నేను ఉపకారం చెయ్యగలను.

అగ్ని—కనికరంగాకేం, కడుపులో యేడుస్తున్నానుకొనూ ? ఆస్తి గీస్తి యిమ్మంటే మాత్రం యిచ్చేవాణ్ణి కాను. ఆవెధవని పెళ్ళిచేసుకోకుండా యిల్లుజేరి తే, యింట్లో బెట్టుకుంటాను. అంతే.

సౌజ—అది మరిజరగదు.

అగ్ని—యిది అంతకన్న జరగదు.

సౌజ—ఆమె ఆస్తి మీరు యిచ్చివెయ్యకపోతే దావా పడుతుంది. నిష్కారణం ఖర్చులు తగులుతవి.

అగ్ని—నేను ఆగ్రహారపుచెయ్యిని - దానాగీవా అని బెదిరించితే భయపడేవాణ్ణి కాను.

సౌజ—నామాటవిని ఆస్తియిచ్చివేసి గిరీశంగారిమీద గ్రంథంచెయ్యడపు ప్రయత్నము మానుకుంటే, లుబ్ధావధానుగారు మీమీద తెచ్చినకేసు తీయించివేస్తాను-మిప్పిల్లమీద దయాదాక్షిణ్యాలు లేకపోతే, స్వలాభవై నా ఆలోచించుకోండి.

అగ్ని—వెధవముండని లేవడినుకుపోయిన పకీరు వెధవపక్షం మాట్లాడుతావు; యేమి పెద్దమనిషివయ్యా ? నేనాకేసు వాసులుకుంఛాను ? ఆవెధవగానీ కంటికి కనపడితే, కూనీచేస్తాను పెద్దప్లిడరు ప్రత్యుద్ధానంచేసి పిలిచాడంటే, కేసులో యేమి సలహా చెబుతాడో అని భ్రమపడ్డాను. వెధవముండలకి పెళ్ళిచెయ్యడపు పోయీ కాలంపట్టుకుండేది, పెద్దపెద్దవాళ్ళకి కూడాను ?

సౌజ—అబ్బావధాన్లుగారి తరపున మీమీద గ్రంథం నేనే నడిపించవలసివుంటుంది. మీకు వృధాగా డబ్బుతట్టుబడి, సిక్కు, మూతాకూడా సంభవిస్తాయిగదా అని యింత దూరం చెప్పాను. మంచికి మీరు మనుషులైనట్టు కనపడదు. గనక నా చావు శక్తులా పనిచేసి మీకు గట్టి సిక్కు అయేట్టు గ్రంథం నడిపిస్తాను. పిల్లదాని అస్తి విషయమయి దావాకూడా నేనే పడేస్తాను.

అగ్ని—నీయింట కోడికాల్చా!

సౌజ—మీరు యేమన్నా, నాకు కోపంలేదు. యింటికి వెళ్లి ఆలోచించుకుని, నా సహాయం కావలసివుంటే తిరిగిరండి.

అగ్ని—(నిష్క్రమించుతూ తనలో) వీడికి వెళ్లిగాబోలు!

(తెరదించవలెను.)

క న్యా శు ల్క ము

సప్తమాంకము

౧-వ స్థలము : విశాఖపట్నంలో వీధి.

[బైరాగీ, వెనుక పదిమంది శూద్రులూ ప్రవేశింతురు.]

రామన్న—యెక్కణ్ణించి యిజయం సేస్తున్నారు గురూ?

బైరాగి—కాశీనుంచిరా.

రామ—యెన్నాళ్లెంది గురూ?

బైరాగి—ప్రాతఃకాలం గంగ సేవించి బయల్దేరామురా.

రామ—యింక యేగిరం యెలాగొచ్చినాను. గురూ?

బైరాగి—పవనంబిడిచి వాయువేగం మీదవచ్చామురా.

బుచ్చన్న—యోగులికి సిద్ధులుండవురా? యీయ సేంరా, ఉప్పాకలోనూ సింవా చలంలోనూ మొన్న సివరాత్రికి వొక్కమారే అగుపడారు.

లక్ష్మన్న—కెల్లోడు తీగిటపాయేసినాడు కాదా? నిమేటికే వుత్తరం దేశదేశాలికి యెల్లదా?

బైరాగి—పామరులు! పామరులు!

రామ—పూరుకొస్సి - నీకేటెరిక - యెట్టినాకొడక.

బైరాగి—యీపూళ్ళో తీర్థపురాళ్ళరేవున రెండుమైళ్ళు లోసబురున ధర్మరాజువారు ప్రతిష్ఠచేసిన శివాలయం, కంచుజీవాలయం ఒకటి వున్నది. రాత్రి ఆదేవుణ్ణి తేవించుకుని, రేపు రామేశ్వరం వెళ్ళిపోతాం. సదావృత్తి యక్కడదారుకు తుంది?

రామ—యీ ఊళ్ళో మరంలేను గురూ, మేవంతుండగ తమకి లోపవేటి గురూ? కాశీ కబురేటి గురూ?

బైరాగి—నాలుగుగోజాలు కింవట విశ్వేశ్వరుడి కోవిలలో ఒక బంగారపు రేకు ఆకాశంమించి పడ్డది. దానిమీద వ్రాసినదిపి బ్రాహ్మలికి యవరకీ బోధ అయింది కాదు. మేం చిత్తగించాం. సిద్ధులభాషని దానిమీద బంగారంచేసే యోగం వకటి కలకాలంబతికే యోగం వకటి వ్రాసివున్నాయి.

రామ—యేవాచ్చుటే! గురూ భోజనం యేటారగిస్తారు?

బైరాగి—పాలూ, పంచదారా, అరిటిఫలములూ, యీ ప్రకారం ఒకపక్షం ఫలహారం చేస్తాము. మరి పనిహేనుకోజులు వాయుభక్షణ చేస్తాము.

రామ—ఒక్క మిట్టకాయలో పలారం జాగర్త చేస్తాం గురూ, మా రాంమందిరానికి దనుసెయ్యాలి.

బైరాగి—ఇద-యీవూరి వింతలేవిటి?

లక్ష్మన్న—యేటిలేవ్ - రావణాంద్రచరం అనుగోరంలో ముసలబాపనోడు అల్ని సంపేసినాట్ట. అడికీ దొంగసాచ్చీకం పనికి నోళ్ళకీ తాసీలుగోరికీ సిచ్చెపోతాదిట.

బైరాగి—యీవూరు పాపంతో నిండి వున్నట్టు కనపడుతుంది. యీవూళ్ళో మేము నిలవము.

రామ—అచ్చవుడు వెట్టోడు గురూ. ఆకిమాట నమ్మకండి. మీరెళ్ళిపోతే మాలాటోళ్లు తరించడం చాలాగురూ? అళ్ళీ వూళ్ళోళ్ళుకాదు.

బుచ్చన్న—ఆవూరి దుకొణదారుగారు అదుగో, వొస్తున్నారు.

బైరాగి—యీవూళ్ళో తాగడం లావుగావున్నట్టు కనపడుతుంది. మేము తాగుబోతులతో మాట్లాడం - అనుకొణదారు వచ్చేలోగా యీ సందులోకి మళ్ళిపోదాం; రండి (దుకొణదారు పరుగునవచ్చి కలిసి బైరాగి మొలలో చెయివేసి పట్టుకొనును.)

దుకా—రూపాయలుకక్కి మరీ కదలాలి!

బైరాగి—యేమిటివాళకం! నీకు తప్పకాగి పేరుతున్నాడు-నేను మొదటే చెప్పలేదా యీవూరి సంగతి? అంతా పాపంతో నిండివుంది! వేనున్న యేమన్నాడు.

“తాగుబోతుతోడ । తగదెందు నేస్తంబు”

రామ—(దుకొణదారుతో) భాయీ! మీకేటి, మతోయిందా? గురువుగోరికిదణ్ణ వెట్టి లెంపలో యిచ్చుకొండి.

దుకా—గురువూలేను, గుట్రాలేను వూరుకోస్సి - మీదెక్కడ గురువు? నాదు కాణంలో సారా అంతా చెడతాగి డబ్బియ్యకుండా యెగేసినాడు.

రామ—మీకు మతోయిందా భాయీ? ఆరేటి మీదుకొణంలో తాగడ పేటి. కాశినించి యిప్పుడే ఒచ్చినారుగదా?

దుకా—ఆకాశం బొక్కచేసుకుని వొచ్చానుకాదూ? (బైరాగితో) డబ్బిచ్చి మరీ కదులు.

బైరాగి—చూపటి సాధులతో నీకు వాడెందుకు ఆబ్బి? ముదర్నిమాని మేవఁనుకున్నావో! మమ్మల్ని పోలిన దానివాదొకడు, బైరాగి వేషం వేసుకుని యీ దేశంలో తిరుగుకున్నాడు. కిందటిమాటు మేం దేశసంచారం చేసినప్పుడు మాని

చివాట్లు పెట్టాం. నీకు డబ్బుమీఁ అంత కాపీనంపులే తులం గాగి తెచ్చుకో బంగారం చేసియిస్తాం. సంగోరు ధర్మఖర్చుచేసి సంగోరు తిను. లేకుంటే రిల పగిలిపోతుంది.

రామ—యేం యెఱిమందాపని చేసినారు భాయి! బంగారం చేసేసిద్దులికి డబ్బు లచ్చంటోయి? ఆరికాళ్ళమీదపడి అరికతీరుసుకొండి.

దుకా—వుండోస్సి - యేడిసినట్టేవుంది, నీ సొమ్మేం పోయింది?

[హెడ్ కనిష్టిబు ప్రవేశించును.]

హెడ్—యేమండోయి గురోజీ! మీరు వారకడం నాకు దేవుడు దొరికినట్టుంది.

ఇక బలికొను. మీతో కొన్ని జూరు సంగతులు మాట్లాడాలి, రండి.

బైరాగి—భాయి - మీరు వెనక్కుండండి. (దుకాణదారుతప్ప తక్కినవారు దూరముగా వెళ్ళుదురు.)

దుకా—నాడబ్బిచ్చి మరీ మాట్లాడండి.

బైరాగి—నలుగురిలోనూ మర్యాదతియ్యడం ధర్మవేదా తమ్ముడా? యోగరహ స్థాయి పామరుల దగ్గిరా వెల్లడిచెయ్యడం?

దుకా—డబ్బు యెగ్డెయపుయోగం నాద్గిరపారదు. రహస్యవేటి? ఆవిద్యకి అంతా గురువులే!

బైరాగి—వెళ్లి నడుదా! బైరాగివాళ్ళకి మాకు డబ్బుమీద తనుపుంటుందటోయి? ఒకళ్ళకి యిచ్చేదీకానం—పుచ్చుకున్నదీకానం.

హెడ్డు—భాయి! నీమాపాయలు నేనిస్తాను. తెలివిమాలిన మాటలాడకు. గురువు గారికి కళ్ళు మొయ్యా అగ్రహవోస్తే మనం నుండిపోతాం. మీరటుండా, వెళ్ళండి. (బైరాగితో) గురోజీ! కూనీకేసు పీకలమీదికొచ్చింది. కేసు, యే బుగ్గీలేనిదే, అరాత్రి నాలుగురాళ్ళు తడువుతుందావని మనం ఆముసలాణ్ణి అల్లరి పెట్టావా? ఆతరవాత, తాసిల్దారొచ్చి “హాత్ హూత్” అని బెదిరించి పదిరాళ్ళు లాగాడు. తన తాలాకుకంటే పెరిగిందికొదని రావఁప్పంతులు గాడు, యిస్పెక్టరికి పోలీసు నూపరెంటుకీ అర్జీలుకొట్టాడు. నిజంగా కూనీకేసు జరిగి వుండగా, మేవుల కామాపు చేశావని తాసిల్దారుమీదా, నామీదా యిప్పుడు పిత్తూరీ చేస్తున్నారు.

బైరాగి—మేవుండగా మీకేం భయం, భాయి?

హెడ్డు—అందునేగదా, నాపాలిటి దేవుణ్ణా మీరు దొరికారన్నాను.

బైరాగి—మీశత్రువులకు వాగ్దానం చేస్తాను. వాళ్ళపేర్లు వ్రాసియివ్వండి. యిస్పెక్టరుకి మీమీద యివ్వవని చెప్పేవారే?

హెడ్డు—యీపెద్ద వుద్యోగస్థులకి దయలూ దాక్షిణ్యాలూ యేనిటి గురూ?

వాళ్ళకి యంత మేసినా, వాళ్ళకి కొరవ్వు వొస్తుందనిగాని, ప్రమోషను వొస్తుందనిగాని, ఆశపుట్టినప్పుడు, తెగని కత్తితో పీకలు తెగగోస్తారు. మా

యినప్పటికి నూపరేంటుపని కావాలని ఆశించి, తనీల్లారికి వాడికి బలవద్దికో
ధం వుంది. అవిరోధం మధ్యనన్న కొట్టేస్తూంది.

బైరాగి—చూస్తూవుండండి; రేపటినుంచి పతకం తిరిగిపోతుంది.

హెడ్డు—మీదయ, గురూ - సౌజన్యరావు శంతులగారని ఓ గొప్పవకీలుగా
రున్నారు. ఆయన నాకు చాలాసాయం చేస్తున్నారు. కేసు తేలిపోయేసాధనం
ఆయన వొకటి చెప్పారుగాని, అది కుదరకతల్లడిల్లుతున్నాం.

బైరాగి—యెమిటండి, ఆసాధనం?

హెడ్డు—పరారీ అయిపోయిన ఆపిల్లదాని తండ్రి - గుంటూరు శాస్త్రులని ఒకడు
వున్నాడు. అతగాడు దొరికితే, కేసు పోతుంది. వాడు యక్కడా కనపడ్డు.

బైరాగి—యిదెంతపని. రాత్రి అంజనం వేసి ఒక్కక్షణంలో కనుక్కుంటాను.

హెడ్డు—అలారక్షించు గురూ. ఆ కుడ్డాడు—అనగా అచిన్నది-యిప్పుడు యెక్క
డుందో కనుక్కోగలరూ, గురూ?

బైరాగి—అదీ అంజనంలో నే కనపడుతుంది.

హెడ్డు—అది మొగాడయినా, ఆడదయినా కూడా కనపడుతుందా గురూ?

బైరాగి—అదని మొగాడెలా అవుతుంది భాయీ?

హెడ్డు—(తనలో) చెబితే యేం సమాధానం! (పైకి) యీ చిక్కుల్నించి మతిపో
తూంది గురూ. దయచేడి, యింటి కళదాం.

బైరాగి—యీ ష్యూలకి కొంచెం జ్ఞానోపదేశంచేసి మరీవస్తాను. మీరు ముంగు
నడవండి.

హెడ్డు—యీ కార్యం అయిందాకా మీ పాదాలు వొడలను - కార్యవైతే తమరు
హరిద్వారంలో కట్టిస్తూన్న మఠానికి నూటపదహారు దాఖలుచేస్తాను.

(అందరూ నిష్క్రమింతురు.)

౨-వ స్థలము : డెప్యూటీ కలెక్టర్ కి చేరీ.

[డిప్టీ కలెక్టరు, వకీళ్ళు, బంజెంతులు, మొదలైనవారు ప్రవేశింతురు.]

భీమారావు—నాకు మనసబుకోర్టులో కేసున్నది, వొక ఆర్జీ దాఖలుచేసి శలవు
పుచ్చుకుంటాను.

కలెక్టర్—కోటుకవారికి ఆవకాశం అయేవరకూ వుండలేని వకీళ్ళు కేసు యెందుకు
దాఖలుచేయవలె? ఇది చెప్పినట్లైతే కోర్టునా మీయభిప్రాయం?

భీమా—చిత్తం, చిత్తం, తమ ప్రిడికేషన్లు అలాగు గడుపుతూవచ్చేవారు.

కలె—ఆఫీస్ పనిమానుకుని పిచ్చేవరకూ ఉండండి.

అగ్నిహో—(రామస్వంతులుతో) యేమండోయ్ మన కొత్తకీల్ని కోప్పడుతున్నారే?

రామస్వ—(అగ్నిహోత్రావధానులతో) యీ అధికార్లనైజం యేమిటంటే యెవళ్ళ మీద దయవుండి యెవళ్ళపక్షం కేస్ చెయ్యాలంటే వాళ్ళని కరవొచ్చినట్టు కనపడతారు మీరు కోర్టుసంగతంతా తెలుసుకుంటారే? యిదేనా మీ అనుభవం?

అగ్నిహో—(గట్టిగా) అవునవున్నాకు తెలుసును.

కలె—యెవరా మాట్లాడుతున్న మనిషి?

నాయుడు—(లేచి) తక్ పీర్ మాఫ్ చేస్తే మనవిచేస్తాను. యాయన కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంకొపురస్తుడు, నులక అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారు; మహా (అ) యోగ్యమైన బ్రాహ్మడు, జటాంతస్వాధ్యాయి, యాయనే లుబ్ధావధాన్లుగారికి తన కొమార్తెను పద్దెనిమిదివందల రూపాయలకు, కన్యాదానం చేయడానికి బేరమాడుకుని, కాబోయే అల్లుడికి దేహశుద్ధి చేశారు; అందుకే యీమధ్య లుబ్ధావధాన్లుగారు యేలినవారి కోటులో ఛార్జీ దాఖలుచేశారు. అందులో ముద్దాయి యీ యీ మహానుభావుడే! మల్లవరంలో సహస్రమాసజీవైన వక బ్రాహ్మణ శ్రేష్టుడుంటే, ఆయనకు తన పెద్దకుమార్తెను కన్యాదానంచేసి, రెండు సిల్లి కూనలు స్వీకరించేటప్పటికి పెళ్ళిలోనే ఆ బ్రాహ్మణిపుణ్యం అంతామూడి పరంపదంబించేశాడు. అసిల్లదాని తరపున భూములకొరకు దావాతెచ్చారు. వీరు తమవంటి గవర్న మెంట్ ఆఫీసర్లకి తరుచుగా పనిగలుగచేసి స్ట్రీడ్లని పోషిస్తూ వుంటారు. వీరి యోగ్యత లేమి, వీరిదయాంతఃకరణ లేమి, వీరిసరసత లేమి, మరియెన్నడమునకు శేషుడికైనా అలవికాదు. వారి తరపున కేసు దాఖలు చెయ్యడంకోసమే భీమారావు పంతులుగారు కోటులోకు దయచేశారు. (విరసముగా నవ్వి కూరుచొనును.)

కలె—బలేశాబాష్ (గుమాస్తాతో) ఏదీ భీమారావు పంతులుగారిని ప్రియాదు అగ్ని దాఖలుచేయనును. (గుమాస్తా పుచ్చుకొని దాఖలుచేయును.)

కలె—(కాగితమందుకొని) యేమిటయ్యా కేసుస్వభావం?

భీమా—చిత్తం, యాయన వెధవకొమార్తెని. యాయన కొమారుడికి చదువుచెప్పే గిరిశం అనేఆయన అలంకారాలూ, అస్తీతోకూడా లేవలీసుకు వెళ్ళిపోయినాడు.

అగ్నిహో—దస్తావేజాలూ, కోటుకాయితాలూ కూడానండి.

కలె—యేమిటి! ఆ, హా, హా, హా, హా, (నవ్వుచూ బూట్లు కేలపెట్టెట్టును) బలే శాబాష్ (అర్జీమాచుకొని) యిన్నాళ్లేమి చేస్తున్నారు?

భీమా—తహస్సీల్దార్ గారిదగ్గర నేరంజరిగిన మూడోరోజునే మున్నబుకోటు వకీలు వెంకట్రావుపంతులుగారు, ఛార్జీ దాఖలుచేస్తే ఆ తహస్సీల్దారుగారు కేస్ స్వభావం యేమిటని అడిగినారు. ఎడ్డకోషన్ అని వెంకట్రావు పంతులు గారు చెప్పేసరికి యింగ్లీషు రాకపోవడించాత, తహస్సీల్దారుగారు ఆమాట యెప్పుడూ విన్నేదనిచెప్పారు. తరవాత కేస్ స్వభావం తెలుగునచెప్పే యాలాటి నేరం మా జూరిస్ డిక్ షన్ లో జరగదు. తోవలో కోడుమీద యేతాలాకా సరిహద్దులో యెత్తుకుపోయినాడో అని అర్జీ దాఖలుచేసుకున్నారుకారు. లబ్ధావ దాన్లుగారి కూనీకేసు కామావ్ చేసిన తహస్సీల్దారుగారే యాయనండి.

నాయుడు—ఇంగ్లీష్ రాకపోతే నేమండి? తహస్సీల్దారుగారు యెంతప్రాజ్ఞులు! పూర్వపు యూరోపియన్ అధికార్లని యెంతమందిని మెప్పించారు! ఆయన లబ్ధావదాన్లుగారి కేసు కామావ్ చేశారని భీమారావు పంతులుగారు అంటున్నారు. యింకా యిన్వెస్టరీ అవుతూవున్న కేసులో అలా అన్నందుకు యాయన పైని తహస్సీల్దారుగారు పరువునష్టం ఛార్జీ తేవడమునకు వీలువున్నది.

కలె—(భీమారావువైపుజూచి) పిల్లకు పదహారు సంవత్సరములకు లోపుయీడని రుజువున్నదా?

భీమా—జాతకంవుందండి.

నాయుడు—కోటుకవారు ఆజాతకం దాఖలుచేసుకోవాలి.

భీమా—యీ కేసులో ఆయన మాట్లాడుతూవుంటే నే ఎంతమాత్రం వొప్పేదిలేదు.

నాయుడు—యీ కేసులో నాక్కూడా వకొల్తినామా వుందండి (అని దాఖలు చేయును.)

భీమా—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) ఏమయ్యా యీయనక్కూడా వకొల్తీ యిచ్చావయ్యా.

అగ్నిహో—మొదటా, రామప్పంతులు యాయన కీప్పించారు.

భీమా—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) అయితే యేడువు.

(అగ్నిహోత్రావధాన్లు తెల్లపోయిచూచును.)

కలె—యేదీ జాతకం దాఖలుచెయ్యండి.

(భీమారావుపంతులు దాఖలుచేయును.)

నాయుడు—కోటుకవారితో ఒకసంగతి మనవిచేసుకుంటాను. యీ జాతకం విశ్వా మిత్రుడంత యోగ్యుడైన బ్రాహ్మడిచేత తయారుచెయ్యబడ్డది. అదుగో ఆమూల నిబంధం రామప్పంతులుగారికి యీ జాతకంలో మంచిప్రవేశం వుందండి.

భీమా—నేను షేన్ డ్ వకీల్ని. కేసు హీరింగు చేసే చేయవలెనుగాని, నాయుడు గారు చేస్తే నేనంతమాత్రం వాపేదిలేదు.

నాయ—స్మార్ట్ లోక్ వాం గారిదగ్గిరుంచీ యేజన్సి కోటులో వకాస్తీ చేస్తున్నాను. డబ్బుచ్చుకున్నందుకు నాపార్టీ తరపున నాగుమాటలు చెప్పి తీరుతానుగాని యింట్లో చదువుకున్న కొందరువకీళ్ళలాగ నోటంట మాట్రాకుండా కొయ్యలాగ నిలబడనండి.

కలె—(అగ్నిహోత్రావధానువైపుజూచి) మీ కొమార్తె, యేసంవత్సరమందు పుట్టిందయ్యా?

అగ్ని—అంగీరస.

కలె—జాతకంలో భావవుండే? బ్రాహ్మణ్యం పరువంతా తీసేస్తారే. గడ్డితిని పిల్ల నమ్ముకున్నావు సరే కాని, యీలాటి ఫోర్జరీలుకూడా చేయిస్తావా? బ్రాహ్మణ్యం వున్నంత, ఖంగాళీ, మాలకూడూ మరెక్కడాలేదు. నీదుర్మార్గతవల్ల నీకుమార్తెను యీ అవస్థలోకి తెచ్చి మళ్ళీ ఎడ్డకోషన్ కేసుకూడానా? నీపాట్ కరిగిం చేస్తానుండు. (గుమస్తాతో) కేసులో నోటీస్లుచెయ్యి.

గుమా—(ఛార్జీ కాగితముజూచి) యిందులో ముద్దాయీ యింటిపేరూ సాకీనూ లేదండి.

నాయ—(లేచి) యీ అజీజ్ వల్లకొట్లో రామనాథాయ వ్యవహారం లాగుంది. ఇంగ్లీషు వకీళ్ళు దాఖలుచేసే కాకితాలు యీరీతి నే వుంటాయండి.

భీమా—(గుమస్తాతో రహస్యముగా) తరవాతాయీలు నింపించలేదుటయ్యా? (పైకి) యీలా నాయుడుగారు నన్ను తూలనాడుతూంటే కోటు వారు ఊరుకోవడం న్యాయంకాదు.

కలె—నాయుడుగారు మిమ్ము నేమీ అన్లేదే?

భీమా—(తనలో) యిక్కడికి నేను రావడం బుద్ధిపారపాటు.

క్లార్క్—(భీమారావు పంతులుగారితో) ఇంటిపేరూ, సాకీనూ యేమిటండీ?

భీమా—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) ఏమిటయ్యా?

అగ్నిహో—ఆయనపేరు గిరీశం, మరంతకంట నాకు తెలియదు.

కలె—చాబాబ్; బాగావుంది! అవధాన్లుగారి కొమార్తెని యెవడో తీసుకుపోయి నాడు. కనక వాడి వూరూపేరూ యెరిగినవాళ్ళు తెలియచెయ్యవలసినదని, దండోరాకొట్టించి గేజట్లో వేయించండి. పోలీసువారికి యెందుకు నోటీసివ్వ లేదూ! సాకీనూ మొదలైనవి లేనిదీ కేసు యడ్మిట్ చెయడానికి వీలులేదు. టిఫిన్ కి వేళయింది లేదాము (అనిలేచి వెళ్ళిపోవును.)

అగ్నిహో—(భీమారావు పంతులుగారితో) ఏమండోయ్ కేసు అడ్డంగా తిరిగిందే?
(భీమారావు పంతులుగారు మాట్లాడరు.)

అగ్నిహో—యేమండోయి మీలోటి, మాట్లాడుతున్నాను.

భీమా—ఇచ్చినఫీజు పన్నెపోయింది; మళ్ళీ ఫీజుస్తే నేకాని మాట్లాడేదిలేదు.

అగ్నిహో—యేంపన్నెంది అఘోరంఁనని? కలక్టరు చివాట్లు పెడుతూంటే ముంగిలా మాట్లాడక పూరుకున్నావు!

భీమా—బంట్లోత్ ! యితన్ని నాదగ్గిరికి రాకుండా గంటేయ్.

అగ్నిహో—ఓహో బాగుంది వ్యవహారం! రామప్పంతులేడీ?

నాయుడు—(వెల్లగా వెనుకనుండి వచ్చి) పోర్లరీమాటరాగానే నన్నసన్నంగా జారారు. యీపాటికి చారివూరికి సగంతోవలోవుంటారు.

అగ్ని—ఆయ్యో కొంపతీకాడే!

నాయుడు—ఇంట్లోగోతులు సరదాతీరిందా? పోర్లరీకి తమక్కూడా మరద్రవేశం అవుతుంది.

అగ్ని—ఆయ్యో నీయింట కోడికొల్పా.

నాయుడు—రోజూ కొలుస్తూనే వుంటారు.

(తెరదించవలెను.)

కి-వ స్థలము : సౌజన్యారావు పంతులుగారి క చేరీగది.

[సౌజన్యారావు పంతులుగారు, పోలిశెట్టి ప్రవేశింతురు.]

సౌజ—చూశారా శెట్టిగారు. యిప్పటిరోజుల్లో దేవ బ్రాహ్మణభక్తి కోమట్లలోనే వున్నది. లబ్ధావధాన్లుగారు బ్రాహ్మలు, వృద్ధులన్నా - ఆయనను కాపాడితే మీకు చాలా సుకృతం వుంటుంది.

పోలిశెట్టి—బాబు - తమశలవు కబ్బెంతర వేటి?

సౌజ—చూశారా, మీరు సాక్ష్యం చెప్పి ఆయన్ని యీ ఆపదలోనుంచి తప్పించక పోతే, నిజం దాచినందువల్ల ఆయనకి యేమి ప్రమాదం వచ్చినా, ఆపాపం మిమ్మల్ని చుట్టుకుంటుంది.

పోలి—అబ్బెంతర వేటి? బాబూ!

సౌజ—నిజంగా కూనీ జరగలేదని మీకునమ్మక వేకదూ?

పోలి—అబ్బెంతర వేటి? బాబూ!

సౌజ—ఆపిల్ల గోడదాటి పారిపోవడం మీరు చూశారుగదూ?

పోలి—అబ్బెంతర వేటిబాబూ?

సౌజ—మీరు అప్పుడు గుడ్డమీదికి బాహ్యునికి వెళ్ళివున్నారు?

పోలి—అబ్బేంతరవేటి బాబూ?

సౌజ—మీరు బాహ్యునికి వెళ్ళినప్పుడు సహాయానికి మీ నౌఖరునుకూడా తీసుకు వెళ్ళారు?

పోలి—అబ్బేంతరవేటి బాబూ?

సౌజ—(కలం కాగితంతీసి) యీ సంగతులే వ్రాస్తాను. చెప్పండి.

పోలి—యేటి బాబూ?

సౌజ—మీరు చెప్పబోయే సాక్ష్యానికి పేటుమెంటు కట్టుకుంటాను. జరిగినది అంతా చెప్పండి - వ్రాస్తాను.

పోలి—మా యిల్లలోకి ఉడ్డోలవైచ జబ్బుగావుందని కబురెట్టారు, బాబూ. నాకు నేతులు కాళ్ళు ఆడకుండున్నాయి. బండీ కుదుర్చుకొచ్చాను - శలవిప్పించండి - యీ సాచ్చీకాల్లో తిరిగితే పిల్లాపేకా బతుకుతారా బాబూ?

సౌజ—యింత సేపూ చెప్పారుకాకేమి? రుగ్మత నిజమేవితే చాలావిచారవైచ సంగతి - మీకు సాక్ష్యం యలాగా తప్పదు. చెప్పేమాటలు ముందు వ్రాసుకుంటే మంచిది, లేకుంటే బోసెక్కినతరవాత తిత్తరపడిపోతారు. పదినిమిషములు పట్టదు. చెప్పండి వ్రాస్తాను.

పోలి—సాచ్చీకం తప్పదు బాబూ?

సౌజ—యలాతప్పకుందీ? నిజం తెలిసినవారు సాక్ష్యం పరికకపోతే మరియవరు పలుకుతారు?

పోలి—బాబూ - తమరు పెద్దవాకీళ్ళూ, కోనటోడి మాటని కొట్టెయక, యింటారా?

సౌజ—వినకేమి?

పోలి—నిజవేటిబాబూ? అబద్ధవేటి బాబూ? నేను చూసి నిజవా చెప్పినాను? గుడ్డమీదికేటి నికిరాత్రేళ నేను బైటకల్లవేటి? జావ్విచెట్టుమీద పిశాచం అమాంతంగా సంపేసిపోదా! బాబూ? యేటిబాబూ సాచ్చీకానికి ముండ పోలికెట్టి పోలికెట్టే నెప్పాలా సాచ్చీకం బాబూ? తమంటి అధికారనిచూస్తే, పొణం యెగిరిపోతుందిగదా? తమరు తలిస్తే సాచ్చీకానిక్కొదవా? బాపనోళ్లు నచ్చాపనచ్చలు. కొంచం నెయితడిజేస్తే సాచ్చీకం చేప్పేసిపోతారు బాబూ—

సౌజ—యీపాటి చాలించండి. దొంగసాక్ష్యాలు నాదగ్గర పనికిరావు. నిజం తెలిసిన సాక్షులే నాకు కావాలి.

పోలి—ఆపాటిమాట యెవరు నెప్పినారుకారు బాబూ; నిజం నాకేమీ తెల్లు, యేదేవుడు నెత్తికొట్టమంటే ఆ దేవుడు నెత్తికొడతాను బాబూ.

సౌజ—మరి యెరుగుదువని యెందుకు చెప్పారా?

పోలి—బాబూ, నెప్పుడంటే కనిష్టిబోళ్ళు ఊరుకున్నారా?

సౌజ—యిప్పుడుమాత్రం వూరుకుంటారా?

పోలి—చెప్పితే, యిన్నీసిపికటరు పీక పిసికెయ్య బాబూ?

సౌజ—చెప్పకపోతే హెడ్డుకనిష్టిబు పీక పిసకదా?

పోలి—అధికారేటి చెయ్యంటే, మాలాటోళ్ళు అదల్లా నెయ్యాలిగదా బాబూ.

లేకుంటే పీక్కురిగదా? “పోలిశెట్టి, సాచ్చీకం నెప్పాలి” అని హెడ్డుగారంటే,

సిత్తంబాబూ అనాలి; పోలిశెట్టి, కబడదారు, సాచ్చీకం చెప్పితే సంపేస్తాను.”

అని యిన్నీసిపికటరుగారు అంటే, సిత్తం బాబూ అనాలి. “హెడ్డుగారిని

బదిలీచేస్తాం, మరి భయపడకు,” అంటే, సిత్తం బాబూ అనాలి. ఆరాత్రి నే

నూళ్లోవున్నానా బాబూ? లింగోరం సంతకి పోలేదా?

సౌజ—మీసాక్ష్యాన్ని, నమ్ముకుని, లుబ్ధావధాన్లుగారికి నేను ధైర్యం చెప్పానే?

పోలి—గొప్పధికారు! తమరు తలిస్తే ఆరికి నోటేటి బాబూ? కొవిటాడిమాటకొ

ట్టెయ్యండి బాబూ, తమవంటోరుతలిస్తే, బాపన సాచ్చీకాలు నచ్చాపనచ్చలు.

సౌజ—మీయోగ్యత తెలిసింది. చాలు, యీపాటి వెళ్ళండి.

పోలి—(లేచినిలబడి) కోపవాఁబాబూ? మేం బతగ్గలవాఁ? ఆవు నెయ్యి బాబూ

గుమగుమలాడేది ప్రతోరం పంపించుకుందునా బాబూ?

సౌజ—మీయినస్పెక్టరికి పంపండి.

పోలి—(వెళ్ళిపోతూ) ఆరంతోరు ఆరూ, తమంతోరు తమరూ. మాకిద్ద

రొహటిగాదా?

సౌజ—చాలును వెళ్ళండి, వెళ్ళండి.

పోలి—తమక్కోపవోస్తే, బతగ్గలవాఁ బాబూ. (గుమ్మందాటి) బతిగొనా

డేవుడా! పెందరకొలే యింటికిపోయి యెంకటేశ్వర్లుకి, ఆరశటాకునెయ్యి

దివ్వలిగిస్తాను.

(నమ్మిమించును.)

ర-వ స్థలము : వీధి.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు, నాయుడు ప్రవేశింతురు.]

అగ్ని—అపైలే కేసు మానుకొమ్మంఛామా?

నాయుడు—లేకపోతే మీకు చాలా వుపద్రవం సంభవిస్తుంది. ఆ యింగిలీషు వకీలు

అంతా పాడుచేశాడు.

అగ్ని—అయితే రావత్పంతులు వుడాయించేసినట్టేనా?

నాయుడు—అందుకు సందేహ వేరేటి?

అగ్ని—నాకడియం, పట్టుకుపోయి తాకట్టు పెట్టాడు?

నాయుడు—దానికి నీళ్ళధారే.

అగ్ని—అయ్యో! ఆకడియం మాతాతనాటిది. మీరు మొన్న దిడ్డితోవంట

వొచ్చారే, ఆ సాందానియింట్లో తాకట్టు పెట్టాడు.

నాయుడు—రాను! రాను! ఆసరుకు దానిదగ్గర వుంచేలేదు. మీది మిక్కిలి దాని

తాలూకుకంటే వకటి వాడే తీసుకుపోయి మక్కడో తాకట్టు పెట్టాడు, ఆ తగుబోతు మీకలా దొరికాడు?

అగ్ని—రావత్పంతులు తగుచాడా?

నాయుడు—మరి కడియం, కంటేకూడా తాగేశాడుకాదా?

అగ్ని—వీడిసిగతరగా!

నాయుడు—అవునుగాని, మీమీద పోలీసీ కేసు ఖవాసుంచకుండా డిప్టీ కలెక్టరు గారితో సిఫాయ్స్ చేశానుగదా, నాకేమిస్తారు?

అగ్ని—ఊరిచ్చేది? నాభి కొనుక్కోడానికి ఏమిడి అయినానాదగ్గర లేదు. వూరికి చేరితేగాని డబ్బు పెగల్లు

నాయుడు—పోనియ్యండి. ఒక ప్రామిసరీశోలు రాయండి; రూపాయలు యిప్పిస్తాను.

అగ్ని—నా ప్రాణంపోతే నోటురాయను. అప్పుపత్రం రాయనని మాతండ్రి వచ్చి పోయేటప్పుడు నాచేత ప్రమాణం చేయించాడు.

నాయుడు—అయితే మీతోకూడా మీవూరువస్తాను - వకబండెడు ధాన్యం యివ్వండి.

అగ్ని—డబ్బూ, దినస్సుకూడా వొకీళ్ళనెత్తికొడితే, యేటికేడాదీ బతకడం యలాగు? రెండుపుట్లు మిరపకాయలిస్తాను.

నాయుడు—అదై నా యెంతకాదు, ఖరారేనా?

అగ్ని—అగ్ని హోత్రావధాన్లు, అన్నమాట తప్పుచాడా? లుబ్ధావధాన్లు నన్ను పకీర్ని చేశాడు - వాడికి నీక్షకాదేం?

నాయుడు—అవునుగాని, సౌజన్యారావు పంతులుగారు అతడికి సాయంచేస్తున్నారు. అధికార్లంతా ఆపంతులుమాట వింటారు.

అగ్ని—ఆ పంతులు అవుధాన్లుకూతుర్ని పెళ్లాడచాడా యేమిషి?

నాయుడు—అయన ప్రాబుబం, దాన్ని పెళ్ళాడతాడా?

అగ్ని—అరియెందుకు, లుబ్ధావుధాన్లు మీదపడి యేడుస్తాడు?

నాయ—సౌజన్యగావు పంతులుగారు మహాదొడ్డవారు. కోట్లలో యెన్నవలసిన మనుషులు. అపడలోవున్న యెవరికైనా ఆయన ఉపకారం చెయ్యవలసినవారే. అగ్ని—అపై లే, వెధవయండని పెళ్ళాడిన చావాటుపినుగును వెనకేసుకుని, నాపీక యెందుకు నొక్కుచున్నాడు?—అడగో ఆ గాడిదకొడుకు!

[గిరీశం తొందరగా ప్రవేశించును. అగ్నిహోత్రావధాన్లు పక్కనుంచి గిరీశం మీదపడును. గిరీశం తప్పించుకుని కిందికిబారి, అగ్నిహోత్రావధాన్లు కాళ్ళుబట్టిలాగి “మావఁగారికి నమస్కారం” అని పరుగుచ్చుకొనును. అగ్ని హోత్రావధాన్లు కిందపడును.]

నాయ—అల్లుడు గారా యేమిటండి? (లేవదీసి వొళ్ళుగులుపును.)

అగ్ని—వీడిశ్రాద్ధం చెట్టుకింద జెట్టా! యేడీ, వెధవని చంపేస్తాను?

నాయ—అల్లుణ్ణి హతవాఁరిస్తే, కూతురు దబ్బల్ వెధవౌతుంది. శాంతించండి.

అగ్ని—నీయింట కోడిగాల్పా!

నాయ—అమోఘాశీర్వచనము! పదండి.

గీ-వ స్థలము : ల బృహదాన్లు బస.

లబ్ధ—రామనామతారకం । భక్తిముక్తిదాయకం॥

[గిరీశం ప్రవేశించి లబ్ధావధాన్లును కాగలించుకొని “అన్నయ్యా” అని యేడ్చును.]

లబ్ధ—యిదేమిటా?

గిరీశం—నీమీద కూనీకేసు వొచ్చిందని తెలిసి నిద్రాహారం లేకుండా యకాయకీని వొచ్చాను. మా అన్నయ్యకీ వాళ్ళకీ కబురు పంపించావు కావేవి?

లబ్ధ—యెవఁజెయ్యాలి? అన్నిటికీ సౌజన్యగావు పంతులుగారే వున్నారు. అయితే అబ్బీ, అగ్నిహోత్రావధాన్లుగాడి కూతిర్ని లేవదీసుకు పోయినావట్రా? వాడికి తగినకాస్తీ చేశావు. దాన్నిగానీ పెళ్ళిమాత్రం ఆడలేదుగదా?

గిరీశం—నేనంత తెలివితక్కువపని చేస్తాననుకున్నావా, అన్నయ్యా? నువ్వు నన్నేదో పెంచుకుంటావనీ, పెళ్ళి చేస్తావనీ మావాళ్ళు కొండంత ఆశపెట్టు కున్నారుగదా?

లబ్ధ—యీగండం గడిస్తే పెంపకంమాట ఆలోచించుకోవచ్చును.

గిరీశం—(గద్దదస్వరంతో) సౌజన్యగావు పంతులుగారు చెప్పినమాటలచూస్తే, యీ గండం గడుస్తుందని నాకు ధైర్యం తాళకుండావుంది. నీకు కావలసినవాణ్ణి,

చదువుకున్నవాణ్ణి, బుద్ధమంతుణ్ణి గనక నీకు మంచి సలహా చెప్పమని సౌజన్య
రావు పంతులుగారు నాతో మరీమరీ చెప్పారు.

లుబ్ధా—అయన్ని చూశావురా?

గిరీశం—“చూశావా” అనా అడుగుతున్నారా? ఆయనదగ్గికి పెద్దసిఫార్సు
తీసుకువచ్చాను. ఆయనకి నామీద పుత్రప్రేమ. ఆయనకేమీ పాపపోకనే,
నన్ను మీనోడి, హెడ్డు కనిష్టిబునోటి మాట్లాడి, మంచి సలహా యిమ్మని పం
పించారు. గనక నానూటనియ్యెనుకై నా మంచిని, ఒక దత్తత పత్రికరాయి-

కన్నకొడుకు లేనందుకు, ఉత్తరగతి చూసుకోవాలా లేదా?

లుబ్ధా—నాకువున్న బంధువులంతా నాదగ్గిరే డబ్బులాగాలని చూసేవారేగాని,
నాకష్టసుఖాలకి పనికివచ్చేవాడు ఒక్కడయినా కనపడ్డు.

గిరీశం—ఒకా జ్ఞాతినైనా యెన్నడైనా, ఓ దమ్మిడికొట్టిన పాపాన్ని పోయినావా?
నే నొక్కజేగద నీమీద అభిమానం పెట్టుకు దేవులాడుతున్నాను. మిగతానీ
బంధువులకి యెవరికైనా నీమీద పిసరంత అభిమానం వుందీ? చెప్పు.

లుబ్ధా—లేకపోతే పీడానాడామాడా పాయెను.

గిరీశం—నేమట్టుకు నీదగ్గిరే ఒక్కదమ్మిడి యెన్నడూ ఆశించలేను. నీపరంకోసం
దత్తత చేసుకోమన్నాను. నన్ను కాకపోతే మరొకణ్ణి చేసుకో.

లుబ్ధా—యికాం యింతబాగా వెలిగింది; పరమాట బతికివుంటే ముందు చూసు
కుందాం.

గిరీశం—సౌజన్యరావు పంతులుగారు నీకు మంచిసలహా యిమ్మని శలవిచ్చారు గనక

నీతో యీమాట చెప్పాను; అంతేగాని, ఆపులు చెప్పినమాట నువ్వు వినవన్న
మాట నాకు బాగా తెలుసును - పోనియ్యి - మనోమాట చెబుతాను. అది
వినా, చెనినిబెట్టు - నీకొకవేళ, నీకు ఆయితే, నీతరపున, నీవ్యవహారాలూ

గవహారాలూ, చూడడానికి యవడైనా ఒకడు వుండాలాలేదా? నీ బంధువుల్లో
కల్లా యింగిలీషు వచ్చినవాణ్ణి వ్యవహారజ్ఞానం కలవాణ్ణి నేను వొక్కజేగద?
నాకో శవరాఫ్టర్నామా గొరికి యిచ్చేయ్యి.

లుబ్ధా—నువ్వెందుకు నన్ను దుక్ఖంలోవున్నవాణ్ణి, మరింత దుక్ఖపెడతావు? అన్నిటికీ
నాకు సౌజన్యరావు పంతులుగారు వొక్కరేవున్నారు. ఆయన యేలా చెబితే
ఆలా చేస్తాను.

గిరీశం—నేనన్నమాటా ఆదేకదూ? ఆయన చెప్పినట్టు నువ్వేవిడిటి, నేనేవిడిటి,
యవరైనా వినవ-సిందే. యీ రెండు సంగతుల విషయమయినా, ఆయన సలహా
తప్పకుండా ఆడిగి. వారు యలా శలవిస్తే ఆలా చేదాం. యేమంటావు?

లుబ్ధా—యిప్పటి నాచిక్కుకు పనికొచ్చేమాట ఒక్కటి లేదుగద.

గిరీ—మరి యెందుకొచ్చా ననుకున్నావు యింతదూరం? నేను నాడు వ్రాసిన పుత్తరపు సంగతులు నవ్వు ఆలోచనలోకి తెచ్చివుంటే, యాచిక్కులు నీకు రాకపోనుగదా?

లుబ్ధ—అప్పుడు గడ్డితిన్నాను.

[హెడ్డు కనిష్టిలు, దుకాణదారు ప్రవేశించి]

హెడ్డు—అవుధానూ—ఈ ఏ నెనరు?

లుబ్ధ—నాతమ్ముడు.

హెడ్డు—నాకేం లోచకుండావుంది బెరాగీ మాయవైపోయినాడు.

లుబ్ధ—అయ్యో! మరేవిటి సాధనం?

హెడ్డు—అదే ఆలోచిస్తున్నాను.

లుబ్ధ—యెక్కడికి వెళ్ళాడో?

హెడ్డు—శ్రీ జగన్నాథస్వామివారి శలవెతూండిఅని యీ పుదయంనుంచీ అంటూ వొచ్చాడు.

దుకా—సారాదుకొద్దాల్లో యెలికి తే, దొరుకుతాడు.

హెడ్డు—అదేంమాట భాయీ. సిద్ధులు యేంజేసినా, వారికి తప్పలేదు. యేదుకా ణంలోనూ కూడా కానరాలేదు.

దుకా—అలాగైతే అనకాపిల్లి రోడ్డుకాసి యెతకండి.

గిరీ—బెరాగి యెందుకయ్యా?

హెడ్డు—ఆయన ఆంజనంవేసి గుంటూరుకాస్తులునీ, వాడికూతుర్నీ చూపించాడు.

గిరీ—డామ్నాస్సెన్సు - గ్రోస్ నూకర్ స్పిషన్ - యీ వెళ్ళికబుర్లు యేదొర నమ్ము తాడు?

హెడ్డు—దొర్లు నమ్మకపోతే పోయేయ. ఆగుంట బతికివుందనీ, ఫలానాచోట వుందనీ మనకి ఆచోకి తెలిస్తేచాలదా?

గిరీశం—ఇగ్నోరెన్స్! యేమి ఆచోకి తెలిసింది?

హెడ్డు—ఆపిల్ల ఒక పూరియి.ట్లో కుక్కి మంచంమీద కూచుని యేడన్నాన్నట్టు కనపడది.

గిరీశం—మీకే కనపడ్డదా?

హెడ్డు—నాకెలా కనపడుతుంది? పాపం పుణ్యం యెరగని చిన్నపిల్లవాళ్ళకే కన పడుతుంది.

గిరీశం—లోకం అంతటా పూరియిళ్ళూ కుక్కిమంచాలూ పున్నవిగదా, యేపూరిని పోల్చడం?

హెడ్డు—యీరాత్రి మళ్ళీ ఆంజనంవేసి పూరుపేరు చెప్పిస్తానన్నారు.

గిరీశం—యవిదెన్న ఆళ్లులో అంజనాలూ, పిశాచాలూ సాక్ష్యానికి పనికొస్తాయి
టయ్యా?

హెడ్డు—అబైరాగీని మీరెరగరు; ఆయన గొప్పసిద్ధుడు - యేంజెయ్యాలంటే అది
చెయ్యగల్గు-అతడు ఒక్కనివుంటే నాకు కొండంత ధైర్యంవుండేది. జగన్నాథ
స్వామిని సేవించుకుని సాయంత్రానికి ఆయనవస్తే, నేను అదృష్టవంతుణి.

గిరీశం—పదిరోజులు ప్రయాణంగా, ఒక్కరోజుకిపోవడం రావడం యలాగ?

హెడ్డు—ఆయనకి వాయువేగంవుంది.

దుకా—అప్పులాళ్ళు అగుపడితే, వాయువేగంగా యెగేస్తాడు - నాబాకీవొనూలు
చేసుకోనిచ్చినారుకారుగా భాయీ!

హెడ్డు—వెధవబాకీ - యీగండంతప్పితే, నేను యిచ్చేస్తానుభాయీ

దుకా—గండం తప్పేదేటి, నాసొమ్ము నాచేతులో పడేదేటిభాయీ?

హెడ్డు—మీ అందరిసాయంవుంటే దాటకేంభాయీ?

దుకా—ప్రాణం పెడతానుభాయీ. సాక్షిమాటమాత్రం శలవియ్యకండి?

హెడ్డు—సాక్ష్యంపలకరా యేమిటి?

దుకా—దుకాణవేసుకు తిక్కేవాళ్ళకి సాక్షి కాలెందుకు భాయీ? యీ తిరగడం
నించి బేరంచెడ్డాది. యీవేళ వూరికిపోకుంటే దుకాణం యెత్తిపెట్టాలి.

హెడ్డు—యిదేనా మీన్నేహం, నేస్తం?

దుకా—మీ వెంట తిరిగితే, కొత్తహెడ్డుగారు.—

హెడ్డు—కొత్తహెడ్డేమిటిభాయీ?

దుకా—యిననీపికటరుగారు, చెప్పినారు. నాసొమ్ము మాటేటిభాయీ?

హెడ్డు—యినస్పెక్టరుగాడు అన్నిండాలా నాకొంపతీకాడు!

దుకా—అబైరాగాడు నాకొంపతీసినాడు. యీహ నాడబ్బు నాచేతులో పడేదేటి?
(నిష్క్రమించును)

[అసిరిగాడుప్రవేశించి]

అసిరి—(బుట్టగోకుకుంటూ) బాబు, మా ముగల్లోనికి సాలాచ్చిందట-కబుగెట్టింది
బాబూ.

హెడ్డు—వెధవా, సాక్ష్యంయివ్వండి వెళ్ళిపోతావా యేమిటి?

అసిరి—సాచ్చీకం అయిందాకా బతికుంటాదాబాబు?

హెడ్డు—ఓరి, వెధవా, దొంగమాటలాడుతున్నావు - గుండె పగలగొడతాను.
నీకెవడా కబురుతీసుకొచ్చాడు?

అసిరి—మనవూరు బండోళ్ళొచ్చినారుబాబు.

హెడ్డు—గాడిదకాడకా, యిల్లుకదిలావంటే వీపు పెట్లగాడతాను.

అసిరి—యెళ్ళితే మిగతంతారు, యెళ్ళకుంటే ఆరుతంతారు.

హెడ్డు—ఆరవత్తా?

అసిరి—యినీసిసిక్కటోరు.

హెడ్డు—యీ యినప్పక్కరు మరి సాక్ష్యం రానివ్వడు!

గిరీశం—అసిరి - నా చెప్పినీకు తెలుసును - యినప్పక్కరూ గినప్పక్కరూ జాంటేనై. విన్నావా, తిన్నగాబోనెక్కి నిజవేదో సాక్ష్యంపల్కపోతికట్టారునా, పీక నులివేసి నిన్ను నూతులోపారేస్తాను.

అసిరి—యేటిబాబూ! మీకోతెన్నా, ఆకోతెన్నా. యీకోతెన్నా, నాకేటెరిక బాబు? మీనాకిరికి దణ్ణం, పోతాను, బాబూ. ఆ గుమ్మ గోడగెంతడం నాను నూపులేదు బాబూ గవరయ్యగోరు దెయ్యాన్ని సీసాలోయెడితే, గోడగెంతడం యేటిబాబు? వొట్టిఅబద్ధం! నాను నూపులేదు బాబూ.

గిరీశం—వాడుచూడందీ సాక్ష్యం యలా పలుకుతాడు. అన్నయ్యా?

అబ్బా—నాప్రాబుబం - యేవనిజెప్పను?

హెడ్డు—యవరీయనా? కేసులమొహం అంటే యాయనకేమైనా తెలుసునా?

గిరీ—కేసులమొహం నాకూ తెలియదు, నిజం మొహం పోలీసువాళ్ళకీ తెలియదు. అబద్ధ సాక్ష్యాలవల్ల తప్పించుకోవడంకన్న, జైయిల్లోకూచోడవే ఉత్తమం. ధన ప్రాణాలు రొండూపోయినా మనిషి అన్నవాడు అసత్యం ఆడకూడదు- ఆడించకూడదు.

హెడ్డు—యేవిటండి ఈ మన శల్యసాగధ్యం! - మరకెకడు?

గిరీశం—నేను అబ్బావధాన్లుగారి తమ్ముణ్ణి - నాపేరు గిరీశం అంటారు. నేను పరిక్షలు పాసైనవాణ్ణి; తెలిసిందా?

హెడ్డు—వెధవముండని తగులుకుపోయిన మహానుభావుడివి నువ్వేనా?

గిరీశం—డిఫెండెన్స్ అంటే మీకేమో తెలుసునా? నేను సౌజన్యరావుపంతులు గారి ప్నేహితుణ్ణి - సాక్ష్యాలు యేరీతిగావున్నాయో కనుక్కుని, అన్నయ్యా గారికీ మీకూ సలహాచెప్పమని పంతులుగారు నన్ను పంపి తే వచ్చాను.

హెడ్డు—అలా అయితే మాకు మీరు సాయంచెయ్యాలిగాని, అబద్ధంలేకుండా సాక్ష్యం కావాలంటే యీ భూద్రుపంచకమందు యొక్కదైనా సాక్ష్యంఅన్నది వుంటుందా? నా నెత్తిమీద యెన్ని వెంట్రుకలువున్నాయో, అన్ని సాక్ష్యాలు చూశాను. పెద్దపెద్దవకీళ్ళు తయారుచేసిన సాక్ష్యాలుకూడా చూశాను. మీరు అనుభవంలేక నీకులు చెబుతున్నారుగాని, హైకోర్టు వకీళ్ళుకూడా తిరగేసి

కొట్టమంటాను. నీపుత్ర్యంపుంటుంది బాబూ, నిజం అబద్ధం అని తేలగొట్టక, యేదో ఒకతడక అల్లి నియారుచేస్తేగాని ఆబోరుదక్కదు.

గిరీశం—అన్నయ్యాకీ, మీకూ సహాయం చెయ్యడంకోసం కాకపోతే యింతదూరం నుంచి నేను యెందుకువచ్చాను? మీయిష్టవోచ్చినట్టల్లా మీకు పనికివచ్చే

అబద్ధాలు మీరు పలికించడముకు నా అభ్యంతరం యెంతమాత్రంలేదు. ఎవ్వరైనా బ్రూత్ అనగా సుదృఢత్యవః నేది, సాక్షాత్తు భగవంతుడితో సమానమైనవస్తువు అన్నమాటమాత్రం మరిచిపోకూడదని నా ఆభిప్రాయము. నేను మట్టుకు నిజం కోసం సమయంవస్తే సంతోషముతో ప్రాణం యిచ్చేస్తాను. “లోకోభిన్న రుచిః” అన్నాడు. కొందరికికంఠపప్పుపచ్చడిరుచి; కొందరికి పెసరపప్పుపచ్చడిరుచి; కొందరు అదృష్టవంతులికి, రెండుపచ్చళ్ళూరుచి. అలాగ నే, కొందరికిఅబద్ధంరుచి; కొందరికినిజం రుచి, చాలామందికి రెండింటి కలగలుపు రుచి. యిది లోకస్వభావం. గనక అవసరం కలిగినప్పుడు తలుకూ బెలుకూలేకుండా, అబద్ధంఅడకఅసిందే ప్రస్తుతాంశంలో, అసిరిగాడిచేత అబద్ధం అడించడం నాదిపూచీ. అసిరీ - నా తిడాఖాజ్ఞాపకవులందా, కబడదార్ - సాక్ష్యం యివ్వకపోతే చంపేస్తాను.

హెడ్డు—అలా తోవలోకిరండి భాయీ - చర్మం చెప్పలుకుట్టి యిస్తాను. (బుభృవ ధాన్లుతో) ఆ ణదాలుడు రావచ్చుంతులుని నమ్మక, యిలాంటి కావలసినవాళ్ళ మాట వింటే; మీకు యిది రాకపోవునుగదా?

గిరీశం—మావాడు, కావలసినవాళ్ళ సహా వింటాడండీ? దత్తత చేసుకుంటానని యెన్నాళ్ళోయో అంటున్నాడు; దత్తత చేసుకుంటే కనిపెట్టివుండనా? “పోనీ ఓ పవరాఫ్ టగ్నామా అయినా నాపేర బ్రాహ్మి, నీ న్యవహారాలు మాస్తాను” అంటే, చెవిపెట్టడు.

హెడ్డు—యేవండీ, అవుఁ ధాన్లుగానూ అలా చెయరాదటయ్యా?

బుభృ—వెనకనుంచి ఆలోచించుకుందాం.

గిరీశం—అధాత్తుగా, జెయిలులోకి లాక్కపోతే, ఆపైవి చేసేపనేమిటి?

హెడ్డు—జయిలు సిద్ధపరిచాదా?

గిరీశం—మాటవరకన్నాను. కీడించి నీలించాలి - యినస్పెక్టరు కుట్ర బలంగా వుంది. పోలిశెట్టి సాక్ష్యంపలకనని సౌజన్యారావు పంతులుగారితో చెప్పి పూరికి వెళ్ళిపోయినాడు.

హెడ్డు—అయ్యో, మరేమిటిగతి?

గిరీశం—అదే పంతులుగారూ నేనూ, విచారిస్తున్నాం.

[పూజారి గవరయ్య ప్రవేశించును.]

హెడ్డు—గవరయ్యగారూ, గురోజీ కనపడ్డారా?

గవ—యిరుగో నాతో వొన్నాంటే నే! మీ పెరటి అరుగుమీదే యింత సేపూ సమాధిలో వున్నారు.

హెడ్డు—నాకు పెరటి అరుగుమీద కనపడలేదే? పోసిండి ఆయనవొచ్చారంటే బతికొను అన్నమాట - యేరీ?

గవర—యేమి ఆలా అడుగుతున్నారు? యిరుగో మీయెదటా. (కాళీజాగావేపు చూపును) మీరు కనపడలేదా యేమిటి? (కాళీజాగావైపుచూసి) యేం గురోజీ తిరస్కరిణీ విద్య అవలంబించారేమి?—ఓహో, మీగురువుగారి ఆజ్ఞ విందనా?

-అయితే నాకలా కనపడుతున్నాను?—నాకు మంత్రసిద్ధి కలదనా?—అయితే యెన్నాళ్ళు యిలా కనపడకుండావుంటారు?—ఒక్కపక్షవాద? (హెడ్డుతో) అదీ వారు శలవిచ్చినమాట.

హెడ్డు—యీలాగా మాపీకకి వురి ఆయిపోతుండే?

గవర—(కాళీజాగావైపుచూచి) యేమిశలవు. గురూ—(హెడ్డుతో) మీకేమి పర్యాలేవన్నారు.

హెడ్డు—యీరాత్రి అంజనం చేయిస్తానన్నారగదా, యెలాగ?

గవర—(కాళీవైపుచూచి) యేం శలవు?—(హెడ్డుతో) అన్నిసమయా నాచేత చేయిస్తామన్నారు.

హెడ్డు—వారు కనపడితే బాగుండును.

అసిరి—అదేటిబాబూ, ఆరు నాకగుపడుతున్నారు!

గవర—సిద్ధియూ, పికాచాలూ, మాలాంటి మాంత్రికులికి కనపడతారు. వాడిలాంటి మూఢభక్తులకు కనపడతారు; వాపం పుష్పం యరగని, పసిపిల్లలికి కనపడతారు. ఇతరులకు కనపడరు.

గిరీశం—డామ్, హంబర్. (కట్టతో గవరయ్య పక్కని కాళీజాగాకొట్టి) యవడు న్నాడిక్కడ? హెడ్డుగారూ, యివంతా గ్రాండ్డచ్చీ ఆఫ్ బేడెన్.

గవర—నువ్వు రెండు యింగిళీషుముక్కలు చదువుకుని నాస్తికుడివి కాగానే, మహాత్మ్యం పోతాయనుకున్నావా యేనిటి? నువ్వు సొట్టకట్ట తిప్పితే సిద్ధులికి తగులుందా? నీలాగే పెద్దకయ్యలు చెప్పిన రిజస్టరికి, స్మకానంలోకి తీసికెళ్ళి దెయ్యాన్ని చూపించేసరికి, ఆర్నెలు వూర్చంపెట్టుకున్నాడు. సిద్ధుల్ని నిందిస్తే బుట్ట పగులుంది.

అసిరి—ఆరేటిబాబూ, బైరాగోరు!

గిరీశం—(అసిరిగాడికైని ఉరికి) వెధవా, యేడిరా?

అసిరి—లేడుబాబూ, లేడుబాబూ, ఉత్తినన్నాను.

గిరీశం—దొంగ గాడిదకొడకా! (హెచ్చితో) మీరు సాక్ష్యం కుదుర్చుకోవడం మానేసి, యీ గవరయ్య మాయల్లోపడితే మరి తేల్చారా?

హెడ్డు—అన్నా—అలా అనకండి. వీరి సాయంవల్లే మనం వొడ్డెక్కాలి(చెవిలో) గవరయ్యగారు మనకి ముఖ్యమైనసాక్షి.

గవర—కిరస్తానప భ్రష్టులు చేరినచోట మాంత్రికులూ, సిద్ధులూ వుండజనదు—(కాళ్ళ వైపుచూసి) రండి గుళోడి మనతోవని మనంపోదాం.

లుబ్ధా—గవరయ్యన్నా, యెక్కడికి వెళతారు?

గవర—నాకు తోచినచోటికి.

లుబ్ధా—మరి సాక్ష్యం?

గవర—అవధాన్లుగారు పెళ్లాడినది కామినీపిశాచం “అది మనిషి, గోడ గెంతి పారి పోయిందీ” అని నేను అబద్ధపు సాక్ష్యం చెప్పానంటే మరి మంత్రంతన్నది నాకు మళ్ళీ పలుకుతుందా? నావొంతు ఆ గిరీశాన్ని సాక్ష్యం పలకమను.

“నమ్మి చెడినవారు, లేరు.

నమ్మక చెడిపోతే, పోయేరు॥

(గిరీశంతో)—యినసిపికి టరు గారు నీకంటే యెక్కువ యింగిలీషు చదువుకున్నా ఆయనికి మనశాస్త్రాల్లో నమ్మకాలుపోలేదు.

హెడ్డు—అయిన దగ్గిరికి వెళతారా యేవిటి?

గవర—(వెళ్ళుతూ) కబురంపించారు.

హెడ్డు—రండి, రండి, గవరయ్యగారూ చిన్నమాట.

గవర—(వెళ్ళుతూ) ఆచిన్నమాటేవో (గిరీశమునుమాపి) ఆ మహానుభావుడుతో చెప్పండి.

(నిష్క్రమించును.)

హెడ్డు—(గిరీశంతో) యీ సాక్ష్యం మీరు మాటదక్కించుకున్నారు-మరి సాక్ష్య వన్నదిలేదు.

గిరీశం—అమాటకొస్తే-నేనే సాక్ష్యానికి దిగి, కేసు నీళ్ళు కారించేస్తాను. నాశక్తి చూపారు గాని-సౌజన్యారావు పంతులుతోమాత్రం అమాట యింకొ చెప్పకండి.

(తెరదించవలెను.)

ఓ-వ స్థలము : సౌజన్యారావు పంతులుగారి యిల్లు

[మీడపైని పంతులుగారి పడకగది ఒక బల్లపైని సన్నని గాబాడీపము కొంచము వెలుతురు కలుగజేయును. గదిమధ్యను మెట్లవైపును గుమ్మమునకు యెదురుగా దోమతెర మంచము ఉండును. దానిపైని సౌజన్యారావు పంతులు

మేలుకుని పరండియుండును. మంచము రెండవప్రక్కను చిన్న రానులపైని గిల్లు కవరూ అంచాయాగల భగవద్గీతాపుస్తకము. పక్కని కుర్చీమీద గిరిశము కూర్చునియుండును.]

గిరిశం—నామనసు దైతమ్మలోపడి చాలా భేదిస్తూందండి. యేరీతినైనా నాఅన్న గారు యీ ఆపద దాటుకురా అని ఆత్మత వొకపక్కా, ఆత్మమునా కార్య సాధనంగా చేసుకోవడం అనే జిహ్వా ఒక పక్కా, నన్ను పీడిస్తూన్నవండి. “అబద్ధపుసాక్ష్యం వొద్దు నిజమైనసాక్ష్యం జాగ్రత చెయ్యాడి” అని పెద్ద కనిష్ఠీబుతో నేను అనేరికి నాపైని కొండంతి కోబబడ్డాడండి. నిజమైన సాక్ష్యం ప్రయత్నిస్తే దొరకదా అండి?

సౌజ—నిజమైన సాక్ష్యం! యేం ఆత్మకాం! నిజవాడేవాడు సాక్ష్యానికిరాడు. సాక్ష్యాని కొచ్చినవాడు నిజవాడేవు.

గిరి—యెంచేత ఆశ్చేడండి?

సౌజ—వానికి బాధించే నిజం వాదితరపు వకీలికి అక్కరలేదు. ప్రతివాదిని బాధించే నిజం ప్రతివాది వకీలికి అక్కరలేదు. క్రాస్జామి నేపను ఆరంభం అయేరికి యెంతటిసాక్షి కనిష్ఠం ఆరింభిస్తాడు. అంచేత నే పెద్దమనుషులబోనక్కడానికి భయపడతారు.

గిరి—వకీళ్ళు అబద్ధాలాడిస్తే న్యాయం కనుక్కోడానికి జీతం పుచ్చుకునే జడ్జి యేంజేస్తాడండి?

సౌజ—ఉభయపాటీల వకీళ్ళు ఆడించే అబద్ధాలూ చెయిపీకేటట్టు రాసుకుంటాడు.

గిరి—అయితే యెందుండి యాకోట్లు?

సౌజ—నేను అదే చాలాకాలవాయి ఆలోచిస్తూవుంటిని. పెద్దపెద్ద వకీళ్ళుకూడా సిగ్గుమాలి బరిపెట్టి దొంగసాక్ష్యాల పాఠం చెబుతారు కొందరు మృదవర్లు తిరగేసి కొట్టమంటారు. నావంటి చాదస్తులం యింకొక కొందరం అట్టి పాపానికి వొడిగట్టుకోంగాని, మాపాటీల తరపు సాక్షులుకూడా అబద్ధం చెబుతున్నారని యెరిగిన్నీ వూరుకుంటాం. యిలాటి అసత్యానికి అంగీకరించకలసి వస్తుందనే, నేను ప్రాక్టీసు చాలా తగ్గించుకున్నాను. క్రమంగా యీవృత్తే మానుకోవడపు సంకల్పంకూడావుంది.

గిరి—అందరూ తమవంటి వకీళ్ళే అయితే, ఆత్మం అన్నది వూడనేవుండవండి. వకాత్తీలో యింత అక్రమం వుండన్నమాట నేనెరగనండి. యేమైనా సహించగలనుగాని ఆత్మం అన్నది సహించలేవండి.

సౌజ—ఒక్క ఆత్మంతో కుదరలేదు. సాధారణంగా వకాత్తీలో దురాచారాలు చాలావున్నాయి. ఆంటినాచ్ లాగ నే, ఆంటి వకీల్ అని వకనూవ్ మెంటు

మనదేశంలో స్టాల్ చెయ్యడపు ఆశయకర : లిగేటట్టు కనపడుతుంది. హెడ్ కనిష్టేబుది తప్పుకాదు. దొంగసాక్ష్యం కలిసేనేగాని కేసులు గెలియవు. మీరు సత్యమాగణంలో తరిఫీదైన మనుష్యులు బేటచేత, మీరు కేసులు నడిపించే మాగాణాలు ఏవ్యాంగా వున్నాయి.

గిరి—మరి మా అన్నగారి గతియేమిటండి?

సౌజ—ఒక్కటే సాధనంవుంది. అగుటూరు శాస్తులు యెవరో పోల్చి పట్టుకుంటే, యితరసాక్ష్యం అవసరం వుండదు

గిరి—పట్టుపడేమాగణం యేవో తమరు శలవిస్తే మూడులోకూడా గాలించి అయినా పట్టుకుంటానండి.

సౌజ—మీయోగ్యతకు నాకు చాలా సంతోషంగావుంది. మీలాంటి యెంగ్ మెన్ లావుగావుంటే, మనదేశం బాగుపడును. మీ ప్రయత్నం సానుకూలం కాతగిన బంగోస్తు యావత్తు నేను చేస్తాను. మీ స్వంత చిక్కులకూడా వదిలినవి గనక మీరు వెంటనే బయలుదేరి వెతకడం ఆరంభించవచ్చును. యీ కారణం చేత మీ వివాహం పోస్టపోన్ కావలసి వస్తుందిగదా అని మాత్రం విచారిస్తున్నాను.

గిరి—అట్టి విచారం తాము పడనక్కరలేను. మా గురువుగారి ఉపదేశం ద్యూటి

ముందూ, పెజర్ తరవాతానండి అందులో నేను చిన్ననాటినుంచీ కొంచెం కాన్ సెన్ ప్రేషనూ, ఇంద్రియనిగ్రహమూ అభ్యాసం చెయ్యడంచాతనూ, వొళ్ళు మరిచి యెల్లప్పుడూ యేదో ఒక వ్యాపకంలో కొట్టుకుంటూ వుండడం చాతనూ, స్త్రీసుఖముల యెడల నాకు వినుఖితలావండి అందుచేతనే మావా

శృంతా నాకు సెపోలియన్ ఆఫ్ ఆంటినాచ్ అని పేరుపెట్టారు. యీ జీవిత కాలకాలం సోషల్ రిఫార్మి కింద వినియోగం రుద్దాకనే స్నియంతో వివాహంమాని మాగురువుగారిదగ్గర లెప్టినెంటుగా ప్రవేశించానండి. బుచ్చమ్మ యొక్క హృదయనైహత్యానూ, ఆమె దురదస్థా చూచిన్నీ, నాశిష్యుడియందు నాకువుండే ప్రేమారత యంచేతానున్నూ, ఆమెయందు కూడా ప్రేమారతయం నాకు కలిగి, ఆమెకు వివాహం కావడముకు వొప్పుకున్నానుగానండి, ఇంద్రియ సుఖముల నపేక్షించికాదు. ఆమెకూడా నన్ను ప్రేమించి, విధవా వివాహము కూడుననే నిశ్చయముతో నన్ను వివాహము కావడముకు అంగీకరించారండి.

గనక మా మారియేజి అనేది, బ్రూలవ్ మారియేజిగాని, సాధారణపు విడో మారియేజి కాదండి.

సౌజ—మీగురువుగారు అలాగే వ్రాశారు. గాని మీరు విడోమారియేజి చేసుకుంటే మీ అన్నగారు విమ్మల్ని పెంచుకోరేమా?

గిరీ—తమ మాటను ఆయన అతిక్రమించబోరండి. ఒక వేళ ఆయన వప్పుకపోతే, దత్తత వదులుకుంటానుగాని, ప్రాణసమానురాలైన బుచ్చమ్మను విడవనండి.

సౌజ—ఆమె అదృష్టవంతురాలు.

గిరీ—అట్టి స్త్రీరత్నము (చకిలేకుండా ఒకమనిషి మెల్లెక్కివచ్చి ద్వారముదగ్గర తనకు యెదురుగా నిలిచి పుడడము చూచి గిరీశం నిర్భాంత గాను మాటమాని నోరు తెరచును. అవైఖరి సౌజన్యారావుపంతులు కనిపెట్టి)

సౌజ—యేమిటి ఆలా చూస్తున్నారు? (గిరీశం చూస్తూవున్న వేపు తానును దృష్టి లిప్పి, వచ్చినమనిషిని చూచును.)

గిరీ—యిట్టి స్త్రీరత్నము దొరికిన కారణంచేత నేనే అదృష్టవంతుణ్ణి అని భావిస్తాను. అయితే “పరోపకారః పుణ్యాయ । పాపాయ పరపీడనం” అన్న న్యాయప్రకారం, ఒకర్ని కాపాడి ఉపకారం చెయ్యడం ఉత్పన్నమైన పుణ్యం. నిష్కారణంగా, వాడిమానాన్నవాడు ఒతుకుతున్నవాడికి అపకారంచెయ్యడం పాపానికి కారణం. గనుక మా అన్నయ్యని యంతకష్టపడి అయినా నేను కాపాడడం విధి అని యెరుగుదునండి.

సౌజ—(కొత్తగావచ్చినమనిషితో) యెవరు మీరు?

కొత్తమనిషి—జూరు ప్రయోజనం కలిగినచ్చానండి—నర్తమానం చెయ్యకుండా వచ్చినందుకు తుమించవలెను - కింద నొఖిల్లు కానరావేదండి.

సౌజ—రండి - కూచోండి.

గిరీ—(లేచివెళ్లి ఒక కుర్చీతెచ్చి తన కుర్చీ పక్కనువేసి) దయాచెయ్యండి.

కొత్తమనిషి—(కూచోక) ఆక్కరేదు.

సౌజ—కూచోండి - (కొత్తమనిషి కూచొనును) తాము యెవరండి?

కొత్తమనిషి—నే నెవరో మనవిచెయ్యక తీరదా అండి?

సౌజ—యేకారణం చేతనైనా పేరుచెప్పడం యిష్టంలేకపోతే, చెప్పనక్కరలేదండి.

కొత్తమనిషి—నేవచ్చినపనికి, నాపేరుతో పనిలేదండి. కొన్ని కారణములచేత నా పేరు చెప్పడముకు వీలులేదండి. తుమించవలెనని ప్రాధాన.

గిరీ—షెక్స్పియర్ అన్నాడుకాదా అండి “వాట్సి నేనేమ్?” అని? దానిని నేను చిన్నగీత ముక్కగా తర్జుమా చేశానండి “పేరులోన నేమి పెన్నిధియున్నది” మన శాస్త్రాల్లోకూడా యెవరిపేరు వాగుగట్టిగా ఉచ్చరించితే పాపవంతురు. తమకు విశదమే.

కొత్తమనిషి—మరివొకరితో అయితే కల్పించి మారుపేరు చెప్పుదును. తమచోట అబద్ధం ఆడజాలనండి.

గిరీ—భోజరాజు ముఖంచూస్తే కవిత్వం పుట్టినట్టు, తమ ముఖంచూస్తే యెట్టివాడి కైనా నిజవే నోటంట వొస్తుందండి.

కొత్తమనిషి—ఒక నొకరికితప్ప.

గిరీ—“సచేమాన్ ఈజ్ టుబిపిటీడ్.” అనగా అట్టి మనిషివుంటే ఆమనిషి యెడల మనం కనికరం కలుగజేసుకోవాలి - అంతే.

సౌజ—అసత్యవఁదేది యెరివతోనూ అడకూడదు.

కొత్తమనిషి—మంచివారియెడల మంచిగానూ, చెడ్డవారియెడల చెడ్డగానూ, వుండమని మాతల్లిగారు ఉపదేశం చేశారు. అంచేత తమలో అడ్డవాడైనన్నాను.

సౌజ—మితల్లిగారు పూజ్యులేగాని, వారి ఉపదేశంలో మీరు మొదటిసగమే అవలంబించి కడం సగమూ మార్చి, మనం చెడ్డవారని అనుకునే వారియెడలకూడా మంచిగా వుండుటకు ప్రయత్నముచేస్తే, దయాపరిపూర్ణుడైన భగవంతుడు సృజించిన యీలోకము మీకు మరింత యింపుగా కనపడుతుంది. మీకూ మీపరిచయం కలిగినవారికీ మరింత సౌఖ్యము కలుగుతుంది. కాక మంచి చెడ్డలు ఏర్పర్చగలిగినవాడు యెవడు? మంచిలోనూ చెడ్డవుంటుంది. చెడ్డలోనూ మంచివుంటుంది.

గిరీ—యేమి విలవైనమాటలు! ఒక చెడ్డమనిషి వున్నాడనుకొండి. ఒకణ్ణి అనడవెందుకు? నేనే ఆచెడ్డవాణ్ణి అనుకొండి. అట్టి చెడ్డవాడైన నాయెడల మంచిగా వుండడమే యోగ్యత. తమవంటి మంచివారియెడల అంతా మంచిగానే వుంటారు. “అపకారికి నపకారము । నెపమెన్నక చేయువాడు నేర్పరి నుమతీ” అని కవి అన్నమాట పర్ ఫెక్ట్ జెమ్ కాదాఅండి?

సౌజ—నాభావం మాబాగా ఉపశ్యశించారు.

కొత్తమనిషి—(సౌజన్యాగా వు సంతులుతో) తమవాక్యంగురూపదేశంగా భావించి, యిటుమీదట చెడ్డవారియెడలకూడా మంచిగా వుండడముకు ప్రయత్నిస్తాను. తమ శిష్యురికం లభించడం నాకు పెన్నిధి. సత్పురుషుల దశానం సద్యోఫలం కలది. తాము మంచిలో చెడ్డవుంటుందని శలవిస్తీరి. పరిపూర్ణమైన తమ మంచిలో చెడ్డలేదని వింటున్నాను.

సౌజ—పరిపూర్ణమైన మంచి ఒక్క భగవంతుడియందే కలదు. నా చెడ్డలోక వేరెవరుగును?

గిరీ—మిషనరీ ఒరిజినల్ సిన్ అంటాడండి. మనవాళ్ళు దుష్కర్మ అంటారు. దాంతస్సాగోయ్యా (బెగ్ యువర్ పార్డన్) ఆ ఒరిజినల్ సిన్, లేక కర్మ, అనేది యెంత మంచివాడినైనా, యెంత కట్టుదిట్టవైనవాడినైనా రెక్కపట్టుకునితప్పుతోవలోకి లాగుతుందండి. తమకు విశదముకొనిది యేమున్నది?

సౌజ—“బలవానింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపికషణతి” అని గీత చెబుతూంది. యెవడి చెడ్డ, వాడు దాచుకుని, మంచివేషానికి కనపర్చు తాడు.

కొత్తమనిషి—ఒకానొకరు లేనిమంచినికూడా వున్నట్టు ప్రచురజరిచి లోకాన్ని భ్రమింప చేస్తారు.

సౌజ—సత్యం. అందుచేత నే మంచి చెడ్డలు మనసే యెరగవలెగాని లోకమే వెరుగును అని అన్నాను.

కొత్తమనిషి—నటనవల్ల కొద్దికాలవేల లోకానికి కళ్ళు కప్పించుచున్నగాని, నిడివి మీద ఒంగారాన్నీ, యితడినీ లోకం యేర్చేస్తుందండి. (గిరీశంకర్) యేమంటారు?

గిరీ—పంతులుగారికి నిద్రభంగవౌతుంది. మీరు వచ్చినపనేదో—

కొత్తమనిషి—(సౌజన్యారావు సంతోషంతో) స్వాభావికంగా మంచికి లోకం గుడ్డి; చెడ్డవెతకడానికి చారెడుకళ్ళు; గనక, మామూలైన, లోకం ఈయనమంచివారు, అని నిర్ధారణచేసిన తరువాత, వారు మంచివారు కాకతీరదండి - తమవంటి మంచివారు నలవేస్తే యెక్కడా కనపడడం కష్టం అండి. గనక తమదశానం నాకు కావడంకల్ల యీరోజు, నాజన్మానికల్లా నుదినంగా భావించి సంతోషిస్తున్నాను.

గిరీ—సందేహశేషి!

సౌజ—మంచిగావుందావని ప్రశ్నిస్తున్నాను. అంశకన్న నాయుండు యోగ్యత యేమిలేదు. మీరు వచ్చినపని చెప్పారుకారు.

గిరీ—నేను కనుక్కుని తమతో ఉదయం మనవిచేయనా?

సౌజ—జూరు సనిమీద వచ్చినవారూ, పేరు చెప్పనివారూ, మీతో వారికార్యం చెబుతారా? మీది యెంతసత్యకాలం!

గిరీ—వారికి నేనేమైనా సాయంచేయడానికి అవకాశం వుంటుందేమో అనీ, తమకు నిద్రవేళెందనీ, మనవిచేశాను.

కొత్తమనిషి—గిరీశంగారు లోకోపకారపరులు.

సౌజ—మీకు కృతజ్ఞురీతితులా?

కొత్తమనిషి—వారిని యెరగనివారెవరండి?

గిరీ—వారు నాయుండువుండే దయచేత అలా శలవిస్తున్నారుగాని, నన్ను అంత యెరగడానికి నేనేపాటివాణ్ణి అయినా తరుచుగా లెక్కల్లు యిస్తూవుండడం చాత, వీరివంటి సత్పురుషులు నన్ను యెరిగివుండడంకద్దు; సత్కరించడంకద్దు. వీరినికూడా నేను ప్రశంసించుచున్నాను. అందుచేతనే వీరు కనపడగానే, యెవరు చెప్పా చూచినట్టుందీ! అని కలవలపడ్డాను. వారుకూడా ప్రచ్ఛన్నులై వుందా మని నిశ్చయించుకున్నారు గనక, నేను జ్ఞాపకం తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నం చేశాను; నేనుపోయి పరుంటాను. తాము ఉభయులు మాట్లాడుకోవచ్చును.

సౌజ—అలాగే చెయ్యండి.

గిరీ—(సౌజన్యారావు సంతోషంతో) నమస్కారం. (కొత్తమనిషితో) మీరు బ్రాహ్మలా?

కొత్తమనిషి—కాను.

గిరీ—(కొత్తమనిషితో) అయితే, దాసోహం!—టెడిఅక్నోవ్! (నిష్క్రమించుతూ గుమ్మము దగ్గరకు వెళ్ళి తిరిగిచూసి కొత్తమనిషిని బతిమాలుకున్నట్లు అభినయించి, వెళ్ళును.)

సౌజ—గిరీశంగారు కవి - మహా యోగ్యుడైన చిన్నవాడు.

కొత్తమనిషి—వితంతువులను పెళ్ళాడడం, యాంటీనాచీకూడా మంచికి ఆవశ్యక వేనా అండి?

సౌజ—వితంతువులను, యిష్టమైతే పెళ్ళాడవచ్చును లేకుంటే మానవచ్చును. మంచితో దానికి పనిలేదు. గాని వేశ్యాసంస్కరకలవాడుయెన్నడూ మంచివాడు కానేరడు.

కొత్తమనిషి—అంతేనా అండి, లేక వేశ్యనుమాడరాదు; వేశ్యతో మాటాడరాదు; వేశ్యపాట వినరాదు; అని నిఁకాయంకూడా వున్నదా అండి?

సౌజ—అలాటి నిఁకాయంవుంటే మరీ నుంచిది.

కొత్తమనిషి—తమరు యాంటీనాచీ అనుకుంటాను.

సౌజ—ఔను.

కొత్తమనిషి—(చిరునవ్వు నవ్వుతూ) గిరీశంగామా యాంటీనాచీకదా అండి?

సౌజ—మీకు తెలియదా? ఆయన యాంటీనాచీకి గురువు.

కొత్తమనిషి—ఆయన నాకుకూడా గురువులేనండి.

సౌజ—అలాగనా? నాకు చాలా సంతోషం.

కొత్తమనిషి—యీ విషయంలో చాలాకాలవాయి నాకు ఒక్కసందేహం వుండి పోయింది; తమిసే మనవిజేస్తాను.

సౌజ—చెప్పండి - తప్పేమి?

కొత్తమనిషి—వేశ్యలను పాటకు పిలవకపోతే, వాళ్ళు బతకడం యెలాగండి?

సౌజ—పెళ్ళిచేసుకుంటేపరి.

కొత్తమనిషి—గిరీశంగారిలాంటివారిని అనా తమ అభిప్రాయం?

సౌజ—యేమిమాట అన్నారు! రేపానేడో అన్న ఒక పవిత్రమైన వితంతువును పెళ్ళికొనెయ్యున్నారుగదా, వేశ్యనా పెళ్ళాడుతారు?

కొత్తమనిషి—జపాన్ దేశంలో గెయిమాలని వేశ్యలువున్నారనీ, వాళ్ళని గొప్ప గొప్పవారు కూడా పెళ్ళాడతారనీ యీ గిరీశంగారే కాబోలు చెప్పగావిన్నాను. జపాన్ దేశం గొప్పదేశం అని అంటారండి?

సౌజ—ఔనుగాని, గొప్పదేశంలోవున్న చెడ్డనే మనం అవలంబించాలా? గిరీశంగారు అట్టి అపవిత్రమైన పనికి ఇయ్యకొనరు.

కొత్తమనిషి—అయితే పెళ్ళిచేసుకోగోరిన వేశ్యలకు కొరతగిన వరులు దొరకడం యెలాగండి? లేక యెట్టివారైనా సరే అని తమ అభిప్రాయమా అండి?

సౌజ—యీసంగతి యింకా నేను బాగా ఆలోచించలేదు—వేశ్యలు విద్యలు నేర్చి ఇతరవృత్తులవల్ల సత్కాలక్షేపము చెయ్యరాదా?

కొత్తమనిషి—అట్లాచేస్తే, తమనంటివారు వాళ్ళను వినాహమాదురా?

సౌజ—యేంప్రశ్న? నేను యెన్నడూ వేశ్యను పెళ్ళాడను. నాయెత్తు ధనంపోస్తే వేశ్యను ముట్టను.

కొత్తమనిషి—ప్రమాదంవల్ల వేశ్యశరీరం తమకు తగిలితే?

సౌజ—(నవ్వుతూ) తగిలినశరీరం కొనేసుకుంటాను. చిత్రమైన ప్రశ్నలడుగు
రున్నాడు!

కొత్తమనిషి—వేళబాతి చెడ్డకావచ్చును. గాని తాము శలవిచ్చినట్లు, చడ్డలో
మంచి వుండకూడదా? మంచి యొక్కడనున్నా గ్రాహ్యంకాదా అండి?

సౌజ—మంచి యొక్కడనున్నా గ్రాహ్యమే. గాని మీరు వచ్చినపని చెప్పారు
కాదు?

కొత్తమనిషి—నాపనిమట్టుకు మిమ్మల్ని చూడడమే.

సౌజ—చూడడానికి నిశ్చితవేళరావలెనా?

కొత్తమనిషి—మీపని మంచిపోకూడదని అట్టివేళవచ్చాను.

సౌజ—మంచిపోయేపనులేవీ నాపనులులేవే?

కొత్తమనిషి—దురవస్థలోవున్నవారి పనులల్లా తమ స్వంతపనులుగానే యోచింతు
రని లోకులవల్ల విన్నాను. మరేంలేను, అవధాన్లుగారి కేసులోగట్టి సహాయం
చేయగలిగినవారి నొకరిని నేను యెరుగుదునండి.

సౌజ—అలాగైతే మిమ్మల్ని మాపాలిటుడేవుణ్ణిగా భావిస్తాం.

కొత్తమనిషి—అంతమాట నాకు దక్కాలిగదా అండి?

సౌజ—యేమి అలాగ అంటున్నారు?

కొత్తమనిషి—మరేమీలేను. ఆ కార్యసాధనము ఒక వేళ్యవల్ల కావలసివున్నది. అదీ
చిక్కు.

సౌజ—డబ్బు యిద్దాం.

కొత్తమనిషి—ఆవేళ ప్రవ్యానికి సాధ్యురాలుకొదండి.

సౌజ—అయితే మరేమి కొరుతుంది?

కొత్తమనిషి—అమెకొరిక ఆసాధ్యవని తలస్తానండి.

సౌజ—అయినా యేమిటో చెప్పండి.

కొత్తమనిషి—చెప్పితేమీకు అగ్రహం రావడమేకాని, కార్యం వుండదనుకుంటా
నండి.

సౌజ—తనను వుంచుకోమంటుందాయేమిటి! అది యెన్నడూ జరిగేపనికాదు.

కొత్తమనిషి—ఆ ముసలిబ్రాహ్మణి దురదృష్టం! నునవేంచెయగలవండి?

సౌజ—యెంత బుద్ధిహీనురాలు! ఆనందర్భమైన యిలాటికొరిక కొరతగునా?
మీరెలా మోసుకొచ్చారు యింత అసంభావితమైనమాట?

కొత్తమనిషి—త్యవహారవిషయములు మాట్లాడతూన్నప్పుడు మంచి నా చెడ్డనా

ఉన్నమాటలు నాలుగూ అనుకోవడం విధానుకం గదండి. ఆమనిషి తలకితగని

చెట్టికొరిక పెట్టుకుంది అనేమాట అన్నంతినే మనిషి యెరగడాఅండి?

సౌజ—నేను మన్మధుణ్ణినా నన్ను కలిచింది?

కొత్తమనిషి—మిక్కిలీ మంచివారని కాబోలు.

సౌజ—సానిదానికి మంచితో పనివుండదు. ఇదిమేకో యెత్తెవుదాలో.

కొత్తమనిషి—మృచ్ఛకటిక చదివినదేమోనండి.

సౌజ—వసంత నేనలాంటిమనిషి వెట్టికవీశ్వర్ల కల్పనలో వుండాలిగాని లోకంలో వుండదు. యేదో యెత్తు. అందుకు సందేహంవుండదు—సాధనాంతరంలేదో?

కొత్తమనిషి—తమరు ప్రశ్నలు అడుగుతారు. విన్నమాట మనవిచేస్తే ఆగ్రహిస్తారు. యేంసాధనం?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడి అనుగ్రహంవల్ల ఆగ్రహం నే వస్తువను చంపుకోవడముకు సదా ప్రయత్నంచేస్తున్నాను. స్థానిత్యం కనపర్చారు. కృతజ్ఞుడను. చెప్పవలసినది చెప్పండి.

కొత్తమనిషి—తమకు వుంచుకోవడం మనస్కురించకపోతే, తనను వివాహము కొవచ్చునని కూడా ఆమనిషి అభిప్రాయము.

సౌజ—మంచివారిని హేళన చెయ్యవలసినదనికూడా మీతల్లిగారి ఉపదేశంకాబోలు?

కొత్తమనిషి—మీ శ్రీకృష్ణునిమీద ఆన - మీయెడల నాకు అమాయకమైన భక్తి కలదు. తమరియెడల తృణీకారభావము నాహృదయమందు యెన్నడూ పుట్టదు. నమ్మండి. రాయభారి మోసుకువచ్చేమాటలకు రాయభారిని తప్పు పట్టడం ధర్మంకాదు. యివి జరిగేమాటలని నేను మనవిచెయ్యలేదు. వున్నమాట మనవి చేస్తే, వీళ్ళు గనక వేశ్యపెట్టిన చిక్కు - విప్పజాలకపోతారా అని మనవిచేశాను.

సౌజ—వేశ్యలకు వీళ్ళు సమదంతాఅనా? (ఃస్మి) నేను మట్టుకు వోడిపోయినా నని వొప్పుగుంటున్నాను. యెగతాళిలో గించకండి-వేశ్య డబ్బాలకపోదు. ద్రవ్యం కోరమనండి, ఆయనైనా యిస్తారు, నేనైనా యిస్తాను.

కొత్తమనిషి—అందాకా యెందుకండి? తమర కా ఆశ్చర్యలేదు, ఆ బ్రాహ్మడికి ఉపకారాధకం నేనేయిస్తును. ఆమనిషి ద్రవ్యానికి సాధ్యురాలుకాదని మనవి చేశాను; నమ్మరా?

సౌజ—అన్నట్టా, మీరు గిరీశంగారి శిష్యులమంటిరిదా? మీరు యాంటినాచ్ కారా? అయితే, వేశ్యలల్ల యీబోగట్టా కూర్చున్నా మీకు యెలా వచ్చింది? యిదంతా యెగతాళా? కుట్రా?

కొత్తమనిషి—నమ్మనివారితో యేమిచెప్పను? యిది కుట్రాకాదు; యెగతాళికాదు. నేను అక్షరాలా యాంటినాచ్ నే. వివేక లేకంపున్నవారు యెవరు యాంటినాచ్ కారండి? గాని, విధిక్యతంచేత నాకు వేశ్యాసంస్కర్త తప్పిందికాదు.

సౌజ—యేమిటో ఆవిధిక్యతం?

కొత్తమనిషి—ఇది! (కొత్తమనిషి నెత్తినీపున్న పాగాతీసి జుత్తును బానవిడచి; వెనకకు తిరిగి తొడుగుకున్న కోటువిడచి. కప్పుకున్నకాలువ వలెవాటుగా వేసికొని సౌజన్యరావుపంతులు వేపుతిరిగి) నావూకూపేమా అడిగితిరి. వూరు విజయ నగరం; పేరు మధురవాణి!

సౌజ—(మొదట ఆశ్చర్యమగుచు, యోచనపైని కోప-వేశముకలిగి నిలిచి) యేమి మోసము జరిగినది!

మధు—గురువుల ఉపదేశం గురువులే మరవకూడదు. చెడ్డలోకూడా మంచి వుండ వచ్చును. కాక మంచి చెడ్డలు యేంచేవారెవరు ?

సౌజ—యేమి దగా !

మధు—నిర్మలమైన అంతఃకరణతో వసి ని. నిజం దేముడెరగవలె. దగా అని తోచినది; యేమి చెయ్యగలను ? వెళతాను.

సౌజ—శీఘ్రంగా వెళ్ళవచ్చును.

(మధురవాణి పాగా కోటూవిడిచి గుమ్మమువరకు వెళ్ళును.)

సౌజ—నిలు - నిలు - (మధురవాణి తిరిగివచ్చి, కొంచము యెడముగా యెడట నిలుచును)

సౌజ—పాగా, కోటూ మరిచిపోయినావు.

మధు—అంతేనా ? నునసే మరచి పోయినాను; కొదవేనిటి ? (తిరిగి రెండడుగులు వెళ్ళును.)

సౌజ—మాట !

మధు—(తిరిగిచూసి) యీమాట యేం మరిచానండి ?

సౌజ—నువ్వుమరవలేదు, నేనే మరిచాను. అబ్బావధాన్లు గారి మాటేమిటి ?

మధు—తమమంచి లోక ప్రసిద్ధమైనప్పటికీ, ఆయనయందు తమకు అట్టే అభిమానం భగవంతుడు పుట్టించలేదు.

సౌజ—ఆయనను కాపాడడముకు న్యాయవైనదని యేమి చెయ్యమన్నా చేస్తాను. అనేక సంవత్సరములాయ, వేళ్య అన్నది నాయంటికిరాలేదే ? నేను వేళ్యతో యెన్నడూ మాట్లాడలేదే ? 'యీనాటికి వ్రతభంగమైనదిగదా, అని అపారమైన విచారములో ముగిసివున్నాను.

మధు—తమరు ప్రాజ్ఞులు; వ్రతభంగమేది ?

సౌజ—నిశిత్రాతివేళ పడకింట్లో వేళ్యను పెట్టుకుని మాట్లాడడం కన్న యింకా యేమి కావలెను ?

మధు—తమరు నన్ను రప్పించలేదే ? వేళ్యలు పాటికలైతే, వకీళ్ళు కేసులు పట్టరో ?

సౌజ—పడతాం, పట్టం; యేమైనా నువ్వు పాటికలైవేనాకావే ?

మధు—కాను - గాని మీపాటికని కాపాడేమనిషిని నేను యెవలెనైతేనేమి-నను చూడకూడదా ? అది అలా వుండగా వేళ్యలము దేవాలయములలో భగవంతుణ్ణి చూడడమునకు పోవచ్చునుగదా ? సత్పురుషులైన తమవంటినారి దశానమునకు మాత్రం నిరోధమా ?

సౌజ—“మంచివారు, మంచివారు” అని పలుమారు అంటూవుంటే నాకు లజ్జగా వుంది. ఆమాట మరి అనకు - చూడరావచ్చునుగాని రాత్రివేళ పడకింట్లోనా !

మధు—వేళ్యనని వర్తమానంచేస్తే పగటివేళ చూతురో ?

సౌజ—నాశత్రువులు యెవ్వో నిన్ను నాదగ్గిరకుపంపారు (నఖికిఖిపర్యంతం నీజానించి) యెంతటివాళ్ళై నా వుంటారు !

మధు—అలాగైతే తమమంచే తమకు శత్రువై ఉండాలి. మీ కార్యం నిర్వహించి డబ్బు ఒల్లనప్పుడు కుట్రా కూహకంలేదని నమ్ముదురా?

సౌజ—అంత మంచిమనిషిని అయితే, పానము ఆ బ్రాహ్మడికి ఉపకారం నీవు చెయ్యరాదా? మధ్య నాకు గండగ లెకేమి?

మధు—నేను మంచిదాననని నమ్మగలరా?

సౌజ—ఆబ్రాహ్మణ్ణి కాపాడితే నమ్మనా?

మధు—అయితే, ఒకతుని తగువు మనవిచేస్తాను.

సౌజ—అట్టేనేపు నువ్వు నాయెదటగానీ నిలిచివుంటే, నువ్వు యేతగువుతీరిస్తే ఆతగు వుకు వొప్పుదల అవుతా నేమో అని భయపడేస్తాంది.

మధు—(మఖము పక్కకుతిప్పి) ఒక్క చిన్న ముద్దుకు కరువో?

సౌజ—అంతటితో కార్యం నిర్వహిస్తావా?

మధు—యేంజెయనూ, మరి?

సౌజ—నాత్రత భంగం చెయ్యడవేనా నీపట్టుదల?

మధు—అడుగుమెట్టుకు దిగానని మెప్పులేదుగదా? యిద్దంలేనిపని యేల చేయించ వలె? శలవు. (రెండు అడుగులు వెళ్ళును.)

సౌజ—ఆగు (మంచముమీద కూర్చుని - దుప్పటి కప్పుకుని) కూచో.

మధు—కూచోను.

సౌజ—వెయ్యిరూపాయలిస్తాను. తీసుకుని బ్రాహ్మణ్ణి కాపాడు.

(మధురవాణి తిరిగి వెళ్ళబోవును.)

సౌజ—వెళ్ళకు - నీకు ముద్దాకావాలి? యేం వెళ్ళిమనిషిని! యేమిలాభం?

మధు—నాకు తెలియదు.

సౌజ—తప్పదూ?

మధు—తప్పదనుకుంటాను.

సౌజ—అయితే విధిలేక వొప్పుకుంటున్నాను. చిత్రం! వెయ్యిరూపాయలకంటె వక ముద్దు యెక్కువ విలవా?—సరే - నువ్వుచేసే సాయవేరో చెప్పు.

మధు—తెల్లబియ్యం, పాటిమానికా - లబ్ధావదాన్లుగాను వివాహవైద్యుని అడ పిల్లకాదు.

సౌజ—(ఆశ్చర్యముతో, యేమిటి!

మధు—మరచితిని - అందుతో సంబంధించినవారికి యెవరికిన్నీ హనిరాకుండా కాపాడతావని శలవిస్తే నేకాని పేర్లు చెప్పజాలను.

సౌజ—లేకుంటే చెప్పవా?

మధు—చెప్పను.

సౌజ—లబ్ధావదాన్లుగారివల్ల యెవరికిన్నీ బాధలేకుండా కాస్తాను. ఆయనకు కాక ఇతరులు యెవరికైనా హనిచేసివుంటే, నావశంకాదు.

మధు — చాలను. యిహ చెబుతాను. కరటకశాస్త్రులుగారు వారి శిష్యుడికి అడవేవం వేళి పెల్చిచేశారు.

సౌజ — కరటకశాస్త్రుల గుంటూరు శాస్త్రులు!

మధు — అవును. కొంచెం చిరిగిండ్లం అంటించుకున్నారు; అంతే భేదం —

సౌజ — బౌరా? అతగాడిదారుణం!

మధు — అతనివల్ల తప్పులేదండి; అన్నిహోత్రావధాన్లుగారి కూతురు ఆయన మేన కోడలు. అపిల్లని బాధావధాన్లుగారికి యివ్వడానికి నిశ్చయమైన సంగతి తమకు విశదమే. ఆసమ్మంధుల తప్పించుటకు కరటకశాస్త్రులుగారు యాయెత్తు యెత్తారు. ఆయనకు మాత్రం హనిరానీకండి.

సౌజ — బౌరా? యేమి చిత్రము! నేలకున్నానా, నిద్రబోతున్నానా?

మధు — నా ఫీజుయిచ్చి వరీ నిద్రపోండి.

సౌజ — బీదవాణ్ణి యిచ్చుకోలేనే?

మధు — నాకు లోకంలో ధనవంతా అదే అనుకున్నానే?

సౌజ — నీవు సాగసరివి. ముద్దు చేదనిశాదు. వ్రతభంగంగా అనిదిగులు.

(ముద్దు పెట్టుకొనబోవును.)

మధు — ఆగండి.

సౌజ — ఏమి?

మధు — నావ్రతమా?

సౌజ — యేమిటది?

మధు — చెడనివారని చెడగొట్టకద్దని మాతల్లి చెప్పింది.

సౌజ — చెప్పితే?

మధు — అందుచేత, మిమ్మల్ని ముద్దుపెట్టుకో నివ్వను.

సౌజ — కృతజ్ఞుడనైవున్నాను!

మధు — అపుస్తకము నేను చూడవచ్చునా అండి?

సౌజ — చూడు.

(మధుగ వాణి, పుస్తకమువిప్పి చదువును.)

మధు — భగవద్గీతలు. యిది మంచివారు చదివేపుస్తకమా అండి?

సౌజ — యిది చెడ్డవారిని మంచివారినిగా చేశేపుస్తకం.

మధు — దానిలో యేమిందండి?

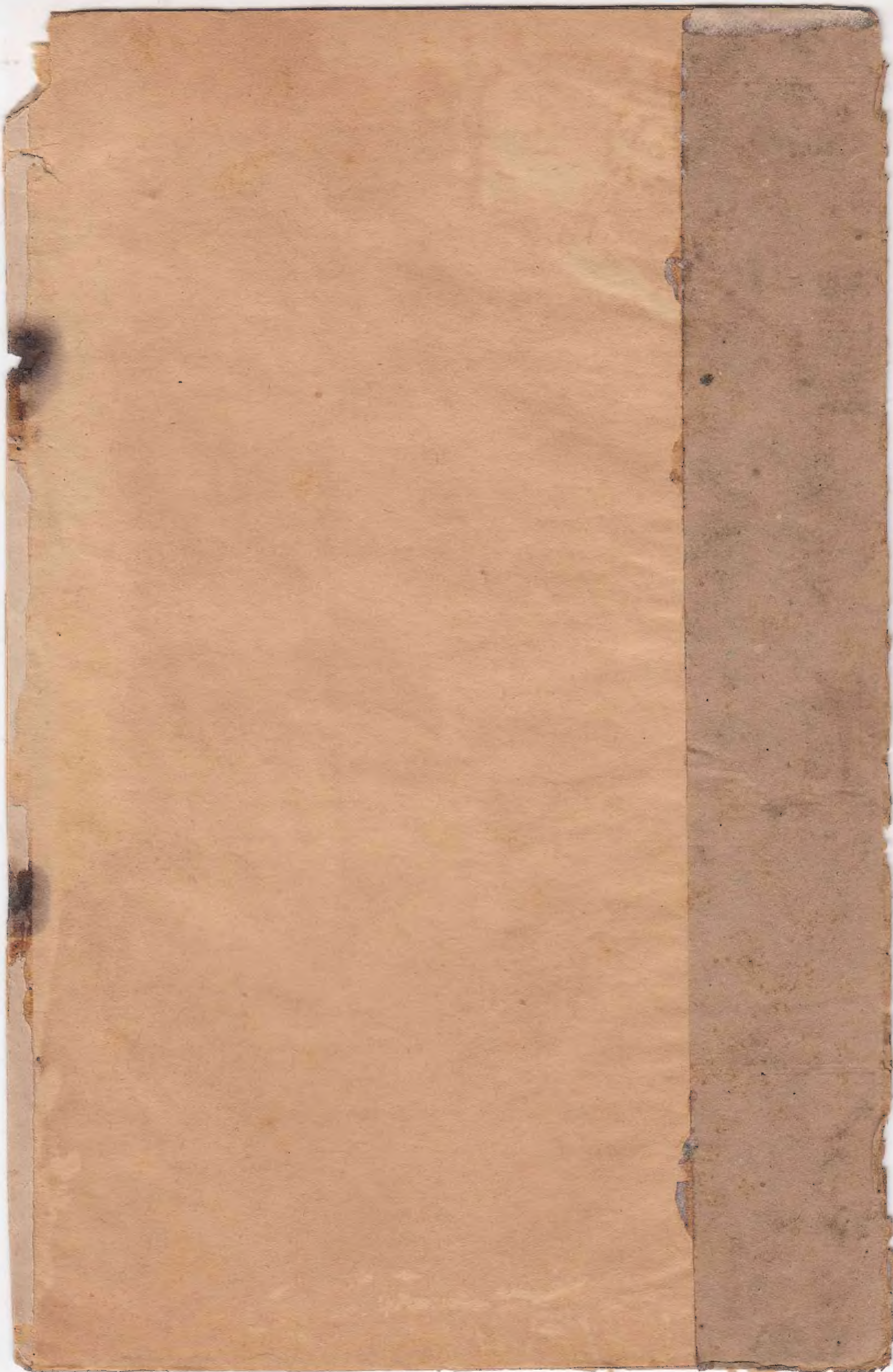
సౌజ — అది ఎదివిన వారికల్లా విలువలేని గొప్ప స్నేహితు దొకడు దొరుకుతాడు.

మధు — యెవరండి ఆ స్నేహితులు?

సౌజ — శ్రీకృష్ణుడు.

మధు — శ్రీకృష్ణుడు సానిదానితో కూడా స్నేహంకడతాడా అండి?

సౌజ — శ్రీకృష్ణుడు తన్ను నమ్మినవారితో అల్లా స్నేహం కడతాడు. పరమార్థకు జాతిభేదంలేదు.

గురజాడ అప్పారావు పంతులుగారు

విశాఖ జిల్లా రాయవరంలో 30 నవంబరు 1861 న
జననం. 1886 లో పట్టభద్రుడైన. 1883 లో ప్రథమంగా
సారంగధర కావ్యరచన. 1897 లో ప్రజాహృదయంలో
సజీవపాత్రగా నిలచిన 'గిరీశం' పాత్ర సృష్టికి మూలమైన
'కన్యాశుల్కం' రచన. 'కొండుభట్టియం, ముత్యాలసరాలు,
బిల్వణీయం, గ్రామ్యశబ్దవిచారణవ్యాసం, కన్యక, సుభద్ర,
దించు లంగరు' వీరి యితర కుసుమాలు. విజయనగరం
మహారాజావారి ఆస్థాన శాసన పరిశోధకునిగా ప్రథమంగా
నియామకం. వారి సహాధరి ఆంతరంగిక కార్యదర్శిగా
కూడా నియమింపబడి, మహారాజావారి కుడిభుజంగా
జీవితాంతంవరకు ఉన్నారు. 1913 లో మద్రాసు విశ్వ
విద్యాలయంవారిచే 'ఫెల్లో' గా గౌరవింపబడ్డారు.

30 నవంబరు 1915 వ తేదీన నిర్యాణం.

